XXII.

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

TOWARZYSTWA „KÓŁEK ROLNICZYCH"

za rok 1904.

LWÓW 1905.
NAKŁADEM ZARZĄDU GŁÓWNEGO TOWARZYSTWA „KÓŁEK ROLNICZYCH".

DRUKARNIA UDZIAŁOWA, LWÓW, KOPERNIKA 20.

XXII.

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

TOWARZYSTWA „KÓŁEK ROLNICZYCH“

za rok 1904.

LWÓW 1905.
NAKŁADEM ZARZĄDU GŁÓWNEGO TOWARZYSTWA „KÓŁEK ROLNICZYCH“.

DRUKARNIA UDZIAŁOWA, LWÓW, KOPERNIKA 20.

Rok dwudziesty drugi istnienia Towarzystwa Kółek rolniczych — obecne sprawozdanie odnosi się do niego — tworzy dalsze ogniwo żmudnej, lecz wdzięcznej pracy wychowawczej nad podniesieniem ekonomicznem ludności włościańskiej naszego kraju, nad zespoleniem sił, działających dotąd luzem, a nawet często rozbieżnie, nad łagodzeniem przeciwieństw społecznych i ekonomicznych przez to, że wyrabiamy zrozumienie dla ogólnych zadań i potrzeb kulturalnych i kierujemy uwagę na ważność i doniosłość interesów zawodowych, w imię których niechętnie a nawet wrogo usposobione żywioły skojarzyć się dają do zgodnego współdziałania.

Sumiennem wykonywaniem tej pracy, jednaniem dla niej wszystkich, którzy przykazanie o miłości bliźniego czynnie chcą stosować, konsekwentnem jej doskonaleniem i pogłębianiem w miarę tego, jak osiągnięte wyniki dalej budować dozwalają, odpowiedzieliśmy — jak mniemamy — obowiązkom, których podjęliśmy się wobec społeczeństwa i kraju, a równocześnie przyczyniliśmy się do utrwalenia naszego Towarzystwa i do umocnienia jego znaczenia i wpływów.

Węzły zaufania, które nas łączyły z ludnością małorolną, zadzierzgnęły się jeszcze silniej. Coraz szersze koła tej ludności, bez względu na narodowość, nabierają przekonania, że działając na jej korzyść i dla jej dobra, działamy bez ubocznych myśli, że kierują nami nie ukryte zamiary, lecz idea, mająca swe źródło w przykazaniu Bożem: szczera i gorąca chęć podniesienia poziomu umysłowego włościan i otwarcia im szerszych horyzontów, by ze zrozumieniem spełniać mogli obowiązki zawodowe i obywatelskie. Ma to doniosłe znaczenie, bo warstwy, śledzące podejrzliwie intencye każdego czynu, przekonują się, że w życiu społecznem, pełnem osobistych dążności i stronniczych pożądań, istnieją obok egoistycznych i etyczne pobudki działania, które wprzęgają do wspólnej pracy na korzyść słabszych osoby, mogące z całym spokojem wyłącznie o własne dbać sprawy i nie troszczyć się o dolę i niedolę drugich. Widząc zaś, że właśnie to, co pod wpływem etycznych pobudek się tworzy, nie tylko jednostkom na pożytek służy, lecz zawsze i na dobro ogółu wychodzi, poczynają pobudki te należycie oceniać i niemi przenikać.

Im silniej zaufanie wzrasta, tem bardziej postępujemy w doskonaleniu wewnętrznej organizacyi Towarzystwa, bo tem chętniejszy znajdują posłuch wszelkie zarządzenia, które do tego celu zmierzają. Stosując się do udzielanych rad, Kółka rolnicze przekształcają się z roku na rok coraz wydatniej z luźnych skupień, jakiemi były w początkach, na stowarzyszenia, świadome swych celów, zadań i obowiązków. Wewnętrznym ustrojem zbliżamy się w ten sposób do wzorów z zachodu i coraz więcej odpowiadamy wymaganiom, stawianym Kółkom rolniczym przez tych, którzy, nie uwzględniając trudnych warunków tutejszych, odmiennych właściwości kraju i ludności żądali, by na terenie nieprzygotowanym, wśród setek tysięcy analfabetów, przy ogromnem rozdrobnieniu gruntów, a więc przy braku rolników, którzyby stale z swym warsztatem pracy byli związani, uwydatnił się od razu w każdem Kółku rolniczem doskonały typ stowarzyszenia rolniczego wedle zagranicznej modły.

Przecież na to, by teoretycznym postulatom odpowiadała rzeczywistość, składać się muszą szeregi lat, poważny i wytrwały nakład pracy i tem większy zasób cierpliwości, im trudniej przychodzi nam uzyskać należyte, odpowiadające potrzebom poparcie czynników, zobowiązanych wydatniej wspierać sprawę uznaną za dobrą i pożyteczną.

Jeżeli zatem w Towarzystwie naszem znaleźć jeszcze można mimo ciągłego postępu liczne organizacyjne niedomagania, pewne wady i braki w pracy, niedostateczny jej rozwój w pewnych kierunkach, to przedewszystkiem wziąć w rachubę należy, że w stosunku do ogromu zadania rozporządzamy środkami aż nadto skromnymi. Funduszów przybywa nam zaledwie w progresyi arytmetycznej, podczas gdy praca rośnie w stosunku geometrycznym, bo z jednej strony pogłębiać musimy pracę starszych Kółek, z drugiej strony zaprawiać do niej świeżo zawiązane lub zreorganizowane Kółka rolnicze.

A jest już obecnie tych Kółek rolniczych tak potężny zastęp, iż śmiało się nazwać możemy największą organizacyą kraju, organizacyą, która coraz silniej skupia włościańską ludność do wspólnego działania. W roku bieżącym 1094 Kółek rolniczych poświadczyło swą żywotność, przedkładając sprawozdanie roczne z swej działalności w r. 1904. Wysoka ta liczba nadesłanych sprawozdań — dajemy z nich osobno statystyczny wykaz, — jest dowodem coraz silniejszego poczucia obowiązków wśród Kółek rolniczych. Świadomość, że Kółko rolnicze nie tworzy samo dla siebie zamkniętej całości, lecz jest cząstką wielkiej krajowej organizacyi, wobec której ma swe powinności do spełnienia, z roku na rok coraz więcej się rozszerza, a świadczą o tem najlepiej następujące daty:

Za rok	1898	przedłożyło	sprawozdanie	roczne	340	Kółek rolniczych
„ „	1899	„	„	„	520	„ „
„ „	1900	„	„	„	729	„ „
„ „	1901	„	„	„	898	„ „
„ „	1902	„	„	„	952	„ „
„ „	1903	„	„	„	972	„ „
„ „	1904	„	„	„	1094	„ „

Tych 1094 Kółek rolniczych, od których posiadamy sprawozdanie, liczą członków 46.681 I w liczbie członków zaznacza się po poszczególnych Kółkach rolniczych stały przyrost; ubytek tylko wyjątkowo spostrzedz się daje tam, gdzie stowarzyszenie nie spełnia należycie wszystkich swych funkcyi. Odbyło się w nich ogółem zebrań 31.772, biblioteki ich zawierają 75.656 dziełek, czytelnie ich posiadają 2.614 czasopism. Wartość budynków stanowiących własność Kółek rolniczych wynosi obecnie 590.279 K. Zacytowaliśmy tylko najogólniejsze daty; wystarczają one na stwierdzenie faktu o wielkim rozroście naszego Towarzystwa.

Z każdym rokiem przybywa nam przytem coraz więcej nowych Kółek rolniczych. Podczas gdy w roku 1901 zawiązało się ich tylko 49, to już w następnym przybyło 79, w 1903 r. 96, w roku ubiegłym zaś liczba świeżo powstałych Kółek rolniczych doszła do 139. Im żywiej bije tętno życia w dawnych Kółkach, tem silniej oddziałuje rozbudzony w nich ruch na sąsiednie miejscowości i zachęca ich mieszkańców do łączenia się w Kółka rolnicze. Jest to zresztą naturalny objaw wobec tego, że w naszym kraju Kółko rolnicze jest niejako zawiązkiem budzącego się kooperatywnego działania. Statut naszego Towarzystwa obejmuje szeroki zakres działania na wszystkich polach, tak że w ramach Kółka mieści się bez mała całość umysłowego i gospodarczego życia małorolnej ludności. Związawszy się w Kółko, mogą jego członkowie wybrać sobie na początek te drogi wspólnego działania, które miejscowym warunkom i potrzebom odpowiadają, mogą następnie czynności swe uzupełniać, a wreszcie na gruncie przygotowanym przez Kółko tworzyć nowe spółki. W Kółku bowiem zaprawiają się do zbiorowej pracy, uczą się oceniać jej korzyści, a równocześnie nawykają do obowiązków i powinności, nałożonych przez stowarzyszenie, oswajają się z jego formą i duchem. Jednak, jako ciało krystalizujące się dopiero, nie może Kółko rolnicze posiadać kształtów wyrobionych i doskonałych, mamy w niem niejako tylko oś, koło której poczynają się układać cząstki do organicznego spojenia. Uznając to, nie stawiamy żadnych przeszkód, jeżeli gdziekolwiek objawia się chęć zawiązania Kółka, skoro tylko zasadniczych warunków, połączonych z założeniem Kółka, dopełniono, bo już usiłowanie samo wytworzenia środowiska łącznej pracy uważać musimy za krok, wiodący do postępu.

Z drugiej strony jednak nigdzie nie agitujemy za zawiązywaniem Kółek, ani sami inicyatywy w tej sprawie nie bierzemy, zostawiając sprawę założenia Kółka miejscowym czynnikom. Znaczny, wzmagający się przyrost Kółek rolniczych jest objawem pocieszającym, niestety jednak posiadamy za mało środków, aby tym budzącym się ruchem należycie pokierować, za mało sił, aby przez częste wizytacye i lustracye uformować go od razu we właściwy sposób. Wskazówki, udzielane na piśmie, drukowane pouczenia, przepisy i instrukcye nie zdołają nigdy zastąpić żywego słowa. Potrzeba go zaś, aby uzasadnić podstawowe warunki stowarzyszenia, wyjaśnić znaczenie wpisowego i wkładek, potrzeba go, aby wyrobić zrozumienie dla zebrań i dać pogląd na sprawy, które na nich mają być poruszane, potrzeba go, aby wykazać znaczenie organu Towarzystwa „Przewodnika“ i zapoznać członków, jak z niego korzystać mają, potrzeba go, gdy Kółko zamierza utworzyć przedsiębiorstwo handlowe, a najwięcej go potrzeba, by rolniczą działalność stowarzyszenia rozbudzić i pchnąć na właściwe tory. Czyż możemy tym uznanym potrzebom podołać, skoro siły naszego biura możemy policzyć na palcach, skoro dla rolniczej działalności na przeszło tysiąc dawnych Kółek a na 137 nowozawiązanych rozporządzaliśmy w r. 1904 tylko dwoma inspektorami rolniczymi?!

Fachowa porada na miejscu jest wprost niezbędna nawet dla tych Kołek rolniczych, na których czele stanęły osoby z wyższem wykształceniem, bo nie każda z nich obejmuje od razu całokształt spraw stowarzyszenia i nie każda rozumie jego wychowawcze zadanie. W naturze naszej leży brać każdą rzecz tylko w ogólnych zarysach, tkwi dążność wyciskania indywidualnego piętna na wszystkiem. Więc tu jako drobnostkę, niezasługującą na troskliwsze zajęcie, traktuje się sprawę wkładek, tam lekceważy się ważność zebrań, uznając za lepsze od nich dyktatorskie zarządzenia, gdzieindziej znów zakłada się przedsiębiorstwo z pominięciem zasadniczych przepisów instrukcyi dla sklepów, tam wreszcie na swój sposób podejmuje się różne eksperymenta na polu rolniczem, poczynając od spraw, które wymagają uprzedniego, dokładnego przygotowania. Ujednostajnić i na trwałych oprzeć fundamentach da się życie Kółka rolniczego tylko wtedy, gdy raz po raz nastąpi jego zetknięcie się z Zarządem głównym za pośrednictwem delegownnych przez tenże Zarząd urzędników, by i fachowej porady w zakresie swego działania udzielili i na dostrzeżone wady wewnętrznego ustroju Kółka zaradcze sposoby podali. Ten tak gorąco przez nas pożądany a tak konieczny kontakt z Kółkami urzeczywistnić się nie da tak długo, jak długo pod względem finansowym chromamy. Zastępcze środki, jak urządzanie zgromadzeń powiatowych i okręgowych, towarzyskie pogadanki urządzane przy sposobności różnych kursów, na które gromadzi się większa ilość członków, przyczyniają się wprawdzie do rozszerzenia zasadniczych wiadomości o ustroju Kółek i należytem ich funkcyonowaniu, jednak za wystarczające nie mogą być uznane.

Mimo że nie możemy oddziaływać na wszystkie Kółka rolnicze w tym stopniu i tych rozmiarach, jak to za konieczne uznajemy, to jednak już i ten zasób celowej pracy, którą odpowiednio do środków rozwinąć mogliśmy, zdołał wywrzeć swój wpływ tak, że rok 1904 dostarcza nowych dowodów żywotności Towarzystwa i jego rozwoju. Porówno z innemi towarzystwami kraju, których zadaniem wychowawczo-ekonomiczna praca a celem wzmożenie gospodarczej siły swych członków, korzystamy z zasiłków rządowych i krajowych. Na subwencyach tych opiera się działalność tak Zarządu głównego Kółek jak i kierujących organów innych stowarzyszeń. Nam wypadło działać wśród ludności ekonomicznie najsłabszej i do pracy współdzielczej dopiero zaprawiać się mającej a mimo to cyfrowo wykazać możemy, że właśnie u nas dochody własne to jest opłaty członków w stosunku do subwencyi stale wzrastają. I tak:

w roku	wynosiły subwencye Koron	wkładki Kółek rolniczych Koron	procentowo
1898	26400	172	0·65%
1899	30900	292	1·00%
1900	36050	646	1·79%
1901	36650	999	2·72%
1902	51900	1785	3·45%
1903	58500	2410	4·11%
1904	63500	2782	4·38%

W zestawieniu braliśmy w rachubę tylko te wkładki, które wpłynęły wyłącznie od Kółek rolniczych a nie uwzględnialiśmy wkładek, pochodzących od instytucyi, stowarzyszeń i osób, zapisanych na listę członków wspierających Towarzystwa. Jeżeli kwotę stąd uzyskaną t. j. 1774 K. dopiszemy do wkładek Kółek rolniczych z r. 1904, to suma wkładek tworzyć będzie 7·17% subwencyi.

Wkładki jednak członków, w łącznej kwocie 4556 K., nie tworzą jedynego źródła własnych dochodów Zarządu głównego Towarzystwa. Oprócz wkładek wpłaciły Kółka rolnicze w r. 1904 do kasy Zarządu tytułem zwrotu za zboże dostarczone w roku poprzednim do pól doświadczalnych 1492 K., tytułem zwrotu kosztów lustracyi handlowych 2072 K., za pośrednictwo przy zakupnie maszyn 749 K., od członków założycieli zyskaliśmy 800 K., z prenumeraty i ogłoszeń „Przewodnika“ wpłynęło 8010 K., ze sprzedaży własnych wydawnictw 398 K. Czyni to razem z wkładkami 18077 K., czyli 28.47% subwencyi rządowych i krajowych, otrzymanych w r. 1904.

Kto dokładnie bada sprawozdania nasze roczne, zauważy, że we wszystkich powyżej wymienionych wpływach od Kółek rolniczych ten sam, a nawet znaczniejszy przyrost da się wykazać, co przy wkładkach. Groszem publicznym bowiem, oddanym nam do dyspozycyi, tak zarządzamy, by utwierdzając w ludności rolniczej przeświadczenie o korzyści zrzeszania się, równocześnie pobudzać ją i zobowiązywać do odpłacania się nie tylko pracą ale i odpowiedniemi pieniężnemi świadczeniami na ogólne potrzeby organizacyi. Gdzie zaś na ten cel dalszy, leżący poza obrębem lokalnych interesów, umieją złożyć daninę, tam z pewnością wyrobiło się już zrozumienie dla myśli przewodniej stowarzyszeń, tam postąpiono krok wielki naprzód ku samopomocy.

Ta właśnie wychowawcza praca tworzyła zasadniczą cechę naszej działalności; różne stosując środki na różnych polach działania, zawsze mieliśmy na oku jako główny cel rozbudzenie wiary we własne siły.

Przechodząc do poszczególnych działów naszej pracy, rozpocząć musimy od tego, na który obecnie największy nacisk kładziemy, to jest od działu rolniczego. Utwierdziwszy się na podstawie doświadczeń z lat poprzednich w przekonaniu, jak wielkie znaczenie mają dla średniej i małej własności pola doświadczalne z odmianami różnych zbóż i jaki z nich pożytek wynika, uważaliśmy za nasz obowiązek trzymać się dalej tej metody pracy, pobudzającej rolnika do bacznego obserwowania różnych czynników, wpływających na wydatność plonu, a zachęcającej do starannego obliczania i porównywania zbioru z różnych odmian, i urządziliśmy w roku 1904 następne doświadczenia w różnych stronach kraju: 1) z owsem 220 na 110 morgach, 2) z jęczmieniem jarym 120 na 60 morgach, 3) z żytem jarem 10 na 2½ morgach, 4) z żytem ozimem 72 na 36 morgach, 5) z pszenicą ozimą 68 na 34 morgach, 6) z jęczmieniem ozimym 40 na 10 morgach. Dokładne informacye o tych polach przedkładamy w szczegółowem sprawozdaniu, tu podnieść jedynie musimy, że przy pomocy pól doświadczalnych zapoznaliśmy włościan z wypróbowanemi odmianami zbóż i wprowadziliśmy w użycie do naszego kraju między małą własność jęczmień ozimy, którego wszyscy ci, co ściśle się podanych przez nas wskazówek trzymali, dość nachwalić się nie mogą, ponieważ dostarcza w czasie przednowku najprędzej chleba.

Obok doświadczeń, mających pouczyć włościan o racyonalnem badaniu wartości odmian zbóż, podjęliśmy w kilku miejscowościach próby z użyciem różnych nawozów sztucznych pod zasiewy jare i ozime a w trzech podgórskich powiatach: jasielskim, krośnieńskim i gorlickim podjęliśmy na 39 polach doświadczenia z wapnowaniem gruntów, gdyż nawożenie wapnem nie było tam w użyciu, mimo że środek ten zdaje się być bardzo wskazany dla stron tamtejszych.

Tak samo, jak w poprzednich latach rozwijaliśmy żywą akcyę, by pobudzić włościan do produkowania większej ilości paszy. Brak jej bowiem (nawet w normalnych latach) odczuwają ogólnie a mimo to z trudem tylko nakłonić się dają do racyonalnych środków zaradczych. Przeprowadziliśmy zatem 67 nowych doświadczeń z nawożeniem łąk żużlami i kainitem, do których bezpłatnie dostarczyliśmy nawozów, a prócz tego zajęliśmy się polepszeniem pastwisk w 32 gminach, gdzie staraniem Zarządów Kółek Zwierzchności gminne, otrzymawszy za darmo kainit, zgodziły się na przeprowadzenie doświadczeń nawozowych według naszych wskazówek. Dalszy ciąg pracy w tym kierunku tworzyło usilne propagowanie uprawy roślin pastewnych pismem, żywem słowem i udzielaniem za darmo nasion pod warunkiem, że złożone nam zostaną dokładne sprawozdania o wyniku podjętych prób. W roku 1904 rozesłaliśmy za darmo 202 kg. nasienia buraków, 92 kg. marchwi, 600 kg. końskiego zębu, 200 kg. seradeli, 400 kg. soczewicy, 200 kg. wyki różowej, 50 kg. esparcety, na wiosnę zaś 1905 r. szerzyliśmy zachętę do uprawy w ten sam sposób.

Postępując dalej w naszej pracy, zmierzającej do nakłonienia włościan, aby staranniej obchodzili się z obornikiem, wyznaczyliśmy nagrody za ulepszenie przeprowadzone na gnojowniach i za urządzenia stajen do przechowywania nawozu pod bydłem, wezwaliśmy do ubiegania się o nie na podstawie szczegółowych zgłoszeń i wypłaciliśmy 38 gospodarzom po zbadaniu na miejscu wykonanych przez nich ulepszeń 720 K.

Skuteczną rozwijaliśmy agitacyę za zmianą uprawy zagonowej na płaską i przyznać możemy, że w tym kierunku pomyślne uzyskaliśmy wyniki dzięki głównie poparciu włościan, którzy w Przewodniku braci swych od pługa przekonywająco do tej nowości umieli zachęcać.

Zaprawiwszy małorolnych gospodarzy do racyonalnego traktowania podstawowych spraw rolniczych, z biegiem czasu uznaliśmy za wskazane poruszyć sprawę hodowli, o ile na to wyznaczony nam zakres działania pozwala. Początek akcyi tworzył referat Prof. Chaniewskiego wygłoszony na zeszłorocznej Ogólnej Radzie w Przemyślu. Nastąpił po nim szereg artykułów w Przewodniku, odnoszących się do żywienia i hodowli a dalszy ciąg działania w tym kierunku tworzyły wykłady na Zgromadzeniach powiatowych i kursa hodowlane-weterynaryjne, o których będzie niżej mowa. Krótka dotychczasowa nasza akcya uwydatni się, jak przypuszczać możemy po żywem zainteresowaniu się włościan, z pewnością tem, że gminy pod naciskiem Kółek zgłaszać się będą znacznie liczniej niż dotychczas o pożyczki z funduszu krajowego na zakupno rozpłodników. Przypomnieć przy tej sposobności musimy, że skromnymi własnymi środkami — nie rozporządzając żadną na ten cel subwencyą — prowadzimy już od 3 lat akcyę zmierzającą do rozpowszechnienia w kraju rasy kóz szwajcarskich, odznaczających się wielką mlecznością, i że posiadamy obecnie 3 stacye tych kóz, składające się z 12 sztuk. Na rok przyszły i następne żywiej będziemy mogli rozwijać akcyę, gdyż utworzyliśmy właśnie większą pepinierę tych kóz w kraju, skąd rozsyłać je będziemy mogli w większej ilości.

Świeżo rozpoczętą jest nasza akcya w sprawie używania krów do zaprzęgu. Oceniając jej ogromną doniosłość dla naszych drobnych gospodarstw, podjęliśmy ją energicznie i dziś już — zaledwie po roku działania — widzimy, jak żywo zainteresowała włościan i jak w krótkim już czasie wywołać zdołamy zupełny prawie przewrot pod tym względem.

Nie pomijaliśmy również ważnego działu melioracyi i nie popełnimy przesady, jeżeli przypiszemy napływ zgłoszeń o zasiłki krajowe i wyczerpanie wskutek tego wyznaczonych na ten cel kredytów aż po rok 1909 w głównej części naszemu działaniu tak za pomocą „Przewodnika“, jak i za pomocą broszur, wydanych naszym nakładem, a dających włościańskiej ludności dokładne i wyczerpujące wskazówki o korzyściach melioracyi i o sposobach ich przeprowadzenia z pomocą rządu i kraju. Obok tego inspektorowie nasi rolniczy wszędzie poruszali i omawiali sprawę drenowania, gdzie tylko konieczność osuszenia gruntów podczas swych objazdów zauważyli, lub interweniowali w wypadkach, gdy zamiar drenowania już powzięty natrafiał w wykonaniu na przeszkody. Według dat statystycznych, nadesłanych przez Kółka rolnicze, podjęto roboty drenarskie w gminach będących siedzibą Kółka w r. 1904 na 2.644 morgach.

Zwracaliśmy baczną uwagę na wszystkie te miejscowości, gdzie przy Kółku rolniczem, albo za współdziałaniem Kółka, powstawały mleczarskie spółki, względnie gdzie je zawiązać zamierzano, aby, o ile nam sił starczyło, wpływać na ukształtowanie stosunków gospodarczych w kierunku takim, jakiego ta gałąź przemysłu rolniczego wymaga. Mamy nadzieję, że obecnie, gdy Wysoki Wydział Krajowy przez Patronat Spółek ujął w swe ręce organizacyę spółek mleczarskich, wydatnie współdziałać będziemy mogli przy tej doniosłej pracy, skoro tylko w uwzględnieniu naszego podania przyznany nam zostanie konieczny zasiłek na 2 inspektorów rolniczych.

Do kształcenia szerokich kół włościan w sprawach rolniczych służyły przedewszystkiem fachowe artykuły „Przewodnika“, dalej konkursowe pytania, wreszcie pouczenia, udzielane przez inspektorów rolniczych przy zwiedzaniu Kółek rolniczych, oraz wykłady wygłaszane na zgromadzeniach powiatowych i okręgowych. Te ostatnie coraz żywiej interesują naszych członków i zachęcają ich do licznego udziału, choć nie ma na nich obecnie żadnych przynęt w formie losowań lub nagród, które przed laty uważano za niezbędny warunek udałego, bo licznego, choć milczącego zebrania. Jest to postęp bardzo wybitny i godny zaznaczenia. Obserwując ten dodatni objaw i przekonawszy się, że włościanin nie żałuje już obecnie ani trudu, ani nawet grosza, jeżeli tylko spodziewa się rozszerzyć zakres wiedzy, potrzebny mu do należytego wykonania zawodowych czynności, postanowiliśmy

urządzać kilkudniowe kursa w sprawach, najżywiej obchodzących małorolnych gospodarzy. Na pierwszy taki kurs hodowlano-weterynaryjny, zapowiedziany we Lwowie na początek 1905 r., zgłosiło się tylu kandydatów, nawet z odległych powiatów, że zarządzić musiano po sobie dwa kursa. Stawiło się na nie razem 120 uczestników, choć każdy z nich musiał ponosić tak koszta podróży do Lwowa, jak i utrzymania we Lwowie podczas czterodniowego pobytu. Po tej próbie, uwieńczonej tak pomyślnym wynikiem, urządzono dalsze kursa w Krakowie i Tarnowie.

Ogółem wziąwszy, przez wszystkie powyżej wymienione prace, zmierzające do podniesienia rolnictwa, weszliśmy w bardzo ścisły kontakt z Kółkami rolniczemi. Członkowie ich, przekonawszy się, że udzielamy chętnie i spiesznie porady w każdej rolniczej sprawie, odnoszą się do nas coraz liczniej o fachowe wyjaśnienia i praktyczne wskazówki i poczuwają się potem do obowiązku przedkładania nam relacyi o wyniku prób za naszą radą podjętych. W ten sposób rozporządzamy coraz to liczniej napływającymi „głosami ze wsi", z których udatniejsze pomieszczamy w „Przewodniku", wiedząc, że spostrzeżenia rolnika, osiadłego na roli, dopomagają bardzo skutecznie do wyrobienia należytego uznania różnym sprawom, które jako pożyteczne propagujemy. Z krajowych pism rolniczych posiada niezaprzeczenie organ naszego Towarzystwa najliczniejsze grono korespondentów rolniczych ze wsi, chociaż główny zastęp czytelników składa się z włościan.

Z ubocznych gałęzi gospodarstwa wiejskiego szczególną troskliwością otoczyliśmy sadownictwo. Cały szereg kursów i wykładów, o których bliżej informuje szczegółowe sprawozdanie z tego działu, zapoznawał włościan z zasadami racyonalnej hodowli drzew, dobór zaś drzewek, zakupno ich i udzielanie pomocy w nabyciu odbywały się przez Zarząd główny. Jak wzrasta zapotrzebowanie drzewek — pośredniczymy tylko w zakupnie drzewek, należycie uformowanych, z jednoroczną koroną — świadczą najlepiej następujące cyfry: w roku gospodarczym 1901/1902 dostarczyliśmy na zamówienia członków Kółek 557 sztuk, w r. 1902/1903 1040 sztuk, w roku 1903/1904 4281 sztuk, w roku 1904/1905 8349 sztuk. Jeżeli chęć nabywania drzewek w tym samym stosunku dalej wzrastać będzie, nie będziemy niebawem mogli pokryć naszego zapotrzebowania w kraju, bo szkółki należycie prowadzone nie będą rozporządzały taką ilością, jakiej potrzebujemy. — Wstęp do pracy na polu warzywnictwa tworzą artykuły, jakie z końcem 1904 r. poczęliśmy ogłaszać w „Przewodniku", oprócz tego urządziliśmy jeden kurs warzywnictwa w połączeniu z kursem sadownictwa w Tarnopolu.

Brak funduszów nie pozwala nam na wydatniejsze zajęcie się chowem drobiu. Celem jednak zachęcenia Kółek do zwrócenia baczniejszej uwagi na tę gałąź gospodarstwa, rozlosowaliśmy między nie na jesieni 1904 r. 15 trójek kaczek rasowych i 15 trójek kur rasowych. Interesujące spostrzeżenia o drobiu tym, jak również o drobiu rozlosowanym w r. 1903, mieszczą się w szczegółowem sprawozdaniu.

Naturalne uzupełnienie naszej działalności na polu rolniczem tworzy dział rolniczo-handlowy. Nie wystarcza bowiem dawać pouczenia, jakich narzędzi i w jakich warunkach używać należy przy uprawie roli i łąk, jakie maszyny nadają się do siewu, młócenia i oczyszczenia ziarna, jakie są wskazane do wspólnego użytku, lecz trzeba pomódz w ich odpowiednim doborze i nabyciu, nie wystarcza udzielić wskazówek, ile i jakich nawozów sztucznych dokupić jeszcze trzeba, aby zapewnić sobie wyższy plon, lecz chronić jeszcze trzeba, by nabywający nie został narażony przy zakupnie na wyzysk, nie wystarcza przestrzegać, by należytego ziarna używano do siewu, lecz trzeba podjąć się dostarczenia tego ziarna, by uchronić rolnika od zawodu. To pierwszy powód, dla którego ten dział sam przez się narzuca się każdej centralnej organizacyi, która ma na oku dobro swych członków. Drugi powód leży w samej istocie stowarzyszenia. Stowarzyszenie żąda pewnych świadczeń od każdego członka i nakłada na niego pewne obowiązki, lecz za to powinno zapewnić także i korzyści, nie tylko moralnej lecz i materyalnej natury, gdyż inaczej nie spełniałoby swego zadania. Korzyści te tylko wtedy uzyskać można dla członków, jeżeli przy interesach handlowych, które przeprowadzać mają, skupi się większą ilość zamówień w swe ręce, na podstawie tego otrzyma opusty od dostawców i zyskane ulgi przeleje w całości lub w głównej części na odbiorców. Nie odpowiedzielibyśmy obowiązkom, ciążącym na nas, gdybyśmy o zapewnienie tych korzyści dla członków nie dbali. Zaniedbaniem rozluźnilibyśmy węzły, które nas łączyć mają z Kółkami rolniczemi i ich członkami.

Zaznaczyć musieliśmy główne motywa naszej pośredniczącej działalności na polu handlowem, gdyż podnosiły się głosy, że wobec istnienia „Związku handlowego Kółek rolniczych" akcya

nasza w tym kierunku jest zbyteczna. Byłoby to słuszne, gdyby Związek był rzeczywiście, jak to jego firma opiewa, związkiem Kółek rolniczych, to jest opierał się na kapitale, złożonym przez Kółka rolnicze, miał wykonawcze organa, wybierane przez Kółka, a zyski rozdzieiał według uchwał powziętych przez delegatów Kółek, tworzących ten Związek. Ponieważ jednak Związek handlowy Kółek rolniczych pod wpływem nieodpowiednich warunków wbrew pierwotnym intencyom i mimo firmy nie stoi w żadnej ścisłej łączności z Towarzystwem Kółek rolniczych, lecz tworzy zupełnie niezależną instytucyę czysto handlową, przeto żądanie, by na niego przelewać agendy akcyi rolniczo-handlowej uznać musimy za nieuzasadnione. Swoją drogą jednak, oceniając należycie rozległe stosunki handlowe Związku i to wybitne znaczenie, które wyrobił sobie sumienną pracą, główną część transakcyi przeprowadzamy u niego, tem więcej, że zamówieniom naszym zbiorowym dla Kółek rolniczych w artykułach rolniczych przyznał dość znaczne ustępstwa.

Pośrednictwo nasze odnosi się do tych wszystkich potrzeb rolniczych, przy których nabyciu włościanin, działający na własną rękę, nie tylko zmuszony jest dopłacać różne uboczne koszta, obciążające każde drobiazgowe zakupno, lecz ponadto naraża się na niebezpieczeństwo poniesienia mniejszych lub większych szkód, wskutek nieodpowiedniej jakości towaru, której to jakości środkami, stojącymi mu do dyspozycyi, w żaden sposób wypośrodkować nie może. Przy naszej interwencyi drobne zapotrzebowania małorolnych gospodarzy tworzą razem wzięte pokaźne zamówienia, dadzą się zatem nabyć po cenach hurtownych, mają zaś wskutek naszej kontroli jakość, odpowiadającą cenie.

Wśród tych potrzeb rolniczych pierwsze miejsce zajmują nawozy sztuczne, których użycie na małej własności coraz więcej się rozpowszechnia. Przez Kółka rolnicze nauczyli się włościanie sprowadzać je zbiorowo, nauczyli się dalej szacować ich wartość według naukowych podstaw. Kółka rolnicze stawiają coraz silniejszą tamę różnym szalbierstwom i wyzyskom. Z roku na rok coraz więcej Kółek odnosi się o pośrednictwo Zarządu głównego. Podczas gdy w r. 1903 dostarczyliśmy im ogółem 125 wagonów za 73.705 K, to w r. 1904 zamówienia doszły 209 wagonów za 149.000 K. Zaznaczyć musimy, że przyjmujemy wyłącznie zgłoszenia pochodzące od Zarządów Kółek rolniczych a więc przeznaczone do rozdziału między członków po rzeczywistych kosztach nabycia, nie załatwiamy zaś zamówień, pochodzących od sklepów Kółek rolniczych, gdyż nawozy sztuczne nie mają tworzyć przedmiotu dalszego handlu. Jeżeli nawozy sztuczne sprowadzone za naszem pośrednictwem znajdują się w niektórych miejscowościach po sklepach Kółek rolniczych, to pochodzi stąd, że sklep i magazyn przy nim są naturalnem składowem miejscem zakupionych artykułów, skąd członkowie przy sposobności nawozy zabierają, uiszczając przy tem należytość do rąk sklepikarza. Zdarza się także, że niektóre Zarządy Kółek sprowadzają dla uzupełnienia wagonu nieco więcej, niż zapotrzebowanie członków wynosi; wtedy polecają sprzedać pozostałych kilkanaście worków w sklepie. Naturalnie, że na tę pozostałość muszą postawić nieco wyższą cenę, gdyż pokryte być musi pewne ryzyko tego interesu; słuszna zresztą, by ci, co się nie zgłosili zawczasu do wspólnego zamówienia i ci, co nie należą do Kółka, płacili nieco wyższe ceny. Na ogół wziąwszy, bez mała całość zamówień, uskutecznionych przez Zarząd główny, dostaje się do rąk członków po rzeczywistych kosztach nabycia, a Kółko zarabia na zakupnie co najwyżej przyznane dodatkowe rabaty, które wypłacamy dopiero później po dokonanych dostawach. Zarząd główny dotąd żadnej prowizyi za pośrednictwo nie bierze, chociaż wymaga ono pracy bardzo wiele, gdyż nie traktując rzeczy ze stanowiska handlowego, dawać musimy przed przyjęciem zamówienia bardzo często fachowe wyjaśnienia. Wszelkie ulgi, uzyskane od dostawcy, przelewa się w całości na zamawiających. Ten sposób postępowania jest konieczny tak długo, jak długo nie doprowadzimy bez mała wszystkich Kółek rolnicznych do tego, by całe swe zapotrzebowanie przez Zarząd główny pokrywały. Gdy skupimy w naszych rękach ogólne zapotrzebowanie Kółek, wtedy bez uszczerbku dla członków wyrobić sobie zdołamy dalsze ustępstwa od dostawców, które pokrywać będą mogły koszta połączone z pośrednictwem.

Drugi artykuł naszego pośredniczącego handlu tworzą nasiona i to głównie nasiona roślin pastewnych a więc koniczyn, traw, buraków, marchwi i t. d. Faktem jest bowiem, że przy nabywaniu tych nasion włościanin narażony jest nie tylko na poszkodowanie przez to, że lichy towar przepłacił, lecz i na dotkliwe dalsze straty i zawody w gospodarstwie. Na targach naszych konfiskują czasami niedojrzałe owoce, po sklepach towary zepsute lub sfałszowane, lecz długo jeszcze zapewne czekać będziemy na ustawę, która ujmie w należyte karby sprzedawaczy nasion, nakaże niszczyć ich towar

zanieczyszczony kanianką i innymi chwastami, surowe nałoży grzywny za wprowadzanie w błąd rolnika i narażanie go na straty. Walka z tymi małomiasteczkowymi dostawcami nasion, nie mającymi żadnej kontroli nad sobą, jest ogromnie utrudniona. Długoletnia nawyczka u ludu zaopatrywania się w potrzebne nasiona na najbliższym targu dopiero wtedy, gdy czas siewu nadszedł, usłużność i wymowność handlarzy, zarozumiałość naszych gospodarzy, że na oko ocenić zdołają wartość towaru, to wszystko wpływa, że rok w rok mnóstwo pieniędzy i pracy idzie na marne. By skutecznie temu przeciwdziałać, by wobec braku ustawy przeprowadzić zwrot ku lepszemu, pośrednictwo nasze, wymagające wiele czasu i trudu, popierać ponadto musimy subwencyonowaniem zamówień, opłacaniem pewnej części ich kosztów. Za pomocą tego środka przyzwyczajamy członków Kółek do obliczenia zapotrzebowania za wczasu, do łączenia się celem wspólnego zakupna, do należytej oceny wartości nasienia. W roku gospodarczym 1904/1905 dostarczyliśmy nasion ogółem 37730 kg. za kwotę 50021 K. W stosunku do roku poprzedniego zakupiona ilość jest mniejsza. Pochodzi to stąd, iż na główny artykuł naszego pośrednictwa, na koniczynę, bardzo słaby był popyt. Wpłynęła na to zeszłoroczna posucha; kto z koniczyny nie miał paszy, ten przynajmniej choć trochę własnego nasienia chciał zebrać.

Za to znów musieliśmy zająć się zakupnem fasoli, bo na zachodzie okazał się prawie zupełny brak nasienia, a na targach niemożliwe było pokrycie zapotrzebowania. Dostarczyliśmy jej ogółem 30300 kg. w różnych odmianach za kwotę 9056 K.

Z nasion roślin przemysłowych dostarczyliśmy członkom Kółek rolniczych 14296 kg. lnu inflanckiego za 4227.94 K. Dostawy te korzystały ze subwencyi, udzielonej przez c. k. Towarzystwo gospodarskie galicyjskie.

Trzeci dział naszego pośrednictwa tworzyły maszyny i narzędzia rolnicze. Dostarczyliśmy ich razem 615 sztuk za 49.896 K. W dziale tym, wyrobiwszy sobie od fabryk znaczne ustępstwa, mogliśmy pobierać za nasze pośrednictwo drobną prowizyę jako zwrot kosztów manipulacyjnych. Prowizya ta przyniosła 749 K a więc zaledwie 1·5% wartości zakupionych maszyn. Z drugiej strony jednak celem zachęcenia do kupna rzędowych siewników na wspólny użytek, subwencyonowaliśmy to zakupno i wydaliśmy na ten cel 283 K. Obok siewników propagowaliśmy nabycie innych narzędzi na wspólną własność członków, przedewszystkiem tych, których potrzeba do należytej uprawy, nie mogliśmy jednak popierać ich zakupna dopłatami z naszej strony, nie rozporządzając na ten cel żadnymi funduszami. Pod tym względem w gorszem jesteśmy położeniu, niż najbliżsi nasi sąsiedzi Bukowina i Śląsk, w obydwu bowiem krajach znalazły się fundusze rządowe na subwencyonowanie maszyn, służących na wspólny użytek małych gospodarstw. Bliższe dane o zakupnie maszyn podane są w szczegółowem sprawozdaniu, o tem zaś, gdzie i jakie narzędzia są wspólną własnością członków informują wykazy statystyczne ze sprawozdań Kółek rolniczych. Ruchliwa nasza akcya w zakupnie maszyn, informowanie licznych czytelników „Przewodnika“ o cenach wpłynęły na to, że ogółem wziąwszy cena najwięcej używanych maszyn znacznie się w kraju obniżyła.

Trzy lata temu na życzenie kilku Kółek zajęliśmy się pośrednictwem w zakupnie opału. Do działu tego nie przywiązywaliśmy na razie wielkiej wagi, tymczasem okazało się, że zapotrzebowanie węgla wśród członków Kółek jest dość znaczne i że nasze pośrednictwo jest konieczne, by włościanie nabywać mogli opał po cenach możliwie najprzystępniejszych. W roku 1903/1904 dostarczyliśmy Kółkom 93¾ wagonów, w roku 1904/1905 zamówienia Kółek doszły do 173½ wagonów. Z nich było 69½ wagonów z kopalń krajowych, 69½ wagonów z kopalni Saturn w Królestwie polskiem a tylko 34½ wagonów z kopalń pruskich. W roku poprzednim zaś było tylko 16½ wagonów węgla krajowego a 28 wagonów z Królestwa polskiego. Przeprowadziliśmy zatem wielką zmianę na korzyść węgla krajowego i węgla z Królestwa. Prócz węgla dostarczyliśmy na żądanie Kółek z okolic Lwowa 7 wag. drzewa z lasów skarbowych.

W normalnych latach nasze pośrednictwo w zakupnie dotyczy tylko wyżej wymienionych artykułów. Klęska posuchy jednak, która w r. 1904 tak dotkliwie dała się we znaki, zniewoliła nas do rozszerzenia akcyi pośredniczącej na wszelkie artykuły paszy. Rozpoczęliśmy ją o własnych siłach z dniem 15 września, przeprowadzając pierwsze zakupna grysu i makuchów, po uzyskaniu zaś zasiłków z c. k. Namiestnictwa a następnie po utworzeniu Komitetu ratunkowego krajowego byliśmy w możności rozwinięcia jej na szerszą skalę. Szczegóły tej akcyi, z chwilą ogłaszania sprawozdania jeszcze nie ukończonej, podane są osobno, tutaj dajemy tylko zestawienie wszystkich dostaw, dokonanych od

15 września 1904 r. do 31 maja 1905 r. Zakupiliśmy i dostarczyliśmy na zamówienia zbiorowe Kółek rolniczych z miejscowości dotkniętych klęską posuchy:

2.940.850 kg	grysu pszennego i żytniego	za 285.527 K
107.450 „	omiecicy	za 11.663 „
131.700 „	mąki pastewnej	za 16.909 „
660.000 „	grysu żytniego z magazynów wojskowych	za 35.640 „
105.000 „	makuchów	za 13.287 „
45.000 „	buraków pastewnych	za 1.155 „
88.070 „	czyli 18 wagonów siana	za 7.268 „
517.550 „	„ 92 „ słomy	za 17.377 „
294.650 „	owsa obrocznego	za 41.952 „
119.550 „	jęczmienia pastewnego	za 16.777 „
220.000 „	ziemniaków	za 8.459 „
36.250 „	grochu, wyki, łubinu itd.	za 6.375 „
5.266.070 kg	czyli 526 wagonów na 100 q razem wartości	462.389 K
	Jeżeli doliczymy do tego poprzednie wymienione dostawy:	
2.090.000 „	nawozów sztucznych	za 149.000 K
37.730 „	nasion	„ 50.021 „
30.300 „	fasoli	„ 9.056 „
14.296 „	lnu	„ 4.227 „
69.357 „	maszyn 615 sztuk	„ 49.896 „
1.695.000 „	węgla	„ 18.005 „
72.760 „	drzewa	„ 778 „
—	„ drzewek owocow. 8349 sztuk	„ 6.845 „
4.009.443 kg	razem	za 287.828 K
	to ogólna suma naszych dostaw wynosi:	
9,275.513 kg,	**czyli 927½ wagonów na 100 q wartości**	**750.217 K**

Cyfry te możemy zostawić bez komentarza.

O ile na polu działalności rolniczo-handlowej występowaliśmy czynnie, przyjmując zamówienia, uskuteczniając zakupna i przeprowadzając dostawy, tak znowu w tym dziale handlu, który odnosi się do towarów sprzedawanych po sklepach Kółek rolniczych, musieliśmy się trzymać zupełnie odmiennego sposobu działania. Sklepy Kółek rolniczych rozrzucone są po całym kraju; każdy z nich zaopatrzony być musi w kilkadziesiąt artykułów, jednak zapasy każdego z tych artykułów nie powinny przenosić zapotrzebowania najbliższych dni, przy niektórych towarach wyjątkowo najbliższych tygodni. Sklep Kółka rolniczego zmuszony jest zakupować towary różnorodne, często i w nieznacznych ilościach. Skupienie tych zamówień, nawet gdyby się przeprowadzić dało, nie przyniosłoby żadnych korzyści. Cały zysk hurtownego zakupna pochłonięty byłby został przez koszta cząstkowej rozsyłki koleją lub pocztą. Uwzględnić przytem trzeba, że prawie każdy sklep Kółka rolniczego w zakupnie niektórych towarów skazany jest na najbliższe miasteczko lub miasto. Należą do tych towarów sól, chleb, bułki, mąka, różne krupy; gdzie jest trafika, i zakupno tytoniu. Przy zakupnie tych niezbędnych dla sklepu artykułów nabywa się i inne towary, gdyż, choć cena ich jest nieco wyższa, niż przy sprowadzaniu osobno, to za to nie wchodzą tu w rachubę trudy przeprowadzenia korespondencyi z dostawcami, koszta transportu, opakowania i odstawy z kolei, kłopoty obliczania, kiedy towar zamówić należy, aby na czas przyszedł, kalkulacye, które zwykle zawodzą. Stworzenie zatem jakiejś jednej centralnej hurtowni dla sklepów Kółek rolniczych a nawet tylko centralnej pośredniczącej agencyi jest niemożliwe, gdyż nie zdołają one nigdy zadosyć uczynić wszystkim potrzebom sklepików wiejskich całego kraju. Z tych powodów Związek handlowy, który miał być pierwotnie taką centralą

z siedzibą w Krakowie, musiał potworzyć filie swe w Wieliczce, Rzeszowie i Lwowie i powinienby filie swe, gdyby posiadał dostateczne fundusze, ciągle pomnażać. Z tych samych powodów powstały powiatowe związki i składy jak w Samborze, Sokalu, Sanoku, Tarnobrzegu, i nieistniejące już w Jaśle, Nowym-Sączu, Gorlicach, Mielcu; z tych samych powodów odzywają się żądania otwarcia nowych hurtowni powiatowych. Handel drobiazgowy bowiem sklepów wiejskich i małomiasteczkowych ma z jednej strony ściśle ograniczone granice zbytu, z drugiej strony ściśle zapotrzebowaniem oznaczony właściwy mu okręg zakupna, po za który tylko wyjątkowo w niektórych artykułach (nafta, wino, mydło, kawa, herbata) wysunąć się może. Mimo domagań się Kółek rolniczych, by im zapewnić dostawy z pierwszej ręki, życzeń ich spełnić nie można, bo zasadnicze prawa ruchu handlowego na to nie zezwalają.

Jednakowoż w zakresie tego sklepikarstwa, szczególniej, gdy jest prowadzone na wspólny rachunek członków Kółka rolniczego, pozostało nam inne bardzo ważne zadanie do spełnienia: udzielanie pouczeń, jak przedsiębiorstwo prowadzić należy, aby się rozwijało i z pożytkiem dla gminy zadanie swe spełniało, nadzorowanie wszystkich jego czynności, badanie jego stanu przez sporządzanie inwentur i bilansów, wykrywanie jego wad i niedomagań i wskazywanie środków zaradczych. Tą opiekuńczą i kontrolną czynność nad sklepami Kółek rolniczych wykonywaliśmy z pomocą 4 lustratorów handlowych. Przeprowadzili oni w r. 1904 lustracye w 346 Kółkach rolniczych. Zestawione przez nich bilanse 187 sklepów, prowadzonych na wspólny rachunek członków, podane są szczegółowo w osobnej tablicy; tu wspominamy tylko, że roczny obrót towarowy tych 187 przedsiębiorstw wynosił 4.916.155 K.

Najlepszego dowodu na to, że Kółka rolnicze oceniają należycie i uznają wielki pożytek fachowych lustracyi, dostarcza fakt, że z roku na rok uzyskujemy od Kółek rolniczych coraz wyższe kwoty jako całkowity lub częściowy zwrot kosztów poniesionych na przeprowadzenie lustracyi. Tak w roku 1902 zwrócono nam 767 K, w 1903 r. 1.325 K, w 1904 r. zaś już 2.072 K. Nie mniej stwierdza potrzebę fachowej kontroli drugi fakt, że na podstawie dokonanych lustracyi i wskutek interwencyi lustratorów uratowano w 1904 r. w kilkunastu Kółkach z majątku stowarzyszeń 6.341 K, które niesumienni administratorowie wspólnego dobra, względnie nieuczciwi, płatni funkcyonaryusze przedsiębiorstw zwrócić byli zmuszeni do kasy Kółka już to na podstawie dobrowolnie przyjętych zobowiązań, już też wskutek wyroku sądowego. Wiadomo, że na każdy majątek wspólny, jeżeli nie jest należycie i wytrwale strzeżony, rzucają się jako na pożądany łup różne chciwe i niesumienne osobistości. Tylko przy pomocy lustratorów handlowych chronić możemy nasze spółkowe przedsiębiorstwa przeciw zakusom rąk pożądliwych i zachłannych, tylko w ten sposób da się nieraz powstrzymać zamierzona już grabież wspólnego dobra, tylko spełnieniem fachowej kontroli w należytym czasie zapobiega się deprymującym wrażeniom, jakie upadek każdego spółkowego przedsiębiorstwa wywołać musi.

Co roku w naszych sprawozdaniach zaznaczamy i przypominamy, że różne niepowodzenia Kółek rolniczych na polu handlowem, różne ich zboczenia i wykolejenia pochodzą stąd, że dopiero w 14 lat po powstaniu pierwszych sklepów uzyskaliśmy fundusze na lustratorów handlowych — i to zaledwie na dwóch — a więc na pomoc i kontrolę fachową, która nie po latach 14, lecz zaraz w początkach była rzeczą naglącą i niezbędną. W r. 1904 rozporządzając 4 lustratorami zaledwie zadosyć uczynić zdołaliśmy żądaniom o lustracye, które od Kółek rolniczych napływały; na naprawianie błędów z dawnych lat, na zapobieganie, by nowo powstające przedsiębiorstwa nie wchodziły na wadliwe tory, i te siły uznać musimy za niewystarczające.

Świadczy to jednak o wielkiej żywotności Kółek, że to bezwarunkowo najtrudniejsze do prowadzenia spółkowe przedsiębiorstwo mimo niedostatecznej opieki i pomocy nie wysunęło się jeszcze z rąk Kółek rolniczych, że na ogół wziąwszy rozwija się pomyślnie, że w wielu miejscowościach wspiera wydatnie akcyę rolniczą stowarzyszeń, a obok tego pozwala składać ofiary na cele ogólnego dobra. A ofiary te w r. 1904 wynoszą znów pokaźną kwotę. Na potrzeby kościołów i cerkwi złożyły Kółka z dochodów swych przedsiębiorstw 26.128 K, na inne cele 7.545 K, razem 33.673 K, czyli 86% subwencyi, które kraj na cele Towarzystwa wypłacił.

Ze zestawień, sporządzonych na podstawie 187 dokonanych lustracyi, skonstatować można, że 173 sklepy osiągnęły nadwyżkę w ogólnej kwocie 126.623 K, podczas, gdy tylko 14

sklepów ma niedobór razem w wysokości 3.738 K. W zestawieniach tych — jako ujemna strona — wytknięte być mogą wysokie kwoty wierzytelności. Przeciw nadmiernemu udzielaniu kredytu występujemy ciągle i staramy się wpłynąć, by jaknajoględniej nim szafowano. Nie jest to jednak jakaś specyalna wada sklepów kółkowych, lecz ogólna. Gdybyśmy mieli do dyspozycyi bilanse żydowskich sklepów po wsiach i bilanse sklepów z artykułami spożywczymi i kolonialnymi po miastach, łatwoby się można przekonać, że wymiar kredytów jest przeciętnie ten sam, a może nawet w sklepach Kółek rolniczych niższy, niż w prywatnych. Kredyt jest ilością względną, zależną od stosunków miejscowych i od konkurencyjnych względów. Do każdego wykazu wierzytelności potrzebny jest krytyczny komentarz: osoba wierzyciela, termin znaczniejszego obiegu pieniędzy w miejscowości, wysokość poszczególnych zobowiązań, pora roku, stan finansowy mieszkańców w chwili sporządzania zestawienia wyjaśniają dopiero należycie wierzytelności. Bez tych dat ocenić trudno, czy właściwą miarę kredytu przekroczono, więc wnioskowania na podstawie samych tylko cyfr niekoniecznie muszą być słuszne. Lustratorowie, mając te dane, wydają na miejscu odpowiednie zarządzenia, gdy zaś stan wierzytelności jest tak wysoki, że prawidłowy rozwój przedsiębiorstwa wstrzymuje, polecają sądowne ściąganie, a Zarząd główny, powiadomiony o tem protokołem lustracyi, kontroluje, czy i z jakim wynikiem polecenie spełniono. Czuwamy zatem nad tą sprawą bardzo troskliwie.

Głównego zastępu sklepikarzy dla przedsiębiorstw Kółek rolniczych dostarczają praktyczne kursa handlowe w Czernichowie, założone i utrzymywane staraniem Zarządu głównego. W r. 1904 opuściło szkołę po czteromiesięcznej teoretycznej nauce połączonej z praktyką w Bazarze Kółka czernichowskiego 23 sklepikarzy. Płace nauczycieli, koszta utrzymania uczniów w internacie i stypendya dla nich wynosiły w r. 1904 razem 6.100 K.

Dla 33 sklepów Kółek rolniczych uzyskaliśmy bezprocentowe pożyczki z funduszu, wyznaczonego na ten cel przez Wysoki Sejm, w ogólnej kwocie 25.900 K. Ksiąg handlowych dostarczyliśmy do sklepów spółkowych za 427 K.

Wogóle w dziale naszych czynności, odnoszących się do sklepów wiejskich, usilnem naszem staraniem było zapewnienie spółkowym przedsiębiorstwom należytej pomocy i opieki, by spełniać mogły swe zadanie z pożytkiem dla ogółu, i wykonywanie ścisłej kontroli, by prywatne osoby firmy Kółek rolniczych nie nadużywały na osobistą swą korzyść. Nie dawno temu, bo zaledwie 4 lata, jak wykazy statystyczne ze sprawozdań Kółek rolniczych mieściły rubrykę „sklepów prywatnych pod firmą Kółek rolniczych“, obecnie usunięta ta anomalia nie tylko z wykazów, ale i w rzeczywistości, a jeżeli jeszcze tu i owdzie istnieje, to tylko dla tego, że fakt ten nie doszedł do naszej wiadomości. Jak obszernej pomocy udzielaliśmy wprost z biura przy staraniach Kółek rolniczych o różne koncesye, o trafiki, jak często załatwiać musieliśmy różne ich rekursy w sprawach należytościowych i podatkowych, ile razy wspierać je musieliśmy, aby zapewniły sobie należyte ubezpieczenie własności, zdobytej ze zysków sklepu, o tem tylko ubocznie wspominamy, mimo, że niejedna z tych spraw trudów i pracy nie mało kosztowała.

W trzecim dziale naszych czynności — oświatowym — rozwijaliśmy nie mniej żywą akcyę, starając się naturalnie dostosować ją do rolniczego charakteru naszego Towarzystwa. Przy 125 nowo zawiązanych Kółkach rolniczych stworzyliśmy zawiązki bibliotek stowarzyszenia, rozsyłając za darmo 6.384 książek *). W 24 starszych Kółkach uzupełniliśmy biblioteki wysłaniem 998 książek. Razem więc rozdaliśmy darmo 7.382 książek. Za pośrednictwem naszem nabyły Kółka rolnicze, względnie ich członkowie książek za 591 K. Przekonawszy się zaś, że włościanie chętnie zakupują fachowe gospodarskie książki, rozpoczęliśmy obecnie rodzaj kolporterskiej sprzedaży przy sposobności różnych zgromadzeń, dobierając na ten cel szereg najodpowiedniejszych dziełek. W tym kierunku musimy działać tak długo, jak długo nie powstaną u nas należycie prowadzone księgarnie ludowe, w których włościanin mógłby się zaopatrzyć w odpowiednią strawę duchową. Po różnych domach chłopskich znaleźć już można obecnie po kilka i kilkanaście, a nawet kilkadziesiąt książek treści ekonomiczno-rolniczej, których dobór jednak nie zawsze jest szczęśliwy, gdyż obok rzeczy wartościowych mieszczą się tam i takie, które zamiast przynieść poradę, w błąd tylko mogą wprowadzić

---

*) Reszta Kółek rolniczych, zawiązanych w r. 1904, otrzymała książki dopiero na początku r. 1905.

rolnika. Nabywcy winić nie można, że niedość zrozumiałą dla siebie lub przestarzałą książkę nabył; za nasz obowiązek jednak uważamy starać się o to, by wydawano grosz na książki zasługujące treścią swą na rozpowszechnienie. Że małorolny gospodarz odczuwa już potrzebę zakupna głównych podręczników gospodarstwa wiejskiego, świadczy fakt, że na pierwszym kursie weterynaryjno-hodowlanym we Lwowie nabyli uczestnicy książek za 122 K, między niemi 10 egz. Steuerta: „Zwierzę domowe w stanie zdrowym i chorym" po 6 K za egzemplarz, a więc dzieło na kieszeń włościanina stosunkowo bardzo drogie.

Sprawą zabaw ludowych i rozbudzeniem życia towarzyskiego wśród członków Kółek rolniczych nie mogliśmy się w ostatnich dwu latach zająć w tym stopniu, jak to pierwotnie zamierzaliśmy, akcya bowiem ratunkowa z powodu klęski powodzi, a następnie znów posuchy zbyt silnie nas absorbowała. Jednak sam impuls przez nas dany poruszył ruchliwsze Kółka rolnicze do podjęcia rzuconej myśli. Skąd się o pomoc do nas odnoszono, tam jej chętnie udzielaliśmy, i mimo, że żadnej agitacyi rozwijać nie mogliśmy, ruch w kierunku urządzania zabaw, obchodów, przedstawień amatorskich wzmógł się znacznie.

Chociaż jednak sprawę rozbudzenia życia towarzyskiego traktowaliśmy mniej intenzywnie, to mimo nawału pracy starczyć nam musiało czasu, by część zadania, mającą praktyczny podkład, propagować dalej jaknajusilniej. Jak wiadomo ze sprawozdań naszych za r. 1902 i 1903 przy sposobności rozpatrywania kierunków, w których powinna pójść akcya objęta ogólnie mianem „rozbudzenia życia towarzyskiego" uznano za wskazane, by Kółka rolnicze, odnośnie do ćwiczeń gimnastycznych, podjęły się realnej pracy ruchowej i zajęły się organizowaniem ochotniczych straży pożarnych. Sprawa ta postąpiła w r. 1904 znaczny krok naprzód. Gdy w poprzedniem sprawozdaniu mogliśmy wykazać z lat 1902 i 1903 i początków 1904 r. 27 ochotniczych straży pożarnych przy Kółkach rolniczych, to obecnie mamy ich już 65. Wszystkie te straże stoją pod patronatem Krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych.

Jeszcze o jednem polu naszej działalności wspomnieć musimy: o dziale wydawniczym. Tu w pierwszym rzędzie szczególną uwagę poświęcamy organowi naszego Towarzystwa: „Przewodnikowi Kółek rolniczych". Jest on łącznikiem między Zarządem głównym a Kółkami rolniczemi; w nim mieszczą się wszelkie odezwy i komunikaty, mające ogólne znaczenie dla Kółek, w nim podane są różne rady i wskazówki, dotyczące działalności Kółka jako stowarzyszenia. w nim zawarte są szczegółowe informacye o wszelkiej pomocniczej działalności Zarządu głównego. Obok tego przystępnie opracowane artykuły rolniczo-ekonomiczne, poruszają najważniejsze kwestye gospodarcze. Poczytność jego coraz więcej wzrasta. Gdy z prenumeraty rocznej, wynoszącej tylko 2 K rocznie, mieliśmy w 1898 r. 1044 K, to już w 1900 r. wynosi dochód z przedpłaty 3275 K, podnosi się w 1902 r. do 3851 K, a za rok 1904 osiąga poważną kwotę 5007 K, co znaczy, że mieliśmy 2500 opłaconych egzemplarzy. Przy „Przewodniku" wychodzą 2 bezpłatne dodatki: miesięcznik w języku ruskim treści rolniczej i „Obrona pożarna", wydawana wspólnym kosztem Zarządu głównego i Kraj. Związku ochotniczych straży pożarnych.

Bibliotekę wydawnictw naszego Towarzystwa uzupełniliśmy dalszymi 4 tomikami: Nr. 20 zawiera „O opustach podatku gruntowego z powodu szkód elementarnych" — w wydaniu trzeciem uzupełnionem, Nr. 21 „Nawodnianie gruntu" przez Dra Jana Blautha, Nr. 22 „Wskazówki dla ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych", Nr. 24 „O użyciu krów do zaprzęgu".

W r. 1904 podjęliśmy nową wydawniczą próbę i wydaliśmy Kalendarz Kółek rolniczych na r. 1905 w 10000 egzemplarzy. W drodze subskrypcyi przez Kółka rolnicze — po 50 h. za kalendarz — rozprzedano przed wydaniem blisko 7000 egzemplarzy, z pozostałych nie wszystkie znalazły, zbyt głównie dlatego, że kalendarz, z powodów od nas niezależnych, wyszedł z pod prasy dopiero w drugiej połowie grudnia 1904 r. Mimo to dochód uzyskany ze sprzedaży pokrył zupełnie koszta wydawnictwa, a nawet osiągnięto drobną nadwyżkę.

W głównych zarysach przedstawiliśmy najważniejsze kierunki naszego działania. Intenzywna nasza praca, zastosowana do potrzeb małorolnej ludności, wywołuje wśród członków naszego Towarzystwa odpowiedni odruch. Im szersze kręgi zataczamy około gospodarczego życia włościan, tem obficiej napływają do nas ich zgłoszenia o wskazówki, radę i pomoc. Stąd też liczba ekshibitów, które mamy do załatwienia, gwałtownie wzrasta. Gdy w 1900 roku było ich tylko 5.879, a w 1903

roku już 14.666, to rok 1904 wykazuje okrągło 21.250 ekshibitów. Temu przyrostowi pracy tylko z największym wysiłkiem podołać mogliśmy. Wprawdzie nasze biuro oprócz 4 pomocniczych manipulacyjnych sił liczyło 10 urzędników, jednak uwzględnić należy, że sześciu z nich, to jest 4 lustratorowie handlowi, 1 inspektor rolniczy i 1 instruktor sadownictwa prawie wyłącznie po za biurem działali.

* * *

Praca, którą wykonujemy, jest nadzwyczaj wdzięczna, na każdym bowiem kroku widzimy, jak ziarno zdrowych myśli, rzucane przez nas, przyjmuje się, rozwija, owoc wydaje. To krzepi, opaść rękom nie dozwala i do wytrwałości zachęca, mimo, że z ciągłemi trudnościami mamy do walczenia, mimo, że nie znajdujemy ze strony społeczeństwa naszego należytego poparcia. Nie mówimy już o tem, że liczny szereg osób, stanowiskiem swem i wiedzą powołanych do wydatnego współdziałania, usuwa się od czynnego udziału w pracach naszego Towarzystwa, na stwierdzenie objawu obojętności wobec celów i zadań naszych wystarczy przytoczyć, że w ciągu dwudziestu dwu lat istnienia Towarzystwa zaledwie 20 członków założycieli z jednorazową wkładką 200 K. zjednać zdołaliśmy, że liczba członków wspierających z wkładką roczną 8 K., odliczywszy Kółka rolnicze, instytucye, stowarzyszenia, zaledwo dochodzi do 200. Nie są to wielkie ofiary, które złożyć trzeba, aby, obok uznania, okazać poparcie sprawie uznanej za dobrą, a jednak jak ich mało i jak o nie trudno! Gorąco zaś pożądamy liczniejszego grona członków wspierających i założycieli, bo dopiero zyskawszy ich, utrwalić się będziemy mogli w przekonaniu, iż podniesienie życia umysłowego włościańskiej ludności, zespolenie jej sił do wydatnej ekonomicznej pracy, chęć poprawienia jej bytu uznaje się za sprawę pierwszorzędnej wagi, do której każdy wedle sił i możności przyczyniać się powinien.

SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

A) Sprawy ogólne, organizacyjne i osobiste.

W statucie Towarzystwa Kółek rolniczych przeprowadziła VI. Ogólna Rada, zebrana 4. i 5. lipca 1904 r. w Przemyślu, na wniosek Zarządu głównego pewne zmiany. Statut w zmienionej formie uzyskał zatwierdzenie Wysokiego c. k. Namiestnictwa reskryptem z 27. września 1902 r. L. 125.177.

W roku 1904 pozyskało Towarzystwo Kółek rolniczych 4 członków założycieli; zapisali się mianowicie na ich listę: P. T.

1) Maryan Jaroszyński z Błudnik
2) Józef Piech z Przemyśla
3) Stanisław Oroszeny-Bohdanowicz z Petryłowa
4) Emil hr. Baworowski z Kopyczyniec.

Wkładki po 200 K. od członka powiększyły fundusz żelazny Towarzystwa o 800 K. Fundusz ten składa się obecnie:

1) z wkładek 20 członków-założycieli	4000 K.
2) z dobrowolnych opłat po 20 h. od członków Kółek z r. 1903	224 K. 30 h.
3) z odsetek dopisanych po dzień 30. 6. 1904	369 K. 40 h.
razem	4593 K. 70 h.

Wkładkę członka wspierającego uiściło w roku 1904:

1) 31 instytucyi i stowarzyszeń w kwocie	327 K.
2) 356 Kółek rolniczych w kwocie	2782 — 60 h.
3) 174 osób prywatnych „	1447 —
561 członków wspierających razem	4556 K. 60 h.

Wpływy od członków wspierających Towarzystwa użytkowano na bieżące potrzeby Towarzystwa.

Subwencye krajowe, udzielone Zarządowi głównemu w r. 1904 wynosiły razem 39.000 k., mianowicie na koszta zakładania Kółek i ich lustracye 15.000 k., na ogólne cele rozwoju rolniczej i handlowej działalności Kółek 10.000 K., na utrzymanie lustratorów handlowych 8000 K., na utrzymanie praktycznych kursów handlowych 4000 K., na „Przewodnik Kółek rolniczych" 2000 K.

Petycyą z 4. października 1904 r. L. 15.853 Zarząd główny Towarzystwa zwrócił się do Wysokiego Sejmu z prośbą o przyznanie subwencyi w kwocie 10.000 K. na kreowanie w biurze posad 2 inspektorów rolniczych. Wysoki Sejm na posiedzeniu z 11. listopada 1904 r. przychylił się częściowo do wniesionego podania, przyznając na r. 1905 subwencyę na utrzymanie i koszta podróży jednego inspektora rolnictwa w kwocie 5000 K.

Subwencye rządowe na r. 1904 wynosiły 24.500 K., mianowicie przez c. k. Tow. gospodarskie gal. na lustracye gospodarstw 10.000 K. i na wzorowe gnojownie 500 K., przez c. k. Towarzystwo rolnicze krakowskie na cele rolnicze 2000 K.; wprost z c. k. Ministerstwa rolnictwa przez c. k. Namiestnictwo za pośrednictwem Wydziału krajowego otrzymało Towarzystwo dodatkową subwencyę na koszta Zarządu i wydawnictwo organu Towarzystwa za r. 1903 w kwocie 12.000 K., którą to subwencyę preliminowaliśmy w budżecie na r. 1904 w kwocie 10.000 K. Uzyskaliśmy zatem o 2.000 K. więcej ponad preliminarz. Zwiększona ta subwencya pozwoliła nam pokryć niedobór w funduszach, który byłby powstał przez to, że wstawionej w preliminarz kwoty 2.000 K. z Fundacyi ś. p. Dra Towarnickiego na stypendya dla frekwentantów praktycznych kursów handlowych w Czernichowie uzyskać nie zdołaliśmy.

Reskryptem c. k. Ministerstwa rolnictwa z 12. czerwca 1904 r. l. 20.337, którym otrzymaliśmy wyżej wspomnianą subwencyę za rok 1903, przyznany nam został zasiłek na rok 1904 na te same cele w kwocie 18.000 K, którego wyasygnowanie nastąpi dopiero w r. 1905. Subwencyę tę wstawiliśmy w preliminarz budżetu na r. 1905.

W składzie Zarządu głównego Towarzystwa i Wydziału wykonawczego w r. 1904 nastąpiła o tyle zmiana, że w lipcu u. r. zgłosił swe wystąpienie z Zarządu i Wydziału Dr. Franciszek Stefczyk. Zarząd główny, nie chcąc utracić tak wybitnego i pełnego zasług współpracownika, zwrócił się o cofnięcie wniesionej rezygnacyi, niestety jednak gorące pragnienie utrzymania Dra Stefczyka

w gronie Zarządu wobec stanowczej odmowy nie dało się spełnić.

Tak samo, jak w roku 1903 delegatem Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych do „Krajowej Komisyi dla spraw rolniczych“ był prezes Towarzystwa p. Artur Zaremba-Cielecki, delegatem do Rady nadzorczej Związku handlowego Kółek rolniczych Dr. Mikołaj hr. Rey, do Sekcyi mleczarskiej Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarczego p. Adolf Wiesiołowski, do Towarzystwa mleczarskiego w Krakowie prof. Mikułowski-Pomorski.

Na Zjeździe ochotniczych straży pożarnych w Sanoku reprezentował Towarzystwo prezes p. Artur Zaremba-Cielecki, na Zjazd pomocy przemysłowej we Lwowie delegowano pp.: Artura Zarembę Cieleckiego i Dra Jana Kantego Steczkowskiego, na Wiec mleczarski w Krakowie p. Edwarda Maurizio.

Delegacyę Towarzystwa do c. k. Ministerstwa rolnictwa celem uzyskania wyższych zasiłków tworzyli prezes p. Artur Zaremba-Cielecki, wiceprezes Dr. Jan Kanty Steczkowski i poseł do Rady państwa Prof. Dr. Stanisław Głąbiński.

JE. Panu Ministrowi rolnictwa br. Giovanellemu, podczas jego pobytu we Lwowie, przedstawiła się deputacya Zarządu głównego, składająca się z pp.: Cieleckiego, ks. kan. Bilińskiego, Steczkowskiego, Dulęby, Pomorskiego, Turnaua, Wiesiołowskiego, Ks. Wesolińskiego, Gargasa i Adamskiego i zwróciła się o wydatniejsze poparcie Towarzystwa.

Tak samo osobna deputacya Towarzystwa pod przewodnictwem prezesa była na posłuchaniu u JE. Pana Prezydenta Ministerstwa podczas jego bytności we Lwowie w dniu 31. sierpnia celem uzyskania zasiłków na przeprowadzenie akcyi ratunkowej dla ludności dotkniętej klęską posuchy.

Na Radzie ogólnej c. k. Towarzystwa gospodarskiego reprezentowali Towarzystwo Kółek rolniczych pp.: Dr. Bronisław Dulęba i Telesfor Adamski, zaś na Zebraniu ogólnem członków c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie byli przedstawicielami Towarzystwa pp.: Henryk hr. Mieroszowski i Edward Maurizio.

Do ankiety, zwołanej przez Wydział krajowy w sprawie dachówek cementowych, delegował Zarząd główny prof. Tomasza Rylskiego i inspektora rolniczego Teodora Popławskiego.

Na jurorów wystawy ogrodniczej w Krakowie delegowano z ramienia Towarzystwa ks. Wł. Kwiecińskiego z Myślatycz, ks. Markowicza z Szymbarku, pp. Henryka Groblewskiego z Szymbarku i Poluszyńskiego, instruktora sadownictwa.

W uroczystościach podczas Kongresu Maryańskiego we Lwowie i przy odsłonięciu pomnika Adama Mickiewicza we Lwowie brali udział nietylko członkowie Zarządu głównego, lecz również członkowie Kółek rolniczych i straży pożarnych Kółek, tworząc w pochodzie pokaźny, kilkaset osób liczący orszak.

W składzie biura zaszły następujące zmiany: Po uzyskaniu subwencyi na rok 1905 na inspektora rolniczego ogłoszono konkurs na tę posadę z terminem zgłoszeń do 15. grudnia 1904 roku. Nadano ją prowizorycznie p. Dr. Józefowi Pawłowskiemu, który objął czynności z dniem 1. stycznia 1905 r. Wskutek rezygnacyi p. Pawłowskiego z posady z dniem 31. maja 1905 r. ogłoszony został w maju 1905 nowy konkurs, wyznaczający termin zgłoszeń do 15. czerwca a termin objęcia czynności z dniem 1. lipca 1905 r.

Wobec nawału zgłoszeń o lustracye handlowe, którym dotychczasowi lustratorowie podołać nie mogli, zamianowano piątym lustratorem p. Joachima Sołtysa, który objął urzędowanie z dniem 1. lutego 1905 r.

Do organizacyi powiatowych mianowano delegatami Zarządu głównego:

1) na powiaty bohorodczański i nadworniański p. Maryana Jaroszyńskiego;
2) na powiat ropczycki p. Tadeusza Skołubę;
3) na powiat chrzanowski p. Władysława Dygulskiego;
4) na powiat krakowski Dra Stefana Surzyckiego;
5) na powiat przemyślański Dra Stanisława Hyżyckiego;
6) na powiat niski p. Michała Fornelskiego;
7) na powiat wielicki Henryka hr. Mieroszowskiego;
8) na powiat żywiecki p. Włodzimierza Nawratila.

W 1904 odbyły się 3 posiedzenia Zarządu i 17 posiedzeń Wydziału wykonawczego, oprócz tego liczne posiedzenia różnych komisyi, jak: statutowej, rolniczej, handlowej, mleczarskiej, ratunkowej i t. d.

Wykaz członków protektorów, członków założycieli i członków wspierających, skład Zarządu głównego Towarzystwa i Wydziału wykonawczego oraz wykaz urzędników biura podany jest w dodatku I. niniejszego sprawozdania.

Wzrost czynności w Zarządzie głównym Towatrzystwa przedstawia poniższe zestawienie z protokołu podawczego:

W r. 1898	było ekshibitów	3.901
„ „ 1900	„ „	5.879
„ „ 1902	„ „	12.265
„ „ 1903	„ „	14.666
„ „ 1904	„ „	21.250

B) Sprawy rolnicze.

I. Pola doświadczalne.

W sprawozdaniu za rok 1903 podaliśmy obszerniejsze zestawienie naszej działalności za r. 1901, 1902 i 1903 w kierunku dostarczania naszym członkom doborowych odmian zbóż zapomocą pól próbnych, dlatego też w sprawozdaniu tegorocznem ograniczamy się tylko do kilku uwag ogólnych i cyfr za r. 1904 tembardziej, że w systemie urządzania prób nie wprowadziliśmy żadnych zmian zasadniczych. Ponieważ do prób użyto tak przy zbożach ozimych jak i jarych odmian znanych i wypróbowanych w latach poprzednich, przeto w sprawozdaniu nie podajemy tablic porównawczych, a czynimy jedynie wyjątek dla jęczmienia ozimego, gdyż są to rezultaty pierwszych prób z tem zbożem.

Pole próbne obejmuje z reguły przestrzeń półmorgową, a jedynie przy jęczmieniu ozimym $^{1}/_{4}$ morga. Przesyłamy zaś na jego obsiew dwie odmiany żyta, pszenicy, jęczmienia lub owsa zgłaszającym się o to członkom, żądając od nich ścisłego sprawozdania na przesłanym formularzu i zapłaty za ziarno w jesieni po zbiorze i to po 5 K. za 50 kg. żyta, jęczmienia i owsa, a po 6 K. za 50 kg. pszenicy.

O przysłanie nasienia na pola próbne z oziminą wpłynęło w jesieni 1903 r. 256 zgłoszeń. Wobec szczupłych funduszów mogliśmy jednakowoż urządzić zaledwie 70 pól próbnych z żytem na przestrzeni 35 morgów i 70 pól z pszenicą na obszarze tej samej wielkości.

Prowadzący doświadczenia z odmianami zbóż ozimych wywiązali się nadzwyczaj sumiennie z przyjętych na siebie zobowiązań, bo z uprawy próbnej żyta otrzymaliśmy 65 sprawozdań (brakuje zatem 5), z uprawy pszenicy 63 (brakuje 7).

Opierając się na dodatnich rezultatach z lat poprzednich, użyliśmy do prób żyta Polskiego i Petkuskiego. Jak rok 1904 dla żyta był pomyślny, może za dowód posłużyć okoliczność, że w jednym tylko wypadku żyto posiane (10 października!) w ciągu zimy przepadło (pow. Trembowla) zresztą zaś plony tak co do ziarna, jak i słomy, były wprost okazałe. Zaledwie kilkanaście sprawozdań wykazuje plony od 6 do 8 q., siedm podaje plony na 8 do 10 q., reszta zaś, zatem dwie trzecie podaje plon powyżej 10 q., a nierzadkie są wypadki, gdzie plon z 1 morga wynosił od 15 do 18 q. Za prawdziwość ostatnich cyfr ręczyć możemy o tyle, że pomiędzy sprawozdawcami w tej grupie są nazwiska znanych nam z sumienności gospodarzy.

Co do słomy, żyto Polskie wydało nieco wyższe plony. Opieramy się zaś w swym sądzie więcej na końcowych uwagach ogólnych o odmianach, niż na rezultatach wagowych, bo o ile ilość omłóconego ziarna podają sprawozdawcy na podstawie przeważenia całego omłotu, o tyle przy słomie niektórzy ułatwiają sobie zadanie, przeważając kilka okłotów na próbę i mnożąc uzyskaną przeciętną wagę przez ich liczbę. Niedokładności wskutek tego nie są więc wykluczone. Co do ziarna, żyto Petkuskie utrzymało się na równi z Polskiem, które w poprzednich latach stało na miejscu pierwszem.

W wielu sprawozdaniach przy życie Polskiem znajdujemy wzmianki, że kłosy były szczerbate. Inspektorowie rolniczy zauważyli również ten szczegół przy zwiedzaniu pól próbnych (zwiedzono około 30 pól w powiecie krakowskim, bocheńskim, brzeskim, ropczyckim, pilzneńskim, lwowskim). W pierwszej chwili nasuwa się przypuszczenie, że niepogoda w czasie kłoszenia się żyta polskiego, które jako wcześniejsze kłosi się o 7—10 dni wcześniej, była tego przyczyną. Jeżeli jednak porównamy daty kłoszenia się żyta w różnych, a bliskich miejscowościach przy obu odmianach (od 8. do 28. maja wedle sprawozdań), to przekonamy się, że stanem samej pogody nie da się wspomniana wada wytłómaczyć, i że przyczyną może być dziedziczność tej wady u żyta polskiego, bo u żyta petkuskiego — przy równych warunkach atmosferycznych — wypełnienie kłosa było dobre. Wnioski nasze w tym względzie wyrażamy w formie przypuszczenia dlatego, by zwrócić baczność hodowców tej niezmiernie cennej odmiany.

W jesieni ubiegłego roku założyliśmy 72 pola próbne z odmianami żyta, a mianowicie z żytem Polskiem i Petkuskiem. Od prowadzących próby żądaliśmy jednak, by obok odmian przesłanych, obsiewali ćwierć morga odmianą miejscową, gdyż tylko w ten sposób będą oni mogli ocenić dokładnie różnicę między odmianami i wiedzieć, którą nadal zatrzymać należy, czy mogą pozostać przy swej dawnej. Nasienie zakupiliśmy u p. Jerzego Turnaua w Mikulicach i u p. Adama Ożarowskiego w Strzałkach.

Równie wysokie plony, jak żyto, wydała pszenica ozima. Do prób użyto w r. 1904 pszenicy Ostki galicyjskiej i Gółki mikulickiej. W dwudziestu siedmiu wypadkach Gółka przewyższyła plonem ziarna Ostkę, w jedenastu różnica w zbiorze ziarna między obu odmianami wynosi kilka kilogramów. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że 10 sprawozdań z ogólnej liczby 63 nadesłanych należy wykluczyć, bo są źle sporządzone, to pierwszeństwo musimy przyznać w r. ubiegłym Gółce, której jednak do przewagi nieznacznej dopomogły pomyślne nadzwyczaj warunki atmosferyczne. Wielu jednak

włościan podnosi odporność Ostki i oświadcza, że ją nadal uprawiać będą, bo przyda się na mniej pomyślne lata. Ze sprawozdań przekonujemy się, że bezwarunkowo trzeba włościanom ułatwiać nabycie dobrych odmian tak pszenic ościstych, jak i gołek, dlatego też do prób z pszenicą, których na r. 1905 urządziliśmy 68, użyliśmy dwóch odmian ościstych, a mianowicie: Ostki galicyjskiej i Ghirki bastardki i dwóch odmian bezostnych, t. j. Gołki Mikulickiej i pszenicy Dańkowskiej.

Do prób Ghirką bastardką skłoniły nas wyniki doświadczeń w r. 1903, w których odmiana ta pierwsze miejsce zajęła, po raz pierwszy natomiast użyliśmy pszenicy Dańkowskiej. Jest to odmiana z Rosyi pochodząca, przez p. Ożarowskiego od lat kilku z powodzeniem uprawiana. Oględziny na miejscu w Strzałkach i rada doświadczonego hodowcy, jakim jest p. Ożarowski, były powodem naszej decyzyi.

Pszenicę Ostkę galicyjską i Gółkę mikulicką zakupiliśmy u p. Jerzego Turnaua, od którego do kilku prób otrzymaliśmy nasienie nowej odmiany gółki, odznaczającej się wielką odpornością na wyleganie.

Podobnie, jak przy życie, żądaliśmy, by obok 2 odmian przez Zarząd główny przesłanych, zasiewano na trzeciej parceli o przestrzeni $^1/_4$ morga odmianę miejscową.

Trzy odmiany, wypróbowane w latach poprzednich, wybrano w r. 1904 do prób z owsem a to: owies Rychlik (mikulicki), Ligowo i Duppawski. Pól urzą- 220 na przestrzeni 110 morgów i to 200 z funduszów Zarządu głównego, a 20 kosztem Komitetu ratunkowego dla powodzian. W przyznawaniu pól próbnych uwzględniliśmy wogóle w pierwszym rzędzie miejscowości dotknięte wylewem w r. 1903.

Sprawozdań otrzymaliśmy 178. Brakuje zatem 42, czyli około 20%.

Wyniki uprawy owsa są najrozmaitsze. Zbiory wskutek posuchy w niektórych powiatach nie przekraczają 2 cetn. metr., w przeważnej liczbie wypadków wynoszą od 5 do 6 cetn. metr., a wyjątkowo bardzo przekraczają 10 cetnarów. Różnica w wysokości plonu pomiędzy odmianami mniej wyraźnie wystąpiła, niż w latach poprzednich, gdyż odmiany rozmaicie opierały się rdzy, śnieci, wyleganiu i t. p. Odmiany przesłane na pola próbne pobiły jednak — jak to widać z przypisków w sprawozdaniach — bezwarunkowo odmiany miejscowe, a tem samem znalazły uznanie u gospodarzy, którzy wobec tego postanawiają przeważnie zagubić swoje, a uprawiać obie nadesłane odmiany, odkładając decyzyę co do wyboru pomiędzy niemi na rok następny.

W r. 1905 urządzono z wiosną 142 pola próbne z odmianami owsa na przestrzeni 71 morgów, używając do rozsyłki tych samych odmian t. j. owsa Duppawskiego, Ligowo i Rychlika tatrzańskiego. Owies Duppawski i Ligowo zakupiono u p. Jerzego Turnaua, Rychlik Tatrzański u J. br. Brunickiego w Podhorcach.

Pól z jęczmieniem jarym było w roku sprawozdawczym 120 na przestrzeni 60 morgów. 100 pól założono kosztem Zarządu głównego, wydatki na urządzenie 20 pól w tych miejscowościach, gdzie wylew w r. 1903 zniszczył próby z jęczmieniem (31 pól), pokryto z funduszów Komitetu ratunkowego.

Sprawozdań nadesłano nam 112, zatem prowadzący próby podobnie jak przy oziminach wypełnili to, co do nich należało.

Dwie odmiany jęczmienia staraliśmy się rozpowszechnić, a mianowicie jęczmień Hanna i Goldthorp. Jak się okazuje z zestawienia wyników uprawy dobór odmian okazał się dość trafny pomimo posuchy, która plony jęczmienia znacznie obniżyła; 68 razy co do plenności na ziarno Hanna przewyższa odmianę Goldthorp, która ma przewagę tylko w 41 wypadkach (3 sprawozd. wykluczono od porównania). Jęczmień Hanna łatwo w innych latach wylegający w r. ubiegłym miał warunki więcej sobie odpowiednie. Słomę sprawozdawcy więcej sobie chwalą z jęczmienia Goldthorp, jest ona bowiem wyższa, a zatem obfitsza. Wysokość plonu podobnie jak przy owsie różna ogromnie. Plon z morga wynosi od 150 kg. do kilkunastu centn. metr. tak, że o postawieniu cyfry przeciętnej mowy być nie może. Zauważyć jednak trzeba, że w wypadkach, gdzie plony są bardzo nizkie, wahają się koło 3—5 cent., tam wielokrotnie sprawozdawcy zaznaczają, że Goldthorp dał nieco wyższy zbiór i lepiej opierał się posusze. Spostrzeżenia powyższe uprawniają zatem do przekonania, że jęczmień Goldthorp należy do najodporniejszych odmian i dlatego dla gospodarstw włościańskich bardzo się nadaje.

W próbach urządzonych z wiosną 1905 r. (138 prób na przestrzeni 69 morgów) użyto ponownie 35 cetn. metr. jęczmienia „Goldthorp“, 26 cetn. „Hanna“ i 8 q jęczmienia pochodzenia węgierskiego.

Próby z żytem jarem amerykańskiem (10 na przestrzeni $2^1/_2$ m.) wydały rezultat przeważnie ujemny, dlatego też Zarząd główny zwrócił się do Zarządu Stacyi botaniczno-rolniczej we Lwowie z prośbą o wskazówki, jakich odmian należałoby do prób użyć, a wobec uprzejmej odpowiedzi Zarządu Stacyi, że ze swej strony urządzi w r. 1905 próby z różnemi odmianami żyta jarego, wstrzymaliśmy się na razie z próbami, oczekując na wynik doświadczeń stacyjnych, który nam jako miarodajne posłuży.

Poraz pierwszy natomiast rozpoczął Zarząd główny z wiosną 1905 r. rozpowszechniać odmiany pszenicy jarej, gdyż nasienie tego zboża u włościan było niezmiernie liche i zwiedzione. Pól próbnych urządziliśmy 76 na przestrzeni 38 morgów. Z odmian zakupiono u p. St. Ostaszewskiego z Sannik pszenicę jarą „Ostkę“, u p. Scholza w Jezierzanach jarą „Banatkę“.

Tablica

Próby z jęczmieniem ozimym.

L. porz.	Powiat i miejscowość	Nazwisko i imię przeprowadzającego próbę	Jakość gleby	Jakość podglebia	Rok ostat. nawożenia	Przedplon	Jaką uprawę przeprowadzono	Data wysiewu	Data wzejścia
1	**Jarosław** Chorzów	Bak Szymon	rędzina próchnicz.	przepuszczalne	1903	ugór nawieziony, wyka na paszę	orka	5/9	15/9
2	**Limanowa** Krasne-Lasocice	Piechnik Franc.	rędzina	"	1902	żyto	podkład brona orka 2 q żużli	24/8	10/9
3	**Pilzno** Klecie	Juszkiewicz Franc.	"	"	1902	pszenica w sil. gn.	podkład orka	1/9	13/9
4	**Mielec** Czajkowa	Hyjek Antoni	glina zwięzła	niepr. e-puszczalne	—	—	—	27/8	—
5	**Sambor** Strzałkowice	Mleczko Franc.	glina	przepuszczalne	1902	żyto	podkład orka	24/8	1/9
6	**Wieliczka** Gdów	Cebula Piotr	rędzina lżejsza	iłowate nieprzep.	1903	konicz.	podkład orka	10/9	28/9
7	**Gródek** Rottenhan	Mocek Józef	piasek próchniczny	glinka nieprzep.	1902	ziemn. wczesne	orka	19/8	26/8
8	**Wieliczka** Tyniec	Marczyk Walenty	rędzina	przepuszczalne	1903	owies	orka	25/8	30/8
9	**Chrzanów** Okleśnia	Noworyta Antoni	namuł piaszczysty	piasek b. przepusz.	1902	pszenica na gnoju	podkład orka	2/9	9/9
10	**Bochnia** Połom duży	Mikulski Józef	glina	gliniaste nieprzepusz.	1901	konicz.	podkład orka żużle	26/8	8-11/9
11	**Lwów** Biłka królewska	Karpa Jan	glinka	glina nieprzep.	1901	pszenica	podkład orka	25/8	5/9
12	**Sambor** Strzałkowice	Mleczko Kazimierz	glinka	przepuszczalne	1901 i 1902	żyto i ziemniaki	orka	25/9	2/10
13	**Tarnobrzeg** Gorzyce	Ks. Jaroń Winc.	rędzina	piasek przepusz.	1902	pszenica w gnoju	podkład orka	26/8	15/9
14	**Mielec** Czajkowa	Hyjek Antoni	piasek	przepuszczalne	—	—	—	27/8	—

L. porz.	Rozwój jęczmienia przed zimą	Przezimowanie	Uszkodz. był podczas wzrostu przez: głownią	wylęgnięcie	posuchą	ptactwo	Data zbioru	Zbiór w oblicz. z morga ziarna w ogóle (kilogramów)	słomy i plewy (kilogramów)	Uwagi przeprowadzającego próbę
1	b. dobry	b. dobre	—	—	—	cokolwiek	12/7	1750	2420	Bardzo zadowolony. Zasiał 50 kg. Resztę rozpowszechnia między sąsiadów.
2	dobry	b. dobre	—	—	silnie	cokolwiek	25/6	1600	1900	B. zadowolony. Sam dalej siać będzie. Resztę rozkupiono na zasiew.
3	—	dobre	—	—	—	—	28/6	1320	1800	B. zadowolony — szczególniej, że zbiór wczesny i można siać poplony.
4	—	—	—	—	—	—	4/7	1180	2240	Jęczmień będzie dalej siewany, choć na piasku przepadł prawie. (Patrz próba 14)
5	b. bujny	b. dobre	cokolwiek	—	—	cokolwiek	1/7	1020	1120	Sam będzie uprawiał i cała gmina została zachęcona do uprawy.
6	dobry	dobre	—	13/6	przymrozki i posucha	—	28/6	1005	1125	Plon lepszy niż z jarego. Wczesny przychód. Dwa plony w roku. Siać będzie.
7	b. dobry spasiono na zamr.	częścią wymarzł	cokolwiek	—	grad	—	9/	900	2070	Jako wczesne zboże przednowkowe polecenia godny. Kasza z niego wyborna.
8	dobry	dobre	dość	13/6	przymrozki p. posuchę silnie	znacznie	2/7	860	1925	Plon lepszy niż z jarego. Przez wczesne dojrzewanie umożebnia dwa plony w roku.
9	b. dobry	dobre, na wiosnę zmarniał	—	—	silnie	-	2/7	820	980	B. zadowolony, uprawia nadal.
10	dobry	dobre	cokolwiek	—	silnie	—	25/6	690	840	Zadowolony, uprawiać będzie nadal, mąka z niego jak z pszenicy.
11	średni	dobre	—	—	silnie	—	2/7	600	800	Zadowolony, szczególniej dlatego, że można drugi plon zbierać.
12	średni	dobre	cokolwiek	—	—	—	9/7	600	720	Będzie nadal uprawiał.
13	dobry	liche, zerzadł	—	—	silnie	—	10/7	300	550	Kłos krótki — ziarna mało. Mimoto zasiany ponownie 27/8 1904 w grochu po nawozie.
14	—	złe	—	—	silnie	silnie	4/7	208	800	Mimo tego iż w tej próbie przepadł prawie, będzie siewany na ściślejszych glebach.

Pola z jęczmieniem ozimym.

Jęczmień ozimy należy u nas w kraju do prawdziwych nowości. Zaledwie w kilku większych gospodarstwach uprawiano go dotychczas sposobem próby nie zawsze szczęśliwej, pomiędzy małorolną rzeszą zupełnie był nieznany.

Uwzględniając wysokie przymioty tej odmiany jęczmienia, plenność jego a przedewszystkiem wczesne dojrzewanie, powzięliśmy zamiar wprowadzenia uprawy tego jęczmienia u włościan, dla których może się stać prawdziwem dobrodziejstwem przez wygodniejszy rozdział robót rolnych między jesień i wiosnę, usunięcie pustek w komorze na przednowku i możność zbierania dwóch plonów w ciągu roku. Gdy przeto troska o wytrzymałość jęczmienia przeciw wymarzaniu przez odpowiednią selekcyę i uprawę u p. J. Turnaua w Mikulicach została usuniętą, o czem dowodnie przekonaliśmy się, przystąpiliśmy do czynu. Przedewszystkiem pouczono członków Towarzystwa w „Przewodniku“ o naturze jęczmienia ozimego, jego wymaganiach i sposobie uprawy. Następnie wezwano chętnych do zapoznania się z tą nowością do zgłoszeń, żądano w nadsyłanych zgłoszeniach szczegółowego opisu gleby, podglebia, warunków położenia i t. d. i t. d., w jakich zgłaszający się zamierza siać jęczmień ozimy, a udzielano nasienia tylko tam, gdzie warunki uprawie tegoż odpowiadały.

Pola próbne z jęczmieniem ozimym, założone po raz pierwszy na rok gospodarczy 1903/4, zajmują pośrednie miejsce między właściwemi polami próbnymi, jakie z odmianami zbóż corocznie się urządza a propagandą uprawy roślin pastewnych. Podobnie jak przy pierwszych żądamy od przeprowadzających próbę nadesłania szczegółowego sprawozdania z wyników uprawy, ale nasienie dajemy jak przy drugiej bezpłatnie i opłaconą przesyłką do ostatniej stacyi odbiorczej, nie żądając żadnych zwrotów.

Z przeznaczonych na 1903/4 rok 1000 kg. jęczmienia ozimego rozesłano dla 40 poletek różnego obszaru 965 kg. Poletka te rozrzucone zostały w 23 powiaty, a mianowicie: bocheński, chrzanowski, gródecki, grybowski, jarosławski, kałuski, kolbuszowski, kosowski, krośnieński, limanowski, liski, lwowski, mielecki, nowosądecki, pilzneński, przemyski, rudecki, rzeszowski, samborski, tarnowski, wielicki, zaleszczycki i żywiecki.

Ogółem nadesłano nam sprawozdań 34. Nie wszystkie były zupełnie dokładne, wszystkie jednak były bardzo ciekawe, a 24 z pomiędzy nich świadczą o bardzo sumiennem przeprowadzeniu doświadczeń ze zrozumieniem ich celu i jasnem pojęciu o wysokiej ich wartości dla rolnika. Ze sprawozdań tych widzimy, że w roku gospodarczym 1903/4 na długo pamiętnym fatalnymi warunkami, bo mokrą jesienią, twardą zimą, mroźną wiosną i nakoniec niebywałą posuchą, jęczmień ozimy selekcyi mikulickiej, siany w różnych warunkach, na różnych glebach i w rozmaitej sile nawozowej, dał różne plony od 208 do 1750 kg. ziarna, od 550 do 2420 kg. słomy, zgonin i plewy z morga. Przeciętna jednak z 24 różnych pól daje z morga 890 kg. ziarna, 1185 kg. słomy, zgonin i plew. Ogół przeprowadzających próby nad wyraz z tego nabytku jest zadowolony, użył jęczmienia do nowych zasiewów i w całej wsi, o ile zapas nasienia wystarczył, go rozpowszechnia.

„*U nas jęczmień ozimy nie był znany — a teraz widzimy, że to dla nas wielkie dobrodziejstwo, gdyż już z dziećmi nie zaznamy przednowku*“. — „*Nigdy go nie myślimy zagubić, gdyż chleb daje na przednowku, kiedy inne zboża nie dojrzeją*“, piszą nam z kałuskiego.

„*Jęczmień ten jest bardzo dobry dla nas małych rolników, bo schodzi wcześnie z pola, rola może być użyta pod zasiew mieszanki*“ piszą z lwowskiego.

„*Jęczmień zebrałem 27. czerwca. Plon dał piękny, a nasadziłem karpieli i te mimo posuchy są ładne*“ piszą z nowosądeckiego.

„*Jęczmień ów jest bardzo pożyteczny, zwłaszcza w małych gospodarstwach, gdzie na przednowku brak żywności dla ludzi i bydła. Po jęczmieniu można z bardzo dobrym skutkiem uprawiać poplony, jak hreczkę na ziarno, mieszankę dla bydła, karpiele i t. p.*“ piszą z pilzneńskiego.

„*Nie tylko ja, ale cała gmina cieszy się z tego jęczmienia, przy zbiorze schodzili się z różnych stron i podziwiali jakby nowy cud świata*“ piszą ze samborskiego.

„*Mogę śmiało powiedzieć i każdemu gospodarzowi doradzać, aby uprawiał jęczmień ozimy, raz że większy plon wydaje niż jęczmień wiosenny, drugie że w końcu czerwca już jest do zbioru, co dla gospodarza z wielu względów bardzo jest dobre*“. — *Obawiałem się, że w zimie całkiem przepadnie, lecz nic mu zima nie szkodziła, a mimo tak wielkiej posuchy, większy zbiór mi przyniósł, niż wiośniany*“ tak piszą z wielickiego.

„*Dobre to nasienie i dobry zbiór, ponownie siać będziemy i rozpożyczymy innym członkom Kółka rolniczego, ale plagą na niego ptactwo, a osobliwie gawrony, których całe armie go przysiadają*“ piszą z rzeszowskiego.

„*Ale radzę, ktoby chciał siać jęczmień ozimy, niech sieje zawdy w sierpniu, bo ja spróbowałem zasiać później, bo mi zostało 5 kg., to bardzo lichy się pokazał*“. „*Mąka z niego jak z pszenicy*“ piszą z bocheńskiego.

„*Kasza z niego wyborna*“ piszą z gródeckiego.

Słowem większość rolników zadowolona jest z jęczmienia ozimego. W mieleckiem w Czajkowej podzielono otrzymane nasienie na dwie połowy i zasiano równocześnie na dwóch równych kawałkach pola, ale jeden był w zwięzłej glinie, drugi w piasku. Na pierwszym z nich jęczmień nie uległ żadnym szkodom, na drugim ucierpiał od wiatrów w marcu, potem od posuchy a nakoniec

od wron i wróbli. Naturalnie plony wypadły bardzo różne. Na pierwszym zebrano w stosunku z morga 1180 kg. ziarna a 2240 kg. słomy i t. d., na drugim 208 kg. ziarna a 800 kg. słomy i t. d. Ten najniższy plon między wszystkiemi próbami mógł łatwo zrazić rolników tamtejszych do uprawy jęczmienia ozimego nadal, a mimo to, zważywszy wszelkie za i przeciw, piszą nam: *„Z ogólnych względów uznaje się jęczmień ten za odpowiedni dla tutejszej okolicy i siew tegoż nadal uskuteczniać postanowiono. Zaliczamy go do nowości pożytecznych“.*

Nie wszyscy jednak tak rozsądnie rzecz traktują. W przemyskiem zasiano go w ziemniaczysku 17 października (!) a gdy ziarno wskutek zbytku wilgoci i zimna (nad rzeką Sanem) nie powschodziło, narzekają nań w sprawozdaniu, twierdząc, że „ziarno było do niczego“.

Prócz powyższego było jeszcze kilka wypadków, gdzie trochę za gorąco a zbyt powierzchownie oceniono wartość jęczmienia ozimego, a znalazł się między nimi tak bardzo wymagający, że gdy zasiany jęczmień ozimy w owsisku (w 5-ym roku po nawozie) dał mu plon 705 kg. ziarna a 830 słomy z morga, orzekł, iż siać go nie warto, bo za słaby plon daje.

Ostrożności zachowane przy rozdawaniu nasienia w odpowiednie miejsca wpłynęły zapewne na dobre wyniki tych pierwszych prób, nie ustrzegły nas jednak od tego, aby niektórzy z członków nie wypełnili przyjętego na siebie obowiązku. Wprawdzie sami się zgłosili, nawet jęczmień darmo przyjęli, ale sprawozdania nie nadesłali. Jakkolwiek z przykrością, zniewoleni jesteśmy wymienić, iż członkowie ci należą do Kółek w Moskalówce (kosowskie), Polanie (liskie) i Przyłęku (kolbuszowskie). Natomiast w Tłustem (zaleszczyckie) zawinił Zarząd Kółka, któremu na jego życzenie jęczmień przesłano do rozdziału między członków. O nadesłanie sprawozdań daremnie upraszaliśmy.

Ogółem biorąc, uważamy próbę, uczynioną z rozpowszechnieniem uprawy jęczmienia ozimego, jako dobrą i pożyteczną — w skutek czego postanowiliśmy dalej iść w tym kierunku.

Na rok gospodarczy 1904/5 znowu przeznaczono 1000 kg. jęczmienia ozimego i rozesłano po 25 kg. bezpłatnie i opłaconą przesyłką 40-tu rolnikom, członkom Kółek, do 15 powiatów, a mianowicie w powiat: bocheński, brzeski, chrzanowski, jasielski, krakowski, lwowski, niski, pilzneński, przemyślański, sanocki, skałacki, tarnobrzeski, tarnowski, wielicki i zbaraski. W obec korzystniejszych warunków tegorocznych spodziewać się należy i znacznie lepszych wyników, a tem samem i szerszego rozpowszechnienia tej nader pożytecznej odmiany jęczmienia.

II. Próby z nawożeniem łąk i pastwisk.

A) Łąki.

Próby z nawożeniem łąk, przeprowadzone przez poprzednie trzy lata, miały jako cel główny wykazanie naoczne skuteczności nawożenia, a tem samem zachęcenie posiadaczy łąk do przeprowadzenia tego ulepszenia.

Skutki były donośne w miejscowościach, gdzie się próba udała, a że nieudałe próby do wyjątków należały, rzucono się do nawożenia łąk żużlami i kainitem. Nie wszyscy jednak zastanawiali się nad tem, jak nawozić należy, a bezkrytycznie postępując, używali żużli albo kainitu, rzadko obu razem, w ilościach podług posiadanych lub dysponowanych pieniędzy, a nie podług potrzeby łąki obliczanych, w ilościach często zbyt szczupłych i niedających odpowiednich wyników. Wskutek tego zużycie nawozów wprawdzie wzrosło, ale pożytek z nich mało się zaznaczył.

W jesieni przeto 1903 roku (jak to już w sprawozdaniu za rok ten zaznaczyliśmy), podjęto dalsze próby z nawożeniem łąk, ale na zmienionych podstawach, dążących do tego, aby przeprowadzającym próby i ich sąsiadom przedstawić działanie żużli i kainitu, każdego z osobna i obu razem w porównaniu do nienawożonej łąki.

Użyto do tego szematu następującego:

	25 m	25 m	25 m	25 m	25 m	
20 m	1. bez nawozu	2. 50 kg kainitu	3. bez nawozu	4. 30 kg żużli	5. 30 kg żużli 50 kg kainitu	20 m

Mimo iż wymagania nasze podniosły się znacznie przy przeprowadzaniu prób podług tego szematu w porównaniu z dawniejszemi, bo przeprowadzający musiał 4 albo 5 pólek (mogło być tylko jedno pólko bez nawozu) osobno zbierać i zważyć, otrzymaliśmy tyle zgłoszeń, że założono 67 prób w 42 miejscowościach a 23 powiatach. (Szczegółowy wykaz podany był w 21 numerze „Przewodnika“ 1903 r.).

Próby zapowiadały się bardzo dobrze.

Na kwestyonarze, rozesłane w jesieni 1903, otrzymaliśmy 64 odpowiedzi, z których nabraliśmy przekonania, że czynności przygotowawcze i rozsiew nawozów odbyły się prawie wszędzie prawidłowo. Jest to rzecz ważna.

Wobec braku sił, któreby mogły dopilnować na miejscu dokładnego przeprowadzenia takich prób, zależy bardziej, niż kiedy, na dobrej woli odnośnych rolników i zrozumieniu przez nich celu tych prób.

A chociaż i w roku 1904 znaczna większość spełniła swój obowiązek, nadsyłając 54 sprawozdań po zbiorach, to jednak cała wartość tych prób sprowadzona była do zera przez szaloną posuchę, jaka w roku sprawozdawczym po późnej i zimnej wiośnie przyszła i przeważnie wszędzie porosty trawne zniszczyła.

To też nadesłanych nam sprawozdań zużytkować nie możemy w inny sposób, jak tylko podając do wiadomości, że w 14 wypadkach (a prawdopodobnie i w owych 13, skąd sprawozdań nienadesłano) nie koszono łąk wcale, w 17 wypadkach wprawdzie skoszono je, ale wydatek był w ogóle tak mały, że różnice między nawożonemi a nienawożonemi pólkami zacierały się, wskutek czego też i przeprowadzający próbę uważali się za zwolnionych z obowiązku odważenia plonu z każdego pólka osobno.

W pozostałych 25 wypadkach, gdzie zadano sobie trud sumiennego i szczegółowego odwożenia plonu, uzyskano tak minimalne różnice, jak n. p. w próbie u Franciszka Malejki w Sąsiadowicach, gdzie uzyskano na pólku: pierwszem 161.85 kg, drugiem 162.50 kg, trzeciem 161.30 kg, czwartem 162.00 kg, piątem 163.20 kg.

Do wyjątków zaliczyć musimy próby takie, gdzie jakieś wybitniejsze różnice zauważyć się dały, a wyjątki te odnoszą się tylko do łąk bardzo wilgotnych, prawie mokrych z natury, jak np.:

w Kleciu u Franciszka Juszkiewicza, Gdowie u Jana Kursy i Starym Wiśniczu u Jakóba Trzcińskiego, gdzie uzyskano w tym samym porządku pólek, jak w szemacie, z pólka:

1.	2.	3.	4.	5.
200 kg	270 kg	210 kg	310 kg	390 kg
250 „	350 „	250 „	452 „	773 „
600 „	600 „	— „	750 „	1050 „

Z powyższych powodów w braku materyału do tablic porównawczych, zaniechać ich musimy.

Nawozy do powyższych prób udzielone nam zostały: kainit przez Wysoki Wydział krajowy, a żużle przez generalnego zastępcę fabryk mąki żużlowej p. Józefa Karacha, zupełnie bezpłatnie.

Na tem miejscu wyrażamy za ten dar szczerą podziękę, a zarazem wyrażamy żal, iż z powodu posuchy, nie możemy w zamian żadnych konkretnych wyników przedłożyć.

Na rok gospodarczy 1904/5 urządzone zostały na tych samych warunkach próby łąkowe w ilości 98 w 56 miejscowościach a 27 powiatach. (Szczegółowy wykaz pomieszczono w numerze 21 „Przewodnika“ z r. 1904).

B) Pastwiska.

Pierwsze próby z nawożeniem pastwisk kainitem dały tak dodatnie wyniki, że zachęceni tem po rocznej przerwie, postanowiliśmy je dalej prowadzić.

Dzięki Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, który te nasze usiłowania poparł czynnie, dając Towarzystwu potrzebną ilość kainitu bezpłatnie, mogliśmy na jesieni roku 1904-go przystąpić do urządzenia ponownego doświadczeń nawozowych na pastwiskach. Zapewne lepiejby one wypadły, gdybyśmy mogli te pola demonstracyjne prowadzić w kierunku nie jednostronnego nawożenia li tylko kainitem, ale mogli dodać także nawozów fosforowych, niestety jednak fundusze nasze nie dozwalają na to. Mimo to skuteczność nawożenia samym kainitem szczególniej na glebach piaszczystych, glinkowatych i przytorfiastych, powinna się okazać znaczną, a tem samem zachęcić włościan do używania coraz liczniejszego tego krajowego a niedrogiego nawozu.

Na wezwanie Zarządu głównego wpłynęło 35 zgłoszeń, z których uwzględniono 32. Do każdego doświadczenia przesłano po 400 kg. kainitu dla nawożenia 1 morgu pastwiska po odpowiedniem przygotowaniu tegoż i oczyszczeniu. Próby te urządzono w 28 powiatach, a 32 miejscowościach, a mianowicie biorą udział w doświadczeniu następujące powiaty i gminy: I. Buczacz. 1. Korościatyn. II. Chrzanów. 2. Zagórze, 3. Czerna, 4. Źródła. III. Cieszanów. 5. Lipsko. IV. Grybów. 6. Jastrzębia. V. Jasło. 7. Potakówka, 8. Czeluśnica, 9. Roztoki, 10. Sądkowa. VI. Kraków. 11. Czułówek. VII. Limanowa. 12. Stara wieś. VIII. Lwów. 13. Zaszków. IX. Mielec. 14. Czajkowa. X. Myślenice. 15. Jawornik. XI. Nowy-Sącz. 16. Świniarsko. XII. Nowy Targ. 17. Groń. XIII. Przemyśl. 18. Grochowce. XIV. Rawa ruska. 19. Szczerzec. XV. Ropczyce. 20. Skrzyszów. XVI. Rzeszów. 21. Gwoźnica górna. XVII. Sanok. 22. Pisarowce. XVIII. Sambor. 23. Burczyce nowe. 24. Bereźnica. XIX. Stanisławów. 25. Błudniki. XX. Staremiasto. 26. Laszki murowane. XXI. Tarnobrzeg. 27. Brandwica, 28. Zaleszany, 29. Żabno, 30. Sobów. XXII. Wadowice. 31. Roczyny. XXIII. Żywiec. 32. Lachowice.

Z powodu większego obszaru pastwiska, ofiarowanego pod próbę, przesłano do Starej wsi dodatkowo 300 kg. kainitu, do Jawornika 200 kg., do Roztok 100 kg., natomiast do Gwoźnicy górnej przesłano tylko na pół morga, t. j. 200 kg. Ogółem zużytkowano na ten cel 13.200 kg. kainitu.

III. Pola doświadczalne z nawozami sztucznymi.

Szereg pól próbnych z użyciem nawozów sztucznych pod oziminy założono w jesieni 1903 r. i to przeważnie w powiatach i miejscowościach dotkniętych wylewami. Do prób użyto superfosfatu mineralnego 18% w ilości odpowiadającej 200 kg. na mórg, 16% żużli cytratowych w ilości 300 kg. na mórg, kainitu w dawce 400 kg. i w niektórych próbach wapna (miału nawozowego) w ilości 1200 kg. na 1 mórg. Dawka superfosfatu w stosunku do ilości żużli na jednostkę przestrzeni tak była obliczona, że przy ówczesnych cenach koszta zakupna nawozów fosforowych były równe; rozwiązanie bowiem pytania, który nawóz fosforowy w użyciu w danej miejscowości jest korzystniejszy, było jednem z głównych zadań pól doświadczalnych.

Przy zakładaniu pól starano się wyszukać przestrzeń 1½ morga gruntu o jednakowej glebie i podglebiu, o jednakowem nawożeniu, przedplonie i uprawie. Przestrzeń tę dzielono na 6 działek po ćwierć morga i nawożono wedle następującego szematu:

1.	2.	3.	4.	5.	6.
bez nawozu	50 kg. superfosfatu	75 kg. żużli	50 kg. superfosfatu + 100 kg. kainitu	75 kg. żużli + 100 kg. kainitu	300 kg. miału wapiennego
¼ m.	¼ m.	¼ m.	¼ m.	¼ m.	¼ m.

Wobec rozdrobnienia i rozrzucenia gruntów włościańskich, trudną było rzeczą znaleźć nawet u gospodarzy, posiadających po kilkanaście morgów gruntu, przestrzeń półtora morga w jednym kawałku, dlatego też w niektórych wypadkach trzeba było ograniczyć się do pięciu a nawet i czterech poletek.

Pola próbne urządzone były w następujących powiatach i miejscowościach:

Powiat **Bochnia**:

w Zabierzowie; prowadzący doświadczenie: 1) Andrzej Łysak, kier. szkoły, 2) Jan Małysa, 3) Kazimierz Trzepla.

w Woli zabierzowskiej: 4) Jan Rembilas, 5) Michał Szydłowski.

Powiat **Brzesko**:

w Woli przemykowskiej: 6) Szymon Mrozieniec, 7) Antoni Kowalczyk, 8) Franciszek Maciejowski, 9) Jan Dobosz, 10) W. Woźniczka, 11) Jan Boksa, 12) Paweł Golonka, 13) Walenty Giza, 14) Jan Gucwa, kier. szkoły.

Powiat **Kraków**:

w Kryspinowie: 15) Wojciech Różycki, 16) Piotr Szwejda, 17) Winc. Koszycki, 18) Tomasz Różycki, 19) Michał Witanowski, 20) Wincenty Rachwalik, 21) Jan Kowalik, 22) Stanisław Łabędź.

Powiat **Lwów**:

w Hołosku wielkiem: 23) Józef Engert, 24) Jan Szutka, 25) Antoni Czarnecki.

Powiat **Pilzno**:

w Łękach dolnych i górnych: 26) Józef Kula, 27) Michał Podradza, 28) Stanisław Chodór.

w Wiewiórce: 29) Józef Kleszcz, 30) Józef Czerwiec, 31) Piotr Kleszcz.

w Róży: 32) Jan Zawiślak, 33) Franciszek Pyrz.

Nie wszystkie pola doświadczalne były zakładane w obecności inspektora rolniczego. Inspektor był wprawdzie wszędzie na miejscu, lecz ponieważ z dostawą nawozów, przygotowaniem roli były różne trudności, więc w niektórych miejscowościach mógł tylko pouczyć dokładnie prowadzących doświadczenie, jak mają rozsiać nadesłane nawozy i zostawił im odpowiednie zapiski. Pomimo to niektórzy rozsiali źle nawozy, nie poczynili żadnych notatek tak, że inspektor rolniczy, który w czerwcu pola doświadczalne zwiedzał, musiał ośm prób uznać za nieudałe. W kilku wypadkach trzeba było uwzględnić nieobeznanie się z nawozami sztucznymi i z ich użyciem.

Nadesłane nam sprawozdania z pól doświadczalnych (brakuje 7) ogłosimy w „Przewodniku“, w artykule, traktującym o użyciu nawozów sztucznych pod oziminy; w ten sposób bowiem dojdą one do wiadomości naszych czytelników, będą im mogły służyć za wytyczną co do użycia nawozów pod oziminy i zachęcą może szersze koła gospodarzy do czynienia prób wedle wzorów przez Zarząd główny przyjętych.

W jesieni 1904 r. urządziliśmy ponownie pola doświadczalne z nawozami sztucznymi pod oziminy. Wyzyskując jednak doświadczenia z lat poprzednich, urządziliśmy pola tylko tam, gdzie inspektor rolniczy sam mógł pola rozmierzyć, lub gdzie urządzeniem doświadczeń i ścisłą nad niemi opieką mógł się zająć ktoś ze znających rzecz dokładnie. Wysyłkę nawozów zmieniono również o tyle, że w osobnych woreczkach rozesłaliśmy rozważone już dawki nawozowe, przeznaczone na poszczególne poletka, opatrując woreczek nazwiskiem prowadzącego doświadczenie i numerem poletka, na które nawóz miał być rozsiany. W ten sposób możliwość wszelkich omyłek zachodzących przy rozdziale nawozów pomiędzy prowadzących doświadczenie została usunięta. Jeżeli więc tylko prowadzący próbę rozsiał nawóz na tę parcelę, której numer był na woreczku wymieniony, to

spełnił już swoje zadanie. Dla zapobiegnięcia omyłkom co do numerów parcel, dano na polu paliki numerowane, a ponadto wręczono prowadzącemu doświadczenie szkic sytuacyjny pola, z oznaczeniem miedz, dróg, budynków poblizkich, by mu ułatwić odszukanie poletka nawet w razie braku palika z numerem poletka.

Pola doświadczalne urządzone zostały wedle 3 typów zasadniczych, a mianowicie:

TYP I.

Dla gospodarzy obeznanych częściowo z użyciem sztucznych nawozów; łączna przestrzeń $1\frac{2}{4}$ morga, w 6-ciu poletkach po 400 sążni kwadr., lub $\frac{3}{4}$ morga w 6-ciu poletkach po 200 sążni.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	superfosfat	superfosfat + kainit		żużle	żużle + kainit

TYP II.

Dla miejscowości, gdzie nie używają żadnych nawozów pomimo, że użycie ich wobec odległości pól o kilka, a nawet kilkanaście kilometrów od gospodarstwa jest wskazane.

1.	2.	3.	4.
	żużle	na wiosnę saletra	żużle na wiosnę saletra

TYP III.

Dla miejscowości, gdzie używają tylko żużli, lub tylko superfosfatów.

1.	2.	3.	4.
	żużle	w razie potrzeby na wiosnę saletra	superfosfat

Pola typu II. i III. urządzono tam także, gdzie prowadzący próbę nie dawał zupełnej gwarancyi, że da sobie radę z próbą wedle typu I.

Pola próbne założono w następujących powiatach i miejscowościach.

Powiat **Pilzno:**

W Lubczy — pod kierunkiem inspektora rolniczego:

1) Jan Chwał — $\frac{3}{4}$ m. — 4 poletka — pod pszenicę

2) Jan Maziarka — 500 s. — 5 poletek — pod pszenicę

3) Wojciech Jeleń — 1 m. — 8 poletek — pod pszenicę

4) Walenty Klusek — 600 s. — 6 poletek — pod żyto

5) Michał Biel — $1\frac{1}{2}$ m. — 6 poletek — pod jęczmień

6) Józef Stojak — 900 s. — 6 poletek — pod żyto

W Głobikówce — pod kierunkiem inspektora rolniczego:

1) Stanisław Prokuski — 900 s. — 6 poletek — pod pszenicę

2) Michał Kabaj — 1000 s. — 5 poletek — pod żyto

3) Michał Kabaj — 300 s. — 3 poletka — pod pszenicę.

Doświadczenia mają charakter więcej różnorodny, bo niektórzy z prowadzących doświadczenie dają zupełną gwarancyę, że się dobrze z powierzonego im zadania wywiążą.

Powiat **Lwów:**

W Malechowie — pod kierunkiem pp. A. Karpińskiego, K. Huppenthala i dr. Moczarskiego, asystentów Akademii roln. w Dublanach.

1) Józef Kowalski — 1200 s. — 6 poletek (typ. I.)

2) Jan Pasierski — 1200 s. — 6 poletek (typ. I.)

3) Ludwika Kowalska — 1200 s. — 6 poletek (typ. I.)

4) Marcin Błażek — 800 s. — 4 poletka (typ. II.)

5) Wojciech Kawiak — 800 s. — 4 poletka (typ. II.)

W Żydatyczach — pod kierunkiem wyżej wymienionych:

1) Jan Jaworski — 800 s. — 4 poletka (typ. III.)

Wojciech Sowiński — 1200 s. — 6 poletek (typ. I.)

3) Kazimierz Sowiński — *a*) 800 s. — 4 poletka (typ. II.)

4) Kazimierz Sowiński — *b*) 800 s. — 4 poletka (typ. III.)

5) Marcin Chodór — 2400 s. — 6 poletek (typ. I.)

W Prusach — pod kierunkiem wyżej wymienionych:

1) Wojciech Lewicki — 1200 s. — 6 poletek (typ. I.)

2) Jan Krzyszczak — 800 s. — 4 poletka (typ. III.)

3) Jędrzej Winga — 800 s. — 4 poletka (typ. III.)

W Basiówce pod opieką p. Heleny Kwiatkowskiej:

1) Piotr Morawski — 1600 s. — 4 poletka (typ. II.)

2) Helena Kwiatkowska — 1600 s. — 4 poletka (typ. III.)

W Hodowicy — pod opieką p. H. Kwiatkowskiej:

1) Ignacy Karnkowski — 1600 s. — 2 poletka (typ. II.)

W Maliczkowicach — pod opieką p. H. Kwiatkowskiej:

1) Feliks Burdyła — 800 s. — (typ. II.) pod żyto

2) Feliks Burdyła — 800 s. — (typ. III.) pod pszenicę

3) Grzegorz Woźny — 800 s. — 4 poletka (typ. III.)

O ile zachodziła potrzeba, z wiosną na odpowiednich parcelach zastosowano saletrę chilijską.

Powiat **Rudki**:

Wedle wskazówek inspektora rolniczego urządzono w kilku miejscowościach, gdzie nie znają nawozów sztucznych, próby z żużlami wedle typu II. i tak:

W Dołobowie: 1) u Mikołaja Kuliga, 2) u Jana Chabraszewskiego, 3) u Tymka Zająca

w Michalewicach: 1) u Michała Wilczyńskiego, 2) u Piotra Fila

w Chłopach: próbami zajął się p. Adam Biedermann.

Pola próbne z użyciem żużli pod żyto obejmowały po 800 s.[2]

Do Trybuchowiec w powiecie buczackim, gdzie włościanie mają grunta do 12 km. odległe, po kilkanaście lat nienawożone, a nawozów sztucznych nie używają, wysłano 600 kg. żużli. Urządzeniem prób wedle typu II. zajął się przewodniczący Kółka p. Emil Żdżański.

W Szczawnem-Kulasznem (powiat Sanok), dokąd wysłano również 600 kg. żużli, opiekę nad polami objął p. Tomasz Lachcik.

Dawki nawozów w próbach urządzonych w r. 1904 obniżono nieco w stosunku do lat poprzednich tak, że wynosiły one na mórg maksymalnie 150 kg. superfosfatu mineralnego 18 procentowego, 200 kg. żużli 16 procentowych cytratowych, 300 kg. kainitu i od 40 do 80 kg. saletry. W ilości nawozów sztucznych użytych na jednostkę przestrzeni w poszczególnych próbach zachodzą różnice odpowiednie do lokalnych warunków.

Z wiosną b. r. wobec nawału innych terminowych zajęć inspektorowie rolniczy nie mogli współdziałać w zakładaniu pól próbnych z użyciem nawozów sztucznych pod zboża jare i okopowe, to też tylko w kilku miejscowościach powiatu lwowskiego, gdzie urządzeniem zajęli się pp. K. Huppenthal i dr. Moczarski powstały pola doświadczalne.

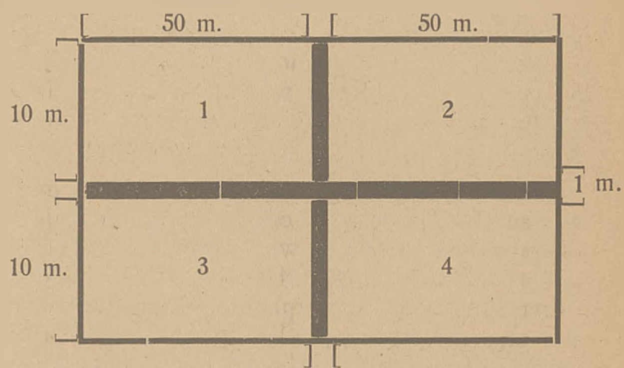
Wapnowanie gruntów.

Sprawa wapnowania gruntów, jako sprawa wysokiej wagi, od lat zwracała uwagę Zarządu głównego Towarzystwa. Niemal corocznie powtarzane w Przewodniku Kółek rolniczych krótkie przypomnienia pouczały rolników o wysokiem znaczeniu tej melioracyi. W roku 1901 w numerach 12. i 13. Przewodnika pomieszczono obszerniejszy artykuł „O wapnie i wapnowaniu gruntów“, w roku 1902 jako dodatek do Sprawozdania z czynności Tow. za rok 1901 wydano pracę „O wapnowaniu gruntów w powiecie myślenickim na tle tamtejszych stosunków rolniczych“. Nareszcie w roku 1904 przystąpiono do urządzenia szeregu pól doświadczalnych z wapnowaniem, aby członkom Towarzystwa dać naoczny dowód o skuteczności tego środka nawozowego.

Nie tu miejsce, aby omawiać doniosłość tych pól demonstracyjnych, oraz wpływu wapna na kulturę gleby, — uważamy jednak za nasz obowiązek podać do publicznej wiadomości warunki, na jakich te pierwsze pola doświadczalne zostały urządzone. Warunki te zawarte są w „Pouczeniu“, które przy ogłoszeniu wezwania do doświadczeń zostało wpierw członkom Towarzystwa do wiadomości podane i na podstawie którego zgłoszenia były przyjmowane.

1. W polu, przeznaczonem pod zasiew oziminy, wybrać należy kawałek niwy, o ile możności równy i jednostajny co do własności gleby i podglebia.

2. Na wybranym kawałku należy odmierzyć 2000 metrów kwadratowych, a mianowicie 4 poletka po 500 metrów kwadr., poprzedzielane ścieżkami 1 m. szerokiemi.

Poletka mogą być rozmierzone tak jak na rysunku, albo też wzdłuż pola, byleby każde miało 500 metrów kwadratowych, a gatunek gleby i siła nawozowa były jednakowe.

3. Poletka 1 i 4 pozostają bez wapna.

Poletka 2 i 3 otrzymują po 400 kg. wapna nawozowego, co odpowiada 80 met. cet. na hektar a 46 met. cet. na mórg. Jeśli obornik wywieziony jest zimową porą i przyorany został wczesną wiosną, to należy wapno rozsiać przed odwrotem.

Jeśli obornik ma być wywieziony później (w czerwcu lub lipcu), to należy wapnować zaraz z wiosny, wapno przyorać i dopiero wówczas dać obornik, tak, aby w każdym wypadku obornik i wapno były przedzielone warstwą ziemi. Jeśli ozimina przyjdzie po koniczynie lub innej roślinie, należy wapno rozsiać na podoraną ścierń, dobrze zbronować i głębiej podorać.

4. Jeżeli przysłane wapno nie będzie całkowicie miałkie, należy je wywieźć w pole w dwie

kupy wązkie a długie i przykryć ziemią na 10—15 cm. tak, aby deszcz tej ziemi nie przebił. Po 8—14 dniach, wapno będzie zdatne do rozsiewu. To samo stanie się, jeśli wapno rozsypiemy w stodole na płasko. Jeśli będą tu i ówdzie większe bryłki, należy je rozkruszyć rękami lub drążkiem. Rozsypanie po polu należy uskutecznić w porę suchą, poczem rolę zbronować i przyorać.

5. Zasiew oziminy uskutecznić należy zdrowem i dobrze oczyszczonem ziarnem. Ilość wysiewu i głębokość przykrycia powinna być na wszystkich poletkach jednakowa. Można obsiać całą przestrzeń odrazu, nie zwracając uwagi na ścieżki, które się następnie oczyszcza motyką.

6. **Wymłócenie** plonu powinno się odbyć **zaraz po żniwie**; ziarno oraz plewy i słomę należy dokładnie zważyć z każdego poletka z osobna.

7. Sprawozdanie będzie obejmować odpowiedzi na następujące pytania:

Nazwa miejscowości? Opis gleby i podglebia? Jak pole było nawożone w ostatnich 4 latach? Sposób uprawy, przykrycia nasienia i nawozu? Data wysiewu? Ilość wysianego ziarna? Kiedy zbiór wykonano? Kiedy i w jaki sposób wykonano młockę? Ilość plonu ziarna, plew i słomy każdego z 4 poletek osobno?

8. Jako próbkę bez wartości za opłatą 10 hal. przesłać należy około 100 gramów gleby z miejsca, które ma być wapnowane, do krajowej Stacyi chemiczno-rolniczej w Dublanach. — Na kopercie wypisać nazwisko wysyłającego i miejscowość.

Jak z powyższego pouczenia widzieć można, wymagania nasze od członków, zamierzających przeprowadzić próbę z wapnowaniem, były minimalne. Jeżeli dodamy do tego, że wapno nawozowe dostarczone zostało bezpłatnie i opłaconym przewozem, we workach po 100 kg., tak iż dla każdego z przeprowadzających próbę pozostał tylko trud zabrania 8 worów wapna z najbliższej stacyi kolejowej i poniesienie kosztów na kilkadziesiąt halerzy od próby, uważamy, iż zrobiliśmy wszystko, co tylko można było, aby do prób zachęcić i wykonanie ich udogodnić.

Dążąc do tego, aby wapnowanie gruntów jak najszybciej się rozpowszechniło, przyjęliśmy jako zasadę, aby nie iść z polami demonstracyjnemi niejako sporadycznie, tu i ówdzie rozrzucając je po kraju, ale skomasowaliśmy je w trzech powiatach najbardziej tej melioracyi potrzebujących, a mianowicie: gorlickim, jasielskim, i krośnieńskim. Wezwaniem był objęty i powiat dobromilski, gdy jednak stamtąd nie wpłynęły zgłoszenia, został on odłożony na przyszłość. Że wybór tych trzech powiatów był dobry, dowiodły rozbiory nadesłanych próbek ziemi przez Krajową Stacyę doświadczalną chemiczno-rolniczą w Dublanach, a mianowicie: z gorlickiego na 13 nadesłanych próbek, jedna wykazała 3·04% węglanu wapniowego, inne zaś od 0·02 do 0·15% czyli minimalne ilości, z jasielskiego na 17 próbek jedna wykazała 4.00% węgl. wapn., inne od 0·05 do 0·20%, z krośnieńskiego 13 próbek nadesłanych wykazały od 0·03 do 0·60%.

Po usunięciu od prób zgłoszeń z ziemią zawierającą 3·04 i 4·00% węglanu wapniowego i odmownem załatwieniu trzech innych zgłoszeń, urządzono pola doświadczalne: w pow. gorlickim pól 12, w jasielskim pól 16, a w krośnieńskim pól 11, razem pól 39, w miejscowościach: Szymbark (2), Bystra (2), Głęboka, Staszkówka, Szalowa (5), Turza, Czeluśnica (2), Lublica, Ołpiny (2), Wojaszówka (2), Szebnie (2), Szerzyny (2), Dębowiec (2), Sądkowa (2), Harklowa, Korczyna, Bóbrka k. Krosna (2), Suchodół (2), Krościenko wyżne, Chorkówka, Odrzykoń (2), Wojkówka i Turaszówka.

Koszt poniesiony przez Towarzystwo na urządzenie tych pól obejmuje kwotę 589 K. licząc w to koszta 312 q. wapna, worów i dostawę opłaconą do trzech głównych stacyi, względnie składowe. Donośnej pomocy w przeprowadzeniu tej akcyi udzielili nam śp. Władysław Rieger, prezes Zarządu pow. jasielskiego, oraz p. p. Henryk Groblewski i Konstanty Holzer, którym na tem miejscu gorącą podziękę składamy.

Najlepsze nadzieje przywiązujemy do wyników z tych prób. Nie możemy przesądzać, o ile na rok przyszły z liczbowym materyałem będziemy mogli wystąpić, ale choćby nawet tego brakło, przekonani jesteśmy, iż skutki nawożenia będą nazbyt w oczy bijące, tak że ten tak tani, a tak skuteczny sposób nawożenia rozpowszechni się więcej, niż którykolwiek inny.

Kończąc uwagi nasze o polach doświadczalnych, wyrażamy żal, że ilość pól próbnych nie wzrasta w tym stopniu, jakby tego wymagała potrzeba. Ilość nawozów sztucznych stosowanych przez małorolnych gospodarzy wzrasta gwałtownie z roku na rok, lecz tak sposób zakupna nawozów, jak i ich stosowanie wiele, nawet bardzo wiele zostawia do życzenia. To też w miarę jak rozpowszechnia się użycie sztucznych nawozów, powinnyby i pola doświadczalne obejmować coraz więcej miejscowoćci. Przy dzisiejszym jednak nielicznym składzie biura rolniczego Zarząd główny nie mógł spełnić odpowiednio tego zadania. Mamy wprawdzie nadzieję, że w szerszej jeszcze mierze, niż przy próbach ostatnich jesiennych i wiosennych zdołamy na przyszłość uzyskać pomoc ze strony fachowych, z prowadzeniem pól doświadczalnych obeznanych rolników. Zaznaczyć jednak musimy, że ta ze wszech miar pożądana pomoc nie może w zupełności zastąpić działalności inspektorów rolniczych, bo są miejscowości a nawet okolice całe, gdzie na odpowiednią pomoc postronną — liczyć nie możemy.

IV. Akcya w celu rozpowszechnienia uprawy roślin pastewnych.

Rentowność gospodarstw włościańskich niezaprzeczenie tylko wtedy będzie mogła się podnieść, jeżeli gospodarstwa te oprą się na dochodach z hodowli inwentarza. Dzisiaj jednak rozwojowi hodowli u włościan stoi na przeszkodzie brak paszy dla inwentarza. Włościanie źle żywią, bo nie mają czem żywić. Sieczka i plewa z małym dodatkiem koniczyny, kupowanej po lichwiarskich cenach, stanowi podstawę żywienia. Zużycie okopowych na karmę dla inwentarza albo zupełnie nie ma miejsca, albo też w bardzo niedostatecznej mierze. Są w kraju setki miejscowości, gdzie mimo odpowiedniej gleby, mało się uprawia buraków pastewnych, a już zupełnie nie wie się o marchwi, końskim zębie, seradeli, esparcecie, lucernie, wyce zimowej i t. p.

To też usilna agitacya za rozpowszechnieniem uprawy roślin pastewnych musi być na długie jeszcze lata jednem z głównych zadań Zarządu głównego.

By osiągnąć cel zamierzony, pomieściliśmy w r. 1904 w „Przewodniku“ artykuły „O uprawie roślin pastewnych“, wyzyskując do nich sprawozdania włościan z r. 1903. I tak pomieszczono ustęp p. t.: w nr. 1. i 2. „O mieszankach roślin pastewnych“, w nr. 3. Buraki, w nr. 4. Marchew, w nr. 5. Seradela, w nr. 6. „O soczewicy i jej uprawie“, w nr. 8. „O mieszanej uprawie ziemniaków i bobiku“, w nr. 9. „Koński ząb“, w nr. 3. „O pożytku z seradeli i końskiego zębu“ i kilka innych pomniejszych.

Wreszcie nr. 19, 20, 21, 22, 23, 24 zawierały artykuły o żywieniu inwentarza, w których główny nacisk położono na przekonanie małorolnych gospodarzy o tem, że okopowe powinny stanowić podstawę żywienia.

Członkom Kółek rolniczych w tych miejscowościach, gdzie wspomniane powyżej rośliny pastewne zupełnie nie są znane, lub uprawiane są w niedostatecznej mierze, rozesłaliśmy bezpłatnie, żądając jedynie nadesłania sprawozdań z wyników uprawy próbnej, — następujące ilości nasion:

202	kg.	nasienia	buraków półcukrowych oryg.
52	„	„	marchwi białej z ziel. główkami
40	„	„	„ saalfeldzkiej żółtej
600	„	„	końskiego zębu
200	„	„	seradeli
50	„	„	esparcety
400	„	„	soczewicy szelążkowej
200	„	„	wyki różowej

Nasiona przesłano do stu dwudziestu kilku miejscowości. Dostarczanie nasion roślin pastewnych do próbnej uprawy jest jedyną rzeczą, której Zarząd główny dzisiaj udziela bezpłatnie, czyni to zaś Zarząd w tem przekonaniu. że tylko tym sposobem można uprawę nieznanych roślin wprowadzić. Ilości nasienia, które otrzymują poszczególni członkowie, są tak małe (wartość nasienia wynosi zazwyczaj kilkanaście lub kilkadziesiąt halerzy) iż nie zachodzi w tym wypadku obawa, że przez dostarczenie bezpłatne nasion przyzwyczają się do oglądania na obcą pomoc i we wszystkiem żądać będą subwencyi.

Rozdawnictwo bezpłatne nasion roślin pastewnych, wobec tego, że wartość udzielonego nasienia jest nieznaczna, jest jedynie udogodnieniem. Nabycie nasienia dobrego i pewnego co do odmiany, sprowadzenie kilkunastu dekagramów nasienia nowej rośliny, bo trudno próbę robić na większej przestrzeni—wymaga korespondencyi, przesyłania pieniędzy pocztą i odbierania pakietów, co dla włościan jest trudnem, a niejednokrotnie jest powodem, że wobec trudności w nabyciu nasienia, próby nie zrobią, pomimo że pierwotnie mieli ją zamiar przeprowadzić. Przesłanie Zarządowi Kółka, który się o to zgłosi, kilku kg. nasion usuwa te trudności, a nasienie dostaje się w ręce kilku ruchliwszych gospodarzy, których w żadnem Kółku nie braknie. O ile możemy się przekonać z objazdów inspektorów rołniczych, ten sposób postępowania jest konieczny i nie ma w sobie żadnych niebezpieczeństw systemu subwencyjnego.

Buraki pastewne.

Z uprawy buraków pastewnych półcukrowych, otrzymaliśmy 71 sprawozdań, w tem zaś 16 z miejscowości, gdzie przedtem „buraki tylko na barszcz uprawiano“ i z 7-miu miejscowości, gdzie „buraki uprawia co dziesiąty gospodarz“, lub tylko obszar dworski.

We wszystkich sprawozdaniach powtarza się skarga, że buraki pierwotnie lepiej się zapowiadały, a dopiero długotrwała posucha wpłynęła znacznie na obniżenie plonów. O zupełnem nieudaniu się buraków wskutek suszy jest wzmianka zaledwie w kilku sprawozdaniach. W rzeczywistości stosunek ten będzie gorszy znacznie, wskutek tego, że z wielu miejscowości nie otrzymaliśmy sprawozdań na przesłanych formularzach, lecz tylko doniesienia, że uprawa próbna roślin pastewnych wobec posuchy zawiodła, ponadto wielu członków, u których się buraki nie udały, nie nadesłało żadnej odpowiedzi.

Żaden ze sprawozdawców nie występuje w tym roku przeciw burakom, owszem wszyscy akcentują silnie korzyści z uprawy tej rośliny, ci zaś, którzy w poprzednich latach uprawiali inne odmiany, bez mała jednogłośnie podnoszą zalety buraków półcukrowych, a mianowicie odporność na posuchę, wysoką wartość odżywną, jak n. p. miąsz wolny od zdrzewniałych włókien, ich słodycz, wreszcie zaś zadowalającą plenność. Oceniając i zestawiając głosy naszych sprawozdawców z rezultatami z lat poprzednich, musimy przyjść do przekonania, że buraki półcukrowe bezwarunkowo i w całej mierze zasługują na rozpowszechnienie wobec tego, że wytrzymały zeszłoroczną surową próbę. Na poparcie tego twierdzenia przytaczamy 3 głosy naszych sprawozdawców:

„Od 15 przeszło lat sadzę różne odmiany buraków (w tym roku mamuty czerwone, żółte i piloty), ale choć w latach urodzaju jeszcze takich buraków wielkich nie miałem, jak tego roku półcukrowe. Bydło i nierogacizna chętnie je zjada. Kilku gospodarzy mnie prosiło, żebym im sprowadził nasienia buraków półcukrowych".

„Uprawiałem Ideały Kirsche'go, buraki Ekendorfskie, żółte, flaszkowe, walcowate, a jednak tego, co półcukrowe nie dokażą, bo są wodniste i nie dadzą takiego plonu, jak półcukrowe".

„Uprawiałem poprzód Askańskie i Oberndorfskie, a w tym roku obok półcukrowych posadziłem Ideały, lecz plon dały one niższy od półcukrowych, to też buraki te uważam nad wszystkie inne, bo pomimo suchego roku, porosły olbrzymie. Inwentarz zjadał je chętniej, niż „Ideały", a mleka po nich więcej przybywa, niż po innych burakach".

Ponieważ nadesłane sprawozdania zawierają cenne wskazówki co do postępowania włościan przy uprawie roślin pastewnych, dają sposobność do wystąpienia przeciw błędom popełnianym, przeto oddaliśmy je do opracowania członkowi Sekcyi rolniczej p. Adamowi Karpińskiemu, który na tej podstawie pomieszcza w r. b. w Przewodniku wskazówki co do uprawy, nawożenia i t. p. Na tem miejscu korzystamy więc ze sposobności, by mu za jego współpracownictwo serdeczne złożyć podziękowanie.

Marchew.

Próby z uprawą marchwi pastewnej mniej się wskutek gwałtownej posuchy powiodły, bo plony zebrane nie odpowiedziały oczekiwaniom. Sprawozdań otrzymaliśmy 47. Dwadzieścia dwa pochodzi z miejscowości, gdzie marchwi pastewnej nie znano. Przeważna część sprawozdawców z tej grupy donosi, że marchew wydała plon średni. Z tego, co zaobserwowali, wnioskują, iż uprawa jej w miejscowych warunkach nie przedstawia trudności, a może przysporzyć paszy dobrej dla inwentarza, dlatego też mają zamiar uprawiać ją w latach następnych. W pięciu wypadkach sprawozdawcy, nie zdając sobie sprawy z tego, że powodem lichego wyniku, lub przepadnięcia zupełnego marchwi była przedewszystkiem posucha, składają winę na nasienie, lub twierdzą, że grunt się pod marchew nie nadaje, chociaż opis gleby i podglebia uprawnia właśnie do przeciwnego wniosku. Pozyskanie tych miejscowości dla uprawy marchwi będzie staraniem Zarządu głównego w przyszłych latach.

Spostrzeżenia odnoszące się do odmian marchwi, mianowicie angielskiej białej i saalfeldzkiej potwierdzają jedynie typowe, uznane już zalety obu odmian.

Koński ząb.

Niespodziewanie dodatni rezultat wydała w r. 1904 uprawa próbna końskiego zębu. Nadesłano nam sprawozdania z 35 miejscowości, a tylko jedno donosi, że z powodu posuchy koński ząb zupełnie przepadł. Nasienie końskiego zębu wysłaliśmy do 44 miejscowości. Gdybyśmy więc nawet przypuścili, że w dziesięciu miejscowościach, skąd sprawozdawcy nie dopełnili swego obowiązku, koński ząb zupełnie się nie udał, to na podstawie 34 sprawozdań, w których włościanie zaznaczają w gorących słowach zadowolenie z poznania tej rośliny, musimy przyjść do przekonania, że usiłowania nasze w celu rozpowszechnienia uprawy końskiego zębu pomimo wprost niekorzystnych warunków powiodły się w ubiegłym roku. Nadmieniamy zaś, że z 35 miejscowości, tylko w 3 na małą skalę próbowało uprawy końskiego zębu w poprzednich latach po kilku włościan, w 9 uprawiano ząb we dworze, lub na probostwie, a w pozostałych 23 miejscowościach nie tylko nie uprawiano, lecz — jak niektórzy sprawozdawcy zaznaczają, nieznano końskiego zębu nawet z nasienia. Głosy sprawozdawców najlepiej zilustrują ich zapatrywania na tę nową dla nich roślinę pastewną.

I.

...„Siałem ząb na 2 kawałkach. Na nawozie jesiennym koński ząb był dobry, na przestrzeni świeżo nawiezionej uległ bardzo posusze. Warto siać koński ząb. Inwentarz chciwie go zjadał. Ząb wyrósł do 2 metrów. Choćby kto zarzucał, że można na tem samem polu dwa razy mieszankę posiać, to mieszanka z wiosną będzie dobra, a druga, późniejsza, nigdy gęsta i soczysta nie będzie; koński ząb aż do późnej jesieni będzie soczysty i dobry. Będę siał i nadal".

II.

...„We wsi zębu nie uprawiano. Opłaca się on nad wszystkie mieszanki. Wszystek inwentarz chętnie go zjada, a krowy lepiej mleka dawały przez czas, gdy koński ząb jadły, bo, jak ząb się skończył, to mleko o połowę spadło. Ząb koński będę zawsze uprawiał, a na następny rok będziemy zamawiać nasienie przez Zarząd główny i to prawie wszyscy członkowie. Zauważyłem, że trzeba go pilnować przed wronami i że dobrzeby było, ażeby go nie wycinać porządkowo, ale przecinać, gdzie większy i gęściejszy, a resztę zostawić aż do wyrośnięcia".

(Siemianówka — pow. Lwów).

III.

...„Tylko dwór uprawiał tę roślinę. Bydło spożywa go dosyć chętnie i gdyby rok nie był tak suchy, to plon byłby niezawodnie obfitszy, ale i w tym suchym lecie nicby mi lepiej na tej roli nie wydało. Co się tyczy okopywania zębu, to jest ono konieczne. Bałem się wszystek okopywać, bo wysychał po okopaniu, lecz gdy deszcz porosił, to okopany o połowę większy wyrósł".

(Wiązownica — pow. Jarosław).

IV.

...„*Zębu u nas nigdy nie uprawiano. Zauważyłem, że koński ząb jest bardzo dobrą paszą. Paszy miałem z niego wiele, chociażem się jeszcze nie umiał z nim obchodzić. Teraz już będę wiedział, jak się go uprawia. Śmiali się ludzie zrazu ze mnie, a teraz każdy zachwala, że koński ząb, to dobra rzecz*“.

(Nart stary — pow. Nisko).

V.

...„*Zębu nie uprawiano i nasienia nie znają. Na zieloną paszę bydło chętnie jadło. Resztę zakwaszono w beczki (!) Ze sieczką doskonała pasza. W tym roku, gdy inne rośliny nie urosły, ogromną z niego miałem pomoc. Będę ząb uprawiał dalej.*

(Pozowice — pow. Wieliczka).

VI.

...„*Nad koński ząb nie ma chyba wydatniejszej rośliny pastewnej. Inwentarz chętnie go zjada, nawet świnie jedzą chętnie sieczkę z końskiego zębu. Że się opłaci sadzić koński ząb, to o tem nie ma co gadać. Ja też poznawszy go, będę się go starał uprawiać nadal, ale już na większą skalę. Zauważyłem, że ząb nie znosi wczesnego zasiewu. Na małym kawałku posadziłem go 10. maja, to nie zeszedł aż 29. maja, więc zeszedł później, niż ten, co był sadzony 20. maja, a zeszedł już 26. Z wcześniej sadzonego nie miałem wcale nic, bo go jakaś rdza przysiadła i nie urósł*“.

(Głobikówka — pow. Pilzno).

VII.

...„*Koński ząb uprawiano tylko we dworze. Na polu doświadczalnem urósł mi na 2 metry, w ogrodzie, gdziem zasadził małą przestrzeń, był do 3 m. wysoki. Mam zdanie, że jest to roślina, która przewyższa koniczynę, i szkoda, żem z parę lat prędzej nie spróbował jej uprawiać. Koński ząb wszystkie zwierzęta jedzą bardzo łakomie, nawet i świnie. Nie ma drugiej rośliny, któraby się tak, jak ząb opłaciła. Na wiosnę będę sadził ćwierć morga (próba w r. 1904 na 40 s.*[2]*). We wsi bardzo zainteresowano się końskim zębem, a sąsiedzi całą jesień wypytywali się, gdzieby to można dostać na wiosnę nasienie, pomimo, że zrazu śmiali się, co ja robię*“.

VIII.

....„*Bardzo się opłaci sadzić koński ząb, tylko pospieszyłem się i zawcześnie posadziłem. Zdaje mi się, że mróz mu trochę poszkodził, a przedewszystkiem posucha. Gdzieniegdzie liście się poskręcały i usechł na pniu. Będę siał znowu w r. 1905. W sąsiedniej wsi Błyszczywodach był bardzo ładny na ziemi glinkowato-piaszczystej, ale był siany gęsto siewnikiem, dopiero przy końcu maja i namoczony. Z „Przewodnika“ dowiedziałem się, że ma się siać w drugiej połowie maja, ale niestetv już był posiany z początkiem*“.

(Przedrzymichy — pow. Żółkiew).

IX.

...„*Koński ząb w r. b. z powodu posuchy nie wyrósł wysoko, najwyżej do 2 metrów.*

1) Sadzony był na konopisku zeszłorocznem (gnój był pod konopie) w pierwszej połowie maja i ten był nieco mniejszv;

2) po burakach, które licho zeszły i przez kury zniszczone zostały. Tu był sadzony w drugiej połowie maja i ten wyrósł do 2 metrów, buraki były sadzone na nawozie jesiennym.

W tym roku koński ząb bardzo mi się przydał. Po pierwsze, na ogrodzie w roku bieżącym było pusto, z wyjątkiem maku, który dobrze się udał, więc wszystkie miejsca puste zasadzono końskim zębem, a po drugie, koniczyna nie bardzo urodziła i to daleko było jechać — więc cała wygoda była, kilka łodyg ułamać, na sieczkarni pociąć i już jest.

Do końca września jeszcze koński ząb był na ogrodzie, potem jeszcze z kilka cetnarów metrycznych wyrżnąłem, powiązałem w małe snopki i pod dachami poustawiałem i jak trochę wysechł, to na wyszki pozakładałem. Jest to znakomita pasza, krowy nawet chętniej jadły, niż koniczynę, a teraz suchy, to lepiej jedzą, (pocięty), jak liście i głąbie kapusty.

Na rok przyszły, jeżeli doczekam, będę jeszcze więcej sadził, ale na nawozie stajennym.

Grunt nasz nadaje się widać dobrze pod uprawę końskiego zębu, rodzaj gruntu jest próchniczna glinka.

Wszędzie, gdzie warzywa na ogrodzie się nie udały, tam sadziłem koński ząb w odstępach 30 cm. rząd od rzędu, a na rzędzie o 20 cm., w odstępach czasu, co tydzień, więc miałem od żniw aż do grudnia czas pociągnąć.

Jeszcze muszę dodać, że nietylko krowy, ale i bezrogi karmiono w ciągu lata końskim zębem, na sieczkarni ciętym, a to robiono w ten sposób, że grubsze części odcinano krowom, a liście trzodzie, która bardzo chciwie zjadała.

Na niektórych łodygach zauważałem guzy czarne, nie wiem, czy to nasienie końskiego zębu zanieczyszczone, albo może i to być, że dawniej kukurudza rosła na tem miejscu i tak samo było“.

(Ostrów — pow. Sokal).

X.

Sprawozdawca z Jawornika, w pow. myślenickim, w formularzu na pytanie, czy opłaci się uprawiać koński ząb, odpowiedział krótko i węzłowato: „Rozumie się“.

W nadziei, że to zrozumienie korzyści płynących z uprawy końskiego zębu będzie się szybko rozszerzać, kończymy nasze uwagi o tej roślinie, by, podawszy zestawienia nasion rozesłanych w r. 1905, przejść do omówienia prób z innemi roślinami.

Wykaz nasion roślin pastewnych bezpłatnie rozesłanych w r. 1905.

Liczba porząd.	Powiat	Kółko rolnicze w miejscowości	Buraki	Marchew	Koński ząb	Seradela	Lucerna	Esparceta	Kapusta pastewna
			kilogramów						
1	Bialski	Bielany	—	—	—	5	—	—	—
2	"	Hecznarowice	2	½	20	—	—	—	—
3	Brodzki	Gontowa	7	1	—	—	—	2	—
4	Brzeski	Mokrzyska	10	3	10	10	3	—	—
5	"	Strzelce wielkie	5	—	—	—	—	—	—
6	Brzozowski	Przysietnica	5	3	—	—	—	—	—
7	Cieszanowski	Lipsko	—	—	—	10	—	—	—
8	Czortkowski	Źwiniacz	10	3	10	10	3	—	—
9	Gorlicki	Bystra	5	2	—	—	—	—	—
10	Husiatyński	Kociubińczyki	8	1	—	—	18	—	—
11	Jasielski	Ołpiny	5	2	10	5	2	—	—
12	"	Roztoki	4	1	5	—	—	—	—
13	"	Sądkowa	—	—	10	—	—	—	—
14	"	Szebnie	5	—	—	—	—	—	—
15	"	Szerzyny	—	—	10	—	2	—	½
16	Kamionecki	Busk	22	—	10	—	15	—	—
17	"	Czuczmany humniskie	3	—	—	—	—	—	—
18	"	Kupcze	2	—	—	—	—	—	—
19	"	Ostrów	6	—	—	—	—	—	—
20	"	Żuratyn	3	1	—	—	—	—	—
21	Kolbuszowski	Nienadówka	5	2	—	10	—	—	—
22	Łańcucki	Brzoza stadnicka	—	—	15	15	—	—	—
23	"	Handzlówka	2	2	—	—	—	—	—
24	"	Sonina	2	—	2	—	—	—	—
25	Lwowski	Chrusno nowe	—	4	15	35	—	—	—
26	"	Dobrzany	—	2½	10	—	—	—	—
27	"	Serdyca	—	2	10	—	—	—	—
28	"	Siemianówka	—	6	—	—	—	—	—
29	"	Zamarstynów	10	—	20	—	4½	—	—
30	Mielecki	Tuszów	—	—	—	5	—	—	—
31	Myślenicki	Jawornik	5	1	4	—	—	—	—
32	"	Krzyszkowice	4	—	—	—	—	—	—
33	Mościski	Medyka	—	—	—	—	4	—	—
34	Niski	Cholewiana Góra	2	2	—	10	—	—	—
35	Nowo sądecki	Kurów	5	—	—	—	—	—	—
36	" "	Tylmanowa	—	—	—	5	—	—	—
37	Liski	Bobrka	5	5	—	—	—	—	—
38	Nowotarski	Sieniawa	5	—	—	—	—	—	—
39	Pilzneński	Głobikówka	8	4	20	—	—	—	—
40	Przemyski	Grochowce	5	5	10	—	—	—	—
41	Przemyślański	Kimirz	2	—	2	—	—	—	—
42	"	Łonie	5	3	6	—	—	—	—
43	"	Świrz	5	—	10	—	—	—	—
		Do przeniesienia	172	56	209	120	51½	2	½

Liczba porząd.	Powiat	Kółko rolnicze w miejscowości	Buraki	Marchew	Koński ząb	Seradela	Lucerna	Esparceta	Kapusta pastewna
			kilogramów						
		Z przeniesienia	172	56	209	120	51$^1/_2$	2	$^1/_2$
44	Rawski	Szczerzec	—	5	15	—	—	—	—
45	Rudecki	Koniuszki siem.	—	5	20	—	—	—	—
46	Rzeszowski	Błażowa	5	5	25	—	—	—	—
47	"	Chmielnik	5	5	25	—	—	—	—
48	"	Grzegorzówka	5	2	15	—	—	—	—
49	Ropczycki	Chechły	3	—	2	—	—	—	—
50	"	Glinnik	—	—	3	—	—	—	—
51	Samborski	Burczyce	2	2	10	—	—	—	—
52	"	Czyszki	2	—	—	—	—	—	—
53	Sanocki	Bykowce	2	—	—	—	—	—	—
54	"	Dąbrówka ruska	5	2	—	—	—	—	—
55	"	Dylągowa	5	2	—	—	—	—	—
56	"	Olchowce	2	2	—	—	—	—	—
57	Sokalski	Poździmierz	5	2	5	—	—	5	—
58	Skałacki	Staromiejszczyzna	5	3	20	5	—	—	—
59	Śniatyński	Załucze	6	—	—	—	—	—	—
60	Tarnobrzeski	Sobów	5	2	5	—	—	—	—
61	"	Suchorzów	5	2	25	15	—	—	—
62	Tarnowski	Siemiechów	—	—	3	—	3	—	—
63	Tarnopolski	Bajkowce	10	1$^1/_2$	4	—	7	—	—
64	"	Draganówka	10	1$^1/_2$	8	—	4	—	—
65	"	Kokutkowce	5	—	—	—	—	—	—
66	"	Płotycz	—	2	—	10	—	—	—
67	"	Petryków	10	5	15	—	3	—	—
68	Tłumacki	Jezierzany	—	3	5	—	5	—	—
69	"	Strupków	5	2	—	—	—	—	—
70	Wadowicki	Targanica I.	7	1	5	—	—	—	—
71	"	Targanica II.	$^1/_2$	$^1/_4$	—	—	—	—	—
72	"	Głębowice	4	1	—	—	—	—	
73	Wielicki	Gdów	3	2	5	—	—	—	—
74	Żółkiewski	Kłodno	5	—	—	—	—	—	—
		Razem	293$^1/_2$	114$^1/_4$	424	150	73$^1/_2$	7	$^1/_2$

Seradela.

Dla seradeli rok ubiegły był wprost fatalny. Nasienie rozesłaliśmy do 17 miejscowości. Sprawozdań otrzymaliśmy 19 z 9-ciu miejscowości. Braknie sprawozdań z Mikluszowic, Bonowa, Kobylnicy wołoskiej, Zimnej Wody, Nartu starego, Zaleszan i Szlęzaków.

Seradela, która z wiosną doskonale się zapowiadała, wskutek posuchy przepadła zupełnie. Szesnastu sprawozdawców donosi, że nie mieli żadnego zbioru, trzech zaś donosi, że wyrosła niewielka, więc spaśli ją bydłem. Dwaj z pomiędzy tych ostatnich zostawili część seradeli do zbioru na nasienie, zebrali go jednak zaledwie po kilka gramów.

Pięciu sprawozdawców, zrażonych nieudałą wskutek posuchy próbą, oświadcza, że nie mają do tej rośliny przekonania i że jej nadal uprawiać nie będą. Nie możemy przyznać słuszności ich postępowaniu i musimy im wytknąć brak wytrwałości. Jeżeli żadnemu z gospodarzy nie przyjdzie na myśl zarzucać uprawy koniczyny z tej przyczyny, że w r. 1904 z powodu niebywałej posuchy przeważnie zawiodła, to nikt nie powinien również zaniedbywać uprawy seradeli dlatego, że raz się nie udała. Gospodarze powinni pamiętać, że seradela dla gruntów lekkich piaszczystych, byle niezbyt suchych — na których koniczyna niezbyt się udaje — jest tem, czem koniczyna dla gruntów lepszych. To też jedynie racyonalne jest oświadczenie tych gospodarzy, którzy postanawiają

robić próby z uprawą seradeli w r. 1905 już na własne koszta.

Esparceta.

Próbę z uprawą esparcety przeprowadzono w Potoczanach i Rozważu. Z Rozważa nie otrzymaliśmy sprawozdania; p. Kaźmierz Fok z Potoczan donosi zaś, że z powodu posuchy esparceta prawie zupełnie się nie udała, nie zniechęca się tem jednakowoż i ma zamiar powtórzyć doświadczenie z jej uprawą w 1905 r.

Wyka różowa.

Dla wykazania włościanom, że przy każdej roślinie gospodarskiej istnieją różne odmiany nieraz lepsze i użyteczniejsze niż te, które u siebie uprawiamy, przesłaliśmy do 10-ciu miejscowości nasienie wyki różowej. Odmiana, zalecona nam przez p. Adama Noëla z Sosolówki, od którego nabyliśmy jej nasienie, odznacza się tem, że tak łodyga jak i ziarno zawiera znacznie mniej goryczy, a bardzo jest plenna. Trzynastu gospodarzy, którzy tę odmianę dla siebie wypróbowali, nadesłało nam swoje uwagi, które tutaj w skróceniu powtarzamy:

I.

.....*„Dostaliśmy od Zarządu głównego 20 kg. wyki różowej. Porozbieraliśmy więc po 1 kg. Chociaż była posucha wielka, to się nam dość dobrze udała, bo którzy gospodarze zatrzymali na ziarno, to mieli z 1 kg. po 4 garnce. Wielu zaś przez posuchę i brak paszy powyrzynali krowom do dojenia, gdyż brak było koniczyny. Gdyby nie bieda przez brak paszy, tobyśmy byli wszyscy zatrzymali na ziarno i zapomogli się w nasienie tej nieznanej u nas, a dobrej odmiany. Wyka urosła niewielka, ale obfita“.*

Zarząd K. r. w Sądkowej.

II.

....*„Oczywiście korzyści są większe, niż z uprawy wyki zwyczajnej, bo chętniej bydło spożywa wykę różową. Zebrałem wykę na nasienie, mam go 60 kg. Gwałtowna posucha przyczyniła się do tego, że część ziarna się wysypała, a i paszy w innym roku byłoby więcej“.*

J. Marczyński z Targanic (Wadowice).

III.

....*„Wykę musiałem zebrać na paszę, bo z powodu posuchy nikła. Lepsza ona jest, niż zwyczajna, dała więcej paszy i bydło chętniej ją spożywa“.* M. Sierociński z Boryczówki (Trembowla).

IV.

....*„Zasiałem 4 kg. wyki różowej. Zebrałem ją na nasienie. Uprawa, jak zwykłej, ale ładniejsza była od naszej. Po wymłóceniu otrzymałem 28 kg. ziarna, 16 kg. plewy i 76 kg. słomy“.*

Józef Sroka z Siemianówki (Lwów).

V.

....*„Posiałem w owsisku. Zebrałem na nasienie. Korzyść ta, że konie ziarno chętnie zjadają, więc może bez mała zastąpić owies. Wolę ją, niż czarną, także dlatego, że słoma z wyki czarnej marnuje się na ściółkę, a słomę z wyki różowej krowy chętnie zjadają“.*

A. Drabicki z Soniny (pow. Łańcut).

Soczewica.

Po raz pierwszy rozesłaliśmy w r. 1904 do 20 miejscowości nasienie soczewicy, używając do tego częściowo nasienia soczewicy pastewnej, a przeważnie soczewicy szelążkowej o większem ziarnie, stanowiącem doskonałą i pożywną strawę dla ludzi. Soczewica dostarcza wprawdzie doskonałej paszy dla inwentarza, przystępując jednak do jej rozpowszechnienia, mieliśmy przedewszystkiem na uwadze to, by ją wprowadzić jako potrawę dla ludzi i tem samem przyczynić się do urozmaicenia pożywienia włościan. Na rozpowszechnienie zasługuje soczewica również dlatego, że wymagania jej co do gleby i nawożenia są bardzo skromne. Nasienie soczewicy nabyliśmy od p. A. Noëla z Sosolówki.

Sprawozdań otrzymaliśmy 16 (nasienie wysł. do 20 miejscowości). Posusze oparła się soczewica dobrze. Zaledwie 4 sprawozdawców donosi, że z powodu suszy zupełnie się nie udała.

Ponieważ wartość soczewicy, jako paszy dla inwentarza jest znana, przeto podamy przedewszystkiem uwagi odnoszące się do zużycia nasienia soczewicy szelążkowej na pokarm dla ludzi.

I.

....*„Zasiałem 10 kg. soczewicy. Zebrałem przeważnie na ziarno, a częściowo na paszę. Jako pasza zielona stoi na równi z koniczyną, bydło z wielką chciwością ją zjada. Nasienia zebrałem 40 kg., bo przez posuchę dużo przy zbiorze wypadło. Trochę nasienia użyłem dla próby na karmę dla drobiu, który okropnie lubi soczewicę. Jestto również dla ludzi nader smaczna i pożywna potrawa, będę więc soczewicę uprawiał co roku.*

Jan Marczyński
z Targanic (pow. Wadowice).

II.

... *„Zasiałem 5 kg. soczewicy, zebrałem ją na nasienie, a nasienia spróbowałem na potrawę dla ludzi. Jestto dobry pokarm“.*

Jan Adamowicz
z Przedrzymich (pow. Żółkiew).

III.

.....*„Posiałem soczewicę na dobrem, bujnem polu, musiałem ją więc skosić, bo bardzo wyległa. Bydło jadło dobrze i więcej dawały krowy mleka, jak po mieszance“.*

Marcin Wojtowicz
z Siemianówki (pow. Lwów).

IV.

.....*„Zasiałem po 4 kg. soczewicy na glebie glinkowatej, przepuszczalnej w owsisku. Zebrałem 22 kg. nasienia, 12 kg. plew i 55 kg. słomy z soczewicy szelążkowej, a 19 kg. nasienia, 9 kg. plew i 40 kg. słomy z soczewicy pastewnej. Użyłem nasienia na pokarm dla ludzi. Jestto potrawa smaczna i syta“.*

Józef Sroka
z Siemianówki (pow. Lwów).

V.

.....*„Posiałem 10 kg. soczewicy szelążkowej. Zebrałem na ziarno i omłóciłem 110 kg. nasienia, 56 kg. plew i 130 kg. słomy. Konie jedzą słomę bardzo dobrze, krowy na razie jadły bardzo chętnie, a teraz niebardzo. Ziarna nie używałem dla bydła, lecz zostawiłem na nasienie. Kazałem ugotować dla próby. Dzieci zjadły chętnie, starsi mniej w tej potrawie smakowali. W razie braku, można ją zamiast grochu używać“.*

K. Dudziec
z Helenkowa (pow. Brzeżany).

VI.

.....*„Użyłem do zasiewu na glebie glinkowatej w kartoflisku 10 kg. soczewicy szelążkowej i 10 kg. soczewicy pastewnej. Zebrałem 70 kg. ziarna soczewicy szelążkowej i 65 kg. pastewnej. Jako pasza równa się soczewica niemal koniczynie. Nasienia soczewicy pastewnej użyto dla bydła, szelążkową zużyto na pokarm dla ludzi. Jako potrawa jest bardzo smaczna, szczególniej przyrządzona na kwaśno“.*

Waleryan Szal
z Nowosielec (pow. Sanok).

Ks. Mucha z Okulic w pow. bocheńskim donosi, że jako pasza soczewica jest wyborna, szczególnie konie chętniej ją jedzą, niż koniczynę. Ziarna dla bydła nie próbował. Raz ugotowano z niej potrawę dla ludzi, ale nieprzyzwyczajeni jeść jej nie chcieli i wolą fasolę, niż soczewicę. Kury natomiast, chętnie ją jadły. Dwaj inni gospodarze z Okulic zebrane nasienie zostawili na rok przyszły, nie robiąc żadnych prób, bo zebrali go zbyt mało. P. Al. Zieliński z Woli zabierzowskiej wreszcie donosi, że soczewica jest wyborną potrawą smaczniejszą o wiele od najlepszego grochu, lub fasoli.

Treść i ton sprawozdań o soczewicy nasuwają nam przypuszczenie, że przy dalszych usiłowaniach możnaby soczewicy szelążkowej wyrobić miejsce jako potrawie dla ludzi i pokarmowi dla drobiu. Trzebaby jednak mieć możność do pouczenia praktycznie gospodyń o sposobach przyrządzania soczewicy, wskazówki bowiem pomieszczane w „Przewodniku“ nie są w tym względzie wystarczające. W przyszłości będziemy więc musieli zaapelować do pań mieszkających po wsiach, by rzecz te ujęły w swoje ręce i to nietylko, by zajęły się rozpowszechnieniem soczewicy, jako potrawy, lecz by wogóle zechciały zwrócić uwagę na niejednokrotnie niewłaściwy, a zawsze jednostronny sposób odżywiania się naszych włościan.

Dotychczasowe usiłowania Zarządu głównego w celu rozpowszechnienia roślin pastewnych wobec tego, co w tym kierunku zrobićby należało, są bardzo skromne, obejmują nie wiele miejscowości. Kierowanie tą akcyą ze Lwowa jest utrudnione; pomimo wszelkich obostrzeń i ostrożności wiele udzielonego nasienia wskutek nieodpowiedniego postępowania włościan nieobeznanych z uprawą nowej rośliny marnuje się, wielu włościan z ciekawości zgłasza się o nasienie roślin, które — szczególnie seradela, lucerna, esparceta — w ich warunkach udać się nie mogą; nieudała zaś próba zraża ich później do czynienia doświadczeń z roślinami dla nich odpowiedniejszemi. Jeżeli rozdawanie nasion roślin pastewnych ma przynieść pożytek, powinno zużycie nasienia być kontrolowane, a w ciągu uprawy trzebaby na miejscu udzielać wskazówek robiącym próby, jak postępować mają.

Nadanie całej sprawie właściwego toku nastąpi zaś dopiero wtedy, gdy przy Zarządzie głównym pozostanie jedynie rozsyłka nasienia, a rzecz całą, więc agitacyę za pomocą odczytów o uprawie roślin pastewnych, zbieranie zgłoszeń, rozdzielanie nasienia, kontrolowanie jego zużycia i pouczanie na miejscu o uprawie, uchwycą w ręce Zarządy powiatowe i Zarządy miejscowe Kółek. Zadanie to nie przechodzi zakresu sił i środków pieniężnych Zarządów powiatowych, dlatego też na rok 1906 Zarząd główny poczyni usiłowania, w celu przekazania tej gałęzi swej działalności czynniejszym Zarządom powiatowym, a biuru rolniczemu pozostawi jedynie techniczną stronę sprawy t. j. zakupno i rozesłanie nasion wedle przedstawień i życzeń Zarządów powiatowych. Akcyę na szerszą skalę musi poprzedzić agitacya na zjazdach powiatowych i okręgowych za uprawą roślin pastewnych, do której Zarządy powiatowe powinny wyzyskać tegoroczną jesień i zimę, przyczem w razie koniecznej potrzeby mogą liczyć na pomoc Zarządu głównego w wyszukaniu, ewentualnie w wysłaniu prelegentów.

V. Nasiona.

A) Pośrednictwo w nabywaniu nasion.

Pośrednictwo Zarządu głównego T. K. r. w nabywaniu nasion, rozwijając się bardzo pomyślnie od lat kilku, opiera się zawsze na tej samej zasadzie, dostarczenia członkom Towarzystwa nasion najodpowiedniejszych, najlepszych i możliwie najtańszych.

Sprawozdanie w dziale nasionowym obejmuje zawsze rok gospodarczy bieżący, zatem jak obecnie drugą połowę roku 1904 i wiosnę roku 1905. Okoliczność tę przypominamy ze względu na anormalne stosunki gospodarcze, jakie wytworzyły klęski dwóch ostatnich lat, a osobliwie posucha z r. 1904.

Przepadłe zupełnie albo też silnie uszkodzone wiosenne zasiewy koniczyny wymagały koniecznego zastąpienia ich, a zredukowane do minimum zbiory z koniczyn pierwszoletnich, a także i traw na łąkach (z wyjątkiem mokradeł), zupełne częstokroć wypalenie tak koniczyn jak traw, niedopisanie urodzaju, choćby słomy zbóż jarych, przed oczy ludności rolniczej postawiły widmo głodu dla ich dobytku.

Pośpieszyliśmy przypomnieć rolnikom o środkach zaradczych jak: natychmiastowy jeszcze w miesiącach letnich podsiew uszkodzonych posiewów koniczyn innymi gatunkami koniczyn i traw na plon w roku przyszłym, zastąpienie zniszczonych zasiewem innych, szybkorosnących pastewnych na karmę w jesieni i wśród zimy, oraz zasiewem pastewnych ozimych, wczesną dających paszę na wiosnę.

Rada nasza i nawoływania nie pozostały bez echa. Liczne zgłoszenia napływać zaczęły o nasienie, gdy jednak trzeba go było dostarczyć, okazało się, że w kraju zapasy nasienia były prawie zupełnie wyczerpane tak, że zaledwie nieznaczną stosunkowo część potrzeby mogliśmy zaspokoić.

Pośrednictwo Zarządu g. T. K. r. w nabywaniu nasion odnosiło się zawsze i głównie do nasion roślin pastewnych, a w pierwszym rzędzie do dostarczenia nasienia najbardziej rozpowszechnionej rośliny pastewnej, jaką jest koniczyna czerwona. Zachodnia część kraju szczególniej potrzebowała tego nasienia w znacznych ilościach, gdyż produkcya tegoż w obec bardzo wysokich cen na siano koniczynne nie opłacała się. Stosunki te w roku bieżącym zmieniły się, bo gdzie koniczyna nie zmarniała zupełnie, to jednak w skutek zbyt słabego wzrostu (10 do 12 cm.) nie nadawała się do zbioru na siano i tam pozostawiano ją na nasienie. Posucha, wstrzymująca rozwój koniczyn i niedozwalająca na odpowiednie wykształcenie się ziarna koniczynowego, sprzyjała rozwojowi kanianki, co w związku ze zbiorem na nasienie, dało wiele nasienia zanieczyszczonego kanianką. Ogromna podaż tego lichego i nieczystego towaru spowodowała gwałtowną obniżkę cen, a zarazem utrudniła wprowadzenie w normalny obieg sprowadzanego z okolic niedotkniętych posuchą, dobrego, wykształconego, czystego nasienia koniczyny, które oczywiście musiało być znacznie droższe od towaru dostarczanego na każdy targ, czy to przez przypadkowych producentów, czy też przez handlarzy.

Brak środków pieniężnych u rolników, spowodowany nadmiernymi wydatkami na zakupno środków wyżywienia, tak dla dobytku, a często i dla samego siebie, wraz z poprzód przytoczonemi okolicznościami daje łączną siłę faktów, które mogły powstrzymać członków naszego Towarzystwa od wszelkich nakładów, choćby najracyonalniejszych i najpożądańszych.

W tem oświetleniu rzeczywistem spoglądać trzeba na cyfry, które poniżej przedkładamy, a obok których kładziemy cyfry obrotu z kilku lat ubiegłych. Nie obawiamy się tego zestawienia, gdyż zaświadcza ono mimo pozorów, iż akcya Zarządu gł. T. K. r. także i w kierunku pośrednictwa w nabywaniu nasion została przez członków Towarzystwa za pożyteczną uznana, gdy mimo tak niekorzystnych warunków może tak znacznym obrotem się wykazać. Przechodząc do szczegółów zaznaczamy, że:

Nasienia koniczyny czerwonej krajowej, wolnej od kanianki i koniczyn obcego pochodzenia, o wartości użytkowej 89% do 91% (bez latytudy), zaopatrzonej w plombę i świadectwo Krajowej Stacyi doświadczalnej bot. roln. zakupiono i dostarczono opłatnie do stacyi odbiorczej Kółkom i członkom Towarzystwa **23.435 kg.** za ogólną kwotę zakupna **43.972·36 koron**.

Aby ułatwić członkom nabycie tego wyborowego nasienia i aby bodaj w części ulżyć im w trudnem i ciężkiem położeniu, Zarząd główny T. K. r. udzielał wyjątkowej w tym roku subwencyi z funduszów własnych po 7 K. od 100 kg., czem nietylko pokryte zostały koszta worów, plomb, badania, certyfikatów, przesyłki, ale przedewszystkiem pokryta została częściowo nadpłata za jakość towaru. Subwencya ta wyniosła znaczną kwotę, bo 1593·15 K.

Prócz tego wiele Kółek, położonych w powiatach silniej dotkniętych posuchą, uzyskało z funduszów zapomogowych w tejże wysokości 7 K. od 100 kg. zapomogę, na co zużyto kwotę 1045·47 K. Tak więc Kółka zapłaciły tylko 41.333·74 K. czyli o 2638·62 K. mniej, niżeli cena zakupna koniczyny wynosiła.

Szczegółowy wykaz zakupionej przez Kółka i pojedyńczych członków koniczyny czerwonej podajemy pod *B)*, a to z rozdziałem na powiaty i wskazaniem ilości pobranych przez pojedyńcze Kółka lub osoby.

W stosunku do lat poprzednich rozwój akcyi pośrednictwa odnośnie do nasienia koniczyny czerwonej przedstawia się jak następuje:

w r. 1905	1904	1903	1902	1901
23435 kg.	63286 kg.	53100 kg.	30801 kg.	13176 kg.

W innych nasionach obrót był prawie normalny, w niektórych wykazuje nawet pewną, bardzo pożądaną zwyżkę. Już to samo świadczy, że uprawa tych roślin się rozpowszechnia, a o szerokim rozwoju uprawy mogą zaświadczyć relacye handlów nasionowych, które dawniej wprost nie miały między małą własnością odbiorców na tak mało znane pastewne, jak seradela, marchew, koński ząb, wyka ozima itp., a dziś sprzedają znaczne ilości tych nasion. Trzeba zauważyć także, że ci, co już się z niemi zapoznali, z wyjątkiem końskiego zębu sami już u siebie nasienie produkują.

Obrót w nasionach w stosunku do lat poprzednich był jak następuje:

	w r. 1905	1904	1903	1902
	w kilogramach			
koniczyn różnych . . .	**1472**	1260	444	365
traw różnych	**1125**	1444	828	345
seradelli	**930**	997	865	164
esparcety	**27**	22	28	7
buraków pastew. . .	**1604**	1528	1780	1200
marchwi pastew. . . .	**51**	77	36	29
końskiego zębu . . .	**1142**	836	452	439
łubinu, bobiku, grochu i wyki, jarych i ozimych	**4428**	4791	285	150
sporku, sorga, rzepy, gorczycy białej . . .	**156**	—	—	—
zbóż kłosowych w osobliwych odmianach .	**5345**	5190	—	—
ziemniaków najnowszych	—	500	—	
	16280	16645	4721	1699

Do powyższej cyfry doliczyć należy jeszcze 79 kg. siemienia konopnego, za którym wyjątkowo w roku b. poszukiwano, w ten sposób uzyskamy ogólną cyfrę. **16.359 kg. różnych nasion**, przedstawiających kwotę wartości **7656.78 Koron.**

Podobnie jak w latach ubiegłych udzielano przy zakupnie rzadszych a droższych nasion subwencyi w różnej wysokości. Obok tego uzyskano znaczne opusty z cen normalnych. Kółka przeto dostawały nasiona wszystkie po cenach niższych znacznie, a obniżka ta przy niektórych dochodziła nawet do 35%.

Wzmianką o tem, iż prócz wykazanych nasion Kółka zamawiały także znaczną ilość nasion ogrodowych, które również z opustem od cen normalnych otrzymywały, kończymy tę część sprawozdania.

B) Wykaz zamówień na nasienie koniczyny czerwonej.

Jak w latach ubiegłych wykaz ten zestawiamy powiatami. Liczby tegoroczne są wydrukowane tłusto, z dwóch lat poprzednich są podane w nawiasie.

1. **Biała 4386 kg.** (3761 kg. w r. 1904, 2268 w r. 1903) do 14 Kółek w ilościach 4×100, 165, 185, 2×200, 340, 396, 400, 2×500, 1100.
2. **Bóbrka 50 kg.** do 1 Kółka.
3. **Brody 7 kg.** do 1 Kółka.
4. **Brzesko 94 kg.** (1891, 1485) do 3 Kółek w ilościach 14, 30, 50.
5. **Brzozów 210 kg.** (60, 1750) do 3 Kółek w ilościach 10, 2×100.
6. **Buczacz 24 kg.** do 1 Kółka.
7. **Chrzanów 3580 kg.** (3486, 2150) do 8 Kółek w ilościach 30, 50, 100, 3×200, 300, 2500.
8. **Cieszanów 73 kg.** (100, 117) do 2 Kółek w ilościach 2, 71.
9. **Czortków 410 kg.** do 1 Kółka.
10. **Dąbrowa 245 kg.** (1425, 985) do 2 Kółek w ilościach 45, 200.
11. **Dobromil 100 kg.** do 1 Kółka.
12. **Grybów 500 kg** (2055, 1300) do 1 Kółka.
13. **Husiatyn 220 kg.** do 1 Kółka.
14. **Jasło 1250 kg.** (5382, 6647) do 4 Kółek w ilościach 2×25, 100, 1100.
15. **Kołomyja 10 kg.** (50, 17) do 1 Kółka.
16. **Kosów 5 kg.** (85) do 1 Kółka.
17. **Kraków 400 kg.** (1732, 1123) do 2 Kółek po 200.
18. **Krosno 563 kg.** (4722, 4250) do 6 Kółek w ilościach 13, 4×100, 150.
19. **Limanowa 462 kg** (690, 1125) do 4 Kółek w ilościach 12, 50, 2×200.
20. **Lisko 300 kg.** (225) do 1 Kółka.
21. **Lwów 1024 kg.** (1342, 302) do 9 Kółek w ilościach 2×20, 50, 58, 63, 100, 133, 225, 355.
22. **Łańcut 535 kg.** (1640, 2543) do 4 Kółek w ilościach 5, 30, 200, 300.
23. **Mielec 175 kg.** (960, 1030) do 2 Kółek w ilościach 75, 100.
24. **Myślenice 2270 kg.** (3422, 3175) do 10 Kółek w ilościach 20, 2×40, 2×100, 2×300, 350, 400, 600.
25. **Nisko 15 kg.** (56, 36) do 3 Kółek w ilościach 2, 6, 7.
26. **Nowy Sącz 450 kg.** (2408, 2160) do 5 Kółek w ilościach 2×50, 2×100 150.
27. **Nowy Targ 315 kg.** (750, 325) do 4 Kółek w ilościach 2×50, 65, 150.
28. **Pilzno 600 kg.** (1190, 1329) do 1 Kółka.
29. **Przemyśl 409 kg.** (254, 25) do 3 Kółek w ilościach 50, 54, 305.
30. **Przemyślany 588 kg.** (5, 53) do 5 Kółek w ilościach 8, 25, 35, 100, 420.
31. **Rawa Ruska 50 kg.** (5, 49) do 1 Kółka.
32. **Rohatyn 366 kg.** 1085, 2) do 2 Kółek 16, 350.
33. **Ropczyce 200 kg.** (733, 880) do 2 Kółek po 100.
34. **Rzeszów 105 kg.** (356, 716) do 2 Kółek, 30, 75.
35. **Sambor 230 kg.** (361, 486) do 2 Kółek, 30, 200.

36. **Sanok 215 kg**. (560, 500) do 3 Kółek w ilościach 40, 75, 100.
37. **Śniatyn 20 kg**. do 1 Kółka.
38. **Stanisławów 200 kg**. (175, 50) do 1 Kółka.
39. **Stary Sambor 30 kg**. (75) do 1 Kółka.
40. **Tarnobrzeg 751 kg**. (1089, 662) do 5 Kółek w ilościach 1, 50, 2×100, 500.
41. **Tłumacz 16 kg**. (110, 500) do 1 Kółka.
42. **Trembowla 135 kg**. do 1 Kółek 35, 100.
43. **Wadowice 825 kg**. (6474, 5850) do 5 Kółek w ilościach 50, 125, 150, 200, 300.
44. **Wieliczka 428 kg**. (3855, 2233) do 3 Kółek w ilościach 28, 100, 300.
45. **Żółkiew 14 kg**. (5) do 2 Kółek 5 i 9.
46. **Żywiec 580 kg**. (215, 100) do 7 Kółek w ilościach 12, 14, 25, 60, 120, 149, 200.

C) **Len.**

Nie chcąc powtarzać uwag naszych, dotyczących uprawy lnu ze sprawozdań z lat ubiegłych, zmuszeni jesteśmy ograniczyć się do nadmienienia, że możność zaopatrzenia Kółek rolniczych w nasienie lnu inflanckiego w dwóch odmianach i po zniżonej cenie zawdzięczamy jak w latach poprzednich li tylko Komitetowi c. k. Towarzystwa gospodarskiego. Za tę względność należy się Komitetowi w imieniu Kółek szczera podzięka, tem więcej, że Kółka nietylko otrzymywały len po cenie znacznie niższej, ale Komitet nie krępował nas granicami swego okręgu działalności i dozwalał nam dostarczać lnu także i Kółkom poza obręjego działalności położonym.

Na wiosnę 1905 roku zakupiono lnu subwencyonowanego:

parnawskiego 15 beczek 13 garncy, ryskiego 162 worów 24 garncy, razem 178 worów 7 garncy, czyli **14.258 kg**. za ogólną kwotę kupna **4.208·74** K. Zauważyć musimy, że uprawa lnu z nasienia inflanckiego rozszerza się. Podczas gdy w latach ubiegłych zapotrzebowanie nasienia lnu koncentrowało się w powiatach: nowotarskim, nowosądeckim, limanowskim i myślenickim, w roku bieżącym zakupna rozszerzyły się na powiaty: żywiecki, wielicki, grybowski, pilzneński, tarnobrzeski, niski, brzozowski, przemyski, mościski, lwowski, żółkiewski, rudecki, przemyślański, cieszanowski, sokalski, śniatyński, złoczowski, tarnopolski i zbaraski.

Zakupna te przeważnie obracały się w małych ilościach, wyjątkowo przekraczały 1 worek (80 kg.) nasienia, ale choćby nawet posłużyły one li tylko do odświeżenia nasienia, to już i tak wpłynąć muszą na podniesienie uprawy lnu, jego wydatność a to tak pod względem ilości jak też i jakości.

Zawdzięczamy to systematycznemu, corocznemu rozsyłaniu do Kółek nowozawiązanych a takich, w których uprawa lnu bodaj cokolwiek jest uwzględniana, małych ilości nasienia lnu bezpłatnie, celem zaznajomienia z nim członków. Podobnie też i z wiosną 1905 rozesłaliśmy 1 wór lnu ryskiego i 8 garncy lnu parnawskiego zakupione z funduszów Towarzystwa, oraz 2 wory lnu ryskiego, ofiarowane nam przez Komitet c. k. Tow. gosp. gal., w pakietach pocztowych do powiatów: bialskiego, brodzkiego, brzozowskiego, buczackiego, cieszanowskiego, husiatyńskiego, jaworowskiego, kolbuszowskiego, liskiego, przemyślańskiego, przemyskiego, rawskiego, ropczyckiego, rudeckiego, sanockiego, samborskiego, staromiejskiego, tarnopolskiego, tłumackiego, turczańskiego i złoczowskiego, do 30 miejscowości.

Zakupno lnu na ten cel i ofrankowana przesyłka pokryte zostały z funduszów Towarzystwa kwotą 82·86 K.

D) **Fasole.**

Anormalne stosunki klimatyczne jakiemi zaznaczył się smutnej pamięci rok 1904, późne majowe przymrozki, czerwcowe mrozy, i następująca bezpośrednio po nich gwałtowna posucha zniszczyły pierwsze posiewy, a nie dozwoliły powschodzić późniejszym posiewom fasoli. Osobliwie ucierpiała przez to zachodnia część kraju.

Fasola piesza uprawiana tam jako zasiew mieszany w ziemniakach, w wielu z dawien dawna wypróbowanych i zastosowanych do natury gleby odmianach, stanowi ważny produkt dostarczający ludności zdrowego i posilnego pokarmu. Wskutek klęski 1904 roku znalazła się ludność na zachodzie po części bez tego ważnego pożywienia, ale co gorzej bez ziarna na zasiew roku następnego.
Wobec licznych zgłoszeń, które zupełnie niespodziewanie na nas spadły (gdyż dotychczas fasola nie miała popytu wobec zaspokojenia potrzeb miejscową produkcyą) musieliśmy wyszukiwać źródła nabycia. Poruszyliśmy sfery kupieckie w Galicyi, na Bukowinie, Rumunii i Węgrzech. Wszędzie jednak spotykaliśmy się z zupełnym brakiem tego towaru w handlu, albo też z towarem nieodpowiednim na nasienie, względnie z odmianami nie nadającemi się do natury gleby, których kupujący, oparci na doświadczeniu, nie chcieli nabywać. Skomunikowaliśmy się również z wielu producentami, przeważnie bezskutecznie. Po długich staraniach i przeprowadzeniu całej masy korespondencyi udało się nam znaleźć źródło nabycia i sądząc z wiadomości otrzymanych od odbiorców, wywiązaliśmy się z poruczonego nam zadania ku zupełnemu ich zadowoleniu. Że zaś dogodzić temu zapotrzebowaniu było trudno, wobec rozmaitości odmian i gustów, świadczy poniżej umieszczone zestawienie, które z jednej strony musiało się dostosowywać do potrzeby i życzeń nabywających, z drugiej strony do zapasów będąch do dyspozycyi. Niektóre odmiany były ogromnie poszukiwane, a podaż ich była stosunkowo słaba, stąd też ogromna zwyżka ceny nieraz z dnia na dzień zachodząca. Wogóle powiedzieć można, że tak wprost szalonej zwyżki cen w żadnym nasieniu dawno już nie było jak z wiosną 1905 roku na nasienie fasoli. Znane nam są wypadki, że przebiórki z fasoli nasiennej, które nam ofiarowano jako fasolę pastewną

po K. 12, sprzedawano wagonami na Węgry po K. 20 i wyżej.

Ogółem zakupiono nasienia fasoli pieszej w 12-tu różnych odmianach 30.530 kg. za ogólną kwotę 9.149 K., w tem:

30.030 kg.	za	9059 K.	loco Stanisławów
500 „	„	140 „	loco Kopyczyńce

a mianowicie:

fasoli amerykańskiej także mazurską zwanej . .	9.400 kg.	po 30, 40 i 45 K. za q.
fasoli białej długiej	3.750 „	„ 28, 28,50 i 37 K. za q.
fasoli białej krótkiej	2.200 „	„ 30 K. za q.
fasoli jasno czerwonej długiej . .	2.100 „	„ 28 K. za q.
fasoli czerwonej zwykłej . . .	1.950 „	„ 24 K. za q.
fasoli czerwonej krótkiej . . .	2.500 „	„ 27·50 i 35 K. za q.
fasoli siarczanej .	1.505 „	„ 30 i 35 K. za q.
„ ciemn.-czerwonej	1.200 „	„ 32 K. za q.
fasoli wiśniowej .	1.700 „	„ 29 i 35 K. zą q.
„ brązowej .	1.025 „	„ 26 i 35 „ „ „
„ tureckiej .	3.100 „	„ 34 i 30 „ „ „
„ jaśka biał.	100 „	„ 40 K. za q.

razem 30.530 kg. po przeciętnej cenie 29.97 K. za 100 kg.

Dostawą nasienia fasoli objęte były 22 powiaty a mianowicie: bocheński, brzeski, chrzanowski, drohobycki, dobromilski, gorlicki, jasielski, kołomyjski, krakowski, krosnieński, łańcucki, mielecki, myślenicki, nowosądecki, pilzneński, przemyski, ropczycki, rzeszowski, samborski, tarnowski, wadowicki, wielicki i żywiecki.

VI. Nawozy sztuczne.

Po raz trzeci przystępujemy do zdania sprawy z pośrednictwa w zakupnie nawozów sztucznych.

Podejmując się tego pośrednictwa na jesieni 1901 roku, nie mieliśmy zupełnie na celu walki konkurencyjnej z uczciwemi, poważnemi firmami handlowemi. Dążeniem naszem było uchronienie szerokich kół włościańskich, zrzeszonych w naszem Towarzystwie, jak również za ich przykładem idących sąsiadów, od wyzysku, jakiemu podlegają oni ze strony całej armii pokątnych handlarzy, którzy ze znaną bezczelnością wyzyskiwali i wyzyskują nieoświeconą ludność rolniczą, narzucając jej często zupełnie bezwartościowy towar za drogie pieniądze.

Aby cel ten osiągnąć, nie wystarczało walczyć słowem i pismem, trzeba było koniecznie objąć pośrednictwo w zakupnie, udzielać porady, ułatwiać zakupno, nastawać na porównawcze próby z nawozami zakupionymi przez nas i od pokątnych handlarzy, wyławiać próbki nawozów, przez tych ostatnich sprzedawanych, przesyłać je do rozbioru i ocenienia, podawać to do wiadomości interesowanych, przyzwyczajać ludność do zbiorowego zakupna, kojarzyć po 2 lub i 3 Kółka do jednego wagonu nawozów, słowem trzeba było usilnej pracy, by nieufność ludności przezwyciężyć i oderwać ją od dotychczasowych przyjaciół.

Nie szło to łatwo i nie idzie łatwo, jednakże z przyjemnością zaznaczyć musimy, że praca nasza i nawoływania nasze nie pozostają bez skutku. Aczkolwiek do ideału, którym byłoby złączenie wszystkich Kółek, jeszcze daleko, to jednak możemy śmiało powiedzieć, że stanowczo zdążamy naprzód a nie stoimy na miejscu, ani też nie cofamy się. Najdowodniej stwierdzają to cyfry, więc na nie się powolujemy:

W roku 1902 za naszem pośrednictwem zakupiono wagonów 100, w roku 1903 wagonów 125, **w r. 1904 wagonow 207** różnego rodzaju nawozów o wartości pieniężnej **149.000 K.**

Nietylko jednak co do ilości ogólnej zakupionych przez nas nawozów widzimy postęp, przejawia się on nader dobitnie w jakości zakupywanych nawozów. Podczas gdy dawniej większość, zakupując, nie pytała nawet, co to za nawóz, jaką on ma siłę nawozową, lecz pytała, co kosztuje, bo przyzwyczajona była do tego, że jedyną różnicą nawozu kupowanego u handlarzy była jego cena, a w działaniu nie różnił się jeden od drugiego, to dziś wprawdzie zwolna wyrabia się pojęcie o wartości towaru, czego dowodem są coraz liczniej nadsyłane próbki do rozbioru w Krajowej Stacyi chemiczno-rolniczej w Dublanach. Również zwolna wyrabia się zapotrzebowanie towaru lepszego, choć droższego; co zarazem świadczy o świadomości niestosunkowości kosztów przewozu do wartości nawozu. Aby unaocznić, a zarazem potwierdzić powyższe słowa i wykazać, że w ogóle sprawa zakupna nawozów jest na jak najlepszej drodze, że oddziaływa ona nietylko na kieszeń członków naszych, ale że zarazem kształci ich — podajemy tabelaryczne zestawienie zakupionych w ciągu tych trzech lat nawozów.

Jak z podanej tablicy widać, w r. 1902 przewaga zakupionych nawozów skupiła się w żużlach z zawartością ogólną kwasu fosforowego, których zakupiono 65.2% całego zapotrzebowania. W tem było 43.1% żużli możliwie najtańszych, zatem 12 do 14% mających. — W latach następnych procenta te obniżają się systematycznie w żużlach o ogólnej zawartości kwasu fosforowego, natomiast podnoszą się również systematycznie w zużlach o zawartości cytratowego kwasu fosforowego.

Drugim również pocieszającym objawem jest rozszerzające się użycie superfosfatów, nawozu do niedawna zupełnie przez włościan nieużywanego. Już w tej drobnej ilości sprowadzonej za naszem pośrednictwem widać znaczny rozwój, podczas gdy w r. 1902 zapotrzebowanie ograniczyło się na 11 wagonów, to w roku 1904 podniosło się ono do 34, a procentowo co do stosunku ogólnej ilości podniosło się o 5.4%. Kainit należy także do nawozów, które wyrabiają sobie prawo obywatelstwa, a bez porównania raźniej ta sprawa postąpiłaby, gdyby nie wysokie koszta przewozu, niestosunkowe do wartości kainitu jako nawozu. Konieczne byłoby albo znaczne zniżenie kosztów przewozu, albo wyrabianie skoncentrowanych nawozów potasowych, o co wciąż odnosimy się do miarodajnych sfer, lecz bezskutecznie. Jeżeli się tego nie uzyska, to od Tarnowa począwszy ustąpić będziemy musieli wyrobom strasfurckim i innym.

Jedna tylko saletra zwolna bardzo w używanie wchodzi, prawdopodobnie w znacznej części zastąpioną ona bywa umiejętnie użytą gnojówką.

ZAKUPIONO	Żużli o zawartości kwasu fosforowego					Superfosfatów				Mąki kostnej			Saletry	Kainitu	Wapna	Wapna
	ogółem		cytratowo rozpuszcz.			mineralnych		kostnych	amonia-kalnych	preparow.	niewyklej.	parzonej				
	12—14%	15—17%	11—14%	15—17%	18% i zwyż	14—16%	17—19%									
	metrycznych cetnarów															
w r. 1902.	4309	2210	350	650	655	305	650	100	50	415	52	21	—	222	—	9989
w procentowem obliczeniu.	43.1%	22·1%	3 5%	6·5%	6.6%	3.1%	6·5%	1%	0·5%	4·1%	0·5%	0.2%	—	2·3%	—	100%
w r. 1903.	3255	2420	1085	1485	775	495	770	525	113	890	—	60	—	450	200	12523
w procentowem obliczeniu.	26%	19.3%	8·7%	11.9	6·2%	3.9%	6·1%	4·2%	0.9%	7·1%	—	0·5%	—	3.6%	1.6%	100%
w r. 1904.	3360	5087	2275	2694	1696	487	1455	1402	91	1138	325	—	3	503	200	20716
w procentowem obliczeniu.	16·2%	24.5%	11.0%	13.0%	8.2%	2.3%	7.0%	6.8%	0.4%	5.5%	1·8%	—	—	2.4%	0·9%	100%

VII. Maszyny i narzędzia.

Dwa po sobie następujące lata klęsk elementarnych nie mogły dodatnio wpływać na rozwój działu zakupna maszyn i narzędzi. Kieszeń rolnika zaledwie że mogła podołać nadzwyczajnym wydatkom spowodowanym posuchą roku ubiegłego, jeżeli więc mimo to ostateczny wynik naszego pośrednictwa wykazuje kwotę **49.896·77 Koron,** za którą w r. 1904 nabyto maszyn i narzędzi, mamy prawo uznać, iż dział ten pośrednictwa w nabywaniu okazał się pożyteczny dla stowarzyszonych, skoro mimo ciężkich lat w mierze się utrzymuje co do wysokości obrotów, a rozwija stanowczo co do jakości obrotów.

Podany niżej szczegółowy wykaz zakupionych maszyn i narzędzi wykazuje bardzo pocieszające daty. Wprawdzie sieczkarnie stanowią zawsze lwią część zamówień, tak co do ilości sztuk jak i co do ich wartości, jednakże widzimy, że włościanin zaczyna poszukiwać pługów, a nawet bron lepszych od dotychczas używanych, stanowczo zaczyna się przechylać na stronę obróbki ziemniaków przy pomocy narzędzi konnych, coraz bardziej uznaje potrzebę oczyszczania ziarna przez dobre przemłynkowanie. Przytem pocieszającym objawem jest z roku na rok zwiększające się zakupno maszyn na wspólny użytek członków. Przy zakupnie siewników rzędowych, jak w latach poprzednich, udzielaliśmy subwencyi, więc część zasługi w tych zakupnach na nią spada, ale przy zakupnach jak: 3 garnitury bron polnych całożelaznych, 1 brony łąkowej, 1 walca do kruszenia brył, 5 konnych Planetów, grabiarki, 3 młocarni ręcznych, 1 młocarni przewozowej z przyrządem czyszczącym, 3 tryerów, 3 wag, 1 młyna z pytlem a także i 5 sikawek ogniowych, w grze był tylko fundusz członków Kółka, wydany i użyty z zamiarem i słusznem pojęciem, że zakupno tych maszyn i narzędzi na wspólny użytek musi być pożyteczne

dla członków. Ta właśnie myśl asocyacyi jest bardzo ważna, zwolna ona postępuje, ale rozwój jej stanowczo z roku na rok się zwiększa.

Jako wyjaśnienie szczegółów podajemy poniżej wykaz nabytych maszyn i narzędzi.

I. Pługi.

Uniwersalne, żelazne, kompletne: Kosów, Monasterzyska.

Korpusy do uniwersalnych: Łoszniów (7).

Bezkoleśne: Budzów, Gorzyce.

Zwykłe: Ołpiny (2), Przytkowice, Szerzyny (2), Zarzecze i Źródła.

Recordy dwuskibowe: Uhrynów (2).

Razem sztuk **20**, wartości **853.15 K.**

II. Brony.

Polne: Bystra, Kosów, Staromiejszczyzna.

Łąkowe: Bierzanów.

Razem garniturów **4**, wartości **298 K.**

III. Spulchniacze.

Różnej budowy: Ołpiny, Szerzyny, Załęże.

Razem sztuk **3**, wartości **166 K.**

IV. Walce.

Ciężkie do rozbijania brył: Gorzyce.

Razem sztuka **1**, wartości **300 K.**

V. Oborywacze i plewiacze.

Oborywacze: Bajkowce, Bystra, Chłopy, Cholewiana góra, Łęgi (2), Olszyny, Ołpiny, Szerzyny, Zarzecze.

Plewiacze: Babice, Chłopy (12), Ołpiny, Szerzyny.

Planety ręczne i konne: Balińce (2), Gorzyce, Jasiówka, Jaćmierz, Kosów, Piwniczna, Uhrynów górny.

Razem sztuk **33**, wartości **1519 K.**

VI. Siewniczki ręczne.

Szerokorzutne smyczkowe: Piwniczna, Rudki, Zarzecze.

Szerokorzutne taczkowe: Chmielnik, Radziszów.

Razem sztuk **5**, wartości **228 K.**

VII. Siewniki rzędowe.

System kółek wsuwalnych: 15-to rzęd.: Gorzyce, Nowy Sącz. 13-to rzęd.: Delejów, Gilowice, Łącko, Zaleszany. 11-to rzęd.: Nagórzanka, Szerzyny.

Razem sztuk **8**, wartości **3850 K.**

VIII. Grabiarki konne.

Hollingsworth 36 zębowe: Unterwalden.

Razem sztuka **1**, wartości **210 K.**

IX. Młocarnie.

Ręczne sztyftowe zwykłe i z wytrzęsaczami: Chronów, Kochawina, Rokietnica, Równe, Szerzyny, Szczepanów, Witów, Zagórzyn.

Kieratowe bez kieratu: Łazy brzyńskie.

Kieratowe z kieratem: Czernielów mazowiecki, Czortków, Rosochowaciec, Żukowice stare.

Razem sztuk **13**, wartości **4478.50 K.**

X. Kieraty.

Same: Kraczkowa, Turówka.

Razem sztuk **2**, wartości **505 K.**

XI. Młynki.

Do czyszczenia zboża, sitowe i wiatraki: Bogdanówka, Bóbrka, Brzeszcze, Budzów, Busk, Chronów, Gać (2), Góra ropczycka, Janowice, Jastrząbka nowa, Kimirz (4), Klimkówka, Kobylanka, Komarno, Kopytów, Kosów, Litiatyn, Medyń, Nowosielce-Gniewosz, Olesko, Ostapie, Podzameczek (2), Rokietnica (2), Romanowe sioło, Równe (3), Rzęsna polska, Sady trembowelskie, Strusów, Szymbark, Szynwałd (2), Wesoła, Wielkie oczy, Wyciąże, Zbaraż, Zbydniów, Zubrza.

Razem sztuk **45**, wartości **3750 K.**

XII. Tryery.

O pojedynczem działaniu bez cylindrów wymiennych: Glinik.

Te same lecz z cylindrami wymiennymi: Jodłowa, Krościenko niższe.

Modelowe do nauki: 30 szkół z kursami dopełniającymi.

Razem sztuk **33**, wartości **3717.50 K.**

XIII. Sieczkarnie.

Bębnowe, trzy i czteronożowe, różnej wielkości, kosowe, do popędu rękami i kieratem: do 67 Kółek po 1 sztuce, do 31 Kółek po 2 sztuki, do 22 po 3 sztuki, do 6 po 4 sztuki, do 2 po 5 sztuk, do 4 po 6 sztuk, do 2 po 7 sztuk, do 2 po 8 sztuk, do 2 po 10 sztuk i do 1 Kółka 17 sztuk.

Razem sztuk **320**, wartości **21403·90 K.**

XIV. Buraczarki.

Szarpacze i krajacze: Hałuszczyńce, Krzywcza, Miechowice wielkie, Nowe miasto, Rudki (2), Szerzyny.

Razem sztuk **7**, wartości **236 K.**

XV. Kociołki i parowniki.

Przenośne kociołki do gotowania karmy: Staromiejszczyzna, Szerzyny.

Razem kompletów **2**, wartości **211 K.**

XVI. Młyn z pytlem.

Do kieratu: Żukowice stare.

Razem sztuka **1**, wartości **250 K.**

XVII. Gniotowniki do owoców.

Jabłonów. Nowosiółka, Olesko.
Razem sztuk **3**, wartości **340 K**.

XVIII. Tłocznie do owoców.

Jabłonów, Nowosiółka, Unterwalden.
Razem sztuk **3**, wartości **316 K**.

XIX. Różne przybory i narzędzia ogrodnicze, sadownicze i pszczelnicze.

Kosów, Łoszniów, Nowemiasto, Petlikowce stare, Sady trembowelskie.
Razem — wartości **714.62 K**.

XX. Pompy.

Do wbijania t. zw. Nortona: Miechowice małe (2), Przybysławice (2), Zdrohec (7).
Studzienne: Jastrząbka nowa, Nagoszyn, Niedźwiedza.
Razem kompletów **14**, wartości **1558 K**.

XXI. Pompy do gnojówki.

Brzeziny, Bujaków, Olpiny.
Razem sztuk **3**, wartości **152 K**.

XXII. Wagi.

Dziesiętne: Chełm, Staromiejszczyzna, Szymbark.
Balansowe: Przedrzymichy małe.
Razem sztuk **4**, wartości **141.30 K**.

XXIII. Różne drobne narzędzia gospodarcze.

Czyszki, Jaćmierz, Maszkienice, Romanowe sioło, Szerzyny, Szmańkowce, Wielowieś, Wysoka.
Razem sztuk **74**, wartości **117.33 K**.

XXIV. Sikawki i inne drobne przybory pożarnicze.

Sikawki ręczne: Piwniczna.
Sikawki przenośne: Kozielniki.
Sikawki wozowe: Gać, Posada jaćmierska, Skopanie.
Przybory jak trąbki, lampki, toporki itd.: Czeluśnica, Grabownica, Łęki, Posada jaćmierska, Wiązownica.
Razem **5** sikawek i inne przybory wartości **3261.47 K**.

XXV. Maszyny do szycia.

Ręczne i nożne różnych systemów: Jajkowce, Kobylany, Koszlaki, Pustomyty, Ruda, Ruda rożaniecka, Siedliska (2), Skałat, Toki, Wola zabierzowska.
Razem sztuk **11**, wartości **1320 K**.

Ogółem w powyższych 25 działach zakupiono **615** większych sztuk maszyn i narzędzi, prócz drobnych przyborów i narzędzi za ogólną kwotę **49.896.77 Koron.**

Kwota opustów uzyskanych u firm, dostarczających maszyn i narzędzi. wynosi **12.184.71 K.**

Zaznaczyć musimy, że z zamówień tych uskuteczniono 89·7% za gotówkę; na spłaty ratalne przypada tylko 10·3%, za kwotę 5161·50 K.

VIII. Sprawa lepszego obchodzenia się z obornikiem.

Wymieniona w tytule sprawa jest jedną z tych, na które Zarząd główny najwięcej zwraca uwagi, toteż metody używane w celu skłonienia włościan do lepszego przechowywania obornika uzupełnia się z każdym rokiem i rozwija.

Jak w latach poprzednich, tak i w roku 1904 Przewodnik pomieścił kilka osobnych artykułów poświęconych tej sprawie, ponadto przy każdej innej kwestyi omawianej w Przewodniku wykazuje się doniosłość i korzyści, płynące dla gospodarza umiejącego obchodzić się z obornikiem.

Udzielenie nagród za urządzenie stajni do przechowywania obornika pod inwentarzem i urządzenie gnojowni koncentrowaliśmy podobnie, jak w latach poprzednich, na kilka powiatów. Przyczyną ograniczania działalności na mniejszy teren jest z jednej strony skromna kwota 1000 koron rocznie, którą na nagrody zużyć możemy, z drugiej strony jest to wywołane potrzebą kontroli na miejscu przez inspektorów rolniczych, o ile ulepszenia zostały rzeczywiście przeprowadzone i odpowiadają celowi. Inspektor rolniczy jest w stanie objechać kilkadziesiąt miejscowości położonych w 6-ciu powiatach, nie mógł by zaś tego uczynić, gdyby to były miejscowości po całym kraju rozrzucone. Wzgląd na stratę czasu i wydatki na koszta podróży inspektorów, które musiałyby wzrość znacznie, gdyby objazdy na kilka powiatów nie były skoncentrowane, gra tutaj również ważną rolę.

Ponieważ taka akcya częściowa prowadzona jest od lat kilku, przeto dla przypomnienia pomieszczamy wykaz powiatów, które z nagród korzystały:

W r. 1902—powiaty Wieliczka, Nisko, Kolbuszowa, Mościska, Sambor, Sokal. Zgłoszeń wpłynęło 56 — rozdzielono nagród 47.

w r. 1903 — Biała, Chrzanów, Wadowice, Żywiec, Łańcut, Przemyśl, Jarosław, Dobromil, Lisko. Zgłoszeń wpłynęło 38 — udzielono nagród 18 na ogólną kwotę 660 kor.

w. 1904 r. — powiaty **Brzesko, Bochnia, Dąbrowa, Buczacz, Lwów, Rudki.** — Zgłoszeń wpłynęło 56 z 32 miejscowości, udzielono nagród 32 na ogólną kwotę 780 koron, z czego 720 koron

rozdzielono w gotówce, a 60 koron przeznaczono na zakupno książek treści rolniczej, które nagrodzeni dodatkowo otrzymają.

w r. 1905 — powiaty *Kraków*, *Ropczyce*, *Pilzno*, *Przemyślany*, *Tarnopol*, *Skałat*, *Zbaraż* (termin do wnoszenia zgłoszeń wyznaczono do dn. 25 czerwca).

W roku 1904 otrzymali nagrody:

Józef Witkowski w Niecieczy p. Żabno	60 kor.
Franciszek Nowakowski w Rakszawie	40 „
Tomasz Mendychowski w Jastrzębkowie, p. Szczerzec	40 „
Franciszek Sawa w Korościatynie	40 „
Franciszek Maciejowski w Woli przemykowskiej	30 „
Wawrzyniec Michułka w Chłopach, p. Komarno	30 „
Jan Marczyński w Targanicach, p. Andrychów	30 „
Piotr Sajan w Kozielnikach, p. Sichów	30 „
Jan Kawalec „ „ „	30 „
Kazimierz Sowiński w Żydatyczach	30 „
Michał Trojnar w Handzlówce, p. Albigowa	25 „
Józef Zontek w Bujakowie, p. Kozy	20 „
Jan Ferenc w Trzcianie k. Bochni	20 „
Józef Moryś w Łysej górze	20 „
Paweł Golonka w Woli przemykowskiej	20 „
Szczepan Laska w Monasterzyskach	20 „
Józef Noworyta w Zagórzu, p. Babice koło Alwerni	20 „
Franciszek Ossoliński w Cieszacinie małym	20 „
Tomasz Inglot w Albigowej	20 „
Franciszek Dubaniowski w Chłopach, p. Komarno	20 „
Grzegorz Ząbek w Kozielnikach	20 „
Maciej Lachowicz w Kulparkowie	20 „
Walenty Kluz w Handlówce, p. Albigowa	15 „
Jan Trojanowski w Siemianówce, p. Szczerzec	15 „
Mikołaj Malicki w Siemianówce	15 „
Józef Kowalczyk w Woli przemykowskiej	10 „
Michał Konarowski w Chorzowie, p. Pruchnik	10 „
Jan Rajzer w Handzlówce	10 „
Jan Kuźniar w Handzlówce	10 „
Franciszek Wojtyna w Tryńczy	10 „
Marcin Niczaj w Sichowie	10 „
Stanisław Wierzbicki w Sichowie	10 „
Razem	720 kor.

Ponieważ kilku członków z powodu przeszkód od nich niezależnych nie ukończyło w terminie rozpoczętych robót koło gnojowni, przeto Zarząd główny postanowił zgłoszenia ich przyjąć do wiadomości na r. 1905 tak, że po ukończeniu robót i zwiedzeniu gnojowni przez inspektora, będą oni mogli nagrodę otrzymać.

Rzut oka wstecz na ilość zgłoszeń o nagrody wskazuje, że liczba ich nie wzrastała odpowiednio. Poszukując za przyczyną, doszliśmy do przekonania, że jest nią częściowo sposób ogłaszania konkursów, które tylko w Przewodniku podawano do wiadomości. Ponieważ Przewodnik nie wszędzie dociera, lub bywa czytany tylko przez kilka osób, przeto ogół członków Kółka niejednokrotnie nie wiedział, że w danej chwili jest pora stosowna do ubiegania się o nagrody za urządzenie odpowiednie stajni i gnojowni. Zarząd główny wyznaczył więc w tym roku wcześniej powiaty, które w r. 1905 mają korzystać z nagród za gnojownie i urządził na zebraniach powiatowych i okręgowych szereg wykładów o obchodzeniu się z obornikiem i o budowie stajen i gnojowni. Temat ten omawiany był na następujących zebraniach: 16 listopada na *Zjeździe powiatowym* w Ropczycach, 17 listopada na Zjeździe w Pilznie, 14 grudnia w Przemyślanach, 19 grudnia w Tarnopolu, 15 lutego na *Zjeździe okręgowym* w Świrzu, w Uszkowicach (pow. Przemyślany), 25 marca w Dunajowie, 30 kwietnia w Wielopolu skrzyńskiem, 14 maja w Sędziszowie, 26 maja w Krakowie.

Ponadto osobny okólnik zawierający warunki konkursu i dość dokładne, krótkie wskazówki o tem, jak ma być urządzona gnojownia i jak gospodarz powinien zabiegać koło obornika, rozesłaliśmy za pośrednictwem odnośnych Zarządów powiatowych do wszystkich Kółek z równoczesnem poleceniem do przewodniczących, by dla tej sprawy zwolali specyalne zebrania członków, pouczyli ich o korzyściach, jakie odniosą z poprawy stajni i gnojowni i zachęcili ich do ubiegania się o nagrody. Z dotychczasowej liczby zgłoszeń pomimo, że termin do ich wnoszenia upływa dopiero za miesiąc, wnosimy, że ta akcya agitacyjna obejmie szersze koła członków w wyznaczonych na r. 1905 siedmiu powiatach.

Przy ocenianiu działalności Zarządu głównego w sprawie lepszego obchodzenia się z obornikiem możnaby na pierwszy rzut oka podnieść dwa zarzuty i to pierwszy, że tak usilnie staramy się o to, by wiadomość o nagrodzie za ulepszenie gnojowni dotarła do wiadomości każdego członka Towarzystwa w odnośnych powiatach. Przecież nagroda — powie ktoś — to tylko inna forma subwencyi, a zawsze, jak każdy system subwencyjny, mieścić ona może więcej złego, niż korzyści przynosi. Drugi zarzut odnosi się zazwyczaj do objazdów inspektorów rolniczych. Przecież to zbytek — powie ktoś znowu — by dla udzielenia nagrody w kwocie 10 kor. za poprawę gnojowni przyjeżdżał inspektor ze Lwowa, a Towarzystwo ponosiło niejednokrotnie kilkadziesiąt kor. wydatku za jego koszta podróży.

Kwota około tysiąca koron, którą corocznie na nagrody Zarząd główny przeznacza, nie ma jednak wad zwykłych subwencyi, bo nagrody wypłacane są po ukończeniu ulepszeń, zatem w chwili, gdy włościanin przez poniesienie wydatków pieniężnych i nakład pracy dał dowód, że zna i ceni korzyści, jakie mu może przynieść dobre obchodzenie się z obornikiem. Skromna nagroda pieniężna, jaką otrzymuje, częściowo zazwyczaj tylko kryje jego wydatki, a najczęściej bywa zużyta — na co mamy bardzo liczne dowody — na dalsze

ulepszenia. Nagroda nie osłabia więc przedsiębiorczości obdarzonego, a działa natomiast pobudzająco na innych członków. O nagrody zgłaszają się zazwyczaj członkowie najruchliwsi, idący z postępem czasu, wprowadzający wszelkie ulepszenia w gospodarstwie, których działalność jest przez innych z niedowierzaniem obserwowana, a nieraz wyśmiewana. Gdy więc zgłaszający się za budowę stajni, lub poprawę gnojowni otrzyma nagrodę, to wówczas i najzacofańsi zaczynają się nad tem zastanawiać, że widocznie rzecz sama musi być doniosła, kiedy za nią Zarząd główny pieniędzmi nagradza. Rozpoczyna się dyskusya nad obchodzeniem się z obornikiem, ten i ów przychodzi do przekonania, że mógłby u siebie ulepszenia pewne poczynić, argumenta rozsądniejszych, więcej postępowych gospodarzy znajdują posłuch tam, gdzie przedtem słyszało się żarty. Jedna, dwie nagrody udzielone we wsi wpływają na to, że obchodzenie się z obornikiem zwolna się poprawia. Dowodem, że nie są to optymistyczne złudzenia, są prośby członków o poradę w urządzeniu gnojowni i budowie stajen pochodzące z okolic, w których przed rokiem, lub dwoma laty udzielał Zarząd główny nagród.

Ścisła kontrola ze strony inspektorów rolniczych ma z jednej strony ten skutek dodatni, że nagroda przychodzi za to, co rzeczywiście wykonane zostało i to wykonane dobrze i celowo, z drugiej strony inspektor udziela zazwyczaj gospodarzowi dalszej wskazówki, coby jeszcze poprawić należało. Wreszcie pobyt inspektora nie kończy się na tem, by oglądnąć jedną, lub dwie gnojownie, których właściciele o nagrodę się zgłosili, lecz obchodzi on kilkanaście gospodarstw członków, na miejscu zachęca ich do poprawy stajen, gnojowni, udziela wskazówek, jak tanim a praktycznym sposobem uczynić to można. Wieczorem zaś jest obecny na zebraniu ogólnem członków, gdzie na podstawie świeżo poczynionych obserwacyi zachęca do akcyi na innych polach, niejednokrotnie przeprowadza reorganizacyę Kółka. Toteż objazdy inspektorów wpływają ożywczo na rozwój działalności rolniczej Kółek w zwiedzonych miejscowościach.

W roku sprawozdawczym inspektorowie rolniczy w tym kierunku działali w kilkudziesięciu miejscowościach. Wykaz szczegółowy zlustrowanych Kółek pomieszczamy w ustępie „Działalność inspektorów rolniczych przez wykłady.

W literaturze naszej brak było w ostatnich czasach odpowiedniej broszury, traktującej o obchodzeniu się z nawozem stajennym, gdyż doskonała książeczka dyr. Świeżawskiego p. t. „Nawozy własnego gospodarstwa“ od kilku lat była wyczerpana, toteż Zarząd główny z niecierpliwością oczekuje ukazania się drugiego wydania, ma bowiem nadzieję, że rozpowszechnienie tej książeczki opatrzonej dobremi rycinami przyspieszy i ułatwi postęp sprawie dobrego obchodzenia się z obornikiem.

Resztek kasowych pozostałych z funduszu, przeznaczonego na nagrody, użyje Zarząd główny w r. b. na wydanie obrazu ściennego, przedstawiającego wzorową gnojownię i podającego w kilku zdaniach zasady dobrego obchodzenia się z obornikiem. Obraz taki, pomieszczony w lokalu Kółka, w szkole ludowej, w lokalach czytelń musi wywrzeć skutek dodatni i przyczynić się do spopularyzowania wiadomości zasadniczych o nawozie potrzebnych każdemu włościaninowi.

IX. Melioracye rolne.

Sprawie melioracyi rolnych Zarząd główny również wiele poświęca uwagi. Inspektorowie rolniczy przy każdej sposobności tak na zjazdach powiatowych, jak i w czasie bytności w poszczególnych Kółkach, wykazują ludności doniosłe korzyści melioracyi rolnych i informują ją o ułatwieniach i pomocy ze strony Kraj. Biura melioracyjnego, na najmniejszą uboczną wzmiankę w korespondencyach, lub sprawozdaniu rocznem, że w danej miejscowości myślą o zawiązaniu spółki melioracyjnej, natychmiast wysyła się obszerne informacye i broszury, które mogą interesowanym rzecz objaśnić i dla sprawy ich pozyskać.

W ciągu roku 1904 pomieściliśmy w Przewodniku szereg artykułów (w nr. 16, 17, 18 i 19.) dr. Blautha o nawodnieniu gruntów, które następnie wydano w osobnej broszurce, jako nr. 21 wydawnictw Towarzystwa. Broszura ta wraz z poprzednią broszurą jego „O drenowaniu“ należy do najpoczytniejszych naszych wydawnictw. Sprawa melioracyi rolnych pomieszczona była na porządku dziennym następujących zjazdów powiatowych: 4 lutego w Bochni ref. ks. dr. Stan. Dutkiewicz, 20. maja w Jarosławiu ref. dr. Blauth, 27. maja w Sanoku ref. dr. Blauth, 29. maja w Złoczowie ref. dr. Blauth, 12. czerwca w Brzesku ref. dr. Blauth, 14. listopada w Ropczycach, 15. listopada w Pilznie ref. A. Smagała, włościanin z Trzciany, który u siebie przeprowadził drenowanie. Wykaz ten nie jest kompletny, bo nie wszystkie Zarządy powiatowe pomieszczają sprawozdania ze zjazdów powiatowych w Przewodniku, wedle którego wykaz jest zestawiony.

Za sprawą Zarządu głównego gmina Siemianówka zgłosiła się o melioracyę pastwiska gminnego, gmina Zagórze o nawodnienie około 100 morgów pastwisk, członkowie Kółka rolniczego w Chmielniku o osuszenie 64 m. łąk, Jan Marczyński z Targowicy o założenie stawu, K. R. w Gwoźnicy górnej o wydrenowanie gruntów u kilku włościan na ich własny koszt, ponieważ grunta ich nie stanowią jednego kompleksu. Interweniowaliśmy w Namiestnictwie na rzecz włościan z Sądkowej w jasielskiem, gdzie Starostwo zwlekało z zawiązaniem spółki wodnej. informowaliśmy Kółka w Gawrzyłowej, Trzcianie, Piekarach, Odrzykoniu, Markowej, Niedźwiadzie, Wielopolu, Grudnie dolnej, Godowej itd.

W listopadzie zwróciliśmy się do Kraj. Biura melioracyjnego z prośbą o wykaz miejscowości, dla których Biuro wykonała plany melioracyjne i gdzie już przyznano spółkom zasiłek w wysokości $^2/_3$ kosztów, a włościanie mimo to opierają się robotami. Wszystkie wskazane nam miejscowości zwiedzi inspektor rolniczy i będzie usiłował przekonać włościan o tem, co tracą i na co się narażają, nie podejmując robót melioracyjnych.

W r. b. po ogłoszeniu okólnika Wydziału kraj. o bezprocentowych pożyczkach na melioracye rolne prowadziliśmy agitacyę ze zdwojoną usilnością, znowu przy współudziale inż. Blautha i Wiśniewskiego. W ciągu marca, kwietnia i maja sprawę melioracyi rolnych i nowych pożyczek omówiono na 14 zjazdach okręgowych i powiatowych, pomieszczono dwa artykuły w Przewodniku. Skutek naszych usiłowań widoczny, bo z Kółek rolniczych otrzymaliśmy szereg zgłoszeń o delegowanie inspektora rolniczego na miejsce w celu poczynienia przygotowań do zawiązania spółek melioracyjnych, z których jedna ma obejmować 7—8 gmin i kilka obszarów dworskich.

Dzięki artykułom Przewodnika, pism ludowych, dzięki broszurom popularnym, agitacyi inspektorów rolniczych i osób pracujących w Zarządach powiatowych i Kółkach rolniczych — inżynierów melioracyjnych, a także inżynierów Wydziału Kraj. pracujących przy regulacyi rzek, — bo z wpływem dodatnim niejednokrotnie przez nich wywieranym często się spotykamy, dzięki przykładowi, który stanowią przeprowadzone już melioracye rolne, włościanie zaczynają zwolna oceniać korzyści melioracyi rolnych, rozmyślają już o tem, by do nich przystąpić tak, że jedna lub dwukrotna bytność inspektora rolniczego wystarczyłaby zupełnie, by ich popchnąć do działania.

Żałować więc usilnie należy, że Zarząd główny, mając do rozporządzenia zaledwie 3 inspektorów rolniczych, którzy muszą pracować w tylu różnorodnych, a ważnych i nie dających się zaniedbać kierunkach, nie ma możności więcej dla spraw melioracyjnych uczynić. Gdyby bowiem przynajmniej jeden inspektor rolniczy mógł wyłącznie się sprawom melioracyjnym poświęcić, to rezultaty, którymibyśmy się mogli wykazać, byłyby — możemy to z góry zagwarantować — bardzo, a bardzo dodatnie.

To, co powiedzieliśmy dotąd, wykazuje samo przez się, że w działalności naszej doznajemy pomocy wszelakiej ze strony czynników do tego powołanych. tj. ze strony Kraj. Biura melioracyjnego, nie możemy jednakowoż wstrzymać się od wyrażenia podziwu i podziękowania dla obywatelskiej i ofiarnej pracy p. dr. Blautha, jakoteż całego gremium inżynierów melioracyjnego Biura, od których na każdym kroku doznajemy ułatwień i poparcia. Jeżeli więc usiłowania nasze i nasza agitacyjna działalność na polu melioracyi rolnych wyda w przyszłości owoce, to stanie się to właśnie dzięki obywatelskiemu usposobieniu, jakie wśród pracowników Kraj. Biura melioracyjnego panuje.

X. Działalność w sprawach mleczarskich.

Z końcem 1903 r. Wydział krajowy powierzył organizacyę spółek mleczarskich i kontrolę nad ich prowadzeniem Patronatowi spółek oszczędności i pożyczek, zastrzegając wyraźnie, że pomoc finansową i techniczną uzyskają tylko te spółki, które założone zostaną na podstawie wzorowego statutu opracowanego przez Patronat. Zarządzenie powyższe zmieniło zupełnie stanowisko Towarzystw rolniczych w sprawach spółek mleczarskich. Nastąpił pewien podział pracy pomiędzy Towarzystwa rolnicze a pomiędzy Patronat. Zadaniem Towarzystwa Kółek rolniczych jest obecnie wyszukanie miejscowości mających warunki potrzebne do założenia spółki mleczarskiej, agitacya wśród ludności za spółkami, praca nad podniesieniem hodowli, poprawą żywienia inwentarza, wprowadzenie uprawy roślin pastewnych i t. p., jednem słowem do nas należałoby przygotowanie terenu dla zdrowej i silnej spółki mleczarskiej; z chwilą, gdy przygotowania są skończone, wkracza Patronat, organizuje spółkę, a następnie wykonuje nad nią kontrolę finansową i techniczną.

Zanim zdamy sprawę z tego, o ile w ciągu roku 1904 wywiązaliśmy się z zadania, które nam przypadło w udziale, pozwalamy sobie przypomnieć szczegóły naszej działalności, odnoszącej się do spółek mleczarskich w ciągu roku 1902. Wówczas inspektor rolniczy zwiedził 30 miejscowości, w których rzeczywiście istniały lub miały istnieć włościańskie spółki mleczarskie, zbadał dokładnie istniejące stosunki i na tej podstawie przedłożył Zarządowi głównemu sprawozdanie (pomieszczone w skróceniu w sprawozdaniu za r. 1902, w ust. p. t. „Mleczarstwo str. 66 i nast.) i wnioski, w jakim kierunku Tow. Kółek rolniczych przy zakładaniu spółek mleczarskich mogłoby współdziałać.

W myśl tych wniosków w grudniu 1903 r., Wydział wykonawczy przedstawił Zarządowi głównemu do zatwierdzenia następujące wytyczne w sprawach mleczarskich:

„Wobec działania Biura mleczarskiego Wydziału krajowego, Towarzystwa rolniczego i gospodarskiego, oraz zawiązującego się Towarzystwa mleczarskiego Zarząd główny określa swą działalność na polu mleczarstwa w następujący sposób:

a) rozbudzać zainteresowanie się sprawami mleczarskiemi przez „Przewodnik Kółek rolniczych“, Zarządy powiatowe i inspektorów rolniczych;

b) badać, o ile pewne okolice nadają się dla rozwoju mleczarstwa i przygotowywać warunki do zawiązywania spółek mleczarskich;

c) dążyć, aby członkowie Kółek rolniczych

mogli korzystać w całej pełni ze subwencyi i pomocy instytucyi pracujących dla krajowego mleczarstwa;

d) dążyć przez opiekę rolniczo-hodowlaną nad spółkami mleczarskiemi (pasza, pastwiska, uprawa roślin pastewnych, żywienie) do podniesienia produkcyi mleka.

Po powiadomieniu przez dr. Stefczyka, że Wydział krajowy organizacyę i kontrolę spółek mleczarskich przydzielił Patronatowi spółek oszczędności, pożyczek, wnioski powyższe, przedstawione przez referenta prof. Pomorskiego, przyjęto.

W wykonaniu powyższego programu delegat dla powiatu lwowskiego postawił sprawę spółek mleczarskich w styczniu 1904 r. na porządku dziennym zebrania mężów zaufania, a gdy włościanie z Siemianówki objawili chęć bliższego zapoznania się z tą sprawą, Zarząd główny zorganizował w dniu 22. do 26. lutego pięciodniowe wykłady wieczorne w Siemianówce, w których inspektor Wasung przedstawił licznie się gromadzącym (około 200 osób) włościanom, jak należy żywić krowy mleczne, hodować młodzież, zachęcał do poprawy łąk i pastwisk, do uprawy roślin pastewnych, a instruktor Z. Ihnatowicz demonstrował wirówkę, wyjaśnił przeróbkę mleka i pouczył o korzyściach spółki mleczarskiej. Szczegółowe sprawozdanie pomieszczone było w n-rze 5. „Przewodnika“ na stronie 124, dlatego przebiegu wykładów nie podajemy i nadmieniamy jedynie, że chociaż do zawiązania spółki mleczarskiej w Siemianówce do dnia dzisiejszego nie przyszło, to przecież korzyść z wykładów jest widoczna. Gmina Siemianówka jeszcze przed 1. marca 1904 r. wniosła prośbę do Wydziału krajowego, o wydelegowanie inżyniera i wygotowanie planów osuszenia pastwiska gminnego. Ponadto za zachętą Zarządu głównego przystąpili włościanie w Siemianówce do prób z uprawą roślin pastewnych, a z tych roślin, których nasienia zgłaszającym się członkom udzielił Zarząd główny, przyjął się u wszystkich koński ząb, seradela i marchew. (czyt. „Głosy włościan“ w dziale sprawozdania p. t.: „Akcya w celu rozpowszechnienia roślin pastewnych“). Z początkiem bieżącego roku kilku włościan zwróciło się z prośbą o informacye i pomoc w zakupnie wirówki, co dowodzi, że idea spółki mleczarskiej bądź co bądź się przyjęła i jeśli za rok lub dwa przyjdzie do zawiązania spółki w Siemianówce, to warunki znajdzie ona lepsze, gdyż w tym czasie pastwisko gminne będzie zmeliorowane, włościanie poprawią łąki, uprawa roślin pastewnych, żywienie i wychów inwentarza dozna znacznej poprawy.

Akcyę w Siemianówce przedstawiliśmy obszerniej celem pokazania, jak sobie nasz współudział w pracy nad rozwojem mleczarstwa przedstawiamy, obecnie w chronologicznym porządku przedstawimy dalsze usiłowania.

Zarząd powiatowy rzeszowski umieścił na porządku dziennym Zjazdu powiatowego w dniu 21. marca, połączony z demonstracyą wykład d-ra T. Rylskiego „O korzyściach wirówki“.

Ponieważ w tym samym czasie z Kółka rolniczego w Czarnej (pow. Łańcut) wpłynęła prośba o pomoc w zawiązaniu spółki mleczarskiej, przeto Zarząd główny wysłał na miejsce inspektora rolniczego, by zbadał stosunki i wygłosił kilka pouczeń o hodowli i żywieniu inwentarza, uprawie roślin pastewnych i pielęgnowaniu łąk. Ponadto zwróciliśmy się do dr. T. Rylskiego z prośbą, by na jeden dzień przybył do Czarnej, zademonstrował zebranym wirówkę i wyjaśnił organizacyę i korzyści spółki mleczarskiej. Inspektor rolniczy rozpatrzywszy się na miejscu, przyszedł do przekonania, że spółka mleczarska w Czarnej nie miałaby na razie warunków rozwoju wskutek braku mleka, wywołanego niskim stanem hodowli, niedostatecznem żywieniem, wreszcie dlatego, że tylko kilkunastu członków objawiało żywsze zainteresowanie się sprawą spółki, ogół zaś albo obojętnie albo nieprzychylnie się zachowywał. Ograniczył się więc inspektor rolniczy do 3 wieczornych wykładów o hodowli, żywieniu, o łąkach i uprawie roślin pastewnych, wykład dr. Rylskiego natomiast został na czas późniejszy przesunięty.

Ponieważ bytność inspektora rolniczego w Czarnej wykazała, że nawet w tak przodującym co do postępu powiecie, jak łańcucki, główną przeszkodą dla rozwoju hodowli jest brak karmy dla inwentarza, bo włościanie mało uprawiają roślin pastewnych, a niektórych roślin nie znają zupełnie, przeto w dniu 28. marca na zjeździe powiatowym w Łańcucie inspektor rolniczy na temat pogadanki wybrał rzecz „O uprawie roślin okopowych, przedewszystkiem zaś buraków i marchwi pastewnej“.

Sprawę spółek mleczarskich omówiono wyczerpująco dn. 9 czerwca na Zjeździe powiatowym Kółek rolniczych w Bochni, a 20. czerwca w Wieliczce, gdzie referentem tej sprawy był br. Karol Czecz, wiceprezes Krak. Towarzystwa rolniczego. W czasie wystawy w Dębicy instr. J. Gawlikowski dla licznie na Zjazd powiatowy zebranych włościan z powiatu ropczyckiego i pilzneńskiego wygłosił wykład o przeróbce mleka i spółkach w położonej obok placu wystawowego parowej mleczarni Towarzystwa Handlowego w Dębicy. W nr. 22 Przewodnika pomieściliśmy artykuł p. Z. Jhnatowicza „Warunki założenia wiejskiej mleczarni.

Dnia 10. listopada inspektor rolniczy wygłosił wykład w Albigowej, gdzie istnieje pomyślnie rozwijająca się włościańska spółka mleczarska. Drugą miejscowością, do której Zarząd główny, dowiedziawszy się postronnie o zorganizowaniu przez Patronat włościańskiej spółki mleczarskiej, wydelegował inpektora rolniczego, był Chmielnik w pow. rzeszowskim. U członków spółki spotkał inspektor wiele zrozumienia i dobrych chęci, lecz skonstatował równocześnie, że spółka ma mleka niewiele i pełnego rozwoju nie będzie w stanie osiągnąć, dopóki nie przeprowadzi się osuszenia łąk, których w gminie jest kilkaset morgów, nie

wydrenuje gruntów i nie wprowadzi uprawy roślin okopowych. Jedno zebranie wieczorne w Kółku i zachęta ze strony inspektora rolniczego wystarczyły do tego, że kilkudziesięciu członków Kółka postanowiło przystąpić do osuszenia łąk na przestrzeni 63 morgów. Wnieśli oni zaraz do Wydziału krajowego podanie o pomoc techniczną, a jak nam to niedawno z Biura melioracyjnego zakomunikowano — podanie zostało uwzględnione i w sierpniu b. r. inżynier dr. Blauth dokona potrzebnych pomiarów. Jesteśmy przekonani, że skutkiem kilkodniowego pobytu inżyniera melioracyjnego w Chmielniku zdecyduje się znowu kilkudziesięciu włościan na osuszenie łąk, a nie wykluczone jest również powstanie większej spółki drenarskiej. Gdyby się nasze przewidywania na razie nie spełniły, to przecież organizacya większej spółki dla osuszenia łąk i roli przyjdzie do skutku za rok lub dwa, gdy włościanie zobaczą korzyści, jakie z melioracyi odniosą właściciele 63 morgów, którzy w tym roku pierwsze kroki poczynili.

W czasie tej samej bytności w Chmielniku zachęcił inspektor rolniczy członków do prób z uprawą roślin pastewnych, więc marchwi, buraków, końskiego zębu i wyki zimowej, toteż członkowie zaraz się o nasiona tych roślin do Zarządu głównego zwrócili, wreszcie wykazywał im potrzebę poczynienia starań o odpowiednie buhaje.

Nasiona żądane przesłaliśmy Zarządowi Kółka w Chmielniku, nie wiemy natomiast, czy w sprawie buhai Zarząd Kółka poczynił jakiekolwiek starania, nie mogliśmy bowiem dla braku sił w Biurze rolniczem, wysłać powtórnie inspektora rolniczego, pomimo, że w planie było, by inspektor rolniczy przynajmniej co 3—4 miesiące zwiedzał miejscowości, w których istnieją spółki mleczarskie. Toteż do dnia dzisiejszego nie zwiedzono Rybny i Rudek, gdzie w okolicy powstało podobno kilka filii dla odbioru mleka od włościan i gdzie niezawodnie dla nas byłby obszerny zakres działania. Dla braku sił w Biurze rolniczem nie byliśmy również dotychczas w stanie wysłać inspektora rolniczego do S t r z e l e c w i e l k i c h, gdzie za inicyatywą Zarządu Kółka zbiera się już deklaracye na przystąpienie do patronackiej spółki mleczarskiej, nie urządziliśmy jeszcze wykładów o spółkach i przeróbce mleka w R a d o c h o ń c a c h, pomimo że tamtejszy Zarząd Kółka pracujący również nad organizacyą spółki (na kurs hodowli we Lwowie K. r. w Radochońcach umyślnie delegowało 3 członków, by się z hodowlą, żywieniem i przeróbką mleka zapoznali) usilnie o to zabiegał.

Aby działalność naszą przedstawić w całości, musimy wspomnieć o kursach weterynarsko-hodowlanych, pomimo że urządzone one zostały już w r. 1905. Szczegóły bliższe podane są w ustępie p. t. „Działalność za pomocą wykładów“, tutaj zaznaczamy jedynie, że myślą przewodnią przy układaniu programu było przygotowanie terenu dla spółek mleczarskich. Wykład o p o m o c y p r z y p o r o d a c h i w n a g ł y c h w y p a d k a c h c h o r o b y i n w e n t a r z a przynosi włościanom natychmiastową, że tak powiemy, korzyść, przyczynia się do tego, że włościanie licznie się na kurs zgłaszają, my zaś mamy sposobność do pouczania ich przy tej sposobności o ż y w i e n i u i n w e n t a r z a, zwracamy im uwagę, że bez uprawy roślin pastewnych na większą skalę, bez użycia otrąb, makuchów niema mowy o wydobyciu większych dochodów z chowu inwentarza. W trzygodzinnym wykładzie o h o d o w l i prelegent, nie dążąc zupełnie do wyczerpania całości przedmiotu, przedstawia im jedynie doniosłość użycia dobrych rozpłodników i podaje im zaraz sposoby uzyskania pomocy Towarzystw rolniczych i kraju przy nabywaniu buhajów, wreszcie jeden wykład poświęca cechom mleczności, wyjaśniając szczegółowo, na co powinni zwracać uwagę przy zakupnie krów na targach i jarmarkach i pouczając ich, jak należy chować cieliczki i jałówki. Kilka ostatnich wreszcie godzin wykładowych na kursie wypełniają w y k ł a d y o p r z e r ó b c e m l e k a, j a k o t e ż r z e c z o o r g a n i z a c y i s p ó ł e k m l e c z a r s k i c h. Wykłady połączone są z demonstracyą wszystkich maszyn i naczyń, używanych przy przeróbce mleka. Przy omawianiu spółek mleczarskich uwzględnia się zarówno okolice odleglejsze, gdzie przerobienie mleka na masło może mieć zastosowanie, a również zachęca się włościan w pobliżu miast mieszkających do zawiązywania spółek w celu wspólnej odstawy mleka.

Wykłady o powyższym programie spotkały się z gorącem przyjęciem ze strony włościan, którzy z odległych nawet powiatów na kursa przybywają, nie żałując wydatków na koszta podróży i czterodniowego pobytu, b o z a s i ł k ó w p i e n i ę ż n y c h a n i Z a r z ą d g ł ó w n y, a n i Z a r z ą d y p o w i a t o w e n i k o m u n i e u d z i e l a j ą. Na pierwszy kurs we Lwowie urządzony z końcem lutego b. r., obliczony na 50 uczestników, zgłosiło się 120 uczestników, byliśmy więc zmuszeni urządzić dwa bezpośrednio po sobie następujące kursy, w kursie w Krakowie w dn. 24—27 maja wzięło udział 32 słuchaczy, (w tem 22 z powiatów sąsiednich, po jednym słuchaczu z Niska, Jarosławia, wreszcie 1 słuchacz z Orawca po stronie węgierskiej), na kursie w Tarnowie w dn. 29—31 maja było obecnych 51 słuchaczy.

Ponadto sprawa spółek mleczarskich była pomieszczona w r. b. na porządku dziennym zjazdów powiatowych i okręgowych w Tarnopolu, Busku, w Sędziszowie, wszędzie w połączeniu z demonstracyą wirówki, w czem nam pomocy udzielało chętnie Biuro techniczne mleczarskie w Krakowie. Nadmieniamy zaś tutaj, że w r. 1904 otrzymaliśmy w darze od firmy Burmeister & Wain maszyny mleczarskie systemu „Perfect“, za co też ofiarodawcom pozwalamy sobie złożyć gorące podziękowanie.

Zdziwić może kogoś, że szczegóły naszej działalności w sprawach mleczarskich obszernie

zestawiamy, omawiając także akcyę naszą na tem polu w pierwszej połowie b. r. Czynimy to rozmyślnie, by wykazać, że sprawy tej nie tylko nie pomijamy, lecz owszem — pomimo, że nie mamy ani grosza funduszów specyalnych na te cele — z uszczerbkiem może dla własnych rolniczych zadań, agitacyę i pracę przygotowawczą dla rozwoju spółek mleczarskich prowadzimy. Pracę rozpoczęliśmy odrazu bez przedkładania programów i udawania się o subwencyę, wtedy, gdy jeszcze nic nie było zrobione. Zdajemy sobie sprawę z tego, że działalność nasza jest niejednokrotnie posiewem na daleką przyszłość, nie zrażamy się tem, że bezpośrednio po tym lub owym wykładzie, lub kursie, nie powstają spółki mleczarskie, jak grzyby po deszczu. Uważamy nawet, że dla przyszłego rozwoju spółek lepiej jest, gdy one zaczną powstawać dopiero po pewnej poprawie hodowli, żywienia, po częściowej zmianie systemu zbożowego w gospodarstwach włościańskich na typ gospodarstw opartych o dochody z hodowli, gdy systematyczna praca w Kółkach rolniczych i Spółkach oszczędności i pożyczek wyszkoli liczne grupy członków i przekona ich o doniosłych korzyściach asocyacyi. Możebną nawet jest rzeczą, że przez kilka lat, podobnie jak w r. 1904 nie wykażemy się w sprawozdaniu zawiązaniem spółki mleczarskiej, jesteśmy natomiast najgłębiej przekonani, że usiłowania nasze nie idą na marne i do kilku lat plon obfity przyniosą.

Powyższe uwagi będą dostateczne zapewne, by osobom Towarzystwu życzliwym, a znającym jego stosunki finansowe wyjaśnić, w jak trudnem położeniu znalazł się Zarząd główny, który, przyjmując przy podziale pracy na polu mleczarstwa pomiędzy różne instytucye pracę agitacyjną i przygotowawczą, nie otrzymał na jej wykonanie żadnych środków finansowych. Ci, którzy brali udział w zebraniach Rady ogólnej w Przemyślu lub interesowali się przebiegiem dyskusyi i rezolucyami powziętemi w sprawie spółek mleczarskich, zrozumieją, że powodem, który skłonił poważną większość delegatów do oświadczenia się za rezolucyą prezesa Cieleckiego, by zwrócić się do Wys. Sejmu o pozostawienie zakładania spółek mleczarskich Towarzystwom rolniczym i o dostarczenie im funduszów na ten cel, nie był brak zaufania do Patronatu spółek oszczędności i pożyczek, który przecież doskonale i z pożytkiem dla kraju te spółki prowadzi. Nie grała tu roli chęć sporu o kompetencyę i o zakres działania — gdyż terenu do pracy w kraju nikomu chętnemu nie zbraknie — lecz powodem była obawa, że na spełnienie zadań nam wyznaczonych, własnych nie starczy nam środków, a pomocy potrzebnej nie otrzymamy.

W kilku słowach to zapatrywanie się nasze będziemy się starali umotywować. Pomimo znacznej poprawy stosunku funduszów własnych do subwencyjnych Zarząd główny bądź co bądź 72% swoich dochodów zawdzięcza subwencyom różnych instytucyi, które z powierzonych nam funduszów żądają ścisłego sprawozdania, żądają, by subwencya została w całości zużyta w tej gałęzi, dla której podniesienia została udzielona, a działalność naszą oceniają wedle wykazanych przez nas rezultatów pozytywnych i od tego czynią zależnem podniesienie subwencyi. Ilość i wysokość subwencyi natomiast na cele ogólne jest niewielka, z tej zaś kategoryi dochodów musimy pokrywać wszelkie koszta połączone z agitacyą za spółkami mleczarskiemi, za spółkami melioracyjnemi, za spółkami oszczędności i pożyczek, za sprawami hodowlanemi, za biurami pośrednictwa pracy, za komasacyą i t. d. i t. d.

Są to sprawy trudniejsze do przeprowadzenia, do których włościan zwolna, latami całemi trzeba zachęcać i przygotowywać. Wydatki więc na te cele są — że tak powiemy — inwestycyami, które kiedyś krajowi z lichwą się wrócą, lecz nas niestety na wydatniejszą planową pracę — a ta przy wszystkich pracach inwestycyjnych jest zasadniczym warunkiem powodzenia — dzisiaj przy szczupłym i w poszczególnych działach ograniczonym budżecie wprost nie stać. Rezultaty działalności agitacyjnej i przygotowawczej, pociągającej znaczne wydatki i wymagającej nakładu sił i czasu ze strony Biura rolniczego, które własnym zadaniom Towarzystwa nie może już podołać, nie dają się ująć w cyfry i zestawienia, a gdy tych brak, nie można liczyć na podwyższenie subwencyi. — W ten sposób znajdujemy się w błędnem kole, agitując za sprawami, które w wyższem stadyum rozwoju przechodzą w ręce pokrewnych instytucyi, wyposażonych na ten cel w środki finansowe, wyczerpujemy nasze skromne siły, a mimo to, ponieważ wyników dających się ująć w cyfry, wykazać nie możemy, pozornie nie mamy podstaw do żądania wyższej dotacyi. Doświadczenie zaś smutne uczy, że w niektórych wypadkach nie możemy liczyć nawet na skromne wzmianki o dodatniej naszej działalności ze strony instytucyi, dla których usilnie pracujemy, na wzmianki i kilka choćby słów uznania, któreby nam pozwoliły umotywować nasze prośby o podniesienie środków finansowych, potrzebnych nam na to właśnie, by pracę dla tych instytucyi z naszej strony spotęgować.

I tu właśnie leży geneza rezolucyi prezesa Cieleckiego. Jeżeli Kółka rolnicze mają przy rozwoju mleczarstwa współdziałać, to niechaj — jak tego żądała wówczas wspomniana rezolucya — zarówno działalność przygotowawcza, jak i organizacya spółek przy nich zostanie, bo inaczej zachodzi obawa, że nie otrzymają one środków nawet na wykonanie tylko czynności przygotowawczych. Nie mając środków, nie będą mogły skutecznie pracować, a po upływie lat kilku może ktoś po-

wiedzieć, że widocznie Kółka do swego zadania nie dorosły i że należy akcyę przygotowawczą, — na którą już wówczas środki się znajdą — inaczej zorganizować. W historyi Towarzystw rolniczych moglibyśmy zaś podobne przykłady wykazać i — z tego też powodu dla swego postępowania Kółka odpowiednie konsekwencye wyciągnąć musiały.

I w tem leży wytłumaczenie, dlaczego na Ogólnej Radzie w Przemyślu byliśmy świadkami niezwykłego zjawiska tj. pewnej różnicy zdań między reprezentantem Patronatu, a opinią Ogólnej Rady, dwóch równolegle pracujących i zgodnych nawet w metodzie działania instytucyi. Przebieg późniejszy spraw różnicę tę wyrównał, a na dowód jak Zarząd główny swe zadanie pojmował i pojmuje, posłużyć może niniejsze, szczeremi i otwartemi uwagami zakończone sprawozdanie, które zamykamy, wyrażając nadzieję, że jeszcze w ciągu r. b. uzyskamy środki, które nam dozwolą rozwinąć naszą agitacyjną i przygotowawczą działalność dla spółek mleczarskich.

XI. Działalność zapomocą wykładów oraz sprawozdanie z konkursu o nagrody za opracowania z zakresu rolnictwa.

Udział obu inspektorów rolniczych w zebraniach powiatowych i okręgowych, wreszcie na zebraniach w poszczególnych Kółkach był w ciągu r. 1904 dość częsty, dlatego też w osobnem zestawieniu podajemy tytuły wykładów i pouczeń, na Zjazdach wygłoszonych, gdyż zestawienie takie może dać obraz spraw, któremi biuro rolnicze się zajmuje. Działalność na kursach i udział w zebraniach instruktora sadownictwa przedstawione są osobno, natomiast pomieszczamy w wykazie prelegentów, uproszonych i delegowanych przez Zarząd główny.

Inspektorowie rolniczy i prelegenci zaproszeni przez Zarząd Kółka wygłosili wykłady:

14 lutego w Mikulicach (pow. Łańcut) „O łąkach“.

22. lutego w Łosiu (pow. Gorlice) „O komasacyi“.

22—26 lutego w Siemianówce (pow. Lwów) insp. Wasung 1) „O uprawie łąk i patwisk“
„ „ 2) „O uprawie roślin okopowych“.
„ „ 3) „O żywieniu i hodowli“.
instr. Ihnatowicz 4) „O przeróbce mleka“.
„ „ 5) „O spółkach mleczarskich“.

22—25 marca w Czarnej (pow. Łańcut)
1) „O uprawie roślin okopowych“.
2) „O żywieniu“.
3) „Hodowla zwierząt domowych“.

28. marca w Łańcucie „O uprawie roślin okopowych“.

15. kwietnia w Przemyślu „Zadania Kółek rolniczych“.

10. maja w Stanisławowie „Co mogą uczynić Kółka i Zarządy powiatowe, by ułatwić członkom zakupno maszyn, nasion, nawozów i innych artykułów w gospodarstwie potrzebnych“.

20. maja w Jarosławiu Dr. J. Blauth „Melioracye rolne“.

27. maja w Sanoku insp. Wasung „Dotychczasowa działalność Kółek rol. w pow. sanockim i jej najbliższe zadania“.
dr. J. Blauth „O drenowaniu gruntów“.

29. maja w Złoczowie insp. Popławski 1) „Nawozy stajenne, zielone i sztuczne w zastosowaniu do gospodarstwa włościańskiego“.
dr. J. Blauth 2) „Korzyści melioracyi rolnych“.

14. czerwca w Rudkach „W jaki sposób korzystać mogą Kółka rolnicze i ich członkowie z pomocy Zarządu głównego na polu rolniczem“?

28. czerwca w Krakowie „Działalność rolnicza Kółek w pow. krakowskim“.

28. czerwca w Tarnowie „Działalność rolnicza Kółek“.

2. lipca w Woli przemykowskiej „O gnojowniach i przechowywaniu obornika“ (połącz. ze zwiedzeniem kilkunastu gnojowni i stajni).

11. lipca w Woli przemykowskiej „O nawozach sztucznych“.

17. lipca w Siemianówce „O uprawie roli“.

17. lipca w Lubczy „Zakupno i zastosowanie sztucznych nawozów“ (założ. 6 pól doświad. z nawozami).

28. sierpnia w Dębicy „Stan Kółek rolniczych w pow. ropczyckim i pilzneńskim — wrażenia z lustracyi, przeprowadzonej przez inspektora rolniczego“.

14. września w Tarnopolu „Zadania Kółek rolniczych“.

4. października w Trybuchowcach (pow. Buczacz).

5. października w Monasterzyskach (pow. Buczacz).

6. października w Korościatynie (pow. Buczacz).

13. października w Zagórzu (pow. Chrzanów).

14. października w Babicach (pow. Chrzanów).

15. października w Źródłach (pow. Chrzanów).

17. października w Targanicach (pow. Wadowice).

21. października w Trzcianie (pow. Bochnia).

10. listopada w Albigowej (pow. Łańcut).

11. listopada w Handzlówce (pow. Łańcut)

13. listopada w Tryńczy (pow. Łańcut).

15. listopada w Ropczycach „O obchodzeniu się z obornikiem“.

16. listopada w Pilznie „O obchodzeniu się z obornikiem“.

18. listopada w Niecieczy (pow. Dąbrowa).

19. listopada w Cieszacinie małym (pow. Jarosław).

20. listopada w Chorzowie (pow. Jarosław).

1. grudnia w Chrzanowie „Zadania Zarządu powiatowego“.

6. grudnia w Woli przemykowskiej (pow. Brzesko).

14. grudnia w Przemyślanach.

19. grudnia w Tarnopolu.

Wszystkie wymienione zebrania były naprzód zapowiedziane, brało w nich udział po kilkadziesiąt a niejednokrotnie po kilkaset osób.

Osobno poniżej wymieniamy miejscowości, które ponadto inspektorowie rolniczy zwiedzili dla założenia i kontroli pól doświadczalnych z nawozami sztucznymi, z odmianami zbóż, dla zbadania gnojowni, dla zachęcenia do wzięcia udziału w wystawie rolniczej w Dębicy, lub ogrodniczej w Krakowie. Tu należą:

pow. Biała: Bujaków,

pow. Bochnia: Zabierzów, Wola zabierzowska, Ispina ad Grobla, Uście solne, Połom duży,

pow. Brzesko: Strzelce wielkie, Strzelce małe, Rudy-Rysie, Mokrzyska, Jaworsko, Łysa góra, Sufczyn,

pow. Buczacz: Podzameczek,

pow. Kraków: Kryspinów,

pow. Łańcut: Rakszawa,

pow. Pilzno: Wiewiórka, Róża, Łęki dolne i górne, Lubcza, Jodłowa, Klecie, Kamienica, Grudna dolna, Głobikówka,

pow. Ropczyce, Grabiny, Zawada, Lubzina, Paszczyna, Brzeziny,

pow. Rudki: Chłopy, Dołobów, Michalewice,

pow. Rzeszów: Krasne,

pow. Tarnopol: Draganówka, Petryków.

Kilkanaście miejscowości, skąd w r. 1904 wpłynęły zgłoszenia o nagrody za poprawę stajen i gnojowni, zdołali inspektorowie rolniczy zwiedzić dopiero w styczniu 1905; dla tego tych miejscowości w wykazie nie pomieszczamy.

W osobnem zestawieniu podajemy włościan, którzy na Zjazdy powiatowe opracowali i wygłosili referaty rolnicze:

w Krakowie 28 czerwca Franciszek Wójcik, członek Zarz. głównego „O komasacyi“

we Lwowie 12 czerwca Wojciech Mendychowski „Dla czego rolnicy powinni się zająć gorliwie poprawą łąk i uprawą traw?“

w Siemianówce dnia 17 lipca na Zjeździe okręgowym Józef Sroka „Sprawozdanie z Ogólnej Rady w Przemyślu“

Michał Olearczyk „Jakie korzyści powinno przynieść sadownictwo włościanom powiatu lwowskiego?“

Jan Dereń „O wyrobie dachówek cementowych“

w Dębicy 28 sierpnia Michał Kabaj „O uprawie zagonowej“

w Basiówce na Zjeździe okręgowym Kółek pow. lwowskiego Michał Olearczyk „O potrzebie spółek dla przerobów owocowych“

w Ropczycach dnia 15 listopada, a w Pilznie dn. 16 listop. Antoni Smagała, członek Zarządu głównego „O drenowaniu gruntów“

w Chrzanowie dn. 1-go grudnia Józef Ciuba „O uprawie zagonowej i użyciu pługa“.

Ponieważ ilość Zjazdów powiatowych i okręgowych wzrasta ustawicznie, bo część przynajmniej Zarządów powiatowych i delegatów coraz gorliwiej wypełnia swoje obowiązki, przeto zapotrzebowanie prelegentów dla spraw rolniczych wzrasta z każdą chwilą. Z przykrością zaś musimy skonstatować, że z grona fachowych rolników, więc właścicieli, dzierżawców, bardzo nie wielu ofiarowuje Zarządom powiatowym swój współudział tak, że muszą one przy organizowaniu Zjazdów zwracać się do Zarządu głównego o delegowanie inspektorów rolniczych z odpowiednim wykładem.

Nieobecność inteligencyi rolniczej przy pracy w Kółkach i Zarządach powiatowych utrudnia niezmiernie rozwinięcie działalności rolniczej. Jako wyrzut z tych sfer słyszymy zawsze, że Kółka nie powinny zajmować się handlem, lecz wzorem Kółek w W. Księstwie Poznańskiem, całą swoją działalność zwrócić powinny ku rolnictwu. Kto jednak śledzi działalność Kółek poznańskich, czyta sprawozdania z ich zebrań, zna sprawozdania roczne, ten widzi, jak potężny zastęp pracowników stanowią tam fachowi rolnicy, którzy całą swą wiedzę, połączoną ze znajomością lokalnych stosunków, ofiarowują Towarzystwu Kółek rolniczych. U nas w Zarządach powiatowych i Kółkach stoją na czele przeważnie ludzie innych zawodów, cały ciężar pracy w dziale rolniczym dźwigać muszą nieliczne jednostki ze sfer rolniczych, wreszcie szczupły personal Biura Zarządu głównego.

Dla zaradzenia brakowi prelegentów i korespondentów do Przewodnika Zarząd główny już przed rokiem rozpoczął starania, by do współpracownictwa pociągnąć światlejszych włościan. Pomiędzy nimi bowiem posiadają niektórzy w dostatecznej mierze dar pióra i słowa tak, że przy pracy nad sobą mogą odpowiedzieć postawionemu im zadaniu. Znają oni stosunki miejscowe, znają zapatrywania, uprzedzenia i przesądy swych sąsiadów, mogą więc niejednokrotnie rzeczy przez siebie omawianej nadać więcej aktualny charakter, niż inspektor rolniczy, rzucony w powiat sobie nieznany, a tem samem zmuszony do poruszania tematów w bardzo ogólnych ramach. Doświadczenie zaś uczy, że największy wpływ wywierają nie takie ogólne wykłady, lecz właśnie pouczenia oparte na drobiazgowej znajomości błędów i potrzeb miejscowych.

Dla odkrycia, że tak powiemy, odpowiednio uzdolnionych prelegentów w grudniu 1903 roku wezwał Zarząd główny członków Kółek rolniczych, by w ciągu wieczorów zimowych opracowali na podstawie zdobytych wiadomości i własnych doświadczeń jeden z dziesięciu podanych tematów z zakresu rolnictwa, w zamian zaś za trudy przyobiecał Zarząd udzielić nagród tym, którzy dobrze się ze swego zadania wywiążą.

Tematy rozprawek były następujące:

1. W jaki sposób Kółko rolnicze może się przyczynić do podniesienia gospodarstwa włościańskiego?

2. Jakiem być powinno ziarno do siewu i czy się opłaci wprowadzanie nowych gatunków zbóż?

3. W jaki sposób Kółka rolnicze, względnie włościanie mogą korzystać z pomocy udzielanej przez Tow. gosp., względnie rolnicze dla podniesienia chowu bydła i nierogacizny?

4. W jaki sposób, nie posiadając łąk i pastwisk, możemy sobie zapewnić paszę dla bydła na cały rok?

5. Jakie zachodzą oszukaństwa w handlu nawozami sztucznymi i jak się przeciw niesumiennemu wyzyskowi zabezpieczyć można?

6. Jak obliczać na zimę zapas posiadanej paszy i jak ją wydzielać, by braku nie było?

7. Czy można z jednego kawałka pola zbierać plon więcej, niż raz do roku?

8. W jaki sposób przejść z uprawy zagonowej na płaską i czy to się opłacić może?

9. Jakie narzędzia rolnicze nadają się do zakupna na wspólny użytek i czy się opłaca takie zakupno?

10. Czy opłaci się małorolnemu gospodarzowi założenie sadu?

W ciągu miesiąca grudnia otrzymaliśmy 87 opracowań. (Ponadto otrzymaliśmy 3 opracowania, pochodzące od członków Zarządu głównego pp. Franciszka Wójcika, Antoniego Smagały i Grzegorza Sowy. Prace te właśnie ze względu na godności piastowane w Towarzystwie przez autorów musiano uznać jako stojące poza konkursem.)

Zarząd główny przekazał ocenę prac nadesłanych Sekcyi rolniczej, w której skład wchodzą pp. Pomorski, Wiesiołowski, Turnau, dyrektor biura i inspektorowie rolniczy. Odczytanie tak znacznej liczby opracowań przez wszystkich członków sekcyi, jakoteż wspólna ocena i rozdział nagród wymagały kilku miesięcy czasu.

Otrzymali je za:

Temat I.

Piotr Antków — Orzechowiec p. Podwołoczyska 15 kor.

Antoni Noworyta — Źródła p. Alwernia 20 kor.

Franciszek Magryś — Handzlówka p. Albigowa 3 książki.

Sebast. Miazgowicz — Cholewiana Góra p. Nart nowy 3 książki.

Temat II.

Ludwik Żegleń — Ostrów p. Sokal 25 kor.

Jan Kłoda ml. Tuszów p. Chorzelów 10 kor.

Jan Kaczak — Kaczaki p. Baranów 3 książki.

Wincenty Grzywacz — Gorzyce p. Tarnobrzeg 3 książki.

Temat III.

Tomasz Ciągło — Podegrodzie koło Nowego Sącza 10 kor.

Józef Bartoszewski — Dunajów 3 książki.

Temat IV.

Józef Witkowski — Nieciecza p. Żabno 15 kor.

Temat V.

Marcin Brudz — Przewrotne p. Głogów 10 kor.

Temat VI.

Tefil Gładysz — Szczepanów p. Słotwina 10 kor.

Temat VII.

Aleksander Mordawski — Szalowa p. Stróże 15 kor.

Wawrzyniec Łuka — Zarzecze p. Nisko 15 kor.

Wincenty Dzielski — Dział p. Czarny Dunajec 2 książki.

Antoni Kubik — Janowice p. Bestwina 2 książki.

Temat VIII.

Wojciech Napieracz — Wrzępia k. Bochni 10 kor.

Jan Czarnik — Rzeki ad Nowa Wieś czudecka 10 kor.

Józef Zontek — Bujaków p. Kozy 5 książek.

Antoni Lew — Handzlówka p. Albigowa 3 książki.

Tomasz Inglot — Albigowa 2 książki.

Józef Ziębla — Jasienica 2 książki.

Temat IX.

Karol Ciężarek — Gdów 5 kor.

Temat X.

Karol Sobek — Handzlówka p. Albigowa 20 kor.

Jan Pasierski — Malechów k. Lwowa 10 kor.

Franciszek Falgier — Albigowa 10 kor.

Jan Marczyński — Targanice p. Andrychów 3 książki.

Michał Olearczyk — Siemianówka 3 książki.

Ferdynand Pituła — Pozowice 3 książki.

Józef Mackiewicz — Tuligłowy p. Jarosław 2 książki.

Ogółem zatem rozdzieliliśmy tytułem nagród 200 koron i 46 książek (C. Jankowski — Sad przy chacie, — A. Herget — Warzywnictwo, — A. Kurowski i Tabeau — Hodowla drzew i krzewów owocowych; — M. Kowalewski — O zwierzętach szkodliwych i pożytecznych w gospodarstwie; — Dr. K. Miczyński — Rolnik wzorowy; — Dr. L. Steuert — Rady sąsiada w chorobach inwentarza; — Wł. Szybiński — Pomoc przy porodzie i choroby porodowe u krów; —

Dr. Godlewski — Pogadanka o pokarmach roślinnych i nawozach sztucznych). Rozdaliśmy tytułem nagród około 50 koron więcej, niż pierwotnie było przyobiecane, uczyniliśmy to jednak chętnie, bo nadesłane nam opracowania w zupełności na to zasługiwały. Kilka rozprawek pomieściliśmy już w Przewodniku, a w miarę możności pomieścimy jeszcze dalsze jużto w całości, jużto w wyjątkach.

Wobec doskonałych wyników pierwszego konkursu ogłosił Zarząd główny w grudniu 1904 r. konkurs ponowny, podając włościanom do opracowania 5 następujących tematów:

1) Co rolnik powinien robić, a czego się wystrzegać, aby nie mieć chwastów w polu?

2) Opisać zastosowany u siebie sposób uprawy ziemniaków, ich odróbkę, zbiór i przechowanie, zużytkowanie naci, ilość nasienia i wysokość plonu, podać nazwy odmian uprawianych i źródło, gdzie je nabyto, wreszcie uzasadnić wybór sposobu uprawy.

3) Czy pokrywanie krów włościańskich rasowymi buhajami (na stacyach zarodowych i folwarkach, okazało się korzystne i dlaczego? Jakie krowy w miejscowości i okolicy mają włościanie i jaką rasę buhai uważają za odpowiednią do pokrywaniu swoich krów?

4) Czy można i jak należy wychować sobie mleczną krowę? Co wpływa na mleczność krów? Czy mleczność jest przypadkową, czy też ma inne przyczyny? Na co trzeba uważać, chcąc kupić mleczną krowę?

5) Jakie świnie są najodpowiedniejsze dla włościan? Opisać chów świń u siebie, sposób żywienia, opasania i spieniężania. Jaki czysty dochód (zysk) może mieć rolnik z chowu świń?

Opracowań otrzymaliśmy 46. Kilka z nich pomieszczono znowu w Przewodniku.

Wykaz referentów-włościan pomieściliśmy już wyżej, tutaj podajemy do wiadomości jeszcze jedno spostrzeżenie. Oto referaty włościańskie wywołują ożywioną dyskusyę. Zdarza się niejednokrotnie, że referatu wygłoszonego przez inspektora rolniczego lub przez kogoś innego z grona fachowych rolników wysłuchają włościanie w milczeniu, lecz zapatrywań swoich nie wypowiadają. Utrudnia to referentowi zwalczenie przesądów, uprzedzeń, złych zwyczajów miejscowych. Wykład włościanina ośmiela drugich, toteż rozprawy bywają potem bardzo ożywione, są szersze, zna się zdania przeciwników, ich argumentowanie, więc można je zwalczać i prostować.

Dlatego też i sami w przyszłości mamy zamiar i Zarządom powiatowym radzimy, by przy organizowaniu zebrań niektóre referaty, szczególnie odnoszące się do uprawy roli, uprawy roślin, żywienia, oddawać włościanom. Z reguły powinny tu należeć sprawy wymagające znajomości stosunków miejscowych. W razie potrzeby należy prelegentowi dostarczyć broszur i artykułów dotyczących tematu, który ma opracować, by mógł wiadomości swe pogłębić i rozszerzyć. Uzupełnienie zaś referatu, nadanie mu szerszej teoretycznej podstawy, gdy chodzi np. o zasady nawożenia, żywienia, uprawy roli, wreszcie pomoc referentowi-włościaninowi w odpieraniu zarzutów, podniesionych w dyskusyi, powinny przypaść w udziale fachowo wykształconemu rolnikowi.

Przy postępowaniu wedle powyższej metody, zapobiegłoby się rozdźwiękowi pomiędzy prelegentem, nieznającym stosunków miejscowych, a obejmującym szerszy horyzont, a między słuchaczami, którzy się tylko rzeczami ze swej wsi, czy powiatu interesują. Zbyt ogólne, teoretyczne wykłady włościan nie interesują, a zrażają prelegenta, który nie żałował pracy i czasu do przygotowania wykładu, a widzi, że słuchaczy nie przekonał i nie ożywił. Radę widzimy więc jedną w tem, by omawianie spraw zostawiać wprost włościanom, a kierownictwo i głos ostatni zostawiać fachowemu rolnikowi. Nie wątpimy, że wówczas wiele osób z inteligencyi, zrażonych do pracy nad ludem z przyczyny nie w ludzie, lecz w nich samych leżącej, bo nie znali metody, jak do włościan przemawiać, choć i duszę mieli gorącą i chęci szczere, odzyska swą wiarę i przekona się, że to zadanie wdzięczne, a nietrudne.

XII. Sadownictwo.

W roku 1904 prowadził Zarząd główny dalej akcyę w kierunku podniesienia sadownictwa.

Akcya ta, oparta na doświadczeniach z lat poprzednich, z roku na rok znacznie się rozszerza a wyniki utwierdzają nas w przekonaniu, że obraliśmy właściwe drogi postępowania, to jest, że odpowiadają one w zupełności interesom małorolnych gospodarzy. Za najważniejsze nasze zadanie uważaliśmy zwrócenie uwagi gospodarzy na ważność doboru odmian odpowiednich do warunków gleby, klimatu i położenia danej miejscowości. W dalszym ciągu wszelkimi sposobami staraliśmy się przekonać gospodarzy, iż hodując sami drzewka, narażają się sami na zawody i straty, gdyż nie rozporządzając ani odpowiednią wiedzą ani też czasem, nie zdołają własnym zachodem wyprodukować drzewek, któreby odpowiadały celowi i we właściwym czasie należyty dochód przynosiły.

Wobec tego, że gospodarze byli przyzwyczajeni drzewka owocowe sami hodować, nakłonić ich do kupowania drzewek gotowych z jednorocznemi koronami nie było łatwe, bo wogóle każda reforma i postęp spotykają się z pewnym uporem a co najgorzej, z nierozumną krytyką. Wśród takich warunków praca Zarządu głównego około podniesienia sadownictwa, a specyalnie sadownictwa

gospodarskiego napotykała na znaczne trudności. Jednak przy usilnej a fachowej pracy z roku na rok znika uprzedzenie, które tamowało naszą działalność, a rady nasze i wskazówki znajdują co raz chętniejszy posłuch, bo włościanie przekonują się, że pragniemy wyłącznie ich korzyści.

Na kursach sadowniczych kilkudniowych, wykładach jednorazowych lub artykułach w „Przewodniku Kółek rolniczych“, wszędzie wyjaśniał Zarząd główny członkom Towarzystwa, że w sadownictwie istnieje obecnie naturalny podział pracy: większe szkółki, fachowo i umiejętnie prowadzone, produkują drzewka, gospodarzy zaś zadaniem nabywać je, należycie sadzić i odpowiednio pielęgnować.

Nakłaniając członków do kupowania gotowych drzewek z jednoroczną koroną, zobowiązani byliśmy tem samem chronić ich od strat, na któreby się narazili, kupując drzewka źle prowadzone, chore lub nieodpowiednich odmian. Dla tego zająć się musieliśmy pośrednictwem w zakupnie drzewek i krzewów owocowych. Ponieważ zaś ceny drzewek z dobrych szkółek musiały się wydawać za wysokie, przeto dla zachęty udzielaliśmy przy zakupnie subwencyi w wysokości 10—15% kosztów. Pośrednictwo Zarządu głównego w zakupnie drzewek dla członków Kółek rolniczych nie mogło się jednak ograniczać na prostem wykonaniu otrzymanych zleceń, za ważniejszą rzecz uważaliśmy zastrzedz sobie dobór odmian stosownie do warunków miejscowych. Warunki te każde Kółko rolnicze, zamawiające drzewka, było obowiązane jak najdokładniej opisać. Zamówienia bez podania warunków miejscowych, jak gleby, klimatu i położenia nie były uwzględniane.

Zapotrzebowanie drzewek owocowych przez Kółka rolnicze z roku na rok stale wzrasta tak, że Zarząd główny, gdyby zapotrzebowanie w tym stosunku nadal się podnosiło, wkrótce już natknąć się może na trudności w dostarczeniu żądanej ilości. W roku 1901/1902 zamówiły Zarządy Kółek rolniczych za pośrednictwem Zarządu głównego 557 sztuk drzewek owocowych, w roku 1902/1903 wzrosła liczba zamówień na 1040 sztuk, w roku 1903/1904 na 4281 sztuk, zaś w roku 1904/1905 mimo klęski, jaka dotknęła włościan, zamówiły Kółka rolnicze 8349 sztuk drzewek owocowych, mianowicie 5889 jabłoni, 1580 grusz, 445 śliw, 166 czereśni, 261 wiśni, 8 orzechów włoskich. Subwencyi na zakupno udzielił Zarząd główny w kwocie 987 K. 12 h. Koszta nabycia wynosiły 6844 K. 94 h. Nadmienić musimy, iż w liczbie zamówień z roku 1904 objęte są tylko zamówienia zadatkowane i nadesłane do oznaczonego czasu, 15. lutego i 15. września. Spóźnionych zamówień, chociażby zadatkowanych, Zarząd główny nie uwzględniał.

A. Wykłady o sadownictwie.

Zarząd główny, jak w poprzednich latach, urządzał w roku 1904 w rozmaitych miejscowościach wykłady jednorazowe jakoteż kursa kilkudniowe z dziedziny sadownictwa gospodarskiego. Instruktorowi sadownictwa polecono nie tylko wykładami teoretycznymi zachęcać do należytego zakładania i pielęgnowania sadów gospodarskich, ale równocześnie wszelkie czynności demonstrować i ze słuchaczami praktycznie przeprowadzać.

W wykładach teoretycznych instruktor sadownictwa w pierwszym rzędzie wykazywał błędy, jakie gospodarze popełniają przy zakładaniu sadów, w dalszym ciągu porównywał sadownictwo postępowe, racyonalne ze sadownictwem dzikiem. W końcu przekonywał gospodarzy, na jakie straty się narażają, hodując sami drzewka i sadząc je, nie dbając wcale, czy są zdrowe i należycie uformowane lub do jakiej odmiany należą. Po takich wstępnych objaśnieniach następowały pouczenia o zakładaniu sadu ze szczegółowemi objaśnieniami, jak sadzić drzewka owocowe, dalej o pielęgnowaniu drzewek młodych i starszych z uwzględnieniem chorób i szkodników drzew owocowych. Po wykładach zwiedzał instruktor sady i udzielał rad i wskazówek na miejscu.

Jednym z dalszych środków do podniesienia sadownictwa były „uroczystości sadzenia drzew owocowych“, które tak Zarząd główny, jako też Zarządy powiatowe urządziły w kilku miejscowościach. Przy tej sposobności odbywał się wykład o sadzeniu drzew owocowych z demonstracyami.

a) Wykłady o sadownictwie po Kółkach rolniczych.

Najwięcej miejscowości w roku 1904 zwiedził instruktor sadownictwa w powiecie b u c z a c k i m. W powiecie buczackim, gdzie są korzystne warunki dla rozwoju sadownictwa, czego dowodem są stare sady, – sadów niestety ubywa. Wyjątek stanowią Puźniki, gdzie ludność z nadzwyczajnem zamiłowaniem oddaje się sadownictwu. Gospodarze, mając mało gruntu, wszędzie sadzą drzewa owocowe, gdyż, jak sami twierdzą, sady dają im wyższe dochody, aniżeli nawet uprawa tytoniu.

Instruktor sadownictwa zwiedził i wygłosił wykłady w następująeych Kółkach rolniczych: Puźnikach wobec 48 słuchaczy, Dubienku wobec 14, Berezówce wobec 17, Monasterzyskach wobec 23, Korościatynie wobec 15, Słobódce dolnej wobec 18, Nowosiółce koropieckiej wobec 22, Baryszu wobec 52, Potoku złotym wobec 16, Porchowej wobec 27, Nagórzance wobec 13.

Gospodarze, zachęceni przez wykłady jednorazowe, uchwalili jednogłośnie we wszystkich Kółkach udać się z prośbą do Zarządu głównego o urządzenie kilkudniowego kursu sadowniczego.

Zarząd główny przyczynił się do życzenia i przy współdziałaniu Towarzystwa pedagogicznego i Oddziału Tow. gospodarskiego urządził kurs w Buczaczu. Na kurs uczęszczało przez 3 dni stale 22 gospodarzy członków Kółek rolniczych powiatu buczackiego i 16 nauczycieli ludowych tak miejscowych, jakoteż z dalszych okolic. Wy-

klady teoretyczne odbywały się w sali szkoły wydziałowej, demonstracye zaś w sadzie pani Lewickiej. Na koszta urządzenia powyższego kursu ofiarowała Rada Oddziału buczackiego Tow. gospodarskiego kwotę 66 koron.

W powiecie lwowskim odbyly się pouczenia jednorazowe w Siemianówce wobec 52 słuchaczy, Basiówce wobec 47, Barszczowicach wobec 54, Zamarstynowie wobec 31, Żurawnikach wobec 18, Kulparkowie wobec 28, Żydatyczach wobec 12, Sygniówce wobec 22, Czyszkach wobec 25, Serdycy wobec 14, Kleparowie wobec 38, Jastrzębkowie wobec 27, Rzęśnie polskiej wobec 33.

W powiecie kosowskim p. Poluszyński udzielał pouczeń w Pistyniu wobec 18 słuchaczy, w Moskalówce wobec 27.

W powiecie złoczowskim instruktor sadownictwa zwiedził i pouczał na miejscu w Kółkach rolniczych: w Firlejówce wobec 11 słuchaczy, Pietryczach wobec 8, Skwarzawie wobec 15, Kniażem wobec 11, Białym kamieniu wobec 23, w Olesku wobec 12.

Na żądanie Kółek rolniczych powiatu złoczowskiego odbył się wZłoczowie czterodniowy kurs sadowniczy, na którym wykładał p. Piątkowski o uprawie krzewów owocowych, truskawek i szparagów, zaś p. Poluszyński o zakładaniu i pielęgnowaniu sadów gospodarskich. Na kurs ten, urządzony staraniem miejscowego Zarządu powiatowego Kółek rolniczych i za poparciem Zarządu głównego, uczęszczało stale 29 gospodarzy, członków Kółek rolniczych. Wykłady teoretyczne odbywały się w sali „Sokoła“, demonstracye zaś i ćwiczenia praktyczne w sadach p. Bartkiewicza i tamtejszego Sądu okręgowego.

Uczestnicy kursu, włościanie, otrzymywali nocleg i wikt przez cztery dni a przy końcu kursu pilniejsi 25 drzewek, które Zarząd główny ofiarował bezpłatnie. Oprócz tego udzielił Zarząd główny tytułem subwencyi na pokrycie kosztów kursu kwotę 112 K. 65 h.

Powiat złoczowski, chociaż cały nadaje się do hodowli owoców, jednak ma tylko w okolicy Oleska i koło Złoczowa (sady wiśniowe) więcej sadów, podczas gdy reszta powiatu ma ich nie wiele.

W powiecie cieszanowskim pouczał p. Poluszyński w następujących Kółkach rolniczych: w Lipsku wobec 69 słuchaczy, w Narolu wobec 21, w Bełzcu wobec 17. Ponieważ w Narolu był już instruktor sadownictwa poprzedniego roku z wykładami, a zachęceni gospodarze zakupili w roku poprzednim drzewka owocowe, przeto podczas tego drugiego pobytu zwiedzał nowo założone sady, udzielając pouczeń i wskazówek, dotyczących dalszego pielęgnowania posadzonych drzewek.

W powiecie husiatyńskim instruktor sadownictwa miał jednorazowe wykłady w Kółkach rolniczych: w Jabłonowie wobec 42 słuchaczy, w Majdanie wobec 23. Powiat husiatyński ma wiele starych sadów i wogóle ludność wiejska chętnie sadzi drzewka owocowe. Zadaniem instruktora sadownictwa było pouczyć gospodarzy, jak zakładać nowe sądy, a stare pielęgnować. Majdan obfituje w drzewa czereśniowe, lecz niestety odmiany nieszlachetne dają za mały dochód. Zauważyć należy, iż drzewa czereśniowe są tam sadzone przy drogach za rowem na gruntach właścicieli.

W powiecie rawskim odbyły się jednorazowe pouczenia w Kółku rolniczem w Szczercu wobec 18 słuchaczy. Warunki rozwoju sadownictwa w tej części powiatu rawskiego z powodu gleby piaszczystej są bardzo złe i tylko miejscami, gdzie gleba żyźniejsza, uprawa owoców przy umiejętnym doborze odmian jest możliwa.

W powiecie przemyskim wykładał p. Poluszyński na kursach dwudniowych: w Radochońcach wobec 72 słuchaczy, w Krasiczynie wobec 27 słuchaczy. Kursa powyższe zachęciły gospodarzy w obydwu miejscowościach do zakładania sadów.

W powiecie łańcuckim zwiedził instruktor sadownictwa Kółka rolnicze i pouczał w Albigowej wobec 17 słuchaczy, Handzlówce wobec 14, Przedmieściu łańcuckim wobec 19. Sadownictwo systematycznie rozwija się w tej części powiatu, członkowie Kółek chętnie kupują drzewka owocowe i zakładają nowe sady, stosując się do wskazówek i pouczeń.

W powiecie rzeszowskim miał p. Poluszyński jednorazowy wykład w Kółku rolniczem w Trzcianie wobec 32 słuchaczy, w Krasnem wobec 7.

Powiat rzeszowski posiada mało sadów. Aby więc zachęcić ludność do zakładania sadów, odbył się na żądanie Zarządu powiatowego czterodniowy kurs sadowniczy. Na kurs ten uczęszczało 33 słuchaczy a mianowicie 28 gospodarzy i 5 nauczycieli ludowych (2 z powiatu niskiego). Wykłady teoretyczne odbywały się w sali Rady powiatowej, demonstracye zaś i ćwiczenia praktyczne w sadzie p. Stafieja. Gospodarze niezamożni otrzymali dyety po 1 koronie dziennie. Dnia ostatniego po południu rozdano świadectwa tym uczestnikom, którzy zdali egzamin.

Zarząd główny na pokrycie kosztów kursu udzielił 60 koron subwencyi.

W powiecie strzyżowskim instruktor sadownictwa zwiedzał sady u członków Kółek rolniczych i pouczał na miejscu.

W powiecie gorlickim na żądanie tamt. Zarządu powiatowego odbył się trzydniowy kurs sadowniczy w Szymbarku, na który uczęszczali członkowie Kółek rolniczych z Bystrej i Szymbarku w liczbie 26-ciu.

Podnieść należy, iż gorlicki Zarząd powiatowy bardzo wiele działa w kierunku podniesienia sadownictwa, tak dalece, że gdy nadal z tą samą usilnością pracować będzie, za lat kilkanaście powiat gorlicki będzie posiadał najwięcej sadów o odmianach doborowych.

W powiecie grybowskim miał p. Poluszyński jednorazowy wykład w Ropie wobec 33 słuchaczy, przedtem zaś zwiedzał sady członków Kółek rolniczych, udzielając na miejscu pouczeń i wskazówek.

W powiecie pilzneńskim zwiedził instruktor sadownictwa Kółka rolnicze w Głowaczowej i Grabinach. Sadów prawie tam niema, dlatego zachęcał instruktor gospodarzy do sadzenia drzewek owocowych.

W powiecie ropczyckim pouczał p. Poluszyński w Kółkach rolniczych: w Olchowej wobec 14 słuchaczy, Wolicy piaskowej wobec 17, Ostrowie wobec 9, Paszczynie wobec 19, Brzezówce wobec 22.

Powiat ropczycki posiada bardzo mało sadów, ale ponieważ ludność jest chętna, więc jest nadzieja, iż powiat ten w tym kierunku postąpi.

W powiecie brzeskim zwiedzał instruktor sadownictwa sady członków Kółek rolniczych w Porąbce uszewskiej, Dołach i Łoniowej, udzielając rad i pouczeń na miejscu. Oprócz zwiedzania sadów miał instruktor sadownictwa jednorazowy wykład na Zgromadzeniu parafialnem członków Kółek rolniczych w Porąbce uszewskiej.

W powiecie bocheńskim wykładał jednorazowo instruktor sadownictwa w Kółkach rolniczych: w Kobylu wobec 14 słuchaczy, Królówce wobec 12, w Leszczynie wobec 17.

Na żądanie Zarządu Kółka rolniczego w Wiśniczu starym odbywały się wykłady przez dwa dni w sali Kółka rolniczego. Oprócz wykładów zwiedzał instruktor sady członków Kółek, badając przy tej sposobności glebę i położenie gruntów, przeznaczonych na sady. Na wykłady uczęszczało 68 członków Kółek rolniczych z Kobyla i Wiśnicza starego.

W powiecie wielickim zwiedził p. Poluszyński i miał jednorazowe wykłady w Kółkach rolniczych: w Bierzanowie wobec 29 słuchaczy, Krzyszkowicach wobec 21, Biskupicach wobec 52.

Powiat wielicki jest pod względem sadownictwa zaniedbany mimo blizkości Krakowa, gdzieby był bardzo korzystny zbyt na owoce. W Bierzanowie naprzykład sadów niema. W Biskupicach są sady, ale stare i zaniedbane. Zbadawszy stan rzeczy, zachęcał instruktor w swych wykładach do zakładania sadów, wykazując korzyści, jakieby mieli gospodarze ze sadów, należycie założonych i pielęgnowanych.

W powiecie myślenickim na żądanie Zarządów Kółek rolniczych p. Poluszyński zwiedzał sady i miał jednorazowe wykłady w Kółkach rolniczych: w Budzowie wobec 27 słuchaczy, Krzyszkowicach wobec 16.

Na żądanie myślenickiego Zarządu powiatowego odbył się trzydniowy kurs sadowniczy w Myślenicach. Na kurs ten uczęszczało 18 gospodarzy, członków Kółek rolniczych powiatu myślenickiego. Wykłady teoretyczne odbywały się w sali Rady powiatowej, demonstracye zaś i ćwiczenia praktyczne w sadzie p. Kleberta. Niezamożni słuchacze otrzymywali dyety. Zarząd główny udzielił na pokrycie kosztów kursu 60 koron subwencyi.

Powiat myślenicki nadaje się bardzo dobrze do uprawy owoców z wyjątkiem gmin, na granicy południowej położonych w górach, gdzie ostry klimat nie pozwala na uprawę, chociażby najtwardszych odmian.

W powiecie tarnopolskim zwiedził instruktor sadownictwa sady członków Kółek rolniczych w Zagrobeli i Petrykowie, udzielając na miejscu pouczeń.

Na żądanie tarnopolskiego Zarządu powiatowego odbył się w Tarnopolu kurs sadowniczy i uprawy warzyw. Na kurs uczęszczało stale 29 słuchaczy, członków Kółek rolniczych powiatu tarnopolskiego. Wykłady teoretyczne odbywały się w sali Towarzystwa „Gwiazda“, demonstracye praktyczne zaś w sadzie Filii krakowskiego Towarzystwa wzaj. ubezpieczeń.

Pilniejsi słuchacze otrzymali w nagrodę broszurki treści rolniczej, jakoteż narzędzia do pielęgnowania sadów.

Na pokrycie kosztów kursu udzielił Zarząd główny 115 koron subwencyi.

Na kursie wykładali p. Piątkowski Stanisław ze Lwowa o uprawie krzewów owocowych i warzyw, p. Poluszyński o zakładaniu i pielęgnowaniu sadów gospodarskich.

Oprócz powyżej wyszczególnionych wykładów instruktor sadownictwa brał udział w Zgromadzeniach powiatowych w Jaśle, Tarnopolu, Przemyślanach i we Lwowie i na nich wyłożył zasady postępowego sadownictwa gospodarskiego.

b) Szkółki drzewek owocowych.

Jak w roku poprzednim tak i w tym roku zwiedził instruktor sadownictwa szkółkę drzewek owocowych, utrzymywaną przez Zarząd powiatowy Kółek rolniczych w Łańcucie. Po zbadaniu rozwoju szkółki p. Poluszyński udzielał pouczeń, dotyczących prowadzenia drzewek owocowych a mianowicie tworzenia pni i formowania koron.

Wykłady sadownicze na kursach, urządzanych przez Oddziały ck. Towarzystwa gospodarskiego wspólnie z Zarządem głównym.

Na życzenie Komitetu ck. gal. Towarzystwa gospodarskiego delegowano instruktora sadownictwa Zarządu głównego p. Poluszyńskiego na kilkudniowe kursa z wykładami z dziedziny sadownictwa gospodarskiego.

Staraniem Rady Oddziału pokuckiego odbył się czterodniowy kurs sadowniczy w Kołomyi. Na wykłady uczęszczało 32 słuchaczy i ci otrzymywali dziennie na koszta utrzymania po 1 koronie. Wykłady teoretyczne odbywały się w sali Rady powiatowej, ćwiczenia zaś praktyczne w sadzie p. Aksentowicza.

Czwartego dnia odbył się egzamin, poczem słuchacze otrzymali jako nagrody narzędzia do pielęgnowania sadów i drzewka owocowe.

Staraniem Oddziału stanisławowskiego urządzono czterodniowy kurs sadowniczy w Stanisławowie, na który uczęszczało 28 słuchaczy a mianowicie 22 gospodarzy i 6 nauczycieli ludowych. Wykłady teorytyczne odbywały się w sali Rady powiatowej, demonstracye i ćwiczenia praktyczne w sadzie br. Romaszkana.

Ostatniego dnia odbył się egzamin w obecności delegata p. Cieńskiego Stanisława, poczem rozdano słuchaczom narzędzia do pielęgnowania sadów i drzewka.

Staraniem Oddziału przemyskiego odbył się w Dobromilu czterodniowy kurs sadowniczy. Na kurs ten uczęszczało 28 słuchaczy, którzy po zdaniu egzaminu w dniu ostatnim w obecności delegata Dra. Cwiklicera otrzymali nagrody w drzewkach i narzędziach do pielęgnowania sadu. Wykłady teorytyczne odbywały się w sali ratuszowej, praktyczne ćwiczenia w sadzie Dra. Cwiklicera.

Rada oddziału jarosławsko-łańcuckiego urządziła następujące kursa sadownicze:

Czterodniowy kurs w Pawłosiowie, na który uczęszczało 29 słuchaczy. Wykłady odbywały się w sali szkolnej i zostały ukończone egzaminem wobec delegatów pp. Jerzego Turnaua i Dąbrowskiego. Jako nagrody rozdano słuchaczom 60 drzewek, narzędzia i 100 książeczek, ofiarowanych przez Zarząd główny.

Czterodniowy kurs w Wiązownicy, w którym brało udział 55 słuchaczy. Wykłady odbywały się w sali szkolnej, demonstracye zaś i ćwiczenia praktyczne w sadach gospodarzy i ogrodzie pałacowym. Dnia ostatniego odbył się egzamin wobec delegata Witołda ks. Czartoryskiego. Po egzaminie rozdano słuchaczom świadectwa i nagrody pilniejszym.

Staraniem oddziału bełzko-sokalskiego odbył się pięciodniowy kurs sadowniczy w Sokalu, na który uczęszczało 36 słuchaczy. Egzamin odbył się wobec pp. Kraińskiego, prezesa powiatu i Kruszewskiego, prezesa Oddziału. Pilniejsi słuchacze otrzymali nagrody.

Rada Oddziału stryjsko-żydaczowskiego urządziła czterodniowy kurs sadowniczy w Synowódzku niżnem. Na kurs uczęszczało 18 słuchaczy, gospodarzy miejscowych. Po egzaminie, który odbył się czwartego dnia wobec delegata ks. Sabata, rozdano nagrody — drzewka owocowe i narzędzia.

Rada Oddziału przemyślańskiego urządziła czterodniowy kurs sadowniczy w Przemyślanach, na który uczęszczało stale 19 słuchaczy. Wykłady teorytyczne odbywały się w sali Rady powiatowej. Po egzaminie rozdano drzewka i narzędzia jako nagrody.

Ponadto wygłosił p. Poluszyński wykład o sadownictwie w Samborze na żądanie Rady Oddziału przy sposobności Zgromadzenia członków. Po wykładzie wszczęła się żywa dyskusya na temat wykładu, poczem uchwalono urządzić kurs sadowniczy w Samborze.

B) Wyrob jabłecznika.

Zarząd główny, zachęcając swych członków do zakładania sadów, dokłada wszelkich starań, aby owoców gorszej jakości nie marnowano, lub nie sprzedawano za bezcen handlarzom. Korzystne zużytkowanie owoców gorszej jakości osiągnąć można przez wyrób jabłecznika.

Dla pouczenia gospodarzy, jak należy wyrabiać jabłecznik, urządził Zarząd główny we Lwowie czterodniowy kurs wyrobu jabłecznika, gotowania powideł i suszenia owoców dla domu. Na kursie tym wykładali pp.: E. Poluszyński o wyrobie jabłecznika i gotowaniu powideł, St. Piątkowski o suszeniu owoców dla domu. Wykłady teoretyczne odbywały się w sali szkoły św. Marcina, demonstracye zaś i ćwiczenia praktyczne na podwórzu i w ogródku tejże szkoły.

Na kurs uczęszczało 38 słuchaczy, którzy przybyli z różnych stron kraju i oprócz noclegu, przygotowanego przez Zarząd główny, przez czas trwania kursu utrzymywali się własnym kosztem.

Zarząd główny udzielił na pokrycie kosztów urządzenia kursu kwotę 141 koron 46 h.

C) Uroczystości sadzenia drzew owocowych.

Za jeden z dalszych środków do podniesienia sadownictwa uważa Zarząd główny urządzanie po wsiach uroczystego sadzenia drzewek owocowych przy udziale duchowieństwa, nauczycielstwa, gospodarzy i dziatwy szkolnej.

W roku 1904 odbyły się święta sadzenia drzewek owocowych w Basiówce i Zamarstynowie. Na uroczyste sadzenie drzewek owocowych ofiarował Zarząd główny w Basiówce na zakupno drzewek 20 koron, w Zamarstynowie 50 koron.

Oprócz tego urządził bocheński Zarząd powiatowy Kółek rolniczych uroczyste sadzenie drzewek owocowych przy drodze Trzciana-Leszczyna. Posadzono 200 jabłoni, zamówionych przez Zarząd główny z 15-procentową subwencyą.

D) Wystawa ogrodnicza w Krakowie.

Wystawy ogrodnicze a szczególnie wystawy owoców wpływają nie tylko pouczająco, ale co ważniejsza, zachęcają one właścicieli większych lub mniejszych posiadłości do zakładania sadów. Znając te własności wystawy owoców, postanowił Zarząd główny na zaproszenie Komitetu wystawowego wziąć udział i urządzić zbiorową wystawę Kółek rolniczych na wystawie ogrodniczej w Krakowie, która trwała od 2. do 9. października. Urządzenie wystawy zbiorowej Kółek rolniczych polecił Zarząd główny swemu instruktorowi sadownictwa, p. Poluszyńskiemu. Na nagrody dla członków Kółek rolniczych ofiarował Prezes Zarządu głównego p. Artur Zaremba Cielecki 12 dukatów w złocie.

W wystawie zbiorowej wzięło udział z 19 Kółek rolniczych ogółem 44 członków. Komisya sędziów przyznała za owoce następujące nagrody dla członków Kółek rolniczych: 3 nagrody po 2

dukaty, 10 nagród po jednym dukacie i 3 nagrody po 25 koron.

Oprócz wystawy ogrodniczej w Krakowie brali udział członkowie Kółek rolniczych w w y s t a w i e r o l n i c z o - p r z e m y s ł o w e j w D ę b i c y, wystawiając warzywa i owoce. Zarząd główny udzielił kwotę 59 koron 25 h. na zakupno drzewek jako nagrody dla członków Kółek rolniczych.

XIII. Hodowla kóz.

Wprawdzie już trzeci raz przystępujemy do zdania sprawy z działalności naszej na polu hodowli kóz, mimo to nie możemy obfitych wyników przedstawić. Cała sprawa hodowli kóz, nie oparta na pewnym funduszu popierającym ją, musi się zwolna rozwijać. Zaczynając ją, obawialiśmy się przeszkód ze strony przesądów ludności, ale spodziewaliśmy się, że raz rozpoczętą przez nas akcyę poprą miarodajne czynniki materyalnie. Tymczasem obawy nasze co do niechęci włościan do kóz okazały się płonne, ludność chętnie się garnie do tej nowej hodowli, zapotrzebowań jest wiele, ale brak nam materyału dla zaspokojenia tychże zapotrzebowań. Natomiast, mimo iż się u nas zawsze głosi, że pomocy w postaci subwencyi udziela się tam, gdzie już w jakim kierunku cokolwiek bodaj zrobiono — na nas się to dotychczas nie sprawdziło.

Ze stacyi założonych w r. 1902 stacya I, założona u P. Franczyka, po zupełnem wypełnieniu zobowiązań wobec Towarzystwa przez utrzymującego stacyę została rozwiązana. Na tem miejscu przyznać musimy, że p. Franczyk sumiennie wywiązał się z podjętego obowiązku, oddał materyał dobry i starannie utrzymany. Mimo zwinięcia stacyi p. Franczyk nie zaniedbuje chowu kóz, chwaląc sobie ich mleczność. Z założonych w r. 1903 stacya III u p. Izdebskiego w Sokołowie — przyniosła w r. 1904 tylko jedną młódkę kozę, stacya IV u p. Kurzei w Zabrzeżu nie przyniosła nic, czemu jak się okazało, winną była nieprzydatność do chowu capa tam przesłanego.

Wobec braku przypłodku a zarazem braku funduszów na przykupna świeże, nie mogliśmy założyć więcej jak jedną stacyę nową (V-tą) u p. Ryszarda Kurzbauera w Płauczy małej. Użyto w tym celu 1 kozy dwuletniej importowanej, 1 kózki 8-miesięcznej urodzonej na stacyi I, i capa dwuletniego z importowanych. — Stacya ta założona została dopiero 24 Października.

Z dniem 31 grudnia 1904 r. materyał zarodowy w koziarniach będący naszą własnością składał się z 3 capów i 7 kóz.

Jak silne zainteresowanie sprawą hodowli kóz przejawia się u włościan naszych, dowodem niech będzie, że w jesieni roku 1904 wobec ogromnej drożyzny paszy i braku tejże, na jedną trójkę kóz, którą mieliśmy do rozdania, nadeszło poważnych zgłoszeń 14-cie. Nie należy się temu dziwić, gdyż koza dobrze płaci za karmę, jej udzieloną. Oto dowód — p. Izdebski pisze nam pod datą 24 sierpnia: „stara koza daje dziennie około „5 litrów mleka, mleko kozie jest nieco zmienne „w smaku, ale zupełnie niczem go nie czuć, ani „nawet potem kozim, bo i kóz wcale nie czuć, „byleby były czysto utrzymane“.Mleczność ta znana była teoretycznie, gdy jednak przy zwykłem naszem odżywianiu dobytku, bezstronny zupełnie świadek ją stwierdza, warto się nad tem zastanowić, czy we wielu wypadkach nie lepiej jest włościaninowi trzymać kozę jak krowę, albo też obchodzić się wraz z dziećmi swemi postną strawą.

XIV. Chów drobiu.

Już w zeszłorocznem sprawozdaniu wyjaśniliśmy bardzo szczegółowo, że nasze Towarzystwo zarówno z braku sił fachowych, jak też z braku przeznaczonych na ten cel funduszów, nie zajmowało się i nie zajmuje się bezpośrednio chowem drobiu. Nie zapoznając jednak wysokiego znaczenia chowu drobiu, osobliwie dla małego rolnika, a pragnąc do pożytecznej, przez zawodowe Towarzystwa prowadzonej budowy, dołożyć także ze swej strony cegiełkę, uznano za stosowne, zamiast innego rodzaju nagród, rozlosować corocznie po 30 trójek drobiu i królików między te Kółka rolnicze, które w przepisanym terminie nadeślą sprawozdania z czynności swoich w roku ubiegłym.

Rozesłanie tych nagród miało miejsce po raz pierwszy w roku 1903, z czego w sprawozdaniu zeszłorocznem zdaliśmy szczegółową relacyę. Chcąc jednak zbadać dalszy rozwój tego nowo wprowadzonego chowu, odnieśliśmy się do 19 Kółek, pomiędzy które drób został rozdzielony, z zapytaniem o jego dalsze losy. Odpowiedzi otrzymaliśmy 15, z których widzimy, że z kur Minorek czarnych bardzo są zadowoleni w Przewrotnem i Zaczerniu (rzeszowskie), Płazowie (cieszanowskie), Malcu (bialskie). Groźne dla tej odmiany kur odmarzanie grzebieni u drugiego pokolenia, zdaje się wskutek przystosowania się do warunków miejscowych i większego zahartowania, prawie że ustaje — a zewsząd słyszeć się dają wyrazy uznania dla ich

znakomitej nośności, grożącej prawie zagładą rodu kurzego, gdyż kury niosą się a wysiadywać ani myślą, tak że trzeba szukać kwoki obcej lub wylęgarni sztucznej do rozpłodu. W Szynwałdzie a także w Facimiechu kury wyginęły na zarazę drobiu. W Woli radłowskiej bardzo są zadowoleni z „włoskich kuropatwiaków“ i starają się jak najbardziej rozmnożyć je jako bardzo „nośny i okazałej budowy“ drób. W Kółkach w Paszczynie (ropczyckie), Czerminie (mieleckie), Kornelówce (żydaczowskie) i Monasterzyskach (buczackie) stale są zadowoleni z kaczek Peking, chwaląc je, że choć późno nieść się zaczynają a niosą mało, to jednak młodzież wychowuje się łatwo, rośnie prędko, a że jak nam donoszą „dobre są do rzezu“ i mają „dobre a delikatne pierze“, więc gospodynie starają się zastąpić niemi dotychczas utrzymywane kaczki. W Gorzycach (tarnobrzeskie) nie wiodą się, zdaje się jednak, że powody leżą w indywiduach a nie w rasie. W Toustogłowach (złoczowskie) w skutek zarazy wyginęły.

Z relacyi tych widzimy, że w połowie miejscowości, do których nowy ten drób rozesłano, na pewne chów jego się przyjął i rozszerzać coraz bardziej będzie. „Za lat dwa w całej wsi będą te kury czarne“ — piszą z Zaczernia — kury te rozpowszechniły się nie tylko u nas, ale i w okolicy“ piszą z Płazowa. Jestto więc w samej rzeczy przydatna cegiełka do budowy przez nas dorzucona.

Niefortunne wyniki, uzyskane przy rozsyłce królików w r. 1903 — powstrzymały nas od przeprowadzania dalszych eksperymentów tem więcej, że z powodu posuchy 1904 r. nawet tej odrobiny karmy, jakiej króliki potrzebują w zimie, biednemu rolnikowi trudno było dostarczyć.

Przy rozlosowaniu więc nagród za r. 1904 wzięto pod uwagę tylko drób a zezwalając na wymianę wygranych według uznania odbiorców, przesłano Kółkom 18 trójek kur, 11 trójek kaczek według spisu niżej podanego. Kółku rolniczemu w Cholewianej górze wymieniono wygraną trójkę kaczek na płużek do ogartywania ziemniaków.

Przesłano:

po 1 trójce (1 kogut, 2 kury) kur Minorek czarnych

do siedziby Kółka:	Powiat:	Trójkę otrzymał:
1. Raciborsko	Wieliczka	Eugen. Sikora
2. Czermin	Mielec	Wojciech Płatek
3. Mordarka	Limanowa	Jan Odziomek
4. Brzeźnica	Bochnia	Ks. Wojc. Śnieżnicki
5. Zembrzyce	Wadowice	Paweł Cyankiewicz
6. Mikluszowice	Bochnia	Józef Przyborowski
7. Łuczyce	Sokal	?
8. Nowosielce-Gniewosz	Sanok	Waleryan Szal
9. Równe	Krosno	Wacław Olbrycht
10. Bezmichowa	Lisko	Wojciech Schmid
11. Olszanica	Kraków	Józef Szczepański,

po 1 trójce (1 kogut, 2 kury) kur włoskich kuropatwiaków.

1. Rozalin	Tarnobrzeg	Józef Furtak
2. Bielany	Biała	Antoni Dziubek
3. Wołosów	Nadworna	Adolf Soczyński
4. Roztoka-Brzeziny	Nowy-Sącz	Ferdynand Kwoka
5. Biertowice	Myślenice	Jan Kozieł
6. Tonie	Kraków	Stanisława Pelczar
7. Kurów	Nowy-Sącz	Tomasz Morawa

po 1 trójce (1 kaczor, 2 kaczki) kaczek Peking.

1. Łozowa	Tarnopol	Paweł Kłos
2. Mników	Kraków	Grzeg. Jaśkowski
3. Czarna	Łańcut	Wład. Michno
4. Kwaczała	Chrzanów	Franc. Urbańczyk
5. Wicyń	Złoczów	Antoni Czak
6. Osiek	Biała	Teofil Tyran
7. Krzywaczka	Myślenice	Jakób Miętka
8. Grębów	Tarnobrzeg	Jan Rębisz
9. Malinie	Mielec	Michał Tomecki
10. Pobiedr	Wadowice	Ks. Fr. Chrobicki
11. Wiśniowa	Wieliczka	Jędrzej Dziok

Z nadesłanych nam sprawozdań w maju 1905 roku, których w całości nie drukujemy, podajemy tylko główne momenty.

Z pomiędzy Kółek, które otrzymały kury Minorki czarne, nie nadesłały sprawozdań K. roln. Mikluszowice, Łuczyce i Bezmichowa. — W Brzeźnicy zginęła kura, w Olszanicy zginął kogut. — W Mordarce ogólnie się nie powiodły, przynajmniej dotychczasowe sprawozdanie opiewa, że kury są chore, źle się niosą a z nasadzonych jaj zaledwie połowa dała kurczęta. W Raciborsku, Czerminie, Zembrzycach, Nowosielcach i Olszanicy z kur tych bardzo są zadowoleni, chwalą ich nośność niezwyczajną. „Stare kury niosą często jaja, zwykle co 5 dni dopiero przegradzają, są więc nieśliwe a i jajka dość duże znoszą, dlatego bardzo zasługują na rozpowszechnienie, o czem niebawem będą tu wiedzieli nietylko w całej wiosce ale i okolicy“, piszą nam ze Zembrzyc, a tylko z Równego skarżą się, że wylęgły drób potrzebuje większej pielęgnacyi niż nasz, z tego powodu gosposie nie są z nich zadowolone.

Te Kółka, które otrzymały kury włoskie kuropatwiaki, nadesłały wszystkie sprawozdania, a z nich widzimy, że nie obeszło się i tutaj bez szkód. W Bielanach kogut chory był do kwietnia więc też i jaja niezdatne, w Biertowicach kogut zginął po dłuższej chorobie — więc już w tych dwóch Kółkach niema mowy o odpowiednim wylęgu. Ogólnie jednak skarżą się na to, iż kury te bardzo późno nieść się zaczynają, a w Wołosowie na to także, że pisklęta bardzo wolno rosną, że zatem w połączeniu z późnem niesieniem nie dają „materyału pożądanego na wczesny wywóz na rynki targowe“.

Zaaklimatyzowały się jednak łatwo, niosą się znośnie, bo jak liczą „na tydzień 4 jaja“, drobiazg chowa się dobrze, więc może się gospodynie do nich przekonają później.

Między Kółkami rolniczemi, które otrzymały kaczki, Mników, Wicyń i Malinie nie nadesłały sprawozdania, podobnie postąpił i Paweł Kłos któremu Kółko w Łozowej kaczki na wychowanie oddało. Rozporządzamy więc tylko 7-iu sprawozdaniami.

W Osieku jedna kaczka, która i tak nie była zdatna do rozpłodu, bo niosła jaja przeważnie dwużółtkowe, przy potwornie wielkim jaju zginęła, w Krzywaczce im się „nie wiedzie mimo iż dbają o nie“, w Pobiedrze, drobiazg w znacznej części zmarniał, w Wiśniowej także nie wyrobiły sobie miru. W innych Kółkach również narzekają na to, iż kaczki te późno nieść się zaczynają, że mało jaj znoszą, a niewiele kacząt, które się wylęgną, wiele starań potrzebuje. Ze sprawozdań przebija zakamieniały konserwatyzm gospodyń wiejskich, które chętnie się godzą na to, aby mieć lichsze, małe, o brzydkiem pierzu kaczki, byleby koło nich zabiegać nie trzeba, aniżeli te ogólnie bardzo chwalone i pożyteczne. Nierozumne wymagania, żądające od stworzeń w zimie sprowadzonych, aby nietylko zastosowały się do zmienionych warunków życia, zadowoliły się jakąbądź karmą, ale nie odcierpiały tego, i bezwzględnie dały jak najwięcej jaj i dobrego zupełnie zaaklimatyzowanego potomstwa, łatwo mogą najlepsze nawet usiłowania zupełnie zwichnąć.

Mimo tych na razie niezbyt korzystnych wyników w przekonaniu, że przecież z akcyi tej, będącej zachętą do chowu szlachetniejszych ras drobiu, ostateczny wynik musi być dodatni, będzie się ją i nadal prowadzić, mimo że naraża ona Towarzystwo na dosyć znaczny wydatek, zakupno bowiem przez pośrednictwo I. gal. Towarzystwa chowu drobiu w Jarosławiu tych 29 trójek drobiu wraz z kosztami opakowania i opłaconej przesyłki pocztą albo koleją wyniosły 522.62 koron.

XV. Inne sprawy rolnicze.

Przy każdej nadarzającej się sposobności inspektorowie rolniczy zachęcali ludność w okolicach, mających po temu warunki, do uprawy buraków cukrowych dla cukrowni w Przeworsku, przedstawiając im ogromne korzyści, jakie uprawa buraków cukrowych przynosi i jak dodatni wpływ wywiera na całokształt stosunków gospodarczych.

Dla powiadomienia szerszych kół członków o warunkach ze strony cukrowni w Przeworsku pomieściliśmy w nr. 4 Przewodnika z dn. 15. lutego artykuł z dokładnem wymienieniem wszystkich szczegółów, odnoszących się do ułatwień i pomocy, której Dyrekcya cukrowni plantatorom buraków udziela.

Wiedząc z doświadczenia, że włościan same ogólniki dla uprawy buraka cukrowego nie pozyskają i że tylko ścisłe cyfry, wykazujące rentowność uprawy buraków cukrowych w stosunku do zysków z uprawy innych roślin gospodarskich, mogą gospodarzy przekonać, w nr. 7 Przewodnika pomieściliśmy artykuł dr. J. Pawłowskiego p. t. „Czy opłaci się sadzić buraki cukrowe w gospodarstwie włościańskiem?“. Autor przeprowadza w nim porównanie kosztów uprawy i zysku czystego przy burakach cukrowych, ziemniakach i pszenicy, wykazuje, że burak cukrowy daje dochód najwyższy, a ponadto wpływa dodatnio na podniesienie kultury gruntu, na ilość paszy w gospodarstwie, a wreszcie wywołuje zwyżkę produkcyi w plonach, które po nim następują.

Zgłoszenia z Kółek i zapytania o informacye odstępował Zarząd główny do dalszego traktowania Dyrekcyi cukrowni w Przeworsku.

* * *

W pracy nad podniesieniem gospodarstw włościańskich znajduje Zarząd główny ogromną pomoc ze strony nauczycieli ludowych, których ilość znaczna z całym zapałem i poświęceniem w Kółkach rolniczych pracuje. Pozostając w ciągłej z nauczycielstwem styczności, mamy ustawicznie sposobność do obserwacyi, w jak trudnych warunkach nauczyciele zmuszeni są działać, ile różnorodnych przeszkód mają do przezwyciężenia, i dlatego uważamy sobie za obowiązek poruszać sprawy, których pomyślne załatwienie może pracę nauczycieli ułatwić i wydatniejszą uczynić.

W ciągu r. 1904 widzieliśmy dwukrotnie potrzebę zwrócenia się do Rady szkolnej krajowej z przedstawieniami w osobnych pismach, których treść poniżej pomieszczamy. W pierwszym wypadku rozchodzi się o budynki gospodarcze, jak stodółki, stajnie i gnojownie przy szkołach ludowych, które w przeważnej części wypadków służyć mogą chyba do demonstracyi, jak budynki i urządzenie gnojowni przedstawiać się nie powinny. W wielu miejscowościach jest brak potrzebnych budynków, pomimo że jest grunt przy szkole; gdzieindziej o te rudery, które istnieją, Rady szkolne miejscowe nie chcą się troszczyć zupełnie. Niepodobieństwem i niesłusznością zaś jest wymagać, aby nauczyciel, chociażby mający stałą posadę, własnym kosztem stawiał budynki i gnojownie urządzał. A jednak znane nam są wypadki, że Rada szkolna miejscowa nie chciała nauczycielowi zezwolić na postawienie budynku za jego własne pieniądze, znane nam są inne, gdzie Rada szkolna okręgowa skreślała w budżecie pozycye na budowę stajenki itp. A przecież nauczyciel ma pouczać o obchodzeniu się z obornikiem i wyjaśniać, jak ma się gnojownia przedstawiać. Tyle pięknych rzeczy powiada dzieciom na dopełniającej nauce o chowie inwentarza, o budowie stajen, o świetle w nich, o czy-

stem i świeżem powietrzu, a równocześnie uczeń widzi, że inaczej sam postępuje i sam takiej stajni i gnojowni nie ma. Skutki tego rozdźwięku między teoryą a praktyką codzienną w samej szkole są wprost zgubne, bo dziecko nabiera zwolna przekonania, że są rzeczy piękne, ale dalekie, nierealne, których trzeba cierpliwie w szkole wysłuchać, ale nie trzeba w życie wprowadzać tak, jak ich nie wprowadza szkoła, pomimo że je wymownie nauczyciel zaleca.

Wpływ jest — jak powiedzieliśmy — zgubny, bo w późniejszem życiu równie obojętnie przyjmie umysł, w takiej szkole kształcony, rady dobre i ulepszenia, które mu zaleca książka rolnicza, które mu na zebraniach podadzą w Kółku rolniczem. Umysł żywszy, energiczniejszy otrząśnie się może z tej wady — w szkole nabytej. Szary natomiast ogół całe życie będzie słuchał dobrych rad i wskazówek, lecz w życie ich nie wprowadzi, przejdzie nad niemi obojętnie i gnuśnie do porządku dziennego, jakby się one nie jego właśnie tyczyły.

Każdemu, kto się nad tem zastanowi, podobny stan rzeczy w szkołach w kraju rolniczym, — a podniesiona przez nas rzecz jest tylko drobnym epizodem w całości spraw rolniczych, które w szkole ludowej domagają się gwałtownie reformy— musi się wydać nieznośnym, tembardziej, że wszystkie usiłowania Towarzystw rolniczych są nieznaczne wobec wpływu, jaki w tym kierunku mogą wywrzeć szkoły ludowe. Jeśli się weźmie pod uwagę, panujące dzisiaj stosunki, a zarazem uwzględni, ile wymagań władze i społeczeństwo stawiają w sprawach rolniczych nauczycielom ludowym, ile niezasłużonej krytyki za zbyt mały wpływ dodatni sfery nauczycielskie muszą wysłuchać, to każdy przyzna, że Towarzystwo Kółek rolniczych, które z pracy nauczycielstwa korzysta, w interesie kraju i własnym musi niedomagania szkoły ludowej wykazać i starać się przyłożyć rękę do ich usunięcia. Zarząd główny w roku sprawozdawczym wstąpił na tę drogę, a pierwszym krokiem było następujące pismo, przesłane Radzie szkolnej Krajowej:

Wysoka c. k. Rado szkolną krajowa!

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych, uważając za jedną z głównych wad gospodarstw włościańskich złe obchodzenie się z obornikiem, dokładał zawsze wszelkich starań, aby włościan nakłonić do budowy lepszych gnojowni i pouczyć ich, jak się z obornikiem obchodzić należy. Jednym ze środków, przy pomocy których Zarząd główny usiłuje osiągnąć cel zamierzony, jest udzielanie nagród tym członkom, którzy u siebie dobre gnojownie pobudowali. (Dla wykazania w jaki sposób nagród tych się udziela, dołączamy odpowiednie numery Przewodnika i wyjątki ze sprawozdań rocznych.)

Podnieść tutaj musimy z uznaniem wielkiem i prawdziwą przyjemnością, że w agitacyi za sprawą racyonalnego obchodzenia się z obornikiem wielce pomocni byli nam nauczyciele szkół ludowych, którzy jako przewodniczący, sekretarze Kółek, zawsze chętnie współdziałali, czy to zachętą, czy odczytami, czy sporządzaniem zgłoszeń i przeprowadzeniem korespondencyi informacyjnej między członkami a Biurem rolniczem Zarządu głównego. Niestety nie zawsze mogli oni służyć przykładem, lecz, jak to niejednokrotnie inspektorowie rolniczy stwierdzili i jak świadczą pisma z różnych stron od Zarządów szkół do nas skierowane, gnojownie przy szkołach są złe i szkodliwe. Środki materyalne nie pozwalają nauczycielom na przeprowadzenie poprawy własnymi funduszami, wszelkie zaś ich starania, by Rady szkolne miejscowe na ten cel do budżetu odpowiednie kwoty wstawiły, nie odniosły skutku. Spotykamy się więc niejednokrotnie z anomalią, że nauczyciel agituje za poprawą gnojowni u włościan, a tymczasem gnojownia przy szkole samej jest zła i nieodpowiednia. Ponieważ taki stan rzeczy osłabia wpływ nauczycieli na włościan i uczniów kursów dopełniających, (bo ci, słuchając pięknych pouczeń o gnojowniach i obchodzeniu się z obornikiem, widzą równocześnie, że ich doradca sam takiej gnojowni nie ma, jaką im radzi budować), przeto zwracamy się do Wysokiej Rady szkolnej krajowej z prośbą o użycie swego wpływu, by złemu zapobiedz, a zwracamy tem śmielej, ponieważ rzecz sama nie jest ani kosztowna, ani trudna do przeprowadzenia. Budowa gnojowni w ziemi nieprzepuszczalnej z odpowiednim zbiornikiem na gnojówkę kosztuje około 30—40 koron, gnojowni cementowej, wybudowanej z kamienia lub cegły 80—120 koron. Okólnik polecający Radom szkolnym miejscowym, by odpowiednie kwoty wstawiły do budżetu, w wielu miejscowościach wystarczy, że Rady szkolne miejscowe do słusznych wymagań nauczycieli się przychylą. Okólnik skierowany do Rad szkolnych okręgowych, by inspektorowie i delegaci Rad szkolnych okręgowych przy każdej sposobności swego wpływu używali, aby przekonać Rady szkolne miejscowe o potrzebie dobrych gnojowni przy szkołach przyczyni się do tego, że i gminy oporniejsze, gdzie ludność mniej jest o potrzebie poprawy obchodzenia się z obornikiem przekonana, zwolna dla tej myśli pozyskać się dadzą. W wielu zaś wypadkach, gdzie urządzenia przy szkole pod względem sanitarnym wiele do życzenia pozostawiają, interwencya lekarza powiatowego i c. k. Starostwa przyczyniłaby się do natychmiastowej poprawy stosunków.

Trudniejszą nieco, bo większe koszta za sobą pociągającą, jest sprawa budynków gospodarczych przy szkołach ludowych. Stajenki i chlewki są w wielu wypadkach złe i nieodpowiednie, grzeszą brakiem światła, powietrza i gorzej się niejednokrotnie przedstawiają, niż tego rodzaju budynki u włościan w tej samej miejscowości. Rady szkolne miejscowe wszelkie przedstawienia i zażalenia nauczycieli o poprawę lub budowę gospodarczych zabudowań uważają za zbyt daleko idące, a znane są nawet wypadki, że inspektorowie okręgowi i Rady szkolne okręgowe tak samo się na to zapatrują i nie popierają, jeśli już wręcz nie występują

przeciw usiłowaniom nauczycieli w tym kierunku idącym. Wydanie odpowiednich planów stajenek i chlewków i zalecanie Radom szkolnym okręgowym i miejscowym, by przy nowo powstających szkołach, a szczególnie szkołach budowanych z zasiłku krajowego funduszu szkolnego — tam, gdzie budynków gospodarskich potrzeba, bezwarunkowo stawiano budynki dobre, odpowiadające warunkom hygieny, wreszcie polecenie, by przy istniejących szkołach starano się zwolna budynki poprawiać, usunęłoby zwolna istniejący stan rzeczy. W wydanych planach rozchodzić się głównie musi o odpowiednie wymiary budynków, o to, by stajnie i chlewki były dostatecznie obszerne, jasne, ciepłe i praktycznie wewnątrz urządzone. Dobór zaś materyałów jest rzeczą poboczną i drzewo może do osiągnięcia tego celu równie dobrze wystarczyć, jak cegła, kamień i cement. Wobec zmiennych bardzo potrzeb lokalnych plany musiałyby być wykonane w kilku wzorach tak, by stosownie do warunków miejscowych można było wybrać plan odpowiedni.

W przekonaniu, że Wysoka Rada szkolna krajowa uzna znaczenie naszych wywodów, prosimy o wydanie odpowiednich zarządzeń, które usuną rozdźwięk pomiędzy w szkole głoszoną teoryą a praktyką, na którą patrzą uczniowie.

W odpowiedzi na powyższe przedstawienie otrzymaliśmy od Rady szkolnej krajowej następującą odpowiedź:

„Co do poruszonej w odezwie pod l. 19.947 sprawy lichego stanu przeważnej części budynków gospodarskich przy szkołach ludowych zauważa c. k. Rada szkolna krajowa, że wobec wyraźnych postanowień ustawy krajowej z 24 kwietna 1904 o kosztach zakładania i utrzymywania szkół ludowych poprawa stosunków, obecnie w tym względzie panujących, jakkolwiek bardzo pożądana, nie da się przeprowadzić „szybko a skutecznie“ drogą zwykłych rozporządzeń administracyjnych.“

Ponieważ w piśmie R. szk. kr. nie ma żadnej wzmianki o tem, czy wogóle R. szk. kr. zamierza chociażby w innej mniej szybkiej drodze i zapomocą innych — nie administracyjnych — środków dążyć do zaradzenia złemu, przeto Zarząd główny podniesionej przez siebie sprawy nie opuści i w swoim czasie dalsze kroki poczyni.

Drugie pismo, wysłane do R. szk. kr. w porozumieniu z c. k. Towarzystwem gospodarskiem i Towarzystwem pedagogicznem, dotyczyło ankiety w sprawie dopełniających kursów rolniczych, a opiewało:

Wysoka ck. Rado szkolna krajowa!

Na krajowej konferencyi kierowników dopełniających kursów rolniczych i znawców szkół rolniczych, odbytej w kwietniu 1902 r., zapadła uchwała, zalecająca zwołanie ankiety złożonej z kierowników kursów, profesorów seminaryów nauczycielskich i szkół rolniczych, tudzież zawodowych gospodarzy w celu rozpatrzenia kwestyi organizacyi względnie reformy dopełniających kursów rolniczych.

Wysoka ck. Rada szkolna krajowa, przyjmując do wiadomości sprawozdanie o przebiegu konferencyi, uchwaliła w zasadzie zwołać taką ankietę i odnieść się do Wydziału krajowego w celu porozumienia się co do programu i składu tejże.

W kwietniu 1904 r. Komitet krakowskiego Towarzystwa rolniczego przedłożył Wysokiej Radzie szkolnej krajowej memoryał w sprawie dopełniających kursów rolniczych, wyrażający zapatrywania na dzisiejszy stan kursów i zawierający w ogólnych zarysach postulaty co do ich przyszłej organizacyi; memoryał ten kończy się prośbą o dopuszczenie delegata Komitetu do ankiety, którą Wysoka Rada szkolna krajowa postanowiła dla tej sprawy powołać.

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych solidaryzuje się w wielu szczegółach z zapatrywaniami, wyrażonemi w memoryale Komitetu krakowskiego Towarzystwa rolniczego, a ponieważ tak co do sprawy dopełniających kursów rolniczych, jak w o g ó l e c o d o u d z i e l a n i a n a u k r o l n i c z y c h w s z k o ł a c h ludowych przez ciągłą styczność z ludnością wiejską zdołał poznać zapatrywania jej i życzenia w tej doniosłej sprawie, — przeto uprasza Wysoką Radę szkolną krajową o dopuszczenie delegata Towarzystwa Kółek rolniczych do ankiety, która ma być dla sprawy dopełniających kursów rolniczych zwołana, przy czem nadmienia, że na podstawie znanych nam dokładnie stosunków lokalnych delegat będzie mógł niejednokrotnie podać przyczyny mniej dodatnich rezultatów, jakie kursa uzupełniające osięgają, a w wielu wypadkach wskazać okolice, względnie miejscowości, gdzie kursa rolnicze spotkają się z gorącem poparciem włościan, a tem samem uzyskają warunki, zapewniające skuteczność ich działania. —

W odpowiedzi oświadczyła Rada szk. kr., że sprawy kursów dopełniających rolniczych przy szkołach ludowych i sprawy nauki dopełniającej stawia pod dyskusyę nauczycielskich konferencyi okręgowych i krajowych, a po konferencyach krajowych, które odbędą się w październiku 1905 r., w porozumieniu z Wydziałem krajowym zwoła ankietę, do której delegat Towarzystwa Kółek rolniczych dopuszczony zostanie.

Mamy zatem nadzieję, że na wspomnianej ankiecie, która mniej więcej w grudniu b. r. do skutku dojść może, będziemy mogli wypowiedzieć nasze zapatrywania i życzenia.

* * *

Z inicyatywy dr. Mikołaja hr. Reja i poważnego zastępu obywateli z powiatu pilzneńskiego i ropczyckiego, tudzież za czynnem współdziałaniem Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych i Towarzystwa rolniczego przyszła do skutku **wystawa rolniczo przemysłowa w Dębicy w dn. 27, 28 i 29 sierpnia**, połączona ze Zjazdem

okręgowym Kółek rolniczych powiatu pilzneńskiego i ropczyckiego.

Zarząd główny przyznał Komitetowi wystawowemu 400 koron zasiłku na nagrody dla członków Kółek, ponadto ze swej strony za pomocą ogłoszeń w Przewodniku i okólników rozesłanych do Kółek w obu powiatach zachęcił członków do wzięcia udziału w wystawie. Wreszcie pokrył częściowo koszta urządzenia sali i uporządkowania okazów, nadesłanych przez członków Kółek, udzielił drzewek owocowych i książek na nagrody dla członków.

W grupie Kółek rolniczych, stanowiącej ilością okazów i ilością wystawców znaczną część wystawy, czynnie przyłożył rękę do jej organizacyi inspektor rolniczy przy Zarządzie głównym p. Jan Wasung.

Wystawa rozmieściła się w salach i obejściu gmachu gimnazyalnego.

Uroczyste otwarcie wystawy nastąpiło w sobotę dn. 27. IX. o godz. 10 rano. Przy akcie tym uczestniczyło kilkuset włościan i liczni przedstawiciele wszelkich innych warstw społecznych, tudzież reprezentanci władz i stowarzyszeń.

Pierwszy zabrał głos przewodniczący komitetu wystawy dr. Mikołaj hr. Rey i w podniosłych słowach wykazał cel i znaczenie wystawy, jakoteż powitał zebranych. Po nim zabrali głos pp. Dąmbski, Doliński, Jagoszewski, Zauderer, życząc powodzenia wystawie. Bezpośrednio po uroczystości otwarcia o godz. 11-tej udali się uczestnicy do sąsiedniej mleczarni parowej Towarzystwa handlowego w Dębnie, starannie zawiadywanej przez Siostry Służebniczki, gdzie z wielkiem zajęciem wysłuchali pouczającego wykładu (połączonego z demonstracyami) p. Gawlikowskiego, inspektora mleczarstwa w Krakowie.

Po tym wykładzie nastąpiło gremialne i kolejne zwiedzanie wystawy.

Ponieważ obszerniejsze sprawozdanie, odnoszące się do działu przemysłu, pomieszczone było w dziennikach krajowych i w nr. 18 Przewodnika, przeto tutaj ograniczamy się do podania ważniejszych szczegółów z działu rolniczego.

D z i a ł r o l n i c z y znalazł pomieszczenie w gmachu gimnazyalnym w dwóch salach, z których jedna przeznaczona była dla członków Towarzystwa rolniczego, a druga dla wystawy Kółek rolniczych.

Wystawę Kółek rolniczych obesłały Kółka rolnicze powiatu pilzneńskiego: 1. Brzostek, 2. Głobikówka, 3. Grudna dolna, 4. Jodłowa, 5. Klecie, 6. Łęki górne, 7. Lubcza, 8. Róża, 9. Wiewiórka. Z powiatu ropczyckiego: 10. Brzeziny, 11. Glinik, 12. Gumniska, 13. Lubzina, 14. Mała, 15. Nawsie, 16. Olchowa, 17. Paszczyna, 18. Skrzyszów, 19. Niedźwiada, 20. Łączki kucharskie.

Między przeszło 400 okazami i próbkami odmian zbóż, buraków, marchwi, ziemniaków, łubinów, lnu, konopi widzieliśmy mnóstwo odmian nowych, niejednokrotnie z zagranicy sprowadzonych. Na ogólnem tle żywo odbijały próbki oznaczone czerwonemi karteczkami. Były to próbki odmian z pól doświadczalnych Zarządu głównego, więc żyto Polskie, Petkuskie, Szlansztedzkie, które się tu doskonale udaje, pszenica Ghirka i Ostka, Gółka Mikulicka, jęczmień Goldthorp i Imperial, wreszcie znakomicie się udający w tych stronach owies Ligowo, wyżej stawiany przez gospodarzy nawet niż owies duppawski i rychlik tatrzański. Powszechną uwagę i zainteresowanie wywoływał jęczmień zimowy z pola doświadczalnego Zarządu głównego w Kleciach (wystawca p. Fr. Juszkiewicz otrzymał w r. 1903 25 kg. nasienia, zebrał 350 kg. ziarna), żyto jare amerykańskie, o niezwykłym kłosie i ziarnie, wystawione przez Michała Kabaja (próby Zarządu głównego), odmiany owsa czarnego, pszenice angielskie, czarne z osuszoną plewą i t. p. Ładne okazy ziemniaków z dobrych wypróbowanych odmian, przeważnie hodowli H. Dołkowskiego wystawili pp. Fr. Pyż, Piotr Kleszcz, Tomasz Gąsior, St. Chmura, p. Piątek, nauczyciel z Paszczyny, który ponadto wystawił całe krzaki ziemniaków wyprowadzonych przez siebie z nasienia. Buraki, marchew z odmian, polecanych przez Zarząd gł., wystawili członkowie Kółka roln. w Głobikówce i Wiewiórce.

Jednem słowem wystawa przedstawiała dokładny obraz odmian, rozpowszechnionych w gospodarstwach włościańskich, wykazywała, że włościanie na ten cel zachodu i pieniędzy nie żałują, a zaopatrują się w nasienie przeważnie w lepiej prowadzonych gospodarstwach większej własności w tamtejszych stronach jak u hr. Reya w Przyborowiu, u p. Skołuby w Lubzinie, we dworze w Borowej, w Machowej itd.

Z przyjemnością zauważyliśmy, że zboża z doświadczeń Zarządu głównego wystawili nie tylko ci, którzy je bezpośrednio na pola próbne otrzymali, lecz i liczni inni członkowie, którzy je w następnych latach od nich nabyli.

W sali Kółek rolniczych spotkaliśmy w dalszym ciągu próbki i okazy odmian zbóż, które Zarząd główny od kilku lat zakupuje na pola doświadczalne od Zarządu dóbr Mikulice i Strzałki. Była więc doskonała sposobność do porównania doborowego nasienia z próbkami wystawionemi przez gospodarzy, którzy przed 2—3 laty otrzymali te same odmiany z tego samego źródła; dokładne porównania wykazały ogromną różnorodność, — podczas gdy u wielu gospodarzy znaleźliśmy nasienie jednolite, starannie oczyszczone, niemal jednakowe z próbką z Mikulic, lub ze Strzałek, to znowu u wielu próbka, zawierając mięszaninę kilku odmian, wykazywała, że gospodarz albo nie umie, albo nie przykłada wagi do należytego oczyszczenia ziarna, bo nawet próbka wystawiona dużo wykazywała braków.

Zarząd główny wystawił ponadto wydawnictwa Towarzystwa, artykuły i prace członków Kółek roln. w powiatach Pilzno i Ropczyce, drukowane w ostatnich latach w Przewodniku, sprawozdania Kółek tych powiatów za r. 1903, sprawozdania z pól doświadczalnych, akta

wystawy w Dębicy, ciekawszą korespondencyę, którą w różnorodnych sprawach Biuro z członkami Kółek obu powiatów przeprowadziło.

Dla wyznaczenia nagród wystawcom, którzy byli członkami Tow. Kółek roln. wybrana została osobna komisya sędziów, która przyznała następujące nagrody:

Za zboża i rośliny pastewne: Michał Kabaj z Głobikówki medal srebrny i 20 kor., Franciszek Juszkiewicz z Klecia medal bronzowy, Michał Tworek z Grudny dolnej 20 kor., Maciej Warzecha z Jodłowej 10 kor., Józef Nocek z Jodłowej list pochwalny, Wojciech Jeleń z Lubczy 20 kor., Jędrzej Trojan z Lubczy list pochwalny, Wojciech Stojak z Lubczy 10 kor., Piotr Kleszcz z Wiewiórki 20 kor., Jan Rydel z Wiewiórki 10 kor., Franciszek Pyż z Róży 20 kor., Jan Żydek z Róży 10 kor., Stanisław Prokuski z Głobikówki 20 kor., Leon Osmulski z Grudnej dolnej list pochwalny, Stanisław Chodor 10 kor., Wojciech Litak z Gumnisk 10 kor.

Za warzywa i owoce: Jędrzej Trojan z Łubczy list pochwalny, Zofia Głabowicz z Wiewiórki list pochwalny i 20 kor., Stanisław Prokuski z Wiewiórki medal bronzowy, Jakób Andrasik list pochwalny.

Prócz tego wielu wystawców z Kółek rolniczych dostało nagrody w drzewkach owocowych i cenniejszych książkach.

Niedziela dnia 28 b. m. od godziny 8 rano do 2 po południu poświęcona była Zjazdowi Kółek rolniczych.

Po nabożeństwie uroczystem zebrali się w sali Kasyna miejskiego w poważnym zastępie delegaci i członkowie Kółek rolniczych z 12 miejscowości powiatu pilzneńskiego i 14 miejscowości powiatu ropczyckiego. W zgromadzeniu tem uczestniczyli z Zarządu głównego pp. Artur Zaremba Cielecki, dr. Bronisław Dulęba, Mikołaj hr. Rey, Antoni Smagała i Jan Wasung; z Tow. rolniczego pp. dr. Jan Hupka, Stanisław Ostaszewski, Stefan Sękowski, Ludwik Frenkiel, Gustaw Szaszkiewicz, Tadeusz Skołuba, prezes Rady powiatowej p. Tytus Bujnowski, burmistrz miasta p. Henryk Zauderer, miejscowy proboszcz ks. kanonik Wolski, nadto ze Lwowa p. Olszewski, z Krakowa pp. Gawlikowski i dr. Goliński. z Tarnowa p. prof. Czaykowski.

Zagail zgromadzenie Mikołaj hr. Rey, jako delegat Zarządu głównego na powiat pilzneński, poczem przemówił p. Artur Cielecki, prezes Zarządu głównego. Na wniosek hr. Reya zgromadzenie jednomyślnie wybrało swoim przewodniczączym p. Antoniego Smagałę z Trzciany, jego zastępcą p. Sebastyana Stręka z Olchowej.

Z porządku dziennego p. Wasung, inspektor rolnictwa, przedłożył krytyczne sprawozdanie o stanie i działalności Kółek rolniczych w obu powiatach, czyniąc spostrzeżenia na podstawie dokonanych lustracyi w poszczególnych Kółkach. Mowca wytknął otwarcie wszystkie braki dostrzeżone na miejscu, zwrócił uwagę na główne błędy, popełniane przez ludność w gospodarstwie rolnem, podniósł z naciskiem, że wystawa zbiorowa Kółek daje wprawdzie dodatni obraz postępu na polu rolnictwa, lecz że jestto drobna część tylko tej pracy, którą Kółka mają przed sobą. Należy przeto uważać wystawę za rodzaj obrachunku sił własnych, za punkt wyjścia do dalszej, a żywej działalności. Jasne określenie braków w życiu Kółek bez łudzenia się pozorami, wyjawienie przyczyn zastoju, wytknięcie prywaty w prowadzeniu Kółek (właśnie dla tego, że nastąpiło przy sposobności udalej wystawy zbiorowej Kółek, która udowadnia, że nadzieje pokładane w tych towarzystwach mają urzeczywistnienie), omijanie staranne ze strony mowcy wszelkich zdawkowych komplementów dodatnie wywołały wrażenie, to też zabierający głos w dyskusyi mowcy wyrażali podziękowanie ze szczere sprawozdanie i zwrócili się do prezesa Zarządu głównego z prośbą o jak najczęstsze lustracye Kółek w powiecie.

Z kolei dr. Dulęba mówił o znaczeniu Zarządów powiatowych Kółek rolniczych, uzasadniając potrzebę utworzenia takich organizacyi w powiecie pilzneńskim i ropczyckim.

Przy głosowaniu zapadła nieomal jednomyślna uchwała za utworzeniem Zarządów Kółek rolniczych w powiecie pilzneńskim i ropczyckim. Zarazem na wyraźne żądanie wszystkich reprezentantów Kółek rolniczych, delegaci Kółek w myśl statutu Towarzystwa z każdego powiatu dokonali wyboru do Zarządów powiatowych. (Bliższe szczegóły w sprawozdaniu z powiatu ropczyckiego).

Ukonstytuowanie się nowych Zarządów powiatowych wyznaczono na październik do chwili, gdy Rady powiatowe i Towarzystwo rolnicze wyznaczą swych delegatów do Zarządów powiatowych.

W dalszym ciągu miał odczyt p. Michał Kabaj, włościanin z Głobikówki, na temat „O uprawie zagonowej“. Z niemałem zajęciem słuchali tego odczytu delegaci i dali prelegentowi żywy wyraz swego zadowolenia.

W dyskusyi w tej sprawie zabrali głos delegaci: Gąsior, Tworek, Gąsiorowski, Trojan, inspektor rolnictwa p. Wasung i przewodniczący p. Smagała, który przy omawianiu uprawy zagonowej, a płaskiej podniósł łączność tej sprawy z drenowaniem i przedstawił znaczenie i korzyćci z drenowania gruntów, zachęcał do zawiązywania spółek drenarskich; przemówienie jego, oparte na doświadczeniu własnem, zainteresowało tak żywo zgromadzonych, że zażądali bliższych w tej sprawie wyjaśnień. Ponieważ brak czasu nie dozwolił na dłuższą dyskusyę, przeto na propozycyę p. Wasunga postanowiono dyskusyę nad „uprawą zagonową a płaską“, jakoteż referat o drenowaniu postawić na porządku dziennym pierwszego zebrania powiatowego w Pilznie i Ropczycach. P. Smagałę uproszono zaś, by przybył na te zebrania i wygłosił przemówienia o korzyściach drenowania i poinformował o sposobach zawiązywania spółki.

Nadto zaciekawił uczestników Zjazdu zajmujący odczyt „o sadownictwie“, wygłoszony przez dr. Golińskiego, który, rozdawszy między delegatów tablicę przeglądową doboru odmian drzew owocowych, poleconych do hodowli, objaśnił ich z zasadniczymi warunkami hodowli drzewek.

Obrady Zgromadzenia Kółek rolniczych odniosły ten pożądany skutek, iż zagrzały delegatów do propagowania gorliwej pracy w Kółkach rolniczych. Do tej wytrwałej wspólnej pracy, opierającej się na zgodzie i jedności a przyczyniającej się do utrzymania się przy ziemi ojczystej, zachęcił nakoniec gorącemi słowy prezes p. Cielecki.

Wspólna uczta po Zjeździe, urządzona dla delegatów Kółek rolniczych dała asumpt do serdecznych przemówień pp. Cieleckiego M. hr. Reya, dra B. Dulęby, Zauderera i włościan Chmury, Trojana i Kowalskiego, z których pierwszy zabrał głos p. Chmura i wyraził cześć obecnej Annie z Działyńskich hr. Potockiej.

Na placu wystawy ponownie zebrani członkowie Kółek rolniczych, otoczeni liczną rzeszą obywatelstwa miasta, mieli jeszcze sposobność usłyszeć wymowny wykład p. Józefa Olszewskiego o potrzebie i obowiązku popierania wyrobów krajowego przemysłu.

Wreszcie wspomnieć nam jeszcze wypada o niespodziance, jaką zgotowało towarzystwo amatorskie włościańskie w Paszczynie, zawiązane przez tamtejsze Kółko rolnicze. Amatorowie ci, sami włościanie, pod kierownictwem miejscowego nauczyciela pana Jana Piątka dali przedstawienie i odegrali udale dwie sztuki ludowe, pierwszą „Błażek opętany“, drugą (akt III.) „Kościuszko pod Racławicami“.

C) Sprawy handlowe.

I. Lustracye handlowe.

Zarząd główny Towarzystwa wykonywał w r. 1904 opiekę i kontrolę nad przedsiębiorstwami Kółek rolniczych za pomocą 4 lustratorów handlowych. Obowiązki lustratorów spełniali pp. Henryk Schmidt, Stefan Malczewski, Stanislaw Sadowski i Wojciech Emeryk Lerch. Ten ostatni objął urzędowanie na dniu 1. lutego 1904 r.

P. Schmidt przeprowadził 44 lustracyi, p. Malczewski 70, p. Sadowski 155, p. Lerch 77. P. Malczewski musiał prócz tego objąć na czas od 15. czerwca do 15. lipca zastępstwo nauczyciela towaroznawstwa na praktycznych kursach handlowych, którego powołano do ćwiczeń wojskowych.

Lustracye zarządzano z następujących powodów:

1) celem udzielania wskazówek i pouczeń w nowozawiązanych Kółkach rolniczych, w których postanowiono otworzyć sklep spółkowy;

2) celem zbadania stanu tych przedsiębiorstw, w których wedle otrzymanych relacyi zakradły się nieporozumienia między członkami albo nieporządki, wymagające stanowczego uregulowania sprawy;

3) celem przeprowadzenia obrachunków przy zmianie sklepikarzy lub przy wypuszczaniu sklepu Kółka rolniczego w dzierżawę;

4) celem sprawdzenia stanu majątkowego tych przedsiębiorstw, dla których Zarządy odnośnych Kółek chciały uzyskać bezprocentową pożyczkę z funduszu krajowego;

5) celem zabezpieczenia prawnego dla nieruchomości Kółeł rolniczych;

6) celem systematycznego zbadania stanu i rozwoju sklepów Kółek rolniczych w pewnym powiecie lub okręgu.

Z 346 Kółek rolniczych, zwiedzonych przez lustratorów handlowych, 187 miało sklepy prowadzone we własnym zarządzie. Wyniki tych lustracyi podajemy w zestawieniu według powiatów na str. 66 i 67.

W 39 Kółkach rolniczych, które sklepy swe oddały w dzierżawę, wynosił obrót towarowy 395.700 K. Dzierżawcy płacili tytułem rocznego czynszu 4.761 K. Udziały członków, złożone w wydzierżawione przedsiębiorstwa, wynosiły 9.089 K., budynki i inwentarze sklepowe oddane w używanie dzierżawcom miały wartość 20.698 K. Najniższy czynsz dzierżawny wynosił 4 K., najwyższy 1.400 K., przeciętny wypada na 122 K.

Obrót towarowy roczny sklepów zlustrowanych w ciągu 1904 r. wynosił:

w 187 sklepach prowadzonych we własnym zarządzie	4,916.155 K.
w 39 sklepach wydzierżawionych	395.700 K.
Suma zatem obrotu towarowego w 226 sklepach wynosiła	**5,311.855 K.**

W zeszłorocznem sprawozdaniu podaliśmy szczegółowo, w jaki sposób lustratorowie handlowi spełniają swe czynności, w obecnem sprawozdaniu zatem ograniczamy się na podania wykazu przeprowadzonych lustracyi.

Wykaz przeprowadzonych lustracyi.

P. Henryk Schmidt, w powiatach:

bialskim: 1 Pisarzowice;
buczackim: 2 Buczacz;

dobromilskim: 3 Nowemiasto;
gródeckim: 4 Mszana;
grybowskim: 5 Kąclowa;
husiatyńskim: 6 Jabłonów, 7 Horodnica, 8 Kociubińce, 9 Kociubińczyki, 10 Czarnokońce, 11 Hadynkowce, 12 Liczkowce, 13 Żabince, 14 Wasylkowce, 15 Kopyczyńce, 16 Majdan, 17 Chorostków;
jasielskim: 18 Wysoka, 19 Kożuchów;
kamioneckim: 20 Busk;
krakowskim: 21 Kryspinów, 22 Piekary, 23 Bielany;
krośnieńskim: 24 Lubatowa;
łańcuckim: 25 Rakszawa I., 26 Mikulice;
mościskim: 27 Radochońce, 28 Podliski;
myślenickim: 29 Krzywaczka, 30 Myślenice, 31 Górna wieś;
nowosądeckim: 32 Janczowa;
przemyskim: 33 Bachórzec;
ropczyckim: 34 Gnojnica, 35 Dębica;
rudeckim: 36 Rumno, 37 Chłopy, 38 Laszki-zawiązane;
rzeszowskim: 39 Dobrzechów;
sanockim: 40 Płonna,
stanisławowskim: 41 Halicz;
zaleszczyckim: 42 Tłuste;
złoczowskim: 43 Usznia;
żywieckim: 44 Ostre.

P. Stefan Malczewski, w powiatach:

bialskim: 1 Buczkowice;
brzozowskim: 2 Trześniów, 3 Buków, 4 Zmiennica, 5 Grabówka, 6 Jabłonka, 7 Malinówka, 8 Blizne, 9 Haczów, 10 Górki, 11 Końskie, 12 Dydnia, 13 Grabownica, 14 Niebocko, 15 Wzdów, 16 Turzepole, 17 Jasionów, 18 Krzywe, 19 Humniska, 20 Dynów, 21 Izdebki, 22 Wesoła, 23 Jasienica;
chrzanowskim: 24 Mętków mały;
dąbrowskim: 25 Szczucin, 26 Smęgorzów;
drohobyckim: 27 Schodnica;
gorlickim: 28 Szymbark;
jarosławskim: 29 Pruchnik, 30 Cieszacin mały z Kisielowem;
jaworowskim: 31 Rogóżno;
kamioneckim: 32 Milatyn nowy;
kolbuszowskim: 33 Sokołów k. Rzeszowa;
krakowskim: 34 Nowawieś szlachecka, 35 Stryjów ad Branice, 36 Piekary, 37 Prądnik czerwony;
krośnieńskim: 38, 39 Turoszówka, (dwa razy 22/2 i 30/5) 40 Bóbrka k. Krosna, 41 Miejsce piastowe;
łańcuckim: 42 Żuklin, 43 Przychojec, 44 Żołynia, 45 Rakszawa II., 46 Rakszawa II. filia, 47 Brzoza królewska, 48 Brzoza stadnicka, 49 Mikulice;
lwowskim: 50 Dublany, 51 Zagórze;
mieleckim: 52 Dąbie;
myślenickim: 53 Głogoczów;
rawskim: 54 Tarnoszyn;
rzeszowskim: 55 Gogolów;
sanockim: 56 Nowosielce Gniewosz, 57 Klimkówka;
sokalskim: 58 Sokal, Związek-Handlowy, 59 Filia I. Tartaków, 60 Filia II. Jastrzębica;
tarnowskim: 61 Jastrząbka nowa;
tarnobrzeskim: 62 Wola Gołego;
tłumackim: 63 Tłumacz miasto, 64 Jezierzany;
wadowickim: 65, 66 Klecza górna (dwa razy 12/1 i 18/10), 67 Marcyporęba, 68 Chocznia;
wielickim: 69 Bodzanów;
żywieckim: 70 Raycza.

P. Stanisław Sadowski, w powiatach:

bialskim: 1 Buczkowice;
bobreckim: 2, 3 Suchodół (dwa razy 7/5 i 24/5);
brodzkim: 4 Milno, 5 Gontowa;
brzeskim: 6, 7 Wola przemykowska (dwa razy 20/1 i 6/2), 8 Strzelce małe, 9, 10, 11, 12 Strzelce wielkie (4 razy, 24/1, 15/3, 22/8 i 24/9), 13 Biskupice radłowskie, 14 Wojakowa, 15 Zawada uszewska, 16 Wola radłowska, 17 Zdrohec, 18 Przybysławice, 19 Brzesko, 20 Zabawa ad Zdarzec, 21, 22 Łysa góra (dwa razy 21/1 i 25/8), 23 Mokrzyśka, 24 Jaworsko, 25 Sufczyn, 26 Szczepanów, 27, 28 Borzęcin dolny (dwa razy 27/1 i 18/3), 29 Uszew, 30 Gnojnik, 31 Niedzwiedza, 32 Doły, 33 Porąbka uszewska, 34 Przyborowie, 35 Bielcza, 36 Maszkienice, 37 Jadowniki, 38 39 Szczurowa (dwa razy 18/3 i 17/4), 40 Grabno;
brzeżańskim: 41 Łukowiec, 42 Buszcze;
brzozowskim: 43 Siedliska, 44 Temeszów, 45 Krzywe, 46 Wołodź, 47 Górki, 48 Dynów;
chrzanowskim: 49 Gromiec;
czortkowskim: 50 Sosolówka, 51 Czortków;
dąbrowskim: 52 Smęgorzów;
gorlickim: 53 Staszkówka;
husiatyńskim: 54 Żabince, 55 Czarnokońce wielkie;
jasielskim: 56 Łęki, 57 Łączki, 58 Wojaszówka;
kałuskim: 59 Tomaszowce na Dębinie, 60 Petranka, 61 Dolha wojniłowska;
krośnieńskim: 62 Równe, 63 Iskrzynia, 64, 65 Miejsce-piastowe (dwa razy 4/11 i 26/2), 66 Bóbrka koło Krosna, 67 Łęczany, 68 Nadole;
limanowskim: 69 Jurków, 70 Kamienica, 71 Stronie, 72 Sechna;
lwowskim: 73, 74. Siemianówka (2 razy 13/3 i 19/10), 75. Dornfeld;
mieleckim: 76. Dulcza wielka, 77. Żarówka;
myślenickim: 78. Pcim, 79, 80 Biertowice (dwa razy 20/8 i 13/12);
nowotarskim: 81 Ochotnica, 82 Ludźmierz;
przemyskim: 83 Sielnica;
przemyślańskim: 84 Kurowice, 85 Świrz;
rohatyńskim: 86 Łukowiec;
ropczyckim; 87 Skrzyszów, 88 Ocieka, 89 Góra ropczycka, 90 Sędziszów;
rudeckim: 91 Czerniechów;
rzeszowskim; 92 Świlcza, 93 Czudec;

Zestawienie za rok 1904 wyników lustracyi handlowych w sklepach Kółek rolniczych, prowadzonych we własnym zarządzie.

Liczba porządk.	Nazwa powiatu	Ilość sklepów	Obrót towarowy roczny	STAN CZYNNY: Gotówka w kasie	STAN CZYNNY: Wartość towarów w dniu lustracyi	STAN CZYNNY: Wierzytelności towarowe i pieniężne	STAN CZYNNY: Wartość inwentarza i własnych budynków	STAN CZYNNY: Niedobór	STAN BIERNY: Udziały	STAN BIERNY: Fundusz rezerwowy	STAN BIERNY: Długi towarowe i pieniężne	STAN BIERNY: Nadwyżka
1	Biała . . .	3	97920 —	1735 25	5460 47	9042 48	4008 73	— —	827 40	4000 —	10737 64	4681 89
2	Brody . . .	2	6400 —	31 46	388 29	483 82	675 58	— —	84 40	— —	173 34	1321 41
3	Brzesko . .	13	261360 —	2146 81	16352 06	6852 14	2292 55	[1] 2 39	11885 61	1762 18	9239 11	4759 05
4	Brzozów . .	12	153560 —	3651 01	11001 98	16830 22	6373 63	— —	5899 10	15307 43	5337 30	11313 01
5	Buczacz . .	2	138000 —	750 52	9423 20	6614 20	1416 97	— —	3401 20	6945 34	5846 41	2011 94
6	Gorlice . . .	2	128000 —	2166 09	8319 02	3780 54	9504 35	— —	4060 70	10266 64	6161 64	3281 02
7	Husiatyn . .	5	83560 —	513 02	7682 84	6658 65	7013 37	[1] 20 30	1307 30	9044 67	9516 71	2019 50
8	Jasło . . .	6	133400 —	1650 59	10216 37	5722 84	6656 83	[1] 830 41	4345 95	6318 40	9825 24	4587 45
9	Jaworów . .	2	30000 —	436 22	2553 60	2641 11	481 27	— —	2535 56	643 64	1722 15	1210 85
10	Kałusz . . .	3	42000 —	375 08	1907 23	2068 92	805 54	[1] 218 88	571 43	1038 93	2825 71	939 58
11	Kraków . .	2	24000 —	585 44	1833 94	2252 61	1424 78	— —	2177 40	2626 68	633 76	658 93
12	Krosno . . .	7	194200 —	2424 73	12431 48	6797 07	11577 13	[1] 267 80	5926 42	10176 —	13922 40	3473 39
13	Limanowa , .	3	63800 —	610 77	2798 11	5388 74	2060 72	— —	1133 44	— —	8614 33	1110 57
14	Lwów . . .	8	125400 —	1940 03	3924 30	6361 36	4138 40	[1] 11 45	3715 24	6039 44	3601 30	3019 56
15	Łańcut . . .	7	95700 —	1475 44	3927 84	4200 22	5011 87	[1] 190 49	2848 55	2834 51	7753 24	1369 56
16	Mielec . . .	4	52240 —	1160 08	4376 66	1724 47	1005 09	[1] 677 88	6172 83	— —	2347 78	423 57
17	Mościska . .	6	57000 —	491 67	2970 35	7220 85	5629 93	[1] 65 —	554 10	6971 29	7039 29	1813 12
18	Myślenice . .	6	222400 —	3256 97	15523 34	14581 93	7809 35	— —	3551 12	3620 35	18425 36	15574 76
19	Nisko . . .	4	21000 —	806 45	1452 03	2886 63	1702 54	— —	3120 72	— —	183 —	3543 93
20	Ropczyce . .	3	66720 —	1872 23	4140 53	2345 24	755 81	— —	691 99	5835 41	1478 73	1107 68
21	Rudki . . .	7	200000 —	2615 53	8529 24	7558 01	3473 66	— —	3565 10	6705 59	7916 23	3989 52
22	Rzeszów . .	4	152400 —	3456 43	10819 05	8436 22	6442 39	— —	7732 24	6215 99	10705 59	4500 27
23	Sambor . . .	2	19000 —	482 46	996 43	1466 06	1195 71	— —	755 60	1212 32	611 37	1561 37
24	Sanok . . .	13	706815 —	4881 28	54460 90	28740 78	17898 49	[1] 41 82	17757 90	15970 94	58020 53	14273 90
25	Skałat . . .	5	96200 —	2261 42	5958 11	2888 56	2234 22	[1] 18 17	1194 60	4528 09	5165 84	2471 95
26	Sokal . . .	3	180000 —	223 03	42236 67	13371 68	2289 92	— —	8671 13	— —	46534 58	2915 59
27	Stanisławów .	8	237000 —	1546 77	12011 24	13158 46	3383 37	— —	5148 66	1929 02	18051 77	4970 39
28	Tarnobrzeg .	3	46500 —	575 75	3629 92	2719 32	3975 62	— —	375 40	5967 92	2900 50	1656 79
29	Tarnopol . .	4	32640 —	155 89	771 54	213 91	163 70	[1] 11 35	686 60	75 50	258 69	295 60
30	Tłumacz . .	2	54000 —	42 94	13744 63	6452 17	990 11	[1] 973 22	1837 63	2783 93	16720 46	861 05
31	Trembowla .	2	24000 —	324 56	1155 78	1414 62	232 02	— —	226 —	1715 41	347 35	838 22
32	Wadowice . .	7	178200 —	2663 24	15681 34	17984 71	16321 25	[1] 408 84	15133 34	13653 06	19006 22	5266 76
33	Zbaraż . . .	3	33660 —	615 62	2361 60	1056 52	369 48	— —	1427 —	61 94	2323 28	591 —
34	Złoczów . .	5	56600 —	451 44	2608 46	1252 26	646 57	— —	1243 10	598 39	2151 —	966 24
35	Żółkiew . .	2	15600 —	66 62	905 10	4499 88	131 77	— —	340 62	169 02	4616 20	477 53
36	Żywiec . . .	2	84000 —	432 35	20588 22	21465 67	5645 82	— —	17551 77	3213 62	22500 31	4866 36
37	Inne powiaty .	15	802880 —	4369 40	89047 44	58929 91	59497 47	— —	28995 30	77889 76	97058 98	7900 18
	Razem . .	187	4916155 —	53244 59	412189 31	306062 78	205236 01	3738 —	177452 45	236121 41	440273 34	126623 49

[1] w 1 sklepie.

sanockim: 94, 95, 96, 97 Bykowce (4 razy 1/1 16/4 8/7 i 20/11), 98 Dolina, 99, 100, 101 Sanok (trzy razy 2/1 13/4 i 21/11 do 2/12), 102 Posada sanocka, 103 Pakoszówka, 104, 105 Posada olchowska (dwa razy 2—6/7 i 28—31/12), 106 Zagórz, 107, 108 Posada górna (dwa razy 6/1 i 15 18/12);
stanisławowskim: 109 Meducha, 110 Błudniki, 111 Chorostków, 112 Knihinin kolonia;
skałackim: 113 Stary Skałat, 114 Skałat, 115 Ostapie, 116 Połupanówka, 117 Żerebki królewskie, 118 Hałuszczyńce, 119 Turówka, 120 Rosochowaciec, 121 Hałuszczyńce (drugi raz) 122 Chmieliska;
tarnopolskim: 123 Dolżanka, 124 i 125 Płotycz (dwa razy 1/3 i 9/5), 126 127 Bajkowce (dwa razy 11/3 i 5/5), 128 Czernielów, 129 Kokutkowce;
tarnowskim: 130 Jastrząbka nowa;
wadowickim: 131 Lanckorona, 132 Izdebnik, 133 Stronie, 134 Wysoka, 135 i 136 Zachełmna (dwa razy 26/2 i 12/8), 137, 138 Skawinki (dwa razy 10/2 12/8);
wielickim: 139, 140 Radziszów (dwa razy 21—25/2 i 9—11/12);
zaleszczyckim: 141 Tłuste;
zbarazkim: 142 Zbaraż, 143 Klimkowce, 144 Romanowe sioło;
złoczowskim: 145 Wicyń, 146 Bzowica, 147 Zarwanica, 148 Tustogłowy, 149 Rozważ, 150, 151 Pietrycze (dwa razy 9/3 i 21/5), 152, 153 Skwarzawa (dwa razy 19/5 i 25/10);
żółkiewskim: 154 Skwarzawa stara;
żywieckim: 155 Lachowice.

P. Wojciech Emeryk Lerch, w powiatach:
Brzesko: 1. Wola przemykowska;
Buczacz: 2. Jazłowiec;
Chrzanów: 3. Gromiec; 4. Luszowice;
Dąbrowa: 5. Dąbrówki brneńskie; 6. Olesno;
Jasło: 7. Frysztak; 8. Szebnie;
Jaworów: 9. Fehlbach; 10. Wielkie Oczy;
Krosno: 11. Miejsce piastowe; 12. Myścowa;
Lwów: 13. Kleparów; 14. Hołosko; 15. Kościejów; 16. Basiówka; 17. Hodowice; 18. Glinna; 19. Zuchorzyce; 20. Prusy; 21. Chrusno nowe; 22. Dornfeld; 23. Podsadki; 24. Jastrzębków; 25. Nawarya; 26. Dublany;
Mielec: 27. Przykop;
Mościska: 28. Zakościele; 29. Strzelczyska; 30. Trzcieniec; 31. Podliski; 32. Balice;
Nisko: 33. Kamień; 34. Jeżowe; 35. Łowisko; 36. Łętownia; 37. Groble; 38. Racławice; 39. Wolina; 40. Bieliny; 41. Dąbrowica; 42. Zarzecze; 43. Przędzel; 44. Jarocin;
Nowy Sącz: 45. Sienna;
Przemyśl: 46. Prałkowce;
Rudki: 47. 48. Koniuszki siemianowskie; (27 28/5 i 20/9 1904); 49. Bienkowa Wisznia; 50. Chłopczyce; 51. Rumno; 52. Laszki zawiązane; 53. Buczały;
Rrzeszów: 54. Świlcza;
Sambor; 55. Siekierczyce; 56. Czyszki;
Sanok: 57. Bażanówka.
Skałat: 58 Skałat;
Stanisławów: 59. Knihynin górka; 60. Knihynin kolonia; 61. Jezupol; 62. Delejów; 63. Stanisławów; 64. Bednarów;
Tarnobrzeg: 65. Majdan zbydniowski; 66. Grębów; 67. Wydrza; 68. Machów; 69. Piaski;
Tarnów: 70. 71. Żukowice stare (dwa razy 2—7/8 i 20/10);
Trembowla: 72. Plebanówka, 73. Kobyłowłoki;
Wadowice: 74. Roczyny;
Żółkiew: 75. Glińsko, 76. Winniki ad Żółkiew, 77. Skwarzawa stara.

II. Praktyczne kursa handlowe.

Praktyczne kursa handlowe, utrzymywane stale w Czernichowie, mają za zadanie systematyczne udzielanie zawodowych wiadomości handlowych w takim zakresie, aby uczniowie po odbyciu całego kursu nauki posiadali odpowiednie teoretyczne i praktyczne wykształcenie na sklepikarzy przy przędsiębiorstwach handlowych Kółek rolniczych po wsiach i miasteczkach. Jednorazowy kurs nauki trwa 4 miesiące, z tych dwa miesiące na oddziale I-ym i dwa na II-im.

Uczniów przyjmuje się co drugi miesiąc, licząc od 1. stycznia każdego roku. Równocześnie wśród normalnych stosunków znajduje się na kursach 8-miu. uczniów, tylu bowiem w internacie szkolnym pomieścić się może. Zwykle otrzymują uczniowie stypendya od Zarządu głównego po 100 K na kurs czteromiesięczny, z których pokrywają koszta utrzymania w internacie; wyjątkowo tylko odbywają uczniowie naukę na własny koszt.

W roku 1904 liczyła szkoła 28 uczniów, z tych 4 przeszło do oddziału II-go z roku 1905. Ukończyło kursa 23, a 1 z powodu złych obyczajów został wydalony.

Szkoła pozostawała pod nadzorem kuratora WPana Stanisława Olszewskiego em. c. k. radcy szkolnego z Krakowa, oraz inspektora WPana Leona Nowakowskiego, profesora kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie.

W składzie grona nauczycielskiego zaszła ta zmiana, że nauczyciel towaroznawstwa i praktyki sklepowej p. Zygmunt Wojaczyński zrezygnował z zajmowanej posady, a na jego miejsce został mianowany p. Stanisław Wójcikiewicz od dnia 1-go lipca 1904.

Drugi nauczyciel p. Gustaw Kwiatkowski powołany został na czas od 15. czerwca do 15. lipca do ćwiczeń wojskowych. Ponieważ jego zastępstwo miejscowemi siłami przeprowadzić się nie

Wykaz statystyczny uczniów prakt. kursów handlowych w Czernichowie za rok 1904.

L. p.	Imię i nazwisko ucznia	Wiek	Pochodzi z powiatu	Otrzymał stypendyum K	Otrzymał stypendyum od	Postęp w nauce	Obyczaje	U W A G A.
1	Bisaga Antoni	24	Myślenice	100	Zarządu główn.	dobry	b. dobry	w sklepie Kółka roln. w Zawoi
2	Gurbiel Henryk	17	Kraków	25	„ „	niedost.	złe	wydalony
3	Rysiewicz Paweł	18	Grybów	—	koszt własny	dobry	wzorowe	otworzył własny sklep
4	Motak Bronisław	16	Kamionka	100	Zarządu główn.	dobry	wzorowe	w sklepie Kóła roln. w Sanoku
5	Ćwiertniak Bolesław	14	Wieliczka	100	„ „	b. dobry	b. dobre	w Związku Kółek roln. w Krakowie
6	Mądrzejowski Daniel	16	Kamionka	100	„ „	b. dobry	wzorowe	w sklepie Kółka roln. w Kozłowie
7	Ptoszaj Piotr	19	Brody	100	„ „	b. dobry	wzorowe	„ „ „ w Trościańcu
8	Szostkiewicz Roman	18	Brzozów	100	„ „	b. dobry	wzorowe	„ „ „ w Myślenicach
9	Gabrowski Stanisław	19	Brzesko	100	„ „	dobry	b. dobre	„ „ „ w Ochotnicy
10	Hussak Władysław	19	Sanok	100	„ „	dobry	b. dobre	„ „ „ w Falejówce
11	Krupnik Wojciech	22	Podgórze	—	koszt własny	b. dobry	b. dobre	„ Barberowskiego w Krakowie
12	Siwek Kazimierz	25	Wadowice	100	Zarządu główn.	b. dobry	b. dobre	„ „ „ w Marcyporębie
13	Ferenc Jan	17	Rzeszów	100	„ „	b. dobry	b. dobre	„ „ „ w Chmielniku
14	Ogar Teofil	18	Brzesko	100	„ „	b. dobry	b. dobre	„ „ „ w Łysej Górze
15	Schylowski Mieczysław	19	Lwów	100	„ „	b. dobry	wzorowe	„ „ „ w Jabłonowie
16	Żwoleń Franciszek	21	Rzeszów	100	„ „	dostatecz.	zadowal.	„ „ „ w Lubeni
17	Botiuk Hilary	20	Buczacz	100	„ „	dobry	zadowal.	„ „ „ w Ujściu zielonem"
18	Jarosławski Kazimierz	15	Kamionka	100	„ „	dobry	b. dobre	„ „ „ w Busku
19	Kula Roman	17	Bochnia	100	„ „	dobry	zadowal.	„ „ „ w Kamienicy
20	Kruczek Piotr	19	Rzeszów	100	„ „	dobry	b. dobre	„ „ „ w Futomie
21	Maliszewski Marceli	18	Tarnopol	—	koszt własny	dobry	b. dobre	„ „ „ w Poczapińcach
22	Pupa Józef	16	Ropczyce	100	Zarządu główn.	dobry	b. dobre	„ „ „ w Górze ropczyckiej
23	Sadowski Józef	14	Jarosław	—	koszt własny	b. dobry	b. dobre	„ „ „ w Birczy
24	Szyndrowski Dominik	19	Tarnopol	—	„ „	dobry	b. dobre	„ „ „ w Poczapińcach
25	Basarabowicz Ferdynand	21	Skałat	100	Zarządu główn.	b. dobry	b. dobre	przeszli do II-go oddziału od 1/1 1905.
26	Momola Jan	14	Ropczyce	100	„ „	b. dobry	b. dobre	
27	Jarymowicz Józef	17	Przemyślany	100	„ „	mierny	b. dobre	
28	Kalisz Władysław	20	Gorlice	—	koszt własny	dobry	b. dobre	

dało, przeto Zarząd główny wydelegował na zastępstwo p. Stefana Malczewskiego.

Dnia 16. lipca 1903 JE. P. Minister rolnictwa br. Giovanelli zwiedził, podczas pobytu w Czernichowie, prakt. kursa handlowe i wyraziwszy uznanie dla działalności Towarzystwa Kółek rolniczych wpisał się do księgi pamiątkowej prakt. kursów handlowych.

III. Bezprocentowe pożyczki.

Z funduszu pożyczkowego dla handlowo-przemysłowej działalności Kółek rolniczych korzystały w 1904 r. następujące Kółka rolnicze — (liczba w nawiasie podaje kwotę żądanej przez Kółko rolnicze pożyczki, bez nawiasu wysokość otrzymanej pożyczki):

1. Koniuszki siemianowskie pow. rudeckiego 600 koron (600), 2. Bieńkowa Wisznia pow. rudeckiego 600 koron (600), 3. Tuligłowy pow. rudeckiego 1000 koron (1200). 4. Halicz pow. stanisławowskiego 800 koron (1000), 5. Iskrzynia pow. krośnieńskiego 800 koron (1000), 6. Izdebnik pow. wadowickiego 800 koron (1000), 7. Równe pow. krośnieńskiego 1000 koron (1000), 8. Świlcza pow. rzeszowskiego 1000 koron (1500), 9. Tomaszowce na Dębinie 600 koron (800), 10. Biskupice radłowskie pow. brzeskiego 600 koron (1600), 11. Chłopy pow. rudeckiego 600 koron (1600), 12. Dołha wojniłowska pow. kałuskiego 600 koron (600), 13. Górna wieś pow. myślenickiego 1000 koron (2000), 14. Jastrząbka nowa pow. tarnowskiego 600 koron (1000), 15. Lubatowa pow. krośnieńskiego 600 koron (1000), 16. Łukawiec pow. rohatyńskiego 1500 koron (2000), 17. Mszana pow. gródeckiego 600 koron (600), 18. Radochońce pow. mościskiego 1200 koron (1200), 19. Rakszawa pow. łańcuckiego 1000 koron (1200), 20. Rumno pow. rudeckiego 600 koron (800), 21. Buczacz pow. buczackiego 2000 koron (4000), 22. Buszcze pow. brzeżańskiego 800 koron (800), 23. Bzowica pow. złoczowskiego 300 koron (300), 24. Czyszki pow.. samborskiego 800 koron (1000), 25. Frysztak pow. jasielskiego 1000 koron (2000), 26. Hałuszczyńce pow. skałackiego 600 koron (600), 27. Łysa góra pow. brzeskiego 800 koron (1500), 28. Meducha pow. stanisławowskiego 500 koron (500), 29. Olesno pow. dąbrowskiego 800 koron (800), 30. Ostapie pow. skałackiego 800 koron (1000), 31. Pietrycze pow. złoczowskiego 400 koron (400), 32. Wicyń pow. złoczowskiego 400 koron (400), 33. Wola przemykowska pow. brzeskiego 600 koron (800).

Razem dla 33 Kółek kwota 25.900 koron.

D) Pośrednictwo w zakupnie opału (drzewa i węgla).

Dział ten naszych czynności, o którym w ubiegłym roku pierwszy raz daliśmy obszerniejsze sprawozdanie, rozwinął się bardzo znacznie. Członkowie Kółek rolniczych, uznając korzyści wspólnego zakupna, zaprzestają pokrywać swe zapotrzebowanie opału przez częściowe zakupna u małomiasteczkowych handlarzy i sprowadzają całe wagony węgla i drzewa do rozdziału między siebie. I tu organizacya Kółek rolniczych wykazała swój wielki pożytek, gdyż nauczywszy włościan zbiorowego działania, zapewniła im oszczędności w ważnej rubryce wydatków.

Pośrednictwem naszem, które wykonujemy zupełnie bezpłatnie, zapewniliśmy Kółkom rolniczym odpowiedni towar po cenach hurtownych, przysługujących tylko wielkim odbiorcom. Skierowaliśmy dalej zapotrzebowania ludności włościańskiej do kopalń krajowych, a w lepszych gatunkach węgla do kopalń z Królestwa Polskiego. Już we wstępie do sprawozdania przedstawiliśmy, że zakupno na korzyść kopalń krajowych wzrosło bardzo znacznie. Nawet ta drobna ilość węgla pruskiego, którą zakupiliśmy, byłaby jeszcze niższą, gdyby nie przerwa w eksploatacyi kopalni krajowej Bory i gdyby nie sztrejk w zagłębiu dąbrowskiem. Niektórzy odbiorcy tylko koniecznością zmuszeni, zgodzić się musieli na sprowadzenie węgla z Prus.

Działalność nasza pośrednicząca jest bardzo nie na rękę handlarzom węgla w tych miejscowościach, gdzie ludność od dłuższego już czasu używa węgla do opału. Handlarze ci wyrobili sobie na podstawie układów z kopalniami pewnego rodzaju monopol na niektóre gatunki węgla, do których ludność okoliczna nawykła. Na życzenie handlarzy zamyka kopalnia niektóre stacye kolejowe dla wszelkich zamówień, które nie przechodzą przez ręce handlarza. Tak n. p. dla stacyi Wadowice, Kęty, Andrychów nie można dostawić ani jednego wagonu węgla „Emanuelssegen“, który w tamtych stronach prawie wyłącznie bywa używany, w roku zaś 1904/1905, gdy dostarczyliśmy do stacyi Wieliczka i Bochnia pierwsze wagony węgla z kopalni Bory, otrzymaliśmy powiadomienie, że stacye te są dla dalszych dostaw zamknięte. — Ciężary takiego monopolu w sprzedaży węgla spadają na okolicznych mieszkańców, staraliśmy się zatem w okolice te przy pomocy Kółek rolniczych

wprowadzić inne, odpowiednie ceną i jakością gatunki węgla, aby przełamać upodobanie ludności do jednego gatunku węgla, a tem samem wytrącić z ręki handlarza monopol. Smutna to rzecz, że właśnie krajowe węgle tworzą główny objekt umów kopalń z handlarzami, umów obliczonych na podwyższenie ceny i wyzysk ludności. Dostaw z wielu kopalń krajowych podejmować się nie mogliśmy, bo przy układach wyłączano właśnie te stacye z dostaw, o które głównie nam chodziło celem stworzenia konkurencyi handlarzom.

Pośrednictwo nasze w dostawach węgla będzie z roku na rok coraz znaczniejsze przybierało rozmiary, gdyż coraz trudniej włościanom o nabycie drzewa opałowego, a ceny jego stają się coraz wyższe. Już obecnie zamówienia nasze na węgiel obejmują 27 powiatów kraju, a dostawy węgla idą w okolice, które uważa się ogólnie za obfitujące w lasy.

Oprócz węgla dostarczyliśmy do 3 Kółek rolniczych 6 wagonów drzewa wagi 72.760 kg. z lasów kameralnych w Bolechowie. Dostawy te ze względu na koszta przewozu były możliwe tylko w najbliższe okolice Lwowa. Zgłoszeń o drzewo było znacznie więcej, lecz sprowadzenie z Bolechowa nie kalkulowało się dla odbiorców.

Poniżej podajemy wykaz uskutecznionych dostaw, zestawiony według powiatów:

Biała: Kobiernice 2½ w., Rybarzowice 4 w., Janowice 1½ w., Bulowice 1½ w., Osiek koło Oświęcima 1½ w.

Bochnia: Chełm 1½ w., Rzezawa 5½ w., Uście solne 1½ w.

Brzesko: Łysa góra 1 w., Zaborów 4 w., Porębka uszewska 1½ w., Przybysławice 4½ w., Biskupice radłowskie 1½ w., Strzelce wielkie 2 w.

Buczacz: Jazłowiec 1½ w.

Gorlice: Głęboka 1½ w., Szalowa 1½ w., Libusza 1½ w.

Husiatyn: Żabińce 1 w.

Jarosław: Cieszacin mały 1½ w.

Jasło: Niewodna 2½ w., Kołaczyce 4½ w., Sądkowa 1 w., Wiśniowa n. Wisłokiem 1 w., Szebnie 2½ w., Roztoki 1 w., Łączki 2½ w.

Krosno: Iwonicz 7½ w., Krościenko wyżne 3 w., Łężany 1½ w., Targowiska 1 w.

Lwów: Kozielniki 7½ w.

Łańcut: Albigowa 4½ w., Ostrów 1½ w., Gać 1½ w., Rakszawa 1½ w., Czarna 1 w.

Mielec: Czermin 1½ w.

Mościska: Lipniki 1½ w.

Myślenice: Wola radziszowska 1 w., Budzów 1½ w., Górna wieś 1 w., Krzyszkowice 1½ w.

Podhajce: Gniłowody 1½ w.

Ropczyce: Borek wielki 3 w.

Rudki: Rudki 4½ w.

Rzeszów: Boguchwała 6 w.

Sanok: Klimkówka 1½ w.

Skałat: Rosochowaciec 1½ w.

Sokal: Ostrów 1½ w.

Tarnobrzeg: Gorzyce 1 w.

Tarnów: Szynwałd 8 w., Niecieczа 3 w.

Trembowla: Darachów 1½ w.

Wadowice, Stanisław dolny 1 w., Przytkowice 1½ w., Brzezinka 2½ w., Chocznia 1½ w., Izdebnik 4 w., Leńcze 1½ w., Tłuczań 2 w.

Wieliczka: Grabie 1½ w., Radziszów 13 w., Siercza 3 w., Bierzanów 2½ w., Raciborsko 4½ w., Wróblowice 1½ w., Mietniów 1 w., Krzyszkowice 3 w.

Żywiec: Świnna 1½ w.

Według źródeł nabycia *) przedstawiają się dostawy uskutecznione przez nas następująco:

1. z kopalni krajowej Bory 54½ w. wartości	4.798 K.
2. z kopalni kraj. Tenczynek 9 w. wartości	768 K.
3. z kop. w Królestwie „Saturn“ 69½ w. wartości	8.340 K.
4. z kop. pruskiej Nowa Przemszą 34½ w. wartości	3.243 K.
5. z kop. pruskiej Centrum 6 w. wartości	768 K.
razem 173½ w. na 100 q za	18.005 K.

Drzewa dostarczono: 1. w powiat lwowski, dla K. r. Siemianówka 3 wag., czyli 73½ m. kub. za 404·26 K.; dla K. r. Sichów 2 wag: czyli 44 m. kub. za 242 K.; 2. w powiat gródecki: dla K. r. Gródek 1 wag. czyli 24 m. kub. za 132 K. Razem daje to 6 wagonów, zawierających 35½ sąga za 778·25 K. loco Bolechów.

E) Ochotnicze straże pożarne Kółek rolniczych.

Akcya na polu obrony pożarnej, przyjęta w program działalności Zarządu głównego w drugiej połowie 1902 r., ustalona została w początkach 1903 r. układem między Zarządem głównym Towarzystwa a kraj. Związkiem ochotniczych straży pożarnych. Dosłowną treść układu podaliśmy w zeszłorocznem sprawozdaniu. Tutaj przypominamy tylko, że na podstawie zmian, przeprowadzonych w statucie Towarzystwa na Ogólnej Radzie w r. 1904, ochotnicze straże pożarne, zawiązywane przy Kółkach rolniczych, nie tworzą osobnych stowarzyszeń z odrębnym statutem, lecz są częścią organizacyi kółkowej. Członków Kółka rolniczego, należących do straży, obowiązuje prócz statutu Towarzystwa regulamin, ułożony dla nich za wspólnem porozumieniem się Związku i Zarzą-

*) Uwaga: Na wstępie do sprawozdania zestawienie nie jest dokładne, gdyż przez pomyłkę zaliczono węgle pochodzące z kopalni „Centrum“ do węgli krajowych.

du głównego. Zarząd główny kieruje strażami pod względem organizacyjnym i administracyjnym, Związek zaś ochotniczych straży pożarnych spełnia nad niemi patronat pod względem technicznego urządzenia i prowadzenia.

Ułożenie pewnych stałych norm dla działalności Kółek rolniczych na polu obrony pożarnej było wskazane już dla tego, że ruchliwsze Kółka sprawą tą od dawna żywo się interesowały. Z ich inicyatywy powstało przed zawarciem układu kilkadziesiąt straży wiejskich. Jedne z nich stanęły jako samodzielne stowarzyszenia i przystąpiły do Kraj. Związku ochotniczych straży pożarnych, większość jednak nie miała ustalonej organizacyi i tworzyła luźne skupienia, zależne i od Kółka rolniczego, jako inicyatora, i od Zwierzchności gminnej.

Układ między Związkiem ochotniczych straży pożarnych a Zarządem głównym wprowadzić może pożądany od dawna ład w nieuregulowane dotąd stosunki i oprzeć działalność Kółek rolniczych, które uważały za swój obowiązek zająć się sprawami pożarnictwa, na trwalszych, jasno określonych podstawach. Kółko rolnicze bowiem mieć będzie odtąd dokładnie oznaczone granice nie tylko swych praw, ale i obowiązków wobec założonej przez siebie straży.

Tworzenie ochotniczych straży pożarnych, zmusza Kółka rolnicze do ponoszenia różnych ciężarów, do nakładów pracy i pieniędzy. Jeżeli Kółka rolnicze podejmują się dobrowolnie tego trudnego i kłopotliwego zadania, to czynią to dla tego, że jako skupienie poważniej i jaśniej myślących mieszkańców gminy uważają za swój obowiązek wprowadzanie w życie tych urządzeń bezpieczeństwa publicznego, które samopomocą muszą być stworzone, jeżeli o ich utworzenie nie dbają powołane do tego czynniki.

Gdzie Zwierzchność gminna zorganizuje straż pożarną, gdzie Rada powiatowa postara się o należyte funkcyonowanie obrony pożarnej po gminach, gdzie wreszcie Związek ochotniczych straży dotrze i przeprowadzi założenie związkowej straży, wszędzie tam Kółko rolnicze będzie się czuło zwolnione od wkraczania w czynności, które na mocy statutu mogą, lecz nie muszą wchodzić w zakres jego działania. Kółka, tworząc własne straże nie chcą ani stawać na miejsce związkowych straży, ani zastępować należycie funkcyonujących gminnych straży, nie! — one chcą jedynie zapełnić dobrowolnem poświęceniem te ogromne luki w obronie pożarnej kraju, które milionowych strat są powodem.

Zaznaczyć musieliśmy to całkiem jasne stanowisko ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych, bo nie tylko, że niektóre Zwierzchności gminne i Rady powiatowe z pewną niechęcią odnoszą się do działalności strażackiej Kółek, ale nawet sam ich patron: Związek ochotniczych straży nieufnie spogląda na te przybrane dzieci, jakgdyby posądzając je, że one wstrzymują naturalny przyrost związkowych straży po siedzibach Kółek rolniczych.

Zarząd główny nie wywiera żadnego nacisku na Kółka rolnicze, aby zawiązywały straże; inicyatywę i decyzyę zostawić musi własnemu uznaniu Zarządów Kółek już ze względu na to, że miejscowe stosunki najważniejszą w tej sprawie odgrywają rolę. Pod naciskiem powstawałyby co prawda straże liczniej, ale wartościowo nie byłoby przybytku. Zanim Kółko rolnicze uchwali zawiązanie straży, musi dokładnie rozważyć, czy podjętym obowiązkom podołać będzie mogło. Może zaś im podołać tylko wtedy, gdy po pierwsze rozporządza ludźmi obznajomionymi z głównemi zasadami obrony pożarnej i po drugie, gdy ma fundusze na dostarczenie straży przyborów i przyrządów potrzebnych do należytego i skutecznego jej funkcyonowania.

Celem przygotowania instruktorów dla straży pożarnych Kółek rolniczych urządził Krajowy Związek ochotniczych straży pożarnych w porozumieniu z Zarządem głównym i odnośnymi Zarządami powiatowymi Kółek rolniczych w r. 1904 cztery trzydniowe **kursa pożarnictwa**:

1. w Jarosławiu dla Kółek rolniczych pow. jarosławskiego;
2. w Komarnie dla Kółek rolniczych pow. rudeckiego;
3. w Jaśle dla Kółek rolniczych pow. jasielskiego;
4. w Rzeszowie dla Kółek rolniczych pow. rzeszowskiego.

Celem poinformowania zaś Kółek rolniczych o zasadniczych przepisach przy zawiązywaniu ochotniczych straży wydana została broszurka p. t. „Wskazówki dla ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych“.

Poniżej podajemy wykaz ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych, zawiązanych dotąd na warunkach układu ze Związkiem ochotniczych straży pożarnych i przyjętych pod Patronat tegoż Związku. W szeregu po lewej stronie pomieszczone są straże, których zawiązanie podaliśmy z zeszłorocznem sprawozdaniu, po prawej stronie zaś jest wykaz tych, które powstały w drugiej połowie 1904 r. i w początkach 1905 r

Bochnia.

1. Kobyle.
2. Wiśnicz stary.

Buczacz.

3. Potok złoty.

    4. Podzameczek.

Brzesko.

    5. Borzęcin górny.
    6. Jadowniki podgórne.
    7. Maszkienice.
    8. Strzelce wielkie.
    9. Szczurowa.
    10. Zaborów.

Brzeżany.

11. Kozłów.

Dąbrowa.

12. Miechowice wielkie.

Husiatyn.

13. Jabłonów.
14. Czarnokońce.
15. Hadynkowce.

Jarosław,

16. Cieszacin wielki.

Jasło.

17. Czeluśnica.
18. Łączki.
19. Wojaszówka.
20. Szebnie.

Kolbuszowa.

21. Trzęsówka.

Krosno.

22. Myścowa.

Limanowa.

23. Kamienica.

Lwów.

24. Basiówka.
25. Chrusno nowe.
26. Glinna.
Hodowice*).
27. Krotoszyn.
28. Krzywczyce.
29. Kulparków.
30. Malechów.
31. Podsadki.
32. Rzęsna polska.
33. Siemianówka.
34. Zamarstynów.
35. Zimna woda.
36. Żydatycze.
37. Falkenstein.
38. Holosko wielkie.
39. Kamienopol.
40. Kozielniki.
41. Rakowiec.
42. Serdyca.
43. Zubrza.

Łańcut.

44. Gać.
45. Mikulice.

Mielec.

46. Rożniaty.

Myślenice.

47. Wola radziszowska.

Nadwórna.

48. Śty Józef.

Przemyśl.

49. Grochowce.
50. Prałkowce.

Przemyślany.

51. Alfredówka.
52. Majdan lipowiecki.

Ropczyce.

53. Borek wielki.

Rudki.

54. Andryanów.
55. Bienkowa Wisznia
56. Buczały
57. Chłopy
58. Katarynice.
59. Koniuszki siemianowskie.
60. Tuligłowy.

Rzeszów.

61. Boguchwała.
62. Zaczernie.

Sambor.

63. Biskowice.

Sanok.

64. Posada jaćmierska.

Wieliczka.

65. Biskupice.

F) Działalność oświatowa.

I. Zasilanie bibliotek Kółek rolniczych.

Statut Towarzystwa w § 12. wkłada na każde Kółko rolnicze obowiązek: „utrzymywać własne czytelnie i biblioteczki, krzewić zawodową wiedzę rolniczą, wpływać na uszlachetnienie obyczajów i zamiłowanie do pracy“.

Trudno wymagać, aby nowopowstające Kółko rolnicze bez pomocy obowiązek ten spełniło, bo do założenia biblioteczki potrzeba nie tylko funduszu, którym nowe Kółko nie rozporządza, ale i znajomości rzeczy celem doboru odpowiednich dziełek.

*) Straż pożarna w Hodowicach, powiatu lwowskiego jest strażą związkową i tylko przez omyłkę została podana w sprawozdaniu za r. 1903 jako straż Kółka rolniczego.

Uwzględniając to, Zarząd główny przesyła do każdego nowozawiązanego Kółka rolniczego o ile możności w czasie najkrótszym po jego zatwierdzeniu, bezpłatnie 40—50 książek jako zawiązek przyszłej biblioteczki Kółka. Książki te oddaje pod opiekę Zarządu Kółka i robi Zarząd odpowiedzialnym za utrzymanie w całości i należytym porządku otrzymanych książek. Zarząd Kółka, względnie z jego ramienia mianowany bibliotekarz, ma prowadzić dokładną ewidencyę wypożyczonych i zwróconych książek. Przy tem poleca się Zarządowi Kółka, aby obok „Przewodnika Kółek rolniczych“ odczytywano wspólnie na zebraniach niedzielnych i świątecznych nadesłane dziełka treści rolniczej, gdyż przyczynia to się do rozszerzenia zawodowej wiedzy rolniczej. Zgromadzenie członków na te wspólne czytania usuwa równocześnie szkodliwy wpływ karczmy, chroni od bezmyślnych lub gorszących rozmów i zabaw i wpływa tem samem na umoralnienie życia.

Przy wysłaniu książek zwraca się równocześnie uwagę Zarządu Kółka rolniczego, że nadesłane dziełka uważać powinien tylko jako zawiązek biblioteki. Zadaniem Zarządu starać się o powiększenie biblioteczki, zatem na zakupno nowych książek należy obracać część wkładek, złożonych przez członków, a jeżeli Kółko rolnicze prowadzi przedsiębiorstwo, część zysków z tegoż przeznaczać należy na rozszerzenie biblioteki.

W ten sam sposób, co nowozawiązane Kółko rolnicze, popierać musimy w działalności oświatowej dawniej założone Kółka rolnicze, które po dłuższym letargu zbudziły się do nowego życia. Wprawdzie Kółka te otrzymały przed kilku czy kilkunastu laty małą biblioteczkę, lecz albo ślad jej w tym przeciągu czasu zupełnie zaginął, albo też z książek pozostały zniszczone resztki, które potrzeb członków zaspokoić nie mogą. Uważamy zatem za nasz obowiązek zasilić książkami reorganizujące się Kółka, aby, rozpocząwszy na nowo działalność, mogły spełniać czynności wskazane §. 12 statutu.

W ciągu 1904 r. rozesłaliśmy bezpłatnie do nowozawiązanych Kółek rolniczych 6384 książek; do dawniejszych Kółek 998, **razem 7382 książek.**

W roku 1903 rozesłaliśmy 5.855 książek.

Z cyfr tych przekonać się łatwo, że działalność nasza na polu oświatowem przewyższa nawet działalność niektórych Towarzystw, których wyłącznem polem pracy jest tworzenie biblioteczek i czytelń. Na krzewienie oświaty nie korzystamy z żadnych subwencyi, a wydatki pokrywamy z subwencyi na ogólne cele Towarzystwa, chociaż przychodzi nam to z wielkim trudem.

Zwykle działalność naszą na polu oświaty — jak to się przekonaliśmy z różnych sprawozdań o Towarzystwie, pomieszczanych po pismach i broszurach — albo załatwia się króciutką wzmianką albo zupełnie pomija, prawdopodobnie dlatego, że działalność rolnicza i handlowa wysuwa się na pierwszy plan.

A jednak działalność oświatowa za pomocą Kółek rolniczych widocznie uważana bywa za jedną z najskuteczniejszych, gdyż inne Towarzystwa oświatowe bardzo chętnie opierają własną działalność o Kółka rolnicze, uważając, że przez nie najprędzej dotrą do ludu.

Podajemy tak samo jak w roku ubiegłym szczegółowe zestawienie wysłanych książek. Wyszłoby na korzyść sprawie, gdyby dział ten znalazł krytyczną ocenę, gdyż otrzymalibyśmy zapewne wskazówki, jakiemi książkami należałoby prócz wysyłanych zasilać biblioteczki Kółek.

Z wydawnictw Macierzy polskiej.

1) Dr. Kazimierz Miczyński — „Rolnik wzorowy“ 147 egz.
2) Froń — „O hodowli drzew i krzewów owocowych“ 29 egz.
3) Józef Brykczyński — „O lesie i drzewach przypolnych“ 80 egz.
4) Mieczysław Kowalewski — „O zwierzętach szkodliwych i pożytecznych w gospodarstwie“ 84 egz.
5) Władysław Szybiński — „Uprawa roślin pastewnych“ cz. I. 89 egz.
6) Władysław Szybiński — „Uprawa roślin pastewnych“ cz. II. 98 egz.
7) A. Herget — „Warzywnictwo“ 136 egz.
8) Władysław Szybiński — „Nauka o nawozach“ 100 egz.
9) Kubicki — „Weterynarya popularna“ 126 egz.
10) Dr. Barański — „Konie gospodarskie“ 4 egz.
11) M. C. Prawdzic — „Praktyczne rady i wskazówki chowu królików“ 123 egz.
12) J. Mielnicki — „Pogadanki o hodowli ryb“ 14 egz.
13) Maciej Moraczewski — „O budowie zagród włościańskich“ 61 egz.
14) Dr. Emil Merczyński — „Zdrowie dzieci“ 64 egz.
15) Dr. Kowalski — „O budowie i pielęgnowaniu ciała ludzkiego“ 3 egz.
16) Dr. Antoni Danysz — „O wychowaniu“ 3 egz.
17) Janko z Grzegorzewic — „Za Dunajem“ 14 egz.
18) A. Flammarion — „Astronomia“ 2 egz.
19) Eliza Orzeszkowa — „Nad Niemnem“ 53 egz.
20) K. Nitman — „Jan Kiliński“ 24 egz.
21) Władysław Bełza — „Dobry syn“ 36 egz.
22) Władysław Strowski — „Lepiej późno, niż nigdy“ 3 egz.
23) Bruno Bielawski i Walery Łoziński — „Gawędy i powieści“ 74 egz.
24) Dr. Konstanty Wojciechowski — „Wolne chwile“ 82 egz.
25) Władysław Lubicz — „Oko proroka“ 101 egz.
26) Pini — „Syrokomla“ 44 egz.
27) A. Mickiewicz — „Pisma poetyczne“ 70 egz.
28) A. Mickiewicz — „Pan Tadeusz“ 61 egz.
29) D. Janowski — „O sławnym pisarzu J. I. Kraszewskim“ 18 egz.
30) Prof. Pieniążek — „O życiu i pismach A. Mickiewicza“ 52 egz.
31) A. Chołoniewski — „Tadeusz Kościuszko“ 53 egz.
32) D. Janowski — „Życie św. Brunona“ 19 egz.
33) Dr. Fr. Papée — „Święty Kazimierz, królewicz polski“ 63 egz.
34) Władysław Bełza — „Królowa Korony Polskiej“ 62 egz.
35) Dr. K. Fałkiewicz — „O Maryi Konopnickiej“ 2 egz.
36) J. U. Niemcewicz — „Śpiewy historyczne“ 40 egz.
37) Walerya Szalay — „Królewskie pacholę“ 95 egz.
38) Józef Bałaban — „Historya Polski“ 99 egz.
39) Wł. Anczyc — „Dzieje Polski“ 8 egz.
40) Fr. Jaworski — O Żółkwi i jej dziedzicach“ 11 egz.
41) Ludwik Tur — Uniwersytet wileński“ 8 egz.
42) Ciompa — „Poradnik w sprawach pieniężnych“ 3 egz.

Z wydawnictw „Komitetu wydawnictwa dziełek ludowych“.

43) Seweryn Wiśniewski — „Przewodnik w leczeniu chorób u koni i bydła“ 14 egz.
44) Świerzawski — „Nawozy własnego gospodarstwa“ 8 egz.
45) Stanisław Malinowski — „O uprawie roślin kłosowych“ 32 egz.
46) Nauczyciel z Nowodworzec — „Ciekawe rzeczy“ 57 egz.
47) Dr. Szczepański — „Jak ratować życie ludzkie“ 11 egz.
48) Dr. Szczepański — „Jak trzeba żyć, żeby nie chorować“ 34 egz.
49) Gospodarz — „Droga do dobrobytu“ 15 egz.
50) Bronisław Sokalski — „Weź i czytaj“ 40 egz.
51) „Za wiarę świętą“ 60 egz.
52) Klemens Junosza — „Niepiśmienny“ 26 egz.
53) Józef z nad Obry — „Szkaplerz wiarusa“ 2 egz.
54) Józef Dzierzkowski — „Ślizka do przepaści droga“ 11 egz.
55) „Śpiewajcie Panu“ 18 egz.
56) „Łeśko Oferma“ 3 egz.
57) „Anielskie serca“ 21 egz.
58) F. Marzec — „Z pod wiejskiej strzechy“ 1.
59) Ks. Szymała — „Czytania majowe“ 11 egz.
60) Szcz. Zahajkiewicz — „Piastun Chrystusa“ 21 egz.
61) „Źli ludzie“ — 13 egz.
62) „Na krakowskim zamku“ 13 egz.
63) Szcz. Parasiewicz — „Św. Kinga“ 38 egz,
64) Br. Sokalski — „Tomkowa mogiła“ 25 egz.
65) Julian Nowakowski — „Własna pomoc“ 55 egz.
66) Krystyn — „Na nowych drogach“ 11 egz.
67) Walery Łoziński — „Ludzie z pod słomianej strzechy“ 1 egz.
68) „Dwaj bracia“ 2 egz.
69) B. Baranowski — „Sześć powiastek“ 4 egz.
70) „O Wiesławie“ 8 egz.
71) L. Tatomir — „O Janie III. Sobieskim“ 38 egz.
72) „Święty Stanisław Szczepanowski“ 13 egz.
73) Fr. Marzec — „Dwie historye“ 28 egz.
74) Piotr Zbrożek — „Trzy domy“ 16 egz.
75) Sienkiewicz — „Obrazki historyczne z Potopu“ 28 egz.
76) Sienkiewicz — „Bitwa pod Grunwaldem“ 18 egz.
77) Sienkiewicz — „Oblężenie Zbaraża“ 12 egz.
78) Dr. K. J. Nitman — „Za świętą sprawę“ 57 egz.
79) „Święty Kazimierz“ 30 egz.
80) „Na przednowku“ 18 egz.

Z wydawnictw „Stowarzyszenia byłych uczniów szkoły rolniczej zimowej w Cieszynie“.

81) Paweł Suchanek — Osuszanie ziemi“ 115 egz.
82) Adolf Kotas — „Owocówka jabłkówka“ 140 egz.
83) Władysław Szybiński — Wzdęcie u bydła“ 119 egz.
84) Jan Stwiertnia — „Dojenie krów“ 141 egz.

Z wydawuictw „Prawdy“.

85) Dr. Teodor Kosch — „O należytościach skarbowych“ 19 egz.
86) Jan Magiera — „Słowianie“ 5 egz.

Z wydawnictw „Lwowskiego Towarzystwa Oświaty ludowej“.

87) J. D. A. — „Bartosz Głowacki“ 17 egz.

Z wydawnictw „Krakowskiego Towarzystwa Oświaty ludowej“.

88) Koneczny — „Polska za Piastów“ 3 egz.
89) Koneczny — „Polska za Jagiellonów“ 3 egz.
90) Kraszewski — „Ksiądz Kordecki“ 37 egz.
91) Kraszewski — „Zygmuntowskie czasy“ 4 egz.
92) „Stanisław Żółkiewski“ 22 egz.
93) Marya Radziewiczówna — „Szary proch“ 28 egz.
94) J. K. Maćkowski — „Modlitwa za Bismarka“ 4 egz.
95) Wincenty Pol — „Losy poczciwej rodziny“ 27 egz

Z wydawnictw „Towarzystwa Kółek rolniczych“.

96) Ks. A. Koleński — „O potrzebie i sposobach oszczędzania“ 126 egz.
97) Jerzy Turnau — „Przechadzka po polach“ 126 egz.
98) Bolesław Pobóg-Górski — „O użyciu nawozów sztucznych“ 136 egz.
99) Karol Sieprawski — „Jak się starać o trafiki i jak je prowadzić należy?“ 127 egz.
100) Józef Mikułowski-Pomorski — „W jaki sposób kupować nawozy sztuczne?“ 156 egz.
101) T. J. P. — „O łąkach“ 141 egz.
102) T. J. P. — „Kilka słów o pastwiskach“ 136 egz.
103) Z. Jałbrzykowski — „O wyrobie win z jagód i owoców“ 106 egz.
104) Julian Tałasiewicz — „Wskazówki dla włościan w sprawach spadkowych i opiekuńczych“ 126 egz.
105) Niewyzyskane ulgi podatkowe dla domów włościańskich“ 127 egz.
106) Kazimierz Dulęba — „Wskazówki do uprawy mało rozpowszechnionych roślin pastewnych, marchwi pastewnej i końskiego zębu“ 151 egz.
107) Dr. Jan Blauth — „Drenowanie“ 131 egz.
108) Ks. A. Koleński — „O współudziale Kółek rolniczych w walce przeciw alkoholizmowi“ — 151 egz.
109) Józef Gumowski — „O komasacyi i dzieleniu wspólnych gruntów“ 146 egz.
110) Karol Sieprawski — „O opustach podatku gruntowego z powodu klęsk elementarnych“ 131 egz.
111) Dr. Jan Blauth — „Nawodnianie gruntu“ 21 egz.
112) „Przewodnik Kółek rolniczych“ z r. 1902 i 1903 (zbroszurowany) 193 egz.

Z różnych wydawnictw.

113) Popiel — „O hodowli bydła“ 2 egz.
114) A. Kurowski i W. Tabeau — „Hodowla drzew i krzewów owocowych“ 118 egz.
115) Edmund Jankowski — „Sad przy chacie“ 8 egz.
116) Tyniecki — „Sadownictwo gospodarskie“ 6 egz.
117) Janowski — „Hodowla nasion traw pastewnych“ 3 egz.
123) Wł. Szybiński — „Pomoc przy porodach u krów“ 97 egz.
124) Sniegocki — „Żywienie zwierząt gospodarskich“ 27 egz.
125) Jan Guckler — „Przepisy o pomorze świń“ 5 egz.
126) Stobiecki — „O korzyściach drenowania“ 81 egz.
127) „Ustawa budownicza dla wsi i pomniejszych miasteczek“ 78 egz.
128) „Nowa ustawa drogowa“ 81 egz.
129) Dr. Godlewski — „Pogadanka o pokarmach roślin i nawozach sztucznych“ 127 egz.
130) Kraszewski — „Dziecię starego miasta“ 18 egz.
131) „Kornel Ujejski“ 1 egz.
118) Herget — „O suszeniu owoców i warzyw“ 2 egz.
119) Tomaszewski — „O uprawie roli“ 2 egz.
120) Dr. T. Ciesielski — „Miodosytnictwo“ 1 egz.
121) Kwiatkowski — „Wskazówki dla początkujących pszczelarzy“ 1 egz.
122) Steuert — „Rady sąsiada“ 103 egz.
132) „Ostrożnie z ogniem“ 33 egz.
133) „Jak obierano królów w Polsce“ 112 egz.
134) „Nowy Dzwonek“ (zbroszurowany) 28 egz.
135) Sienkiewicz — „Krzyżacy“ 16 egz.
136) „Sztuczki dramatyczne“ 20 egz.
137) Zych — „Za świętą wiarę i mowę“ 4 egz.

Oprócz tego wysłano książeczek w języku ruskim, których szczegółowo nie wymieniamy, do Kółek rolniczych we wschodnich powiatach kraju 388 egz.

Wysłano książek do nowozał. Kółek	.	6.384
„ „ do Kółek dawnych	.	998
Razem	.	7·382

II. Pośrednictwo w zakupnie książek.

Zarząd główny pośredniczył Kółkom rolniczym i ich członkom w zakupnie książek. Nabyto za naszem pośrednictwom w roku 1904 następujące książki:

Z wydawnictw „Macierzy polskiej“.

1) Choloniewski — „Tadeusz Kościuszko“ 22 egz.
2) A. Mickiewicz — „Pan Tadeusz“ 40 egz.
3) „ „ „Pisma poetyczne“ 5 egz.
4) J. U. Niemcewicz — „Spiewy historyczne“ 5 egz.
5) Józef Bałaban — „Historya Polski“ 3 egz.
6) Fr. Jaworski — „O Żółkwi i jej dziedzicach“ 15 egz.
7) Ludwik Tur — „Uniwersytet wileński“ 2 egz.
8) Walerya Szalay — „Królewskie pacholę“ 4 egz.
9) Pini — „Syrokomla“ 5 egz.
10) Władysław Bełza — „Dobry syn“ 17 egz.
11) Dr. Fr. Papée — „Śty Kazimierz“ 4 egz.
12) Pieniążek — „O życiu i dziełach A. Mickiewicza“ 15 egz.
13) Dr. K. Falkiewicz — „O Maryi Konopnickiej“ 1 egz.
14) Dr. Konstanty Wojciechowski — „Wolne chwile“ 2 egz.
15) Janko z Grzegorzewic — „Za Dunajem“ 1 egz.
16) B. Bielawski i W. Łoziński — „Gawędy i powieści“ 3 egz.
17) „O biedzie chłopskiej“ 15 egz.
18) „Encyklopedya“ 1 egz.
19) Ciompa — „Poradnik w sprawach pieniężnych“ 9 egz.
20) Flammarion — „Astronomia“ 2 egz.
21) Dr. K. Kowalski — „O budowie i pielęgnowaniu ciała ludzkiego“ 2 egz.
22) Dr. K. Miczyński — „Rolnik wzorowy“ 5 egz.
23) Kubicki — „Weterynarya popularna“ 2 egz.
24) Dr. Barański — Konie gospodarskie“ 15 egz.
25) Wł. Szybiński — „Nauka o nawozach“ 4 egz.
26) Herget — „Warzywnictwo“ 2 egz.
27) M. Kowalewski — „O zwierzętach szkodliwych i pożytecznych“ 1 egz.
28) Froń — „O hodowli drzew i krzewów owocowych“ 43 egz.
29) M. E. Prawdzic — „Praktyczne rady i wskazówki chowu królików“ 18 egz.

Z wydawnictw „Komitetu wydawnictwa dziełek ludowych“.

30) Fr. Marzec — „Dwie historye“ 17 egz.
31) „Za wiarę świętą“ 17 egz.
32) Sienkiewicz — „Bitwa pod Grunwaldem“ 4 egz.
33) „Chrust jako karm dla bydła“ 6 egz.
34) L. Tatomir — „O Janie III.“ 16 egz.
35) Szcz. Parasiewicz — Śta Kinga“ 15 egz.
36) „Na krakowskim zamku“ 2 egz.
37) J. Nowakowski — „Własna pomoc“ 3 egz.
38) Ks. Boczar — „Spiewajcie Panu“ 6 egz.
39) St. Malinowski — „O uprawie roślin kłosowych“ 3 egz.
40) „Obrazki historyczne z Potopu“ 15 egz.

Z wydawnictw „Tow. Oświaty ludowej“.

41) Kraszewski — „Kordecki“ 6 egz.
42) „ „Zygmuntowskie czasy“ 2 egz.
43) Koneczny — „Polska za Piastów“ 4 egz.
44) „ „Polska za Jagiellonów“ 4 egz.
45) Rodziewiczówna — „Szary proch“ 7 egz.
46) Wincenty Pol — „Losy poczciwej rodziny“ 6 egz.
47) Maćkowski — „Modlitwa za Bismarka“ 10 egz.
48) Dr. St. Kozłowski — „Stanisław Żółkiewski“ 6 egz.
49) J. D. A. — „Bartosz Głowacki“ 17 egz.

Z wydawnictw „Romana Jasielskiego w Stanisławowie“.

50) J. Nowina — „Pod Grunwaldem“ 11 egz.
51) K. Króliński - „Nasze dzieje“ 36 egz.
52) „ „ „Dzieje nasze po rozbiorze Polski“ 17 egz.
53) K. Króliński — „Naród polski i jego ziemie“ 37 egz.
54) K. Króliński — „Powstanie kościuszkowskie“ 18 egz.
55) J. Sokulski — „Legiony polskie“ 17 egz.
56) K. Króliński — „Księstwo warszawskie“ 18 egz.
57) „ „ „Galicya od r. 1772 do naszych czasów“ 6 egz.
58) J. Sokulski — „Wojna o niepodległość Polski w r. 1830/1“ 15 egz.

Z wydawnictw „Prawdy“.

59) Mieczysław Szybalski — „Pogadanki o księgach gruntowych“ 2 egz.
60) Dr. Teodor Kosch — „Wiadomości o należytościach skarbowych“ 16 egz.

Z wydawnictw „Kraj. Związku ochotn. straży pożarnych“.

61) „Szkoła pożarnictwa“ 3 egz.
62) „Podręcznik dla ochotniczych straży pożarnych“ 2 egz.
63) „Sygnały“ 3 egz.
64) „Ćwiczenia z sikawkami“ 6 egz.
65) „ rzędowe 6 egr.
66) „ gimnastyczne 6 egz.
67) „Straże pożarne w gminach wiejskich“ 5 egz.
68) „Sekretarz strażacki“ 2 egz.
69) „Na strażnicy“ 1 egz.
70) „Poświęcenie strażaka“ 1 egz.
71) „Na wesołe chwile“ 1 egz.

Z wydawnictw „Stowarzyszenia byłych uczniów rolniczej szkoły zimowej w Cieszynie“.

72) Jan Stwiertnia „Dojenie krów“ 97 egz.
73) Władysław Szybiński — „Wzdęcie u bydła“ 65 egz.
74) Adolf Kotas — „Owocówka jabłkówka“ 12 egz.
75) Paweł Suchanek — „Osuszanie ziemi“ 12 egz.
76) „Kartki obrazkowe“ 44 seryi.

Sztuczki dramatyczne.

77) Chociszewski „Scena ludowa“ 3 egz.
78) „ „Pałka Madeja“ 3 egz.
79) „ „Gwiazdka i Gwiazdor“ 2 egz.
80) „ „Czarodziejski stolik“ 4 egz.
81) Anczyc — „Błażek opętany“ 12 egz.
82) „ „Łobzowianie“ 1 egz.
83) „ „Chłopi arystokraci“ 5 egz.
84) J. K. Gregorowicz „Werbel domowy“ 2 egz.
85) Zenon Parvi — Hanusia krożańska“ 1 egz.
86) J. Nowakowski — „Sen“ 2 egz.
87) Maskof „Car jedzie“ 1 egz.
88) Ks. Jan Wróbel - „Przyjaciele ludu“ 12 egz.
89) Lasota — „Kościuszko pod Racławicami“ 1 egz.
90) Smotrycki — „Janek sierota“ 7 egz.
91) „Emigracya chłopska“ 1 egz.
92) Staszczyk — „Dziesiąty pawilon“ 2 egz.
93) „ „Kościuszko w Petersburgu“ 1 egz.
94) „ „Stary mundur“ 4 egz.
95) „ „W katordze“ 3 egz.
96) „ „Matka żyje“ 3 egz.
97) „ „Noc w Belwederze“ 1 egz.

Z różnych wydawnictw.

98) Sienkiewicz — „Trylogia“ 3 egz.
99) „ „Quo vadis“ 4 egz.
100) „ „Bartek zwycięzca“ 2 egz.
101) „ „Krzyżacy“ 2 egz.
102) Zych, Sewer, Żmudzki — „Za wiarę i mowę“ 15 egz.
103) „Złota Wułka“ 15 egz.
104) Książeczek do nabożeństwa 26 egz.
105) „Nowa ustawa gminna“ 6 egz.
106) „O prowadzeniu ksiąg gruntowych“ 3 egz.
107) Władysław Szybiński — „Pomoc przy porodzie u krów“ 16 egz.

Oprócz tego sprzedano z różnych wydawnictw po 1—3 egzemplarzy, których szczegółowo nie wymieniamy, 105 książeczek powieściowych i 28 dzieł treści gospodarskiej i ekonomicznej.

III. Wydawnictwa Towarzystwa.

W wykonaniu uchwał I. Ogólnej Rady w Krakowie Zarząd główny podjął wydawnictwo dziełek treści rolniczej i ekonomicznej.

W roku 1899 wydano: a) w języku polskim:

L. 1. Dr. Fr. Stefczyk; „Jakie korzyści przyniesie gminie albo parafii założenie Spółki oszczędności i pożyczek systemu Raiffeisena“, cena 6 h.

L. 2. Ks. A. Koleński: „O potrzebie i sposobie oszczędzania“, cena 6 h.

L. 3. Jerzy Turnau: „Przechadzka po polach. — Kilka uwag o głównych wadach w gospodarstwach włościańskich“, cena 6 h.

L. 4. Bolesław Pobóg-Gurski: „O użyciu nawozów sztucznych“, cena 20 h.

1) w języku ruskim:

Ч. 1. Др. Франц Стефчик: „Які користи принесе для громади або для парохиї заложене Спілки ощадности і позичок системи Райфайзена“, ціна 6 сот

Ч. 2. О. Антін Коленьский: „О способах і о потребі ощадности, ціна 5 сот.

W roku 1900 wydano:

a) w języku polskim:

L. 5. Karol Sieprawski: „Jak się starać o trafiki i jak prowadzić należy“, cena 10 h.

L. 6. Bolesław Pobóg-Gurski: „O uprawie buraków cukrowych“, cena 16 h.

L. 7. Józef Mikułowski-Pomorski: „W jaki sposób należy kupować nawozy sztuczne“? cena 12 h.

L. 8. T. I. P.: „Nauka o łąkach“, cena 12 h.

L. 9. Karol Sieprawski: „O opustach podatku gruntowego z powodu szkód elementarnych“, cena 6 h.

b) w języku ruskim:

Ч. 3. Болеслав Побуг Ґурский: „Про ужитє штучних навозів“, ціна 20 сот.

W roku 1901 wydano:

a) w języku polskim:

L. 10. T. I. P.: „Kilka słów o pastwiskach“ — stron 16 — cena 6 h. — nakład 2000 egz.

L. 11. Z. Jałbrzyłkowski: „Wyrób wina z jagód i owoców“, str. 66 — cena 24 h. — nakład 2000 egz.

L. 12. Julian Tałasiewicz: „Wskazówki dla włościan w sprawach spadkowych i opiekuńczych“ — stron 136 — cena 40 h. — nakład 2000 egz.

L. 13. Dr. Franciszek Stefczyk: „Rolnicze Spółki magazynowe“, — stron 62 — cena 20 h. — nakład 3200 egz.

b) w języku ruskim (nakład 3000 egz.):

Ч. 4. Т. І. П. Р.: „Про сіножати“, ціна 12 сот.

W roku 1902 wydano:

a) w języku polskim:

L. 14. „Niewyzyskane ulgi podatkowe dla domów włościańskich“, — stron 22 — cena 10 h. — nakład 5000 egz.

L. 15. Karol Sieprawski: „O opustach podatku gruntowego z powodu szkód elementarnych“. — Wydanie drugie — stron 26 — cena 6 h. — nakład 3000 egz.

b) w języku ruskim:

Ч. 5. „Невизискані податкові полекші для селяньских домів“ — ціна 10 сот.

W roku 1903 wydano:

L. 16. Kazimierz Dulęba: „Wskazówki do uprawy mało rozpowszechnionych roślin pastewnych: marchwi pastewnej i końskiego zębu“ — stron 32 — cena 12 h. — nakład 2000 egz.

L. 17. Dr. Jan Blauth: „O drenowaniu“, stron 44 — cena 16 h. — nakład 2000 egz.

L. 18. Ks. A. Koleński: „O współudziale Kółek rolniczych w walce przeciw alkoholizmowi“, — stron 24 — cena 10 h. — nakład 2000 egz.

W roku 1904 i w pierwszej połowie r. 1905 wydano:

a) w języku polskim:

L. 19. Józef Gumowski: „O komasacyi i dzieleniu wspólnych gruntów“ — stron 27 — cena 10 h. — nakład 2000 egz.

L. 20. „O opustach podatku gruntowego z powodu szkód elementarnych“. Wydanie 3-cie uzupełnione. — stron 16 — cena 6 h. — nakład 3000 egz.

L. 21. Dr. Jan Blauth: „Nawodnianie gruntu“ — stron 20 — cena 6 h. — nakład 600 egz.

L. 22. „Wskazówki dla ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych“ — stron 62 — cena 20 h. nakład 2000.

L. 23. „O użyciu krów do zaprzęgu“ — stron 24 — cena 10 h. — nakład 5000.

b) w języku ruskim:

Ч. 6. Иосиф Гумовскій: „Комасация і діленє спільних грунтів“.

Sprzedaż wydawnictw.

Z wydawnictw „Towarzystwa Kółek rolniczych“ sprzedano w r. 1904 następujące ilości:

Ks. A. Koleński — „O potrzebie i sposobach oszczędzania“ 20 egz.

Jerzy Turnau — „Przechadzka po polach“. — Kilka uwag o głównych wadach w gospodarstwach włościańskich 110 egz.

Bolesław Pobóg-Górski — „O użyciu nawozów sztucznych“ 69 egz.

Karol Sieprawski — „Jak się starać o trafiki i jak je prowadzić należy?“ 21 egz.

Bolesław Pobóg-Górski — „O uprawie buraków cukrowych“ 44 egz.

Józef Mikułowski-Pomorski — „W jaki sposób należy kupować nawozy sztuczne?“ 30 egz.

T. J. P. — „O łąkach“ 109 egz.

„ „ „ „Kilka słów o pastwiskach“ 67 egz.

Z. Jałbrzykowski — „Wyrób win z jagód i owoców“ 77 egz.

Julian Tałasiewicz — „Wskazówki dla włościan w sprawach opiekuńczych i spadkowych“ 70 egz.

Dr. Franciszek Stefczyk — „Rolnicze Spółki magazynowe“ 13 egz.

„Niewyzyskane ulgi podatkowe dla domów włościańskich“ 108 egz.

Kazimierz Dulęba — „Wskazówki do uprawy mało rozpowszechnionych roślin pastewnych, marchwi pastewnej i końskiego zębu“ 77 egz.

Dr. Jan Blauth — „O drenowaniu“ 62 egz.

Ks. A. Koleński — „O współudziale Kółek rolniczych w walce przeciw alkoholizmowi“ 103 egz.

Józef Gumowski — „O komasacyi i dzieleniu wspólnych gruntów“ 61 egz.

Karol Sieprawski — „O opustach podatku gruntowego z powodu szkód elementarnych“ 2009 egz.

„O obchodzeniu się z obornikiem“ 34 egz.

IV. Przewodnik Kółek rolniczych.

Ważnym środkiem działania na polu szerzenia oświaty jest organ Towarzystwa: „Przewodnik Kółek rolniczych“. Oświeca on włościan o doniosłem znaczeniu asocyacyi, przynosi im zawodową wiedzę rolniczą, szerząc pouczenia o wszystkich gałęziach gospodarstwa rolnego, kształci ich w sprawach handlowych, wyjaśnia im kwestye prawne i ekonomiczne w sposób możliwie przystępny.

Wśród ludności wiejskiej, która albo wcale nie lubi czytać, albo jeżeli czyta, głównie do politycznych gazetek lubi sięgać, wywalcza on sobie z roku na rok coraz większą wziętość. Grono płacących prenumeratorów wzrasta stale i to jest najlepszym dowodem, że nie zawdzięczamy tego przyrostu agitacyi za rozpowszechnianiem pisma, lecz uznaniu ludności, że pismo to jest jej pożyteczne.

Następujące zestawienie wykazuje przyrost prenumeratorów:

W r. 1898	opłacono	egzemplarzy	522
„ 1899	„	„	859
„ 1900	„	„	1.137
„ 1901	„	„	1.480
„ 1902	„	„	1.925
„ 1903	„	„	2.070
„ 1904	„	„	2.500

„Przewodnik Kółek rolniczych“ wychodzi 1. i 15. każdego miesiąca w objętości co najmniej trzech arkuszy. Ma on dwa bezpłatne dodatki:

„ruski“ — poświęcony wyłącznie sprawom rolniczo-gospodarczym, w objętości pół arkusza co miesiąc, i „Obronę pożarną“ dla spraw strażackich również w rozmiarach pół arkusza miesięcznie. Dodatek ruski wychodzi przy każdym numerze z 15., „Obrona pożarna“ zaś przy numerach z 1. każdego miesiąca.

„Przewodnik“ służy przedewszystkiem za łącznik między Zarządem głównym a Kółkami rolniczemi i ich członkami, informuje Kółka rolnicze o pracach Zarządu głównego i Wydziału wykonawczego, a dla Kółek rolniczych daje wskazówki i rady we wszelkich kierunkach ich działalności. W nim pomieszczamy wszelkie komunikaty i odezwy, mające ogólne dla Kółek znaczenie, z jego pomocą otrzymujemy zgłoszenia na pola doświadczalne i na próby łąkowe, w nim ogłaszamy konkursa na nagrody, przez niego rozszerzamy zakres naszej pośredniczącej działalności w zakupnie artykułów rolniczych. Liczne wiadomości z Kółek rolniczych, pomieszczane w „Przewodniku“, tworzą zachętę dla innych Kółek do rozwinięcia żywszej działalności, zaś „głosy ze wsi“, nadsyłane przez włościan, informują tak Zarząd główny, jak i innych członków Towarzystwa o wynikach doświadczeń i spostrzeżeń małorolnych gospodarzy.

Artykuły z zakresu rolnictwa i gospodarstwa wiejskiego zastępują poniekąd dawną wędrowną naukę rolnictwa, przyczyniają się do rozszerzenia podstawowych zasad wiedzy rolniczej i zachęcają włościan do wprowadzania pożytecznych zmian w sposobie gospodarowania. Artykuły rolnicze pomieszcza się w „Przewodniku“ według naprzód ułożonego programu.

W pierwszej połowie roku 1904 artykuły dotyczyły głównie uprawy roślin pastewnych i produkcyi traw pastewnych, w drugiej połowie zastosowane były do stosunków gospodarskich, wywołanych klęską posuchy. Z ubocznych gałęzi gospodarstwa obszernie poruszony został dział chowu drobiu.

Tak samo jak w rolniczym dziale, udzielaliśmy i w handlowym wskazówek, potrzebnych członkom Towarzystwa. Szczególniejszą uwagę zwracał „Przewodnik“ na handel artykułami rolniczymi i w kierunku tym niepomiernie się przyczynił do ulepszenia stosunków i do coraz więcej postępującego wyzwolenia ludności włościańskiej z pod wpływów agentów maszyn rolniczych i handlarzy nawozów sztucznych.

Popularyzowanie ustaw mogliśmy prowadzić dalej tak samo, jak w r. 1903, dzięki łaskawemu współpracownictwu pp. Juliana Tałasiewicza, b. prezydenta sądu obwodowego i Jana Gucklera, ck. starszego komisarza powiatowego. Za łaskawe zasilanie „Przewodnika“ w cenne te artykuły składamy szanownym autorom wyrazy szczerego podziękowania i wdzięczności. Również wyrazy wdzięcznego podziękowania winni jesteśmy pp. dr. Janowi Blauthowi za oddanie nam do druku pracy: „O nawodnianiu“ i Bronisławowi Janowskiemu za artykuły: „O produkcyi traw pastewnych“.

Szczegółowe rachunki wpływów „Przewodnika“ z prenumeraty i ogłoszeń, oraz zestawienie rozchodów podane są osobno w sprawozdaniu, jako uzupełnienie zamknięć rachunkowych za rok 1904. Niedobór pisma wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 581 K. i wynosił w roku 1904 3760·35 K. Na pokrycie niedoboru służy subwencya na „Przewodnik“ z Wysokiego Wydziału krajowego w kwocie 2.000 K., oraz część subwencyi udzielanej przez c. k. Ministerstwo rolnictwa. Organ naszego Towarzystwa nie tworzy wyjątkowego okazu zawodowego pisma, nie mogącego o własnych siłach się utrzymać. Ten sam los podzielają „Tygodnik rolniczy“ i „Rolnik“ jako organa c. k. Towarzystw rolniczego i gospodarskiego, które, mimo że pobierają znacznie wyższą prenumeratę bez uszczerbku dla kieszeni swych czytelników, niedobory swe muszą pokrywać również subwencyami. Wzrost niedoboru naszego organu pochodzi stąd, że z konieczności znów powiększyć musieliśmy w stosunku do ubiegłego roku rozmiary pisma o 7 arkuszy druku w ciągu roku. Jak się łamy „Przewodnika“ rozszerzają, daje wyjaśnienie następujące zestawienie:

W r. 1897	miał rocznik	24	arkuszy
„ 1898	„ „	31	„
„ 1899	„ „	42	„
„ 1900	„ „	57	„
„ 1901	„ „	71	„
„ 1902	„ „	78	„
„ 1903	„ „	84½	„
„ 1904	„ „	91½	„

Prenumerata pozostała zawsze ta sama i wynosi 2 K. rocznie. Podwyższać jej nie możemy, bo rozchodzi się nam o to, by taniością i obfitością treści uzyskać wpływ na jak najliczniejsze koło małorolnych gospodarzy.

Zwiększenie niedoboru pochodzi prawie wyłącznie ze zwiększonych kosztów druku, bo płaca redaktora jest zawsze ta sama, a honorarya autorskie mniej więcej ciągle w tych samych granicach się obracają, nie dochodząc nigdy nawet do 150 K. Ponadto czynność ekspedyowania załatwiają ciągle jeszcze siły manipulacyjne biura, chociaż jest to obok innych coraz liczniejszych obowiązkowych czynności wielkie przeciążenie pracą, bo inna rzecz załatwić ekspedycyę 800 numerów, jak to było w r. 1898 a inna uporać się z wysyłką przeszło 3000 egzemplarzy, jak było w r. 1904, albo blisko 4000 egzemplarzy, jak to jest obecnie w r. 1905 i utrzymać ewidencyę tylu prenumeratorów. To, co w rachunkach oznaczone jest jako ekspedycya, odnosi się wyłącznie do kosztów marek pocztowych, kosztów załączników i kosztów opasek. Również administracyę pisma załatwiają siły biurowe a nie mały to przybytek pracy zaciągnąć wpływy od coraz liczniejszego grona prenumeratorów i przeprowadzać rachunki za ogłoszenia.

Koszta druku nie byłyby tak wysokie, gdybyśmy bili tylko nieco więcej ponad opłaconą liczbę egzemplarzy. Zmuszeni jednak do rozsyłania wielu egzemplarzy bezpłatnie (do blisko 200

pism, do różnych czytelń, do osób prywatnych i do stowarzyszeń, które chcemy zapoznać z działalnością naszą), zmuszeni mieć pod ręką znaczną liczbę zapasowych numerów, aby przy nadchodzących ciągle zapytaniach udzielać odpowiedzi za pomocą odpowiednich wycinków, które się koniecznemi wyjaśnieniami tylko uzupełnia, drukujemy prawie o tysiąc egzemplarzy więcej ponad egzemplarze pokryte prenumeratą. Co roku zostaje nam około 150—200 kompletów, które już to znajdują nabywców, już to służą do rozesłania między nowozawiązane Kółka, dla których bardzo pożądanym są nabytkiem. Mimo drukowania zapasowych numerów wszystkie dawniejsze roczniki są zupełnie wyczerpane, a z r. 1904 mamy ich obecnie w chwili wydania sprawozdania zaledwie jeszcze kilkanaście.

Na rok 1905 wprowadziliśmy w wydawnictwie tę nowość, że dajemy „Przewodnik" zbroszurowany i w okładce. Zwiększa to znacznie koszta; wiemy jednak, że przyczynia się równocześnie do staranniejszego przeczytania pisma. Na ogół bowiem, od małego do wielkiego, lubimy ogromnie wygody; nie chcąc się trudzić rozcinaniem pisma, wolimy je rzucić nieprzeczytane lub powierzchownie tylko przerzucone w tych miejscach, które bez trudu przeglądnąć można.

C. k. Rada szkolna krajowa zaleciła „Przewodnik" Kółek rolniczych do zaprenumerowania dla użytku szkół wszystkim Radom szkolnym miejscowym i zaprenumerowała go na r. 1905 dla wszystkich szkół z uzupełniającymi kursami rolniczymi.

Dla Towarzystwa Oświaty ludowej we Lwowie odstępuje Zarząd główny 40 egz. „Przewodnika" po zniżonej cenie 1·20 K rocznie, a 60 egzemplarzy oddaje bezpłatnie.

Redaktorem „Przewodnika" jest dyr. biura Telesfor Adamski.

V. Kalendarz Kółek rolniczych na r. 1905.

Kalendarz to rzecz drukowana, która po książce do nabożeństwa najszersze ma rozpowszechnienie. W chacie, do której żadne pismo, żadna książka nie dotrze, jeden kalendarz wyrobić sobie zdoła prawo wstępu. Potrzebuje go i nabywa prawie każdy, co czytać umie. Pod firmą kalendarza zatem można szersze koła zapoznać bliżej z niejedną ważną sprawą, niejedną zdrową myślą.

Uwzględniając to, Zarząd główny Tow. Kółek rolniczych postanowił na wniosek Prof. Pomorskiego wydać na r. 1905 osobny „Kalendarz Kółek rolniczych", by z jego pomocą podać małorolnym gospodarzom najważniejsze wskazówki i przepisy gospodarcze a obok tego zwrócić ich uwagę na doniosłość i pożytek zbiorowego działania.

W tym celu Zarząd główny zawarł układ ze znanym wydawcą ludowych kalendarzy p. Kasprem Wojnarem z Krakowa. P. Wojnar zobowiązał się dostarczyć zestawienia kalendaryum i części informacyjnej oraz działu literackiego i ilustracyi z kalendarzy, wydawanych własnym nakładem, Zarząd główny zaś wziął na siebie układ części rolniczo-ekonomicznej, która wydawnictwu nadawała cechę odrębnego kalendarza „Kółek rolniczych".

Tak wprowadzono tuż obok kalendaryum każdego miesiąca rozkład prac gospodarczych na tenże miesiąc, opracowany przez inspektora rolniczego w Zarządzie głównym p. Popławskiego. Każdą stronę mieszczącą ten rozkład, zaopatrzono w odpowiednią rycinę z zakresu rolnictwa.

Artykuły tworzące część rolniczo-ekonomiczną kalendarza i stanowiące jego wyłączną własność były następujące:

„Ile nauki potrzebuje rolnik"? — głos włościanina Michała Kabaja z Głobikówki.

„Jakim powinien być gospodarz, aby był pożyteczny sobie i krajowi"? napisał T. Adamski, dyr. biura Towarzystwa.

„Jak się obchodzić z gnojem? Jak nawozić ziemię? przez Józefa Mikułowskiego — Pomorskiego, profesora Akademii rolniczej w Dublanach.

„O łąkach i pastwiskach" przez Bronisława Janowskiego. inspektora rolniczego przy Komitecie ck. Towarzystwa gospodarskiego.

„Używajcie krów do roboty" — odezwa do włościan Ks. Stanisława Siary, proboszcza w Krasnem.

„O mniej znanych a rozpowszechnienia godnych roślinach gospodarskich" przez Jana Wasunga, inspektora roln. Kółek.

„O użytkowaniu mleka" napisał Zygmunt Ihnatowicz, krajowy instruktor mleczarstwa.

„O przewidywaniu pogody" napisał K. Szulc, profesor Akademii rolniczej w Dublanach.

„Na tropie wroga" napisał T. Adamski.

„O wekslach" napisał Dr. Tadeusz Kudelka, dyrektor Związku handlowego Kółek rolniczych.

„Kiedy i jak zamawiać nawozy sztuczne" przez Dra T. Kudelkę.

Prócz tego pomieszczono:

„Tabele, dotyczące wysiewu główniejszych roślin gospodarskich i stanowiska w płodozmianie najważniejszych roślin gospodarskich" zestawione przez Bronisława Janowskiego i Jana Wasunga.

Razem tworzyła ta odrębna część kalendarza 8 arkuszy druku.

Do części literackiej dobraliśmy z prac, przedłożonych nam przez p. Wojnara, te wszystkie, które według naszego zdania mogły najwięcej zainteresować czytelników.

Pierwotnie sądziliśmy, że kalendarz rozejdzie się co najwyżej w 5000 egzemplarzach i o taki nakład zrobiliśmy umowę. Gdy jednak na podstawie subskrypcyi na kalendarz, ogłoszonej w Przewodniku, otrzymaliśmy jeszcze przed wydaniem

zamówienie na blizko 7000, podwyższyliśmy nakład do 10000. Z powodów od nas niezależnych kalendarz wyszedł z pod prasy dopiero w drugiej połowie grudnia, a to utrudniło ogromnie rozprzedaż reszty nakładu. Mimo to i mimo, że kalendarz w drodze subskrypcyi oddawaliśmy po bardzo nizkiej cenie 50 h. za egzemplarz i opłaconą posyłką, wydawnictwo w ostatecznym wyniku nie przyniosło żadnego niedoboru, lecz nawet wykazuje drobną nadwyżkę:

Uzyskaliśmy bowiem:

1) z rozprzedaży kalendarzy	4185·68 K
2) z ogłoszeń	922·00 „
razem	5107·68 K

Koszta zaś wynosiły:

1) rachunek p. Wojnara za papier i druk, za dostarczenie części informacyjnej i literackiej oraz kliszy do tych działów	3968·18 K
2) Klisza tytułowa oraz koszta zdjęć fotograficznych i kliszy do artykułu ks. Siary	363·49 „
3) transport kalendarzy z Krakowa do Lwowa	158·65 „
4) ekspedycya do odbiorców	587·00 „
5) honoraryum autorskie	20·00 „
razem	5097·32 K

Została zatem nadwyżka 10 K 36 h., umożliwiona tylko tem, że autorowie prac do części rolniczo-ekonomicznej dostarczyli artykułów zupełnie bezinteresownie.

W zamknięciach rachunkowych za r. 1904 pozycya wydawnictwa kalendarza nie jest wstawiona, gdyż rachunki przeniesiono na r. 1905, bo dopiero w początkach tego roku mogły być definitywnie zestawione.

G) Nowo zawiązane „Kółka rolnicze“.

W ciągu roku 1904 zawiązało się 139 Kółek rolniczych. Wykaz ich szczegółowy według powiatów podajemy na stronicach 82—87 niniejszego sprawozdania.

Z nich powstało 41 w 20 powiatach w obrębie działalności c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, zaś 98 w 34 powiatach w obrębie działalności c. k. Towarzystwa gospodarskiego.

W 25 powiatach zawiązano po 1 K. r. w 12 powiatach po 2, w 7 po 3, w 3 (brzeskim, brzeżańskim i stanisławowskim) po 4, w 2 (ropczyckim i zbaraskim) po 5, w 2 (husiatyńskim i skałackim) po 6, w 1 (tarnopolskim) 7, w 1 (złoczowskim) 9, i w 1 (lwowskim) 19.

Z powyżej wykazanych K. r. zawiązano w r. 1904 nowych 125, pozostałe zaś 14 K. r. już w poprzednich latach zawiązane a upadłe, powołano na nowo do życia.

Dążeniem naszem było zbadać stosunki w każdem nowozawiązanem K. r. przez jednego z urzędników biura. Wizytacya taka ma na celu zaznajomienie członków z właściwymi celami i zadaniami K. r. oraz pouczenie, jak K. r. prowadzić należy, aby członkom pożytek przyniosło, zaś w K. r., które miały zamiar założyć równocześnie przedsiębiorstwa handlowe, zaprowadzono na miejscu księgi handlowe, pouczono o ich należytem prowadzeniu i ustanowiono równocześnie Zarządy sklepów K. r. Niestety, w obec ogromnego nawału pracy niemożliwością okazało się wysłanie delegata do każdego z nowozawiązanych, jak również podupadłych a na nowo do życia powołanych Kółek. Na 139 K. r. zdołaliśmy zamiar nasz wykonać tylko w 50 i to częściowo w 1904, częściowo w początkach 1905 r.

P. Sadowski zlustrował Kółka: 1) Zdarzec, 2) Skawinki, 3) Szczurowa, 4) Mokrzyska, 5) Bajkowce, 6) Płotycz, 7) Pietrycze, 8) Rozważ, 9) Czernielów, 10) Dołżanka, 11) Romanowe sioło, 12) Rosochowaciec, 13) Cbmieliska, 14) Turówka. 15) Skwarzawa, 16) Zarwanica, 17) Gontowa, 18) Stary Skałat, 19) Połupanówka, 20) Żerebki królewskie, 21) Chorostków, 22) Dornfeld i 23) Strażów.

P. Schmidt zlustrował Kółka: 1) Płonna, 2) Ostre, 3) Bachórzec, 4) Biały Kamień, 5) Usznia, 6) Majdan, 7) Kociubińce, 8) Kociubińczyki, 9) Jabłonów, 10) Dobrzany, 11) Liczkowce i 12) Barszczowice.

P. Malczewski zlustrował Kółka: 1) Jabłonka, 2) Jastrzębków, 3) Skoryki, i 4) Berezowica mała.

P. Lerch zlustrował Kółka: 1) Chrusno nowe, 2) Podsadki, 3) Nawarya, 4) Dornfeld, 5) Zuchorzyce, 6) Zakościele, 7) Glinna, 8) Groble, 9) Małowody, 10) Łopuszna, i 11) Maliczkowice.

Wykaz Kółek rolniczych zawiązanych w r. 1904.

L. p.	Liczba porz. Kółka w ogólnym wykazie	POWIAT	MIEJSCOWOŚĆ w której zawiązano Kółko	Ilość członków	SKŁAD ZARZĄDU: Przewodniczący	Godność	Zastępca przewodn.	Godność	Sekretarz	Godność	Miejsce zebrań	Wpisowe K	Wpisowe h	Wkładki roczne K	Wkładki roczne h	Do biblioteki wysłano książek
1	1801	Biała	Grojec	22	Józef Chowaniec	rolnik	Ignacy Chowaniec	rolnik	Stefan Bielewicz	nauczyciel	dom prywatny	1	—	2	40	50
2	1883	„	Rajsko	26	Franciszek Marusza	„	Józef Gawełek	„	Franciszek Marusza	rolnik	dom własny	1	—	—	40	„
3	1823	„	Rybarzowice	42	Wojciech Dobija	„	Ludwik Dobija	młynarz	Stanisław Wigdoł	pisarz gm.	sala gminna	—	60	—	20	„
4	1894	Bóbrka	Chlebowice	34	Paweł Waszczuk	kier. szkoły	Wiktor Struba	sekr. gmin.	Feliks Buczkowski	kowal	Czytelnia T. S. L.	—	50	1	20	„
5	1775	Bochnia	Besów	11	Wojciech Fijołek	rolnik	Franciszek Sieprawski	rolnik	Władysław Gadowski	leśny	dom prywatny	—	40	—	20	„
6	1765	„ [1]	Grobla	58	Jan Kołton	„	Jan Zgraja	„	Stanisław Szczygieł	rolnik	czytelnia	1	—	1	—	„
7	1819	Brody	Gontowa	31	Władysław Pocześniowski	leśniczy	Wojciech Olszański	„	Stanisław Szeliga	„	czytelnia	1	—	2	40	„
8	1900	„	Palikrowy	16	Bolesław Miączyński	właśc. dóbr	ks. Markiewicz	P. OO. Dom	ks. Jordan Stano	Dominik.	dom prywatny	3	—	2	—	„
9	1890	Brzesko [2]	Jasień	30	ks. Marceli Piotrowski	prob. rz. k.	Paweł Kaźmierczyk	rolnik	Stanisław Kotlarski	kier. szkoł.	szkoła	1	—	2	—	„
10	1768	„	Mokrzyska	25	Jan Holik	kowal	Józef Pasula	„	Franciszek Bosak	„ „	„	—	40	2	—	„
11	1829	„	Szczurowa	87	ks. W. Dutka	prob. rz. k.	Dr. St. Grzybczyk	lekarz okr.	St. Cholewicki	rolnik	„	—	50	—	40	„
12	1781	„	Zdarzec ad Zabawa	13	Franciszek Tkaczyk	rolnik	Józef Lechowicz	rolnik	Władysław Strobandel	nauczyciel	dom prywatny	—	50	—	20	„
13	1873	Brzeżany	Budyłów	64	Józef Grędowski	„	Jakób Żłobicki	„	Jan Biechoński	lustr. R. p.	„ „	—	20	1	—	„
14	1787	„	Helenków	50	Kajetan Dudziec	„	Jan Dudziec	„	Grzegorz Dudziec	rolnik	szkoła	—	50	1	—	„
15	1776	„	Hucisko	38	Grzegorz Szczepański	„	Jan Świdziński	„	Jan Biechoński	lustr. R. p.	dom prywatny	—	20	1	—	„
16	1898	„	Podwysokie	43	ks. Jan Zagorzyński	prob. rz. k.	Ignacy Szymański	„	Jan Biechoński	„ „ „	„ „	—	20	1	—	„
17	1803	Brzozów	Jabłonka	37	Stanisław Raiss	zarz. dóbr	Wojciech Sabat	„	Stanisław Raiss	zarz. dóbr	dom własny	—	20	—	20	„
18	1841	Buczacz	Trybuchowce	18	Emil Zdżański	urzęd. pocz.	Fed Zazula	„	Jan Krzyśków	rolnik	czytelnia T. S. L.	—	—	1	20	„
19	1774	Chrzanów	Czerna	25	Feliks Gatlik	kier. szkoły	Tomasz Godyń	„	Stanisław Spyt	leśny	szkoła	—	20	—	48	„
20	1849	Cieszanów	Lipsko	24	Adolf Brzyski	rolnik	Onufry Schab	„	Paweł Staniszewski	rolnik	dom prywatny	—	40	1	20	„
21	1836	„	Narol wieś	20	Antoni Wolańczyk	„	Sebastyan Pościgacz	„	Aniela Pawlikowska	nauczyciel.	„ „	—	20	1	20	„
22	1806	Dąbrowa	Odmęt	14	Franciszek Szewczyk	„	Maciej Janus	„	Józef Hałastra	nauczyciel	„ „	—	50	—	50	„
23	1772	Gorlice [3]	Binarowa	27	Walenty Sandecki	„	Franciszek Wszołek	„	Mikołaj Jędrusiak	kier. szkoły	szkoła	—	40	—	40	„
24	1793	Husiatyn	Jabłonów	34	ks. Mateusz Sroka	prob. rz. k.	Stanisław Wołoszyn	nacz. gm.	Marcin Wojnarowicz	„ „	czytelnia T. S. L.	—	50	—	1	„
25	1867	„	Kociubińce	20	Marcin Posochowski	kier. szkoły	Mikołaj Mazuryk	rolnik	Antoni Doczumiński	rolnik	czytelnia T. S. L.	—	30	1	—	„
26	1820	„	Kociubińczyki	17	Franciszek Barycki	rolnik	Fedor Medyński	„	Marceli Garuczarski	kier. szkoły	dom prywatny	—	20	1	—	„
27	1880	„ [4]	Liczkowce	27	Władysław Podwiński	prob. rz. k.	Mikołaj Kwiatkowski	„	Jan Tytor	„	sala gminna	—	40	—	60	„
28	1797	„	Majdan	30	Jan Gumienny	rolnik	Franciszek Ciemny	„	Antoni Żywina	rolnik	dom prywatny	—	50	2	40	„
29	1901	„	Probużna	22	Albin Tchorzewski	c. k. poczm.	Józef Stefański	han. nier.	Michał Duź	listonosz	czytelnia	1	—	4	80	„
30	1859	Jarosław	Piwoda	13	Jerzy ks. Czartoryski	właśc. dóbr	Erazm Przyjałkowski	rząd. fol.	Karol Będziński	nauczyciel	szkoła	—	10	1	—	„
31	1903	„	Bożniatów	19	Michał Czura	rolnik	Antoni Granda	nacz. gmin.	Józef Kwiecień	rolnik	„	—	50	1	—	„
32	1808	„ [5]	Zarzecze	19	Józef Łoziński	dyr. dóbr	Marcin Górski	rolnik	Walerya Szymańska	kier. szkoły	dom prywatny	1	—	1	—	„
33	1853	Jasło	Rostoki	19	Jan Goleń	rolnik	Andrzej Kuźniarowicz	„	Piotr Soboń	rolnik	„ „	—	20	—	20	„
34	1855	„	Świerchowa	25	Maciej Kasprzyk	„	Jakób Musiał	„	Ludwik Kmiecik	„	„ „	1	—	1	—	„
35	1800	Jaworów	Kobylnica wołoska	12	Julian Kapiszewski	właśc. dóbr	Edmund Towarnicki	rząd dóbr	Karol Preidel	nauczyciel	dom własny	—	50	—	40	„
36	1868	Kałusz	Landestreu	13	Wilhelm Busch	nacz. gminy	Frydryk Nerbas	rolnik	Rudolf Kendel	rolnik	dom prywatny	1	—	2	40	„
37	1878	Kamionka	Jasienica polska	32	Mikołaj Nowacki	rolnik	Jan Terlecki	„	Jędrzej Starościński	„	„ „	—	20	—	30	„
38	1856	Kolbuszowa [6]	Cmolas	17	Stanisław Lubera	„	Józef Łagoda	„	Marcin Micek	„	dom własny	1	—	4	—	„
39	1870	„	Górno	20	ks. Emil Sworzeński	prob. rz. k.	Sebastyan Kiełb	„	Franciszek Osełek	„	„ „	1	—	2	40	„
40	1877	„	Trzeboś	27	ks. Józef Szpila	„ „ „	Wojciech Czajewski	kier. szkoł.	Antoni Kraska	u. VII kl. g.	dom prywatny	1	—	1	—	„
41	1789	Kołomyja	Jabłonów	10	ks. Ludwik Dąbrowski	„ „ „	Mikołaj Ślusarczuk	rolnik	Józef Lintner	rolnik	czytelnia T. S. L.	1	—	—	50	„
42	1822	Krosno	Świerchowa polska	43	Franciszek Kowulski	rolnik	Filip Socha	„	Stanisław Wawszczak	„	sala gminna	1	—	—	20	„
43	1790	Łańcut	Strażów	57	ks. Stanisław Siara	prob. rz. k.	Józef Jachowicz	„	Walenty Peszko	„	„ „	—	50	—	50	„
44	1786	„	Wola dalsza	43	ks. Emil Zauderer	prob. rz. k.	Jan Gerlach	„	Szymon Data	nauczyciel	szkoła	—	20	—	40	„
45	1837	„	Wysoka	20	Kasper Olech	rolnik	Józef Olech	„	Józef Cwynar	rolnik	dom prywatny	—	50	2	—	„
46	1767	Lisko	Bóbrka	13	Józef Szulakiewicz	wł. fabryki	ks. Dym. Czerteżyński	prob. gr. k.	Piotr Marhal	diak	„ „	—	40	2	—	„
47	1897	„	Wołkowyja	17	ks. Tytus Mormon	prob. rz. k.	ks. Michał Rostowicz	„ „ „	Stanisław Gryziecki	organista	organistówka	—	20	—	20	„

[1]) Kółko zaw. w r. 1891 upadło, zaw. na nowo; [2]) Kółko zaw. w r. 1895 up. w r. 1899, zaw. na nowo; [3]) Kółko zaw. w r. 1892 up., zaw. na nowo, [4]) Kółko zaw. w r. 1884 up., zaw. na nowo: [5]) Kółko zaw. w r. 1898 up., w r. 1901 zaw. na nowo; [6]) Kółko zaw. w r. 1891 up., zaw. na nowo.

L. p.	Liczba porz. Kółka w ogólnym wykazie	POWIAT	MIEJSCOWOŚĆ w której zawiązano Kółko	Ilość członków	SKŁAD ZARZĄDU: Przewodniczący	Godność	Zastępca przewodn.	Godność	Sekretarz	Godność	Miejsce zebrań	Wpisowe K	Wpisowe h	Wkładki roczne K	Wkładki roczne h	Do biblioteki wysłano książek
48	1879	Lwów [7]	Barszczowice	74	Hilary Jędrzejowski	leśniczy	ks. Adam Hentschel	prob. rz. k.	Stanisław Ziołecki	kier. szkoł.	dom prywatny	—	20	—	20	50
49	1816	„	Chrusno nowe	15	Leopold Kühner	rolnik	Karol Krömer	rolnik	Rudolf Kentel	rolnik	„ „	1	—	2	40	„
50	1884	„	Dobrzany	12	Oleksa Partyka	„	Roman Jaremków	„	Ołeksa Płukar	„	„ „	—	50	—	30	„
51	1825	„	Dornfeld	25	Jakób Bechtloff	„	Franciszek Mann	„	Karol Schich	nauczyciel	szkoła	1	—	2	—	40
52	1771	„	Glinna	15	Józef Gaj	„	Michał Cymbała	„	Jan Winnicki	kier. szkoł.	dom prywatny	—	20	—	20	50
53	1812	„	Jastrzębków-Joppe	20	Jan Orth	wł. obsz. dw	Marcin Grzybowski	„	Tomasz Mendychowski	rolnik	„ „	1	—	1	—	„
54	1785	„ [8]	Krzywczyce	10	Piotr Łopuszański	rolnik	Antoni Iwanowski	„	Leonard Pawlaczek	„	„ „	—	20	—	20	„
55	1893	„	Kukizów	14	ks. Edward Tabaczkowski	prob. rz. k.	Józef Kaźmierowicz	sklepikarz	Antoni Kornecki	kier. szkoł.	szkoła	2	—	2	40	„
56	1865	„	Łany	28	ks. Jan Głąb	wikary	Karol Schrayer	kier. szkoł	St. Mościński	nauczyciel	dom prywatny	—	40	—	20	„
57	1802	„	Maliczkowice	12	ks. Jan Kiernicki	prob. rz. k.	Józef Malicki	rolnik	Antoni Królikowski	rolnik	„ „	—	20	—	20	„
58	1815	„ [9]	Nawarya	26	Józef Pawłowski	rolnik	Karol Nejwer	„	Ignacy Husakowski	kier. szkoł.	szkoła	—	40	1	—	„
59	1817	„	Podsadki	41	Jan Barkiet	„	Mykita Romanów	„	Józef Zaczkiewicz	rolnik	dom prywatny	—	40	1	20	„
60	1874	„	Rakowiec	22	Grzegorz Szymański	„	Marcin Szymański	„	Marcin Leszczyszyn	„	„ „	—	40	—	40	„
61	1805	„	Sichów	13	Stanisław Wierzbicki	„	Marcin Kuźniar	„	Aleksander Hidynia	„	„ „	1	—	1	—	„
62	1791	„	Syguiówka	10	Józef Mittlener	„	Ludwik Neugebauer	„	Franciszek Jahn	„	„ „	—	20	—	20	„
63	1875	„	Szczerzec	13	ks. Wawrzyniec Zaremba	prob. rz. k.	Mieczysław Rossowski	nacz. sądu	ks. Jan Głąb	katecheta	„ „	1	—	1	—	„
64	1881	„	Zagórz	24	Mikołaj Kolecińskí	rolnik	Jan Minurowicz	rolnik	Franciszek Sajan	rolnik	„ „	—	20	—	20	„
65	1807	„	Zuchorzyce	16	Wasyl Matwijów	„	Władysław Górski	„	Stefan Demków	„	„ „	1	—	—	40	„
66	1888	„ [10]	Żurawniki	16	Jan Wolański	„	Franciszek Biliński	„	Jan Kobyluch	„	Czytelnia T. S. L.	—	50	—	48	„
67	1777	Mościska	Zakościele	25	Paweł Kordasz	„	Paweł Kocura	„	Jan Idzik	„	„ „ „ „	—	20	1	—	„
68	1902	Myślenice	Wieprzec	13	Jan Dyrda	kowal	Michał Ocieczek	„	Józef Wyrobek	stolarz	sala gminna	1	—	—	20	„
69	1857	Nisko	Groble	29	Walenty Całka	rolnik	Jan Lach	„	Franciszek Lach	rolnik	szkoła	1	—	—	20	„
70	1895	Nowy Targ [11]	Ciche	16	Franciszek Krzysiak	„	Jędrzej Miętus	„	Józef Dumalik	nauczyciel	dom prywatny	2	—	—	40	„
71	1869	„ „	Czarny Dunajec Filia	47	ks. Leopold Brosig	prob. rz. k.	Michał Struszkiewicz	„	Franciszek Kozdraś	kier. szkoł.	„ „	1	—	—	40	„
72	1889	„ „	Załuczne	49	Feliks Łopata	rolnik	Wincenty Rafacz	„	Franciszek Jankowski	nauczyciel	szkoła	1	—	5	—	„
73	1854	Podhajce	Małowody	30	Jan Chudy		Aleksy Skibiński	„	Julian Kordal	„	dom prywatny	1	—	—	40	„
74	1814	Przemyśl	Bachorzec	20	Ignacy hr. Krasicki	właść. dóbr	ks. Edmund Dutschka	prob. rz. k.	Stefan Borszczowski	organista	„ „	—	40	1	—	„
75	1811	„	Nehrybka	14	Franciszek Farmacka	rolnik	Michał Zaleski	rolnik	Jan Smanda	rolnik	„ „	—	40	2	—	„
76	1795	Przemyślany	Kimirz	33	Józef Gutwiński	„	Edward Reicher	nauczyciel	Jakób Balawender	„	szkoła	—	60	1	20	„
77	1871	Rawa ruska	Szczerzec	22	Karol Kruzenstern	właść. dóbr	ks. M. Antoniewicz	prob. gr. k.	Maksym Kuliniec	„	probostwo	—	60	—	40	„
78	1827	Rohatyn	Horodyska	42	Jan Karczewicz	rolnik	Teodor Mazierski	rolnik	Jan Biechoński	lustr. R. p.	dom prywatny	—	40	2	—	„
79	1892	„	Łopuszna	40	Alojzy Wczelik	właść. dóbr	ks. Jan Zagorzyński	prob. rz. k.	Antoni Karcewicz	nacz. gm.	„ „	—	50	1	—	„
80	1832	Ropczyce	Borek wielki	43	Marek Strzyż	rolnik	Tomasz Dyła	rolnik	Mikołaj Jakóbek	rolnik	„ „	—	50	10	—	„
81	1862	„	Brzezówka	16	Jan Król	„	Piotr Pikuła	„	Jan Przetocznik	„	„ „	1	—	—	24	„
82	1852	„	Chechły	12	Henryk Chendyński	kier. szkoły	Feliks Chendyński	„	Tomasz Matysek	„	dom własny	2	—	1	—	„
83	1876	„	Stobierna	12	ks. Władysław Kopernicki	prob. rz. k.	Józef Sękowski	rząd. dóbr	Michał Mateja	„	„ „	1		2	—	„
84	1813	„ [12]	Wolica piaskowa	17	Józef Dyło	rolnik	Wawrzyniec Kułak	rolnik	Wincenty Kocon	„	dom prywatny	—	—	—	50	„
85	1861	Rzeszów	Boguchwała	100	Klaudyusz Angermann	inżynier	ks. Wład. Purzycki	prob. rz. k.	Kazimierz Przysiecki	tech. z. gorz	Czytelnia T. O. L.	—	50	1	—	„
86	1798	Rudki	Dołobów	10	Jan Chabraszewski	rolnik	Jan Biśkowski	rolnik	Mikołaj Kubich	rolnik	dom prywatny	—	—	1	—	„
87	1780	Sanok	Płonna	52	Włodzimierz Truskolaski	właść. dóbr	ks. Józef Hamerski	prob. gr. k.	Tomasz Lachcik	nauczyciel	dom własny	—	20	—	40	„
88	1834	Skałat	Chmieliska	23	ks Bronisław Wojtanowski	prob. rz. k.	Dominik Skowronek	rolnik	Józef Tomczuk	kier. szkoł.	Czytelnia T. S. L.	—	30	—	20	„
89	1846	„	Połupanówka	57	Jędrzej Gaczyński	rolnik	Michał Antoszczyszyn	„	Józef Krysiński	sekr. gm.	dom własny	—	20	—	20	„
90	1833	„	Rosochowaciec	14	Władysław Wróblewski	„	Michał Wróblewski	„	Stanisław Bieniewski	rolnik	dom prywatny	—	40	—	—	„
91	1844	„	Stary Skałat	12	Józef Król	„	Jędrzej Momota	„	Szczepan Ziemba	„	dom własny	—	50	—	50	„
92	1818	„	Turówka	50	Bronisław Rozwadowski	właść. dóbr	Ignacy Matkowski	ekonom	Józef Osowski	kier. szkoł.	dom prywatny	1	—	1	20	„
93	1847	„	Żerebki królewskie	19	Antoni Kasprzak	rolnik	Jan Mikołajczuk	rolnik	Bartłomiej Łukowicz	rolnik	dom własny	—	40	—	20	„

[7]) Kółko zaw. w r. 1883 up. w r. 1899, zaw. na nowo; [8]) Kółko zaw. w r. 1883 up., zaw. na nowo; [9]) Kółko zaw. w r. 1895 up., zaw. na nowo; [10]) Kółko zaw. w r. 1889 up., zaw. na nowo; [11]) Kółko zaw. w r. 1893 up., zaw. na nowo; [12]) Kółko zaw. w r. 1899 up., zaw. na nowo.

L. p.	Liczba porz. Kółka w ogólnym wykazie	POWIAT	MIEJSCOWOŚĆ w której zawiązano Kółko	Ilość członków	SKŁAD ZARZĄDU: Przewodniczący	Godność	Zastępca przewodn.	Godność	Sekretarz	Godność	Miejsce zebrań	Wpisowe K	Wpisowe h	Wkładki roczne K	Wkładki roczne h	Do biblioteki wysłano książek
94	1796	Śniatyn	Borszczów n. Prutem	34	Semen Tanasijczuk	sekr. gm.	Jacek Słobodzian	rolnik	Józef Cherkiewicz	maturzysta	sala gm.	—	20	1	20	50
95	1826	Sokal	Waręż miasto	40	ks. Andrzej Iwanczyszak	prob. rz. kat.	Dominik Gruca	„	Stanisław Wójcicki	murarz	wikarówka	1	—	2	—	„
96	1831	Stanisławów	Bednarów	20	ks. Jan Policki	„ „	Roman Bocheński	dzierżawca	Piotr Głowacki	rolnik	czytelnia T.S.L.	1	—	1	20	„
97	1872	„	Chorostków	32	Piotr Buczma Jakóba	rolnik	Michał Buczma	rolnik	Tomasz Dorożowski	„	szkoła	—	50	—	30	„
98	1882	„	Stanisławów	21	Antoni Zajączek	kupiec	Ludwik Dąbrowski	rew. kol.	Stanisław Bumałowicz	dyr. banku	dom. pryw.	1	—	1	-	„
99	1887	„	Uriń	18	Szymon Chrzanowski	rządca dóbr	Michał Magnowski	rolnik	Wiktor Zarośliński	rolnik	czytelnia T.S.L.	1	—	—	40	„
100	1860	Stare miasto	Starasól	30	Jan Zołoteńki	sędzia	Maciej Wyszatycki	burmistrz	Józef Trupkiewicz	„	dom pryw.	2	—	2	40	„
101	1778	Stryj	Daszawa	65	ks. kan. Jan Trzopiński	prob. rz. kat.	Jan Bieńko	rolnik	Wincenty Kwaśnik	„	dwór	2	—	1	—	„
102	1828	„ [13]	Stryj	21	ks. Mieczysław Śliwak	katecheta	Józef Jakubuś	szewc	Zygmunt Lubieński	pisarz	Rada pow.	2	—	—	—	„
103	1782	Tarnobrzeg	Baranów	23	ks. Jan Solak	prob. rz. kat.	Jan Szarama	rolnik	Walenty Kucharski	rolnik	kasa pożycz.	1	—	1	—	„
104	1784	„	Szlęzaki	85	Wojciech Gołojuch	nacz. gminy	Ignacy Krogulski	kier. szkoły	Tomasz Dudek	„	szkoła	—	40	—	—	„
105	1769	Tarnopol	Bajkowce	27	Leon Podlewski	właść. dóbr	Paweł Woźniak	rolnik	Antoni Jankowski	„	dom pryw.	—	50	1	—	„
106	1810	„	Czernielów mazowiecki	39	Błażej Chabra	nacz. gminy	Ignacy Padlewski	rządca dóbr	Michał Żarkowski	„	sala gm.	—	50	—	50	„
107	1835	„	Dołżanka	26	Bronisław Buczyński	kier. szkoły	Jan Szul	rolnik	Stanisław Chudoba	„	czytelnia T.S.L.	—	50	—	20	„
108	1899	„	Nastasów	16	ks. Michał Struś	administrat.	Władysł. Gawalewicz	nauczyciel	Ignacy Latkiewicz	nauczyciel	„ „	—	50	—	50	„
109	1858	„	Petryków	13	Leonard Turski	rolnik	Jan Biały	rolnik	Franciszek Żółyński	rolnik	dom pryw.	—	50	—	50	„
110	1792	„	Płotycz	26	Piotr Cześnikowski	nauczyciel	Wojciech Tomaszewski	„	Erazm Drzewiński	„	czytelnia T.S.L.	—	50	1	—	„
111	1848	„	Romanówka	21	Ignacy Balik	rolnik	Michał Kowal	„	Jan Łabanowicz	zarobnik	„ „	—	50	—	60	„
112	1885	Tarnów	Jodłówka k. Wałek	30	Adam Zaucha	„	Jan Zaucha	nacz. gminy	Jan Kloch	rolnik	dom pryw.	—	40	—	40	„
113	1843	„	Meszna opacka	23	Feliks Baran	„	Jakób Gut	rolnik	Jakób Bień	zagrodnik	„ „	—	50	—	50	„
114	1779	„	Zbyłtowska góra	17	Stanisław Dychton	„	Wojciech Tutaj	„	Jan Jeż	rolnik		1	—	—	—	„
115	1896	Tłumacz	Ladzkie szlacheckie	29	Ludwik Abgarowicz	rolnik	Karol Łucki	„	Jakób Hołyński	„	czytelnia T.O.L.	1	—	1	—	„
116	1794	„	Niżniów	50	ks. Michał Paprocki	prob. rz. kat.	Mikołaj Jęcz	„	Kazimierz Borucki	kier. szkoły	dom pryw.	—	50	1	—	„
117	1770	„	Uhorniki	26	Antoni Bień	rolnik	Michał Wróbel	„	Łukasz Dubowiecki	rolnik	czytelnia	1	—	1	—	„
118	1824	Turka	Borynia	37	ks. Józef Dziedzic	expozyt.	Antoni Pilza	„	Józef Teplicki	„	dom pryw.	2	—	2	—	36
119	1866	Wadowice	Łękawica	46	Marcin Posochowski	kier. szkoły	Mikołaj Mazuryk	„	Antoni Duczumiński	„	dom własny	1	—	—	20	50
120	1788	„	Skawinki	35	Rudolf Fuchs	dzierż. dóbr	Michał Gibas	„	Józef Cibor	kier. szkoły	dom pryw.	—	40	—	20	„
121	1851	Wieliczka	Mietniów	32	Józef Okoński	pisarz gm.	Błażej Madej	nacz. gminy	Jan Nowak	rolnik	„ „	—	20	—	40	„
122	1842	„	Siercza	34	Wojciech Woroń	górnik	Józef Markowski	górnik	Jan Paskonek	dyetaryusz	„ „	—	20	—	40	„
123	1839	Zbaraż	Berezowica mała	19	Jan Kubów	rolnik	Błażej Kubów	rolnik	Jędrzej Wiszniowski	rolnik	czytelnia	—	50	—	30	„
124	1838	„	Opryłowce	13	ks. Teodor Kasperski	administr.	Wincenty Wiszniowski	pisarz gm.	Karol Kowal	organista	czytelnia T.S.L.	—	50	5	—	„
125	1799	„	Romanowe sioło	12	Maryan Morawski	właść. realn.	Marcin Ambroży	rolnik	Jan Kowalski	rolnik	dom pryw.	1	—	2	—	„
126	1840	„	Skoryki	14	Eliasz Krawczuk	rolnik	Jan Dziwiński	„	Alojzy Ormezowski	„	„ „	—	20	—	40	„
127	1891	„	Wałachówka	24	Tomasz Kraśnicki	„	Stefan Tarnowski	„	Michał Szuber	nauczyciel	„ „	1	—	2	—	„
128	1850	Złoczów [14]	Biały kamień	42	ks. Wilhelm Włodarczyk	prob. rz. kat.	Michał Fedorski	„	Antoni Czechowski	kier. szkoły	czytelnia T.S.L.	—	50	—	20	„
129	1863	„	Boniszyn	10	Mikołaj Tokarz	rolnik	Jan Winnik	„	Stanisław Węgrzyn	rolnik	dom pryw.	—	40	1	20	„
130	1864	„	Chmielowa	15	Tomasz Chodaczkiewicz	„	Jędrzej Augustowicz	„	Jan Pliś	„	„ „	—	40	1	20	„
131	1830	„	Jelechowice	16	Jakób Markowski	„	Tytus Stojanowski	„	Wojciech Kulpa	„	czytelnia T.S.L.	—	20	1	—	„
132	1804	„	Pietrycze	18	Karol Teodorowski	„	Franc. Łabiński	„	Józef Ostrowski	„	„ „	—	50	1	20	„
133	1773	„	Rozważ	25	Stanisław Puntschert	dzierż. dóbr.	Michał Koziorowski	„	Tadeusz Ignałowicz	nauczyciel	szkoła	—	20	—	40	„
134	1783	„	Skwarzawa	20	Michał Dąbrowski	rolnik	Franciszek Zieliński	„	Stanisław Michalewski	rolnik	kasa pożycz.	1	—	1	—	„
135	1845	„	Usznia	43	Adam Królicki	kier. szkoły	Józef Pokutycki	nacz. gm.	Mieczysław Kędzielski	„	czytelnia T.S.L.	—	40	—	20	„
136	1809	„	Zarwanica	16	Michał Jarosiewicz	szewc	Jan Kutny	rolnik	Jędrzej Kutny	„	dom pryw.	—	40	1	—	„
137	1766	Żydaczów	Jajkowce	65	ks. kan. Jan Trzopiński	prob. rz. kat.	Stanisław Wójcik	„	Jan Kawa	„	dwór	1	—	—	60	„
138	1886	Żywiec	Jeleśnia	44	ks. Władysław Syc	„ „	Wojciech Mizia	„	Wojciech Seweryn	kier. szk.	sala gmin.	—	61	1	—	„
139	1821	„	Ostre	29	Józef Wojtusik	rolnik	Jan Jagosz	„	Albin Wojtusiak	rolnik	dom pryw.	—	20	—	20	„

[13]) Kółko zaw. w r. 1899 up. w r. 1901, zaw. na nowo, [14]) Kółko zaw. w r. 1891 up. w r. 1901, zaw. na nowo

H) Akcya Towarzystwa w obec klęski posuchy.

Zaledwie ukończyć zdołaliśmy naszą akcyę ratunkową dla ludności, dotkniętej klęską powodzi w r. 1903, gdy nowa klęska posuchy ubiegłego roku nakazała nam pospieszyć włościańskim gospodarstwom w tej groźnej dla nich chwili z radą i pomocą.

Za pierwszy obowiązek uważaliśmy zwrócenie uwagi rolników na to wszystko, coby posłużyć mogło do częściowego przynajmniej złagodzenia klęski. Ogromny ubytek paszy był widoczny, nasunąć zatem należało gospodarzom sposoby, którymiby zapewnić sobie mogli odpowiedniemi zasiewami uzupełniającemi pewną ilość paszy na jesień i wczesną wiosnę. Odpowiednich rad w tym kierunku udzielaliśmy w Przewodniku Kółek rolniczych. Prócz tego rozesłaliśmy wszystkim Kółkom rolniczym broszurę prof. Janeczki: Chrust jako karma dla bydła".

Wobec braku pasz naturalnych, których prawie wyłącznie włościanie dotąd używali, należało dalej zapoznać ludność dotkniętą klęską z paszami treściwemi, z ich wartością i użyciem. I to zadanie spełniliśmy z pomocą „Przewodnika Kółek rolniczych", ogłaszając cały szereg możliwie jak najprzystępniej opracowanych artykułów o żywieniu.

Trudniej przedstawiała się sprawa niesienia pomocy. Klęska posuchy dotknęła rolników bez mała w całym kraju, mieszkańcom miast wskutek podrożenia wszystkich artykułów żywności tak samo dała się we znaki, nie można było zatem odwołać się do ofiarności publicznej jak w r. 1903. Bez funduszów zaś niemożliwe było podjęcie szerszej akcyi celem dostarczenia ludności artykułów paszy po możliwie jak najniższych cenach. Wiedząc, że o pomoc w zakupnie napływać zaczną liczne zgłoszenia, uważaliśmy za wskazane przedstawić ck. Namiestnictwu rozmiary klęski i na tej podstawie prosić o zasiłki.

Okólnikiem z 10. sierpnia wezwaliśmy Zarządy Kółek rolniczych, aby nam nadesłały relacye o ubytkach w zbiorach paszy i zboża, udzielając odpowiedzi na następujący kwestyonarz:

Zestawienie

rozmiarów klęski, spowodowanej w gminie . . . pow . . . przez posuchę na podstawie odpowiedzi na następujące pytania:

(Odpowiedzi należy dawać w odniesieniu do jednego morga).

A.

1. Czy i o ile mniej zebrano siana z łąk w roku bieżącym?

2. Czy i o ile mniej zebrano siana z koniczyny w roku bieżącym?

3. Jak się zapowiadają zbiory: potrawu (otawy), drugiego pokosu koniczyny na siano i na nasienie?

4. Czy spodziewany jest pokos innych pastewnych jak: wyki, seradeli, tymotki, mieszanki i t. p.? i jaki?

5. Czy się udało zasiać: późniejsze mieszanki? wsiewki ścierniskowe? rzepę i t. p.

Jak się te zasiewy przedstawiają i jaki zbiór rokują?

6. Jaki zbiór zapowiadają ziemniaki? a jaki średni zbiór ziemniaków bywał w innych latach?

7. Jak się zapowiada zbiór: buraków pastewnych? marchwi pastewnej? końskiego zębu?

8. Jaki jest średni zbiór owsa: w ziarnie? w słomie? a ile zbierano średnio owsa w innych latach?

9. Jaki jest średni zbiór jęczmienia: w ziarnie? w słomie? a ile zbierano średnio jęczmienia w innych latach?

10. Jaki średni zbiór pszenicy: w ziarnie? w słomie? a ile zbierano średnio pszenicy w innych latach?

11. Jaki jest średni zbiór żyta: w ziarnie? w słomie? a ile zbierano średnio żyta w innych latach?

B.

Czy w skutek braku paszy mieszkańcy gminy będą zmuszeni umniejszyć stan swego inwentarza i jaką część będą zmuszeni sprzedać z powodu niemożności przezimowania?

C.

Jakie rodzaje paszy zamyślają i muszą zakupić, aby resztę inwentarza, niezbędnie potrzebną dla gospodarstwa, przezimować?

D.

Jakiego rodzaju pomoc ze strony rządu i kraju uważają za konieczną, celem załagodzenia klęski, wyrządzonej przez posuchę?

E.

Czy gmina ucierpiała w r. 1903 z powodu powodzi, słot lub gradów i o ile zeszłoroczna klęska umniejszyła przeciętny zbiór paszy?

Pieczątki i podpisy Zarządu Kółka rolniczego, Zwierzchności gminnej lub Urzędu parafialnego.

* * *

W przeciągu 2 tygodni otrzymaliśmy 725 odpowiedzi na ten kwestyonarz.

Według zestawień, sporządzonych na podstawie relacyi Zarządów Kółek rolniczych, stan zbiorów w 725 gminach przedstawiał się następująco:

S i a n o ł ą k o w e. Na 725 miejscowości, z których sprawozdania nadeszły, nigdzie zbiór siana nie osiągnął normalnego zbioru lat poprzednich, nieco wyższy od połowy normalnego był w 94 miejscowościach, poniżej połowy normalnego w 599, zupełnie żaden w 10. W 22 miejscowościach siana łąkowego nie zbierają wcale. Procentowo przedstawia się to następująco: normalny 0%,

zwyż połowy 12·93%, niżej połowy 82·67%, żaden 1·35%, nie zbierają 3·05%.

Koniczyna. Na 725 miejscowości w 5 normalny, wyżej połowy w 90, niżej połowy w 601, żaden w 27, nie uprawiają w 2. Procentowo: normalny 0·69, zwyż połowy 12·41, niżej połowy 82·93, żaden 3·7, nie uprawiają 0·27%.

Potraw. Na 725 nigdzie normalny, wyżej połowy w 2, niżej połowy w 155, żaden 561, nie zbierają w 7. Procentowo: normalny 0%, zwyż połowy 0·27, niżej połowy 21·43, żaden 77·37, nie zbierają 0·93%.

Mieszanki. Na 725 normalny w 1 (0·13%), wyżej połowy w 23 (3·17%), niżej połowy w 636 (87·82%), żaden w 61 (8·3%), nie uprawiają w 4 (0·58%).

Rośliny pastewne. Na 725 nigdzie normalny (0%), wyżej połowy w 5 (0·69%), niżej połowy w 111 (15·33%), żaden w 498 (68·65%), nie uprawiają w 111 (15·33%).

Ziemniaki. Na 725 normalny w 1 (0·13%), wyżej połowy w 23 (3·17%), niżej połowy w 636 (87·82%), żaden w 61 (8·3%), nie zdano relacyi z 4 (0·58%).

Okopowe. Normalny w 3 (0·41%), wyżej połowy w 18 (2·48%), niżej połowy w 390 (53·82%), żaden w 195 (26·91%), nie uprawiają w 119 (16·38%).

Owies. Normalny w 8 (1·10%), wyżej połowy w 122 (16·57%), niżej połowy w 580 (80·22%), żaden w 13 (1·84%), nie uprawiają w 2 (0·27%).

Jęczmień. Normalny w 25 (3·44%), wyżej połowy w 164 (22·63%), niżej połowy w 518 (71·18%), żaden w 3 (0·41%), nie uprawiają w 15 (2·04%).

Pszenica. Normalny w 245 (33·7%), wyżej połowy w 298 (41·25%), niżej połowy w 132 (17·93%), żaden w 4 (0·58%), nie uprawiają w 46 (6·54%).

Żyto. Normalny w 413 (56·90%), wyżej połowy w 245 (33·72%), niżej połowy w 58 (8·15%), żaden w 1 (0·13%), nie uprawiają w 8 (1·10%).

Rozporządzając tym materyałem a prócz tego 499 petycyami, Zarząd główny Tow. Kółek rolniczych zwrócił się do Wysokiego Prezydyum c k. Namiestnictwa następnem podaniem z dnia 7. września 1904 r. L. 14.448.

L. 14448.

Wysokie Prezydyum c. k. Namiestnictwa!

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych w uzupełnieniu swego podania z 10 sierpnia b. r. L. 12.666, którem prosił o poparcie próśb, wniesionych do c. k. Ministerstwa rolnictwa celem zaradzenia klęsce powstałej wskutek posuchy, ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Prezydyum c. k. Namiestnictwa w załączeniu pod ¹/. 499 petycyi o ulżenie nędzy spowodowanej tegoroczną posuchą, wniesionych na nasze ręce przez Zarządy Kółek rolniczych a popartych przez Zwierzchności gminne i Urzędy parafialne. Obok tego przedkładamy pod 2/. zestawienie rozmiarów klęski według powiatów na podstawie 725 odpowiedzi, otrzymanych na rozesłany przez nas kwestyonarz. Wszystkie odpowiedzi na rozesłany kwestyonarz, ułożone według powiatów, w liczbie 725 pozwalamy sobie również pod 3/. podać do wiadomości Wysokiego Prezydyum c. k. Namiestnictwa, gdyż dokładniej od zestawienia przedstawiają rozmiar klęski i pozwalają wniknąć w różne potrzeby i życzenia poszczególnych gmin.

Wobec wymownych cyfr, podanych przez tę część ludności włościańskiej, która się skupia w Kółkach rolniczych, zbyteczne jest motywowanie potrzeby wydatnej pomocy, jakiej ludność rolnicza od Wysokiego c. k. Rządu oczekuje. Upraszamy przeto: Wysokie Prezydyum raczy wyjednać od Wysokiego c. k. Rządu przedewszystkiem fundusz na bezzwrotne zapomogi i bezprocentowe pożyczki w kwocie co najmniej 6 milionów koron, a u Wysokiego c. k. Ministerstwa skarbu możliwie jak najdalej idące opusty podatkowe, wstrzymanie egzekucyi podatkowych i odpis procentów zwłoki.

Uznając w całej pełni wielkie znaczenie wydanego zarządzenia Wysokiego c. k. Rządu, odnoszącego się do zakazu wywozu paszy, uważamy za konieczne ze względu na nieurodzaj ziemniaków i kukurudzy, ponowić naszą poprzednią prośbę o zniesienie cła na kukurudzę, wprowadzaną do Monarchii.

Mimo że Wysokie c. k. Ministerstwo kolei rozporządzeniem z 18 sierpnia b. r., ogłoszonem w N-rze 19 Dziennika dla kolei żelaznych i żeglugi, przyznało ulgi taryfowe dla artykułów pastewnych, to jednak sposób starania się o zniżki i wypłacania ich dopiero w drodze reklamacyi nie nadaje się zupełnie dla rolniczej ludności. Ponawiamy i tutaj prośbę wniesioną do Wysokiego c. k. Ministerstwa w piśmie z 10 sierpnia 1904 r., wniesionem na ręce Wysokiego Prezydyum, aby zniżoną taryfę kolejową obliczano zaraz przy odbiorze towaru na podstawie certyfikatu zbiorowego, zatwierdzonego przez c. k. Starostwo, a dołączonego do listu przewozowego. Jeżeli podobny sposób obliczania zniżonych kosztów przewozu dopuszczalny jest corocznie przy sprowadzaniu zboża do siewu, gdzie się odlicza 50% normalnej ceny, to z łatwością zastosowany być również może dla posyłek, przeznaczonych do miejscowości nawiedzonych klęską. Wysokie Prezydyum raczy przeto jak najenergiczniej wpłynąć na to, by jedynie formalistyką zwyczajową uświęcony, a nie potrzebą spowodowany sposób przyznawania zniżek zamieniony został na racyonalniejszy, a stosunkom rolnictwa odpowiedniejszy. Rozporządzenie Wysokiego c. k. Ministerstwa kolei z 18 sierpnia 1904 wymaga ponadto koniecznie spiesznego uzupełnienia. W wykazie artykułów bowiem, którym przysługuje zniżka, niema wymienionych ani ziemniaków, ani otrąb, ani makuchów. Imieniem włościańskiej ludności upraszamy przeto: Wysokie Prezydyum raczy postawić wniosek do Wysokiego c. k. Ministerstwa kolei, aby ze względu na potrzeby ludności, dotkniętej klę-

ską, zniżka jak najspieszniej rozszerzona została na pozycye taryfy K—10 (ziemniaki), poz. O.—6. b. (makuchy rzepakowe i lniane w całości i mielone) i część poz. M.—4 odnoszącą się do otrąb. Wszystkie trzy artykuły ludność dotknięta klęską sprowadzać będzie musiała po wysokich cenach na znaczne odległości i uważaćby musiała za ogromne utrudnienie i podwyższenie ceny, gdyby dla braku zniżek opłacać musiała normalne taryfy. Odnośnie do sprawy taryf zwrócić się musimy z jeszcze jedną usilną prośbą, aby jak najprędzej ogłoszone zostało, do których powiatów i miejscowości dotkniętych klęską zniżka zobowiązuje, na razie bowiem wobec tego niezałatwionego jeszcze punktu rozporządzenia Wysokiego c. k. Ministerstwa kolei z 13 sierpnia kalkulacya cen artykułów, objętych zniżką, ściśle przeprowadzić się nie da i niejedno zbiorowe zamówienie opóźnia.

Jak przedłożony przez nas materyał świadczy, poszczególne Kółka rolnicze domagają się podjęcia rozmaitych robót publicznych, mogących ludności dostarczyć zarobku, a niektóre wprost wymieniają roboty, które tak ze względu na miejscowe potrzeby, jak i dla dostarczenia zarobku za niezbędnie konieczne uznają. Tę dążność ludności załagodzenia następstw klęski pracą polecamy jak najgoręcej łaskawemu uwzględnieniu Wysokiego Prezydyum i spodziewamy się, że życzeniom ludności w tym kierunku stanie się zadość.

Z licznych odpowiedzi, jakie na rozesłany kwestyonarz w krótkim, bo dziesięciodniowym przeciągu czasu, od Kółek rolniczych otrzymaliśmu, i z tenoru pism przekonać się może Wysokie Prezydyum, iż ludność włościańska odnosi się do Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych z całą ufnością i że w organizacyi naszej upatruje ważny i skuteczny środek pomocy w chwilach klęsk, które ją nawiedzają. Z drugiej znów strony Zarząd główny Towarzystwa ma wskutek ciągłej a coraz żywszej styczności z ludnością włościańską możność dokładnego ocenienia i zbadania jej potrzeb oraz posiada znajomość środków, którymi skutecznie a bez wywołania żalów i skarg na pokrzywdzenie nieść jej można pomoc. Dowodu na to dostarcza akcya ratunkowa Towarzystwa Kółek rolniczych przyprowadzona w jesieni ubiegłego roku. Odwoławszy się do ofiarności publicznej zebraliśmy na niesienie pomocy ludności dotkniętej klęskami po dzień 3 czerwca 1904 r. ogółem 38.898 K. 50 h. Z zebranej kwoty oddaliśmy 4.675 K. 50 h. do dyspozycyi J. Eks. ks. Arcybiskupa na udzielenie pomocy ludności, dotkniętej klęskami w obrębie archidyecezyi lwowskiej, a resztę w kwocie 34.223 K. zużyliśmy na ułatwienie zakupna artykuków rolniczych, przedewszystkiem jednak ziemniaków. Wszedłszy w stosunki z właścicielami dóbr Galicyi środkowej i wschodniej zakupiliśmy od nich 242 wagony po 100 q. ziemniaków do sadzenia, dalej 37 wagonów owsa i jęczmienia do siewu, 5 wagonów żyta i $^1/_2$ wagona innych zbóż. Ziemniaki dostawialiśmy ludności nawiedzonej klęską po 4 K. za 100 kg. opłatnie do stacyi odbiorczej na podstawie szczegółowych zgłoszeń, zestawionych przez Zarządy Kółek rolniczych, względnie przez Zwierzchności gminne, a zatwierdzonych przez Urzędy parafialne. Do niektórych miejscowości, które mniej od klęski ucierpiały, dostarczaliśmy ziemniaków już to po rzeczywistych kosztach, już też z drobną subwencyą. Jęczmień i owies dostawialiśmy przeważnie po normalnych cenach, gdyż staraliśmy się nabywać towar po możliwie najniższych cenach i przestrzegaliśmy, by dostawa wypadła zgodnie z przedłożoną nam próbką. Rozporządzając skromną stosunkowo kwotą 34.000 K., zdołaliśmy dostarczyć ludności, dotkniętej klęską, ziemniaków za 135.000 K. ze znaczną dla tejże ludności ulgą a zboża za 50.000 K. Prócz tego udzieliliśmy z funduszów Komitetu ratunkowego subwencyi na zakupno nasienia koniczyny czerwonej szczególniej w powiatach bocheńskim i brzeskim, gdyż jak skonstatowaliśmy, sprzedawano na targach koniczynę węgierską, bardzo ładną pozornie, lecz mocno zanieczyszczoną kanianką, po cenie o 20—30 K. na 100 kg. niższej od notowań firm, stojących pod kontrolą stacyi doświadczalnej i sprzedających nasienia z gwarancyą czystości i siły kiełkowania.

Korzyści, z akcyi ratunkowej wynikające dla ludności włościańskiej, były przedewszystkiem następujące:

1) Zarzuceniem bezpłatnego rozdawnictwa w gotówce, względnie w naturaliach a przyjmowaniem tylko zgłoszeń o pośrednictwo i pomoc w zakupnie, z którego każdy poszkodowany mógł korzystać, usunięta została możliwość skarg i użaleń ludności włościańskiej na pokrzywdzenia przy rozdziale zebranych przez nas składek.

2) Udzieleniem pomocy na zakupno z funduszów składkowych zachęcona została ludność włościańska, korzystająca dotąd zwykle tylko z usług małomiasteczkowych handlarzy do uskuteczniania zbiorowych zamówień, przez co wyzyskać można było ulgi taryfowe, przyznane tylko dla ładunków całowagonowych, a więc nie mające znaczenia dla rolników, nabywających potrzebne im artykuły rolnicze w mniejszych ilościach.

3) Pośrednictwem w zakupnie ziemniaków, dostarczonych przez nas do kilkunastu powiatów i kilkudziesięciu miejscowości po cenach stałych, wpłynęliśny na regulacyę cen i usunięcie wyzysku małomiasteczkowych handlarzy, którzy przy takiej sposobności, podzieliwszy między siebie teren operacyjny i zapewniwszy sobie monopol sprzedaży, nakładają dowolne ceny i klęską dotkniętą ludność bez litości wyzyskują.

4) Akcyą naszą ratunkową wprowadziliśmy w bezpośrednie stosunki handlowe wielką i małą własność, na czem obydwie strony korzyść odniosły, gdyż wysokie zyski, które zwykle pośrednikom przypadają w udziale, rozdzieliły się wskutek naszej akcyi w równych częściach na obie strony tak, że wielka własność korzystniej swój produkt

sprzedała a mała mimo to taniej, niż od handlarza, nabyła.

Wobec tego, że tegoroczna posucha prawie w całym kraju dała się we znaki i że skutki jej z powodu coraz więcej wzmagającej się drożyzny również i ludność miast dotkliwie odczuje, nie możemy w bieżącym roku zaapelować ponownie do ofiarności publicznej, aby z pomocą zebranych składek mieć możność zakupna paszy i pożywienia i odprzedawania ich z przyznaniem drobnych opustów do miejscowości dotkniętych najmocniej klęską i oczekujących pomocy przy nabyciu niezbędnie im potrzebnych artykułów, których własna ziemia im nie wydała. Z relacyi Kółek rolniczych widzimy, że dla utrzymania już i tak znacznie zredukowanego inwentarza potrzeba będzie dostaw znacznej ilości wagonów otrąb, makuchów, siana i słomy, owsa jak również ziemniaków i kukurudzy, częścią na paszę dla bydła, częścią na pożywienie ludności. Na wiosnę zaś okaże się potrzeba dostaw owsa i jęczmienia do siewu, oraz ziemniaków do sadzenia, dalej nasion traw i koniczyn, oraz różnych pastewnych; ceny zaś tych nasion zapowiadają się bardzo wysokie. Już obecnie nadchodzą codziennie zapytania i zgłoszenia o zakupna z Kółek rolniczych, Zwierzchności gminnych i Urzędów parafialnych. Niestety jesteśmy w bieżącym roku zupełnie bezradni, gdyż na przeprowadzenie zakupna, względnie choćby tylko na zawarcie zadatkowanych umów o dostawę potrzeba zapasu gotówki, którą nie rozporządzamy. Tem samem nie możemy się podjąć tej samej akcyi, którą po klęsce ubiegłego roku tak skutecznie ku zupełnemu zadowoleniu włościańskiej ludności, przeprowadziliśmy. Wynik akcyi wywołał ogólne uznanie w kraju, bo prócz kwoty zebranej ze składek włożyliśmy do sprawy wytrawną znajomość stosunków małorolnej własności, doświadczenia handlowe w nabyciu i sprzedaży artykułów rolniczych i wydatną pracę naszego biura. Przez współdziałanie tych czynników kwota zebrana ze składek, stosunkowo bardzo nieznaczna, nabrała poważnego znaczenia i przyniosła wydatne owoce.

Rozporządzając i w bieżącym roku tymi czynnikami, które do należytego prowadzenia akcyi ratunkowej tworzą niezbędne uzupełnienie a bogatsi przytem w doświadczenie i złączeni węzłami zupełnego zaufania z ludnością, wołającą ratunku, przedkładamy Wysokiemu Prezydyum usilną prośbę, aby z funduszów, przeznaczonych przez Wysoki c. k. Rząd na niesienie pomocy ludności dotkniętej tegoroczną klęską, raczyło przeznaczyć kwotę 40.000 K. Zarządowi głównemu Towarzystwa Kółek rolniczych na przeprowadzenie zakupna paszy i artykułów żywności celem odprzedaży ich ludności, dotkniętej klęską, po zniżonych cenach. Wszelkie zgłoszenia zbiorowe na zakupno po zniżonej cenie zobowiązujemy się wykonać dopiero wtedy, gdy sami potrzebę ulg dla zgłaszających się uznamy a przed definitywnem przyznaniem zniżki aprobatę na jej udzielenie z odnośnego c. k. Starostwa uzyskamy. Przy udzielaniu zniżek zobowiązujemy się nie przekroczyć 20% wartości towaru z kosztami dostawy do miejsca przeznaczenia.

Będzie to najwyższy, przyznawany opust dla gmin najciężej przez klęskę dotkniętych, dla innych, gdzie klęska nie przybrała tak groźnych rozmiarów i gdzie stan majątkowy mieszkańców jest lepszy, wspierać będziemy zbiorowe zakupna subwencyami poniżej 20% a nawet starać się będziemy dostarczać po rzeczywistych kosztach bez wszelkich ulg.

Cała nasza akcya, oparta na doświadczeniu zeszłorocznem, będzie miała głównie na celu regulacyę cen, aby ludność nie była zdana na łaskę handlarzy i miała możność informowania się, gdzie i po jakich cenach może zaspokoić swe potrzeby. Na to jednak, abyśmy mogli być skutecznym regulatorem cen i dokładnym informatorem potrzebujemy koniecznie funduszu na przeprowadzenie zakupów i na czynne wkroczenie tam, gdzie ludność nie umie sobie dać rady lub na wyzysk jest narażona. Z kwotą 40.000 K. zdołamy dostarczyć towaru przynajmniej na 250.000—400.000 koron. O pomoc tę prosiła deputacya naszego Towarzystwa J. Eks. Pana Prezydenta ministrów, a Jego Ekscelencya Pan Prezydent, uznając, że akcya przez nas zamierzona bardzo skutecznie oddziałać musi, przyrzekł łaskawe uwzględnienie przedłożonej prośby. Żywimy niepłonną nadzieję, że Wysokie Prezydyum do tej prośby naszej, mającej na celu wyłącznie dobro kraju i nauboższej jego warstwy ludności, łaskawie przychylić się raczy i dostarczeniem funduszu pozwoli nam nieść pomoc ludności, tak ciężko klęską dotkniętej.

Jeszcze z jedną prośbą zwracamy się do Wysokiego Prezydyum. Już w podaniu do Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa prosiliśmy, aby do dyspozycyi Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych oddane zostały $^2/_3$ ogólnego zapasu otrąb c. k. magazynów wojskowych po cenie przez c. k. magazyny wyznaczonej.

Wszystkie petycye Kółek rolniczych, przedłożone Wysokiemu Prezydyum, upraszają o to, a Zarząd główny jest zarzucony pytaniami, kiedy przez nas zamówienie uskuteczniać będzie można. Przekonani jesteśmy, że Wysokie Prezydyum łaskawie uwzględnić raczy prośby tysięcy członków, skupionych po Kółkach rolniczych, żądaną ilość otrąb łaskawie wyjednać nam raczy i o pomyślnem załatwieniu sprawy niebawem wiadomość członkom Kółek rolniczych udzielić pozwoli.

Lwów 7. września 1904.

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych.

Zanim otrzymaliśmy odpowiedź na wniesione podanie, zmuszeni byliśmy na nalegania ze strony Kółek rolniczych rozpocząć akcyę pośredniczącą w nabywaniu pasz i przeprowadziliśmy zakupno 5 wagonów makucha i 15 wagonów otrąb, które w przeciągu kilku dni znalazły nabywców po rzeczywistych kosztach nabycia bez wszelkich ulg. Z wielką obawą rozpoczynaliśmy jednak te pier-

wsze zakupna, gdyż na zadatkowanie ich musieliśmy użyć funduszów Towarzystwa, a na nieprzewidziane straty rozporządzaliśmy zaledwie drobną pozostałością z funduszu ratunkowego z r. 1903., która wobec ceny zakupionego towaru wynosiła tylko 3 prc.

Z wielką radością powitaliśmy przeto reskrypt Wysokiego Prezydyum Namiestnictwa z 22. września 1904 r. L. 12. 667 pr., którym otrzymaliśmy na rozpoczętą akcyę ratunkową z zapomogowych funduszów państwowych kwotę 20.000 K na przeprowadzenie zakupna pasz i artykułów żywności celem odprzedaży ich ludności dotkniętej klęską po cenach zniżonych.

Otrzymawszy tę kwotę na dniu 26. września, zawiadomiliśmy o tem Kółka rolnicze wstępnym artykułem w Przewodniku z 1. października 1904 r. a w następnym numerze podaliśmy, iż przyznawane będą dziesięcioprocentowe zniżki przy zakupnie otrąb po dopełnieniu następujących warunków:

Zarząd Kółka rolniczego ma: a) uskutecznić zbiorowe zamówienie na 1 wagon to jest 10.000 kg. czyli 100 cetn. metrycznych otrąb i zadatkować je kwotą 100 K od wagona, b) zapłacić resztę należytości pobraniem kolejowem, c) zestawić i nadesłać wykaz zamawiających, obejmujący następujące rubryki:

1) liczbę porządkową, 2) imię i nazwisko zamawiającego, 3) numer domu, 4) ilość sztuk bydła w roku ubiegłym, 5) ilość sztuk bydła rogatego w roku bieżącym, 6) ilość sztuk nierogacizny, 7) ilość zamówienia w cetnarach metrycznych.

Zwierzchność gminna ma potwierdzić zgodność wykazu z księgą katastru bydła.

Zarząd Kółka ma pod wykazem w imieniu zamawiających pomieścić następujące poręczenie.

„Podpisany Zarząd Kółka rolniczego, przedkładając i potwierdzając ten wykaz, ręczy za zamawiających, że otręby, nabyte za pomocą funduszów zapomogowych przez Komitet ratunkowy Tow. Kółek rolniczych, zużytkują wyłącznie dla potrzeb swego gospodarstwa i że nie sprzedadzą ich ani kupcom, ani handlarzom, ani nawet innym rolnikom, ani po wyższej cenie ani po cenie zakupna, która wyłącznie dla nich na podstawie wykazu przyznana została. Porękę tę składa Zarząd Kółka na podstawie zapewnienia, danego przez każdego z zamawiających, że w razie wykroczenia przeciw zobowiązaniu złoży 4 K kary od każdego cetnara na rzecz Komitetu ratunkowego".

Zastrzeżono przytem, że otrąb, nabytych po zniżonej cenie, nie wolno bezwarunkowo sprzedawać w sklepach Kółek lub sklepach prywatnych osób. Do sklepów dostarcza się otrąb, lecz bez zniżki z funduszów zapomogowych.

Na makuchy przyznano tę zniżkę, że cenę ich wyznaczono przy zamówieniach poniżej wagona na 11 K. loco każda stacya odbiorcza.

Ulgi ograniczyć musiano na te dwa najgłówniejsze artykuły paszy, gdyż wyasygnowany fundusz nie dozwalał na szerszą akcyę.

Jak trudno zresztą było operować tym drobnym funduszem, wystarczy nadmienić, że w ciągu kilku dni rozszedł się on w zupełności za zadatkowanie 120 wagonów otrąb. Wprawdzie Kółka rolnicze zwracały zadatki, lecz fundusz topniał z każdym wysłanym wagonem, bo na każdy odpadało 10% przyznanej zniżki. Dokazaliśmy jednak tego, że przez cały czas dostarczać mogliśmy zamówionych otrąb i makuchów i to po stosunkowo bardzo przystępnych cenach, bo mając zakupna naprzód uskutecznione na termina, nie byliśmy zależni od stale się rozwijającej zwyżki cen. Fundusz 20.000 K starczył mniej więcej do końca roku. W miesiącach styczniu, lutym i marcu rachunki Komitetu ratunkowego wykazywały stopniowo coraz wyższy niedobór, pokrywany na razie z funduszów Towarzystwa w tej nadziei, że po uchwaleniu kredytów zapomogowych przez Radę państwa dalsze zasiłki zostaną przyznane.

Ze względu na to, że oczekiwać należało wydatniejszej pomocy państwowej, utworzył się w ostatnich miesiącach 1904 r. Komitet ratunkowy krajowy, w skład którego wchodzili prócz delegata ck. Namiestnictwa reprezentanci ck. Towarzystwa gospodarskiego, ck. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, Patronatu Spółek oszczędności i pożyczek i Zarządu głównego Tow. Kółek rolniczych.

Komitet ten zajął się przedewszystkiem rozdziałem otrąb żytnich z magazynów wojskowych. Dla Galicyi przyznano z ogólnej ilości 220 wagonów. Z tego wyznaczył Komitet krajowy 55% tj. 120 wagonów na obręb działania Towarzystwa rolniczego zaś 45% tj. 100 wagonów na obręb działania Towarzystwa gospodarskiego. Towarzystwa te znów odstąpiły Kółkom rolniczym i Spółkom oszczędności i pożyczek 50% przyznanej im ilości otrąb w ten sposób, że Kółka rolnicze otrzymały 30% a Spółki 20%. Zarząd główny miał zatem do rozporządzenia ogółem 66 wagonów, z których 36 było do rozdzielenia między Kółka rolnicze na zachodzie a 30 między Kółka na wschodzie.

Otręby te oddawały magazyny wojskowe po bardzo przystępnej cenie, bo po 5·20 K za 100 kg., podczas gdy cena targowa otrąb żytnich w czasie rozdziału wynosiła 10—11·50 K za 100 kg. Prócz tego koszta przewozu z magazynu do stacyi odbiorczej nie szły na rachunek odbiorcy, lecz na rachunek funduszów zapomogowych. Mimo tych wielkich dogodności rozdział otrąb wojskowych był powodem wielu skarg, zażaleń i przykrości i wyjątkowo tylko wywołał objawy zadowolenia. Pierwsze złe leżało w tem, że nadzwyczaj przystępna cena wywołała tak wielką ilość zgłoszeń, iż rozporządzalne zapasy nie wystarczały na udzielenie wszystkim żądanej ilości. Zamówienia Kółek rolniczych ze zachodu trzeba było redukować w najbardziej klęską nawiedzonych powiatach do $^1/_2$, w innych do $^1/_3$ a nawet do $^1/_4$, również i na wschodzie, gdzie zgłoszeń było mniej, redukcya była konieczna. Wywołało to prawie wszędzie niezadowolenie, bo gdy wagon otrąb mógł stanowić

dla mieszkańców pewnej gminy uwzględnienia godną pomoc, to pół wagona albo ćwierć było sukursem, pozbawionym prawie zupełnie znaczenia. Niezadowolonymi byli dalej wszyscy, którzy po wyznaczonym terminie o otręby wojskowe się zgłosili, bo zgłoszeń ich zupełnie nie było można przyjąć. Zgłoszeń zaś spóźnionych było na blizko 100 wagonów.

Drugą wielką niedogodnością było to, że termin wydawania otrąb wyznaczony został na okres czasu bardzo długi, bo na blizko pięć miesięcy. Zgłaszający się otrzymali od nas wprawdzie w połowie stycznia powiadomienie, że taka a taka ilość otrąb wojskowych została im przyznana, ale prócz tej wiadomości nie można im było nic pewnego podać o terminie, w którym mają się otrąb spodziewać. Dyspozycye w tej sprawie zależały od „Allgemeiner Verband landwirtschaftlicher Genossenschaften“ we Wiedniu, który działał z polecenia c. k. Ministerstwa rolnictwa. Przy nieco dobrej woli nie byłoby sprawiało dla dyrygującej instytucyi zbyt wielkich trudności obliczenie, kiedy przypadnie czas dostawy dla poszczególnych odbiorców, jednak jej nie okazano; prosiliśmy o to kilkakrotnie, lecz zawsze bezskutecznie. Tymczasem niepokój i rozdrażnienie odbiorców wyczekujących na dostawę wzrastało z dnia na dzień a żal kierował się ku Zarządowi głównemu Towarzystwa, który w tej sprawie był bez winy a zaradzić w żaden sposób nie mógł. Rozżalenie było zupełnie usprawiedliwione, bo biedna ludność w wyczekiwaniu na obiecane otręby wojskowe nie przeprowadzała zbiorowego zakupna otrąb pochodzących z młynów i potrzebną dla siebie paszę nabywać musiała od handlarzy po wygórowanych cenach. Przykre chwile przebyli wtedy ci wszyscy, którzy ludność zachęcili do zgłaszania się o otręby wojskowe, przedstawiając dogodności tego zakupna, gdyż wobec opóźniania się dostawy narażeni byli na najrozmaitsze zarzuty a nawet podejrzenia.

Zdawałoby się, że, skoro wszelkie dyspozycye co do otrąb skoncentrowane zostały w jednej instytucyi, zarządzenia wydawane w sprawie dostaw powinnyby mieć cechy jednolitości. Tymczasem właśnie trzecią wadą dostaw, a bardzo dokuczliwą dla organizacyi pośredniczących było to, że zarządzenia zmieniały się prawie ustawicznie tak, że nie wiadomo było, które właściwie ma na razie moc obowiązującą. Tak n. p. wyznaczono Zarządowi głównemu cały szereg magazynów, z których stałe, ściśle oznaczone ilości miał pobrać dla zamawiających Kółek. Z wielkim trudem udało się wcisnąć w te ramy ilości, wyznaczone dla Kółek rolniczych tak, aby odbiorcy otrzymać mogli o ile możności z magazynu najbliżej leżącego. Trudy te jednak były na nic, bo w rzeczywistości wykonano wysyłki zupełnie inaczej, przeważnie niepraktycznie, ze znacznem podwyższeniem kosztów transportu, których pokrycie przypadło na rachunek funduszów, oddanych do rozporządzenia Zarządowi głównemu, mimo że Zarząd w tej sprawie nie miał żadnego głosu. — Z początku zarządzono, że wszystkie wysyłki mają być ekspedyowane za pobraniem należytości za otręby i tak rzeczywiście pierwsze wykonano, potem jednak wprost odmienna zapadła decyzya, a Zarządowi głównemu zlecono, aby należytość za dostawione otręby ściągał od odbiorców i przyjął na siebie gwarancyę, że wszystkie należytości zostaną zapłacone. Mimo to jedne wysyłki szły jak dawniej za pobraniem, drugie znów bez pobrania, ale które w ten a które w drugi sposób uskuteczniano, o tem nigdy nam nie udzielano naprzód informacyi. — Ponieważ o każdem zarządzeniu, wyszłem od „Allgemeiner Verband, zawiadamialiśmy interesowane Kółka rolnicze, sądząc, że mają one trwałą wartość, więc narażaliśmy się wobec chwiejności tych zarządzeń na zarzuty ze strony odbiorców, że sami nie wiemy, czego właściwie żądamy. — Obok tego wiele trudności przysporzyły odrębne żądania poszczególnych magazynów, z których każdy wymagał dostosowania się do swoich praktyk.

Wreszcie powodem niedogodności i powikłań przy odstawach otrąb wojskowych była sprawa zwrotów kosztów przewozu. Zawiniły tutaj bardzo wiele urzędy stacyjne, gdyż ściągały należytości przewozowe od odbiorców, mimo że miały je kredytować. „Allgemeiner Verband“ jednak, zauważywszy to po otrzymaniu pierwszych listów przewozowych, powinien był postarać się natychmiast o zmianę. Nie zrobiono tego i stąd $^3/_4$ odbiorców wyłożyć musiało należytość za przewóz. Zwrot miał pierwotnie nastąpić przez „Allgemeiner Verband“ i w tym celu przesyłano do niego listy przewozowe, aby odbiorcy o ile możności jak najprędzej otrzymali wyłożone na przewóz pieniądze. Niestety jednak, „Allgemeiner Verband“ zostawiał sprawę w zawieszeniu, a Zarząd główny zasypywano urgensami, dla czego załatwienie zwłóczymy mimo obietnicy, że koszta przewozu zaraz się wyrówna. Wrzeszcie dopiero w maju otrzymaliśmy powiadomienie, że koszta przewozu mają być zwrócone nie przez „Allgemeiner Verband“, lecz przez instytucye, które zgłosiły zamówienia i to z funduszów, wyznaczonych do ich dyspozycyi na akcyę ratunkową. Zwroty te uskuteczniliśmy natychmiast na dniu 15 maja i to wyłącznie według pozostałych w Zarządzie głównym zapisków, bo listów przewozowych, na których podstawie zwroty powinno się było uskutecznić, „Allgemeiner Verband“ nie nadesłał jeszcze dotąd, chociaż już miesiąc od tego czasu minął.

Poniżej podajemy rozdział otrąb wojskowych tak, jak został przez nas zarządzony. Celem wykazania, jak znaczne redukcye trzeba było na zachodzie przeprowadzić, zamieszczamy ilość zgłoszenia, pochodzącego od Kółka rolniczego, w nawiasie. Ilości podane są w cetnarach metrycznych.

K r a k ó w : Bronowice małe 25 (100), Mników 34 (137), Wyciąże 51 (204), Czułów 48 (190), Czulice 28 (114), Czułówek 25 (100), Bronowice wielkie 25 (98), Kryspinów 16 (64), Modlniczka 29 (116), Łuczanowice 14 (57),

Branice 50 (200), Prądnik czerwony 23 (92), Wolica 25 (100), Cholerzyn 27 (108), Piekary 18 (70), Tonie 50 (200), Nowa wieś szlachecka 67 (266).

Biała: Janowice 50 (50), Poręba wielka 72 (143), Dwory 50 (100), Osiek 50 (150), Grojec 50 (100).

Bochnia: Chodenice Trinitatis 25 (100), Wola zabierzowska 25 (100), Żegocina 25 (100).

Brzesko: Borzęcin dolny 25 (100), Borzęcin górny 50 (200), Rudy-Rysie 25 (100), Niedźwiada 25 (100), Szczurowa 25 (100), Zdarzec 25 (100) Tymowa 25 (100) Bielcza 25 (100).

Chrzanów: Źródła 50 (100), Kwaczała 102 (203), Żarki 25 (50), Zagórze 26 (51), Grojec 50 (100).

Gorlice: Staszkówka 50 (100), Szalowa 50 (100), Bystra 50 (100), Kobylanka 50 (100).

Grybów: Jastrzębia 50 (100), Gródek 50 (100).

Jasło: Wojaszówka 50 (100), Szerzyny 50 (100), Wola dębowiecka 51 (102).

Krosno: Lubatowa 50 (100).

Limanowa: Dobra 50 (100), Zbludza 50 (100), Kamienica 50 (100), Starawieś 50 (100), Jurków 80 (300), Sechna 50 (100), Szczyrzyce 50 (115).

Myślenice Górnawieś 18 (35), Spytkowice 54 (111).

Nisko: Zarzecze 50 (100), Groble 50 (77), Racławice 50 (100).

Nowy Sącz: Świniarsko 50 (100), Piwniczna 50 (100), Kurów 50 (100), Zbikowice 50 (100).

Nowy Targ: Czarny Dunajec 100 (200), Bukowina 50 (100), Pieniążkowice 20 (100), Groń 20 (46½), Poronin 50 (100).

Ropczyce: Borek wielki 50 (100).

Rzeszów: Boguchwała 75 (100), Kąkolówka 50 (101).

Strzyżow: Piekarówka 50 (100).

Tarnobrzeg: Sobów 50 (50).

Tarnów: Żukowice stare 25 (100), Pawęzów 25 (100), Lisia góra 25 (100), Łęg 25 (100), Łękawica 25 (100).

Wadowice: Chocznia 50 (100), Przytkowice 50 (100), Targanice 50 (100).

Wieliczka: Bierzanów 25 (100), Siercza 25 (100), Gdów 25 (100).

Żywiec: Cisiec 50 (100), Świnna 50 (100).

Lwów: Zamarstynów 40, Rzęsna p. 99, Sygniówka 50, Malechów 63, Kulparków 100, Kozielniki 100, Dornfeld 100, Kościejów 75.

Dobromil: Dobromil 101, Pacław 84.

Jarosław: Wiązownica 84, Cieszacin 87, Morawsko 100.

Łańcut: Jagieła 127, Rakszawa II 100, Rogóżno 100, Mikulice 100.

Przemyśl: Krzywcza 100, Grochowce 136.

Przemyślany: Kimirz 100, Unterwelden 100, Świrż 100.

Rawa: Szczerzec k. Niem. 100.

Sambor: Nowe Burczyce 50.

Stary Sambor: Wołcza dolna 50.

Sanok: Milcza 100, Płonna 100, Besko 100.

Sokal: Jastrzębica 100.

Tarnopol: Płotycz 100.

Złoczów: Kondratów 25, Gołogóry 122.

Żydaczów: Kornelówka 50.

W powyżej podanym, przez Zarząd główny dysponowanym rozdziale zaszły następujące zmiany:

Kółko rolnicze Kobylanka, które pierwsze nadesłało swe zgłoszenie i tem samem spodziewać się mogło prędkiej dostawy, doczekało się wreszcie powiadomienia, iż otręby otrzyma dopiero w drugiej połowie maja. Na wiadomość tę zrzekło się zupełnie otrąb a wyznaczoną dla tego Kołka ilość przeznaczono dodatkowo prócz podanych w wykazie 29 q. dla K. r. w Prądniku czerwonym w pow. krakowskim.

Tak samo zrzekły się dostawy wobec jej opóźnienia K. r. w Groblach pow. niskiego (ilość tę otrzymało dodatkowo do poprzednio otrzymanych 50 q. K. r. w Staszkówce pow. gorlickiego) i K. r. w Tymowej pow. brzeskiego (25 q. przeznaczone dla Tymowej rozdzielił Zarząd powiatowy brzeski między członków innych Kółek).

Jeszcze o jednej trudności nadmienić należy, którą przy rozsyłce trzeba było pokonać. Kolejowym transportem wykonywać było wolno posyłki od 50 q. począwszy. Tymczasem jak to powyżej podany wykaz przedstawia, trzeba było niektórym Kółkom poniżej tej ilości przydzielić, bo na więcej nie starczyło. By ich zatem od dostawy nie wykluczać, nie pozostało nic innego, jak tylko skombinować trzy a nawet cztery wysyłki sąsiednich Kółek do jednego wagonu i wysłać pod jednym adresem do tej samej stacyi. Tak złączyć musieliśmy wysyłki Kółek rolniczych powiatu bocheńskiego i przesłaliśmy je pod adresem Rady powiatowej, zamówienia Kółek z powiatu brzeskiego zadyrygowaliśmy do sekretarza Zarządu powiatowego Kółek dra Bernadzikowskiego, z powiatu wielickiego do Zarządu Kółka w Bierzanowie, do 2 Kółek powiatu nowotarskiego na ręce dr. Bednarskiego. Adresatom przysporzyliśmy tem wiele trudu; za przysługę wyświadczoną składamy im wyrazy wdzięcznego podziękowania.

Wspomnieć musieliśmy obszerniej o tych wszystkich trudnościach przy dostawie otrąb, ponieważ c. k. Ministerstwo rolnictwa całą akcyę ratunkową zamierzało scentralizować w Wiedniu, powierzając jej przeprowadzenie „Ogólnemu Związkowi stowarzyszeń rolniczych“ we Wiedniu.

Już taka drobna sprawa, jak rozsyłka 220 wagonów otrąb wojskowych, przy której nie było potrzeba przeprowadzać żadnych umów z dostawcami, wykazała, że kierowanie akcyą ratunkową z Wiednia nie byłoby korzystne dla ludności dotkniętej klęską, gdyż sprawa ta wymaga szybkiego i sprężystego działania. Załatwienie zamówień przez instytucyę nie znającą stosunków krajowych, z którą wyłącznie w drodze uciążliwej korespondencyi porozumiewać się było można, byłoby

w każdym razie — nawet gdyby „Allgemeiner Verband“ był jak najlepiej przygotowany do akcyi — wywołało co najmniej znaczne opóźnienia w dostawach.

Usilnym zabiegom c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie i c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, jak nie mniej wydatnemu poparciu sprawy przez Wysokie Prezydyum c. k. Namiestnictwa zawdzięczać należy, że c. k. Ministerstwo rolnictwa zgodziło się, by utworzony Komitet krajowy zupełnie samodzielnie prowadził akcyę ratunkową.

Komitet ten przedłożył c. k. Ministerstwu rolnictwa program działania i uzyskał zatwierdzenie tegoż programu.

Na podstawie tego programu przyznano ludności, dotkniętej klęską posuchy, wydatniejsze ulgi niż te, których poprzednio udzielać mogliśmy. Opusty bowiem wyznaczono w wysokości 20% ceny towaru, prócz tego przyznano zwrot kosztów przewozu do stacyi odbiorczej.

Fundusze zapomogowe rozdzielono między instytucye, mające pośredniczyć w zakupnie, według tego samego klucza, który zastosowano przy rozdziale otrąb wojskowych. Zarządowi głównemu przypadło zatem 30%.

W chwili uchwał Komitetu, które zapadły w pierwszej połowie lutego 1905 r. nieznaną była jeszcze kwota, którą Rada Państwa na zapomogi przyzna. Mimo uchwał zatem, nie wiedzieliśmy, jaką kwotą rozporządzać będziemy. Już ta niepewność nie dozwalała na stanowcze działanie a brak funduszów jeszcze więcej akcyę utrudniał. Z tego też powodu w komunikatach naszych do Kółek rolniczych wymienialiśmy tylko najgłówniejsze artykuły paszy i nie wspominalśmy zupełnie o owsie obrocznym, jęczmieniu, mąkach pastewnych pszennej i żytniej, ziemniakach, obawiając się nadmiaru zgłoszeń. Wykonać ich bowiem nie bylibyśmy w możności, ponieważ funduszów nie mieliśmy do dyspozycyi.

Jak już poprzednio wspomnieliśmy, kwota 20.000 K, którą otrzymaliśmy w dniu 26. września, z końcem r. 1904 była już wyczerpana. Przez trzy miesiące: styczeń, luty, marzec 1905 r. podtrzymywaliśmy akcyę zapomogową funduszami Towarzystwa, oraz kredytem. Gdy już wszystkie zasoby zostały wyczerpane, odnieśliśmy się do Prezydyum c. k. Namiestnictwa o udzielenie dalszej zapomogi na rachunek zapomogowych funduszów i uzyskaliśmy 30.000 K. na dniu 2. kwietnia, chociaż c. k. Ministerstwo rolnictwa jeszcze nie wyasygnowało kwoty przeznaczonej na akcyę ratunkową w Galicyi. Kwota ta ustaloną została dopiero w początkach kwietnia w wysokości 400.000 K. Procentowy udział dla akcyi, prowadzonej przez Zarząd główny, wynosił zatem 120.000 K. Po odliczeniu poprzednich zasiłków w kwocie 20.000 i 30.000 K. pozostało do dyspozycyi Zarządu głównego 70.000 K., z których 50.000 K. otrzymaliśmy reskryptem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 26. kwietnia 1905 L. 5.073, zaś resztę w kwocie 20.000 K. reskryptem z 3. czerwca L. 6.839.

Główne fundusze wpłynęły zatem dopiero wtedy, gdy akcya ratunkowa zbliżała się do końca. Skoro jednak ogłosiliśmy, że dotychczas przyznane ulgi rozszerza się na wszystkie artykuły paszy a nawet w myśl zezwolenia J. Eks. P. Namiestnika, na nasiona roślin pastewnych, zgłoszeń w ciągu kilkunastu dni wpłynęły tyle, że fundusz zapomogowy został wyczerpany. W Nrze 12 Przewodnika z 15 czerwca ogłosiliśmy komunikat, że dalszych zamówień nie przyjmujemy, ponieważ już otrzymanych zgłoszeń na blizko trzydzieści wagonów dla braku funduszu wykonać nie było można.

Akcya ratunkowa z pomocą funduszów państwowych, byłaby bezsprzecznie wydatniejsza i dla potrzebujących paszy korzystniejsza, gdyby kredyty, przyznane dopiero w marcu, były już do dyspozycyi we wrześniu lub w październiku 1904 r. W owym czasie na terminowe zakupna nabyć można było główny artykuł paszy t. j. otręby po cenie już co najmniej 1·50 K.—2·00 K. na 100 kg. niższej niż ta, którą płacić musiano potem w lutym marcu i kwietniu 1905 r. Pod wpływem świeżo ogłoszonego zakazu wywozu paszy powstała między hurtownymi handlarzami otrąb, którzy w normalnych latach otręby zakupione po młynach lokowali prawie wyłącznie w Niemczech, obawa, czy znajdą na nie zbyt w granicach Austryi, skłonni byli oddawać je po cenie jak najprzystępniejszej, byle się tylko wycofać bez strat z interesu. W młynach na pozostałość, niezakupioną jeszcze przez hurtowników, nie było nabywców; zapasy gromadziły się coraz większe, więc i to wpływało na zniżkę. Niestety nie było można korzystać wtedy z korzystnych ofert na miesiące styczeń do maja 1905 r., bo fundusze zaledwie starczyły na zakupna do końca 1904 r.

Gdy potem druga połowa listopada i grudzień wykazały, że zapotrzebowanie coraz więcej wzrasta, ceny zaczęły stale się podnosić a w czasie, gdy Komitet krajowy miał rozpoczynać działalność, sytuacya była tego rodzaju, że otrąb z krajowych młynów prawie wcale nabyć nie było można, bo zapasy wszystkie były już wyczerpane. Najtrudniejsze dla dostaw czasy były od połowy lutego do połowy kwietnia, kiedy ci, którzy mieli g o t o w y towar do rozporządzenia, dyktowali wprost warunki nabycia i zmuszali do zakupna na terminowe dostawy. Normalne stosunki zaczęły wracać od 1 maja i od tego czasu był stale na targu towar gotowy.

Mimo to staraliśmy się być przez cały czas tak zaopatrzeni w towar, aby mieć możność uskutecznienia każdego zamówienia, które na nasze ręce wpłynęło. Ani jedno zgłoszenie, stwierdzamy to wobec podnoszonych zarzutów, nie zostało odrzucone z powodu braku towaru. Nie można rówież nam robić zarzutu, że nie informowaliśmy dostatecznie o możności nabywania pasz po zniżonej cenie, bo w każdym numerze „Przewodni-

ka“ była o tem wiadomość. Gdzie tylko ludność wiejska za pośrednictwem Kółka chciała korzystać z pomocy, tam ją z pewnością otrzymała. Nakłaniać i zmuszać do zakupna nie mogliśmy.

Poniżej dajemy dwa wykazy. Pierwszy zawiera zestawienie zakupna najważniejszego artykułu dostawy w akcyi ratunkowej, t. j. otrąb. Mieszczą się w nim daty zakupna i ceny, które płaciliśmy, oraz termina odbioru. Dla obznajomionych z stosunkami handlowymi sam wykaz wystarczy do zrozumienia, ile trudności było do rozwikłania podczas dostaw. Ceny zaś informują o fluktacyach na targach a znawcom cen dają możność ocenienia, że transakcye nasze odpowiednio do pory były z korzyścią dla odbiorców przeprowadzone. W drugim wykazie jest zestawienie wszystkich uskutecznionych dostaw według powiatów.

WYKAZ I.

Zestawienie przeprowadzonego zakupna otrąb pszennych, żytnich i omiecicy.

Data terminatki	Ilość razem w q	Z tego: pszennych	żytnich	omiecicy	Miejsce dostawy	Cena za 100 q w kor.	Termin odbioru
15/IX	1500	1000	500	—	l. *) Grzymałów	850	15/IX—30/IX
23/IX	700	700	—	—	l. Sokal	910	23/IX—15/X
„	300	—	300	—	„	930	„
24/IX	1000	700	300	—	„	930	24/IX—31/XII
26/IX	700	500	—	200	l. Lwów	960 otr. / 1060 om.	26/IX—30/XI
„	2500	—	2500	—	p. Kołomyja	850	1/X—31/XII
27/IX	2000	2000	—	—	l. Przemyśl	980	25/IX—31/I
4/X	1000	500	500	—	l. Sokal	9 5	4/X—30/XI
„	1500	1500	—	—	l. Lwów	940	4/X—31/XII
22/XII	1500	—	1500	—	p. Tarnopol	910	1/I—31/III
24/XII	1800	900	900	—	l. Lwów	950	1/I—31/III
„	200	—	—	200	„	1075	1/I—31/III
18/I	500	—	500	—	l. Tarnopol	950	19/I—25/I
30/I	1200	1200	—	—	l. Przemyśl	1020	1/II—28/II
8/II	600	—	600	—	l. Tarnopol	1000	8/II—28/II
14/II	3800	2600	1200	—	p. { Tarnopol albo Stanisławów }	1030	1/III—31/V
17/II	400	—	400	—	l. Ostrów-Ber.	1020	1/III—30/IV
20/II	700	200	500	—	l. Brody	1100	1/III—30/IV
21/II	1000	—	1000	—	l. Tarnopol	1080	1/III—31/V
„	400	400	—	—	l. Brody	1100	1/III—30/IV
22/II	500	500	—	—	{ l. Lwów (4) l. Chodorów (1) }	1120	1/III—30/IV
23/II	400	200	200	—	l. Bursztyn	1050	1/III—30/IV
1/III	400	200	200	—	l. Bortniki	1050	1/IV—30/IV
16/III	400	200	200	—	l. Brody	1050	16/III—30/IV
22/III	200	200	—	—	l. Bortnlki	1050	22/III—15/IV
„	200	200	—	—	l. Lwów	1150	22/III—20/IV
„	100	–	—	100	„	1260	„
23/III	200	200	—	—	l. Brody	1050	23/III—18/IV
23/III	300	200	100	—	l. Bursztyn	1050	prompt
24/III	200	—	200	—	l. Ostrów-Ber.	1050	24/III—13/IV
„	300	–	300	—	p. Grzymałów	1050	24/III—5/IV
„	100	63	—	37	p. Lwów	1190**)	prompt
28/III	200	200	—	—	l. Borki wielkie	1020	28/III—15/IX
„	600	300	300	—	p. Grzymałów	1025	28/III—15/IV
„	100	50	—	50	„	1090 **)	prompt
1/V	100	57	—	43	„	973 **)	„
11/V	100	50	—	50	„	1000 **)	„

*) Uwaga: litera „l.“ przy stacyi znaczy „loco“, litera „p.“ „paritas“.
**) Przeciętna cena za otręby i omiecicę.

Data terminatki	Ilość razem w q	Z tego: pszennych	żytnich	omiecicy	Miejsce dostawy	Cena za 100 q w kor.	Termin odbioru
14/V	300	150	150	—	p. Grzymałów	950	prompt
„	50	—	—	50 *)	„	1060	„
15/V	500	250	250	—	„	950	15/V—30/V
16/V	100	—	—	100	l. Grzymałów	1050	prompt
20/V	400	200	200	—	p. „	950	„
26/V	200	—	200	—	l. Dereniówka	900	„
27/V	200	—	200	—	l. Grzymałów	890	„
29/V	200	200	—	—	„	800	„
30/V	50	50 **)	—	—	p. Kołomyja	860	„
„	100	100	—	—	l. Lwów	940	„
31/V	100	100	—	—	p. Dereniówka	850	„
„	100	—	100	—	„	900	„
„	50	25 **)	25	—	l. Lwów	930	„
„	100	50	50	—	p. Kołomyja	855	„
7/VI	200	—	200	—	p. Grzymałów	900	„
„	200	—	200	—	p. Dereniówka	920	„
12/VI	100	100	—	—	p. Grzymałów	800	„
16/VI	100	100	—	—	„	790	„

WYKAZ II.

Zestawienie uskutecznionych dostaw.

Dostawiono oprócz otrąb z magazynów wojskowych w niżej podanych powiatach do następujących miejscowości:

W powiecie bialskim.

Bulowice 324 q otrąb pszennych, 176 q omiecicy.
Brzeszcze 100 q „ żytnich.
Hecznarowice 3 q makuchów.
Janowice 3 wagony słomy.
Komorowice 48 q makuchów.
Osiek 100 q otrąb żytnich, 100 q owsa, 8 q grochu.
Porąbka 100 q otrąb pszennych, 100 q owsa.
Poręba wielka 100 q otrąb pszennych, 25 q makuchów.
Rybarzowice 4 wagony słomy 45¹/ q makuchów.
Starawieś 12 q makuchów.
Szczyrk 100 q otrąb żytnich.
Wilamowice 2 wagony słomy.

W powiecie bocheńskim

Kobyle 100 q otrąb pszennych.
Niepołomice 17 q otrąb pszennych, 3 q otrąb żytnich, 29 q omiecicy, 3 q mąki pszennej Nr. 8, 1 q mąki żytniej Nr. 3, 26 q owsa, 7 q jęczmienia, 14 q grochu (razem 1 wagon), 100 q ziemniaków.
Okulice 100 q otrąb pszennych.
Trzciana 100 q „ żytnich.
Wola zabierzowska 3 wagony buraków.

W powiecie brzeskim.

Biskupice radłowskie 7$^1/_2$ q makuchów.
Borzęcin górny 800 q otrąb pszennych, 100 q grochu.
Borzęcin dolny 300 q otrąb pszennych.
Brzesko 500 q otrąb pszennych, 100 otrąb żytnich.
Jasień 100 q otrąb pszennych.
Mokrzyska 100 q otrąb pszennych, 100 q otrąb żytnich.
Strzelce wielkie 100 q otrąb pszennych, 100 q grochu, 10 q makuchów.
Wokowice 100 q pszennych.
Wola radłowska 100 q otrąb pszennych.

W powiecie brzozowskim.

Haczów 100 q otrąb żytnich.
Humniska 17 q otrąb pszennych 83 q otrąb żytnich.
Trześniów 100 q otrąb pszennych.
Wesoła 10 q otrąb pszennych.

W powiecie buczackim.

Trybuchowce 2 q makuchów.

W powiecie cieszanowskim.

Lubliniec nowy 100 q otrąb żytnich, 14 q otrąb pszennych, 16 q omiecicy, 8 q hreczki, nasion karpieli za 2 K.
Narol-miasto 200 q otrąb pszennych.

W powiecie chrzanowskim.

Grojec 150 q otrąb pszennych, 250 q otrąb żytnich 100 q mąki żytniej Nr. 3, 200 q owsa, 125 q ziemniaków.
Jaworzno 1 wagon słomy.
Jeleń 300 q otrąb żytnich, 5 q makuchów.
Krzeszowice 600 otrąb pszennych, 100 q otrąb żytnich, 200 q ziemniaków.
Kwaczała 150 q otrąb pszennych, 50 q omiecicy, 2 wagony słomy.

---

*) Razem z omiecicą szło 50 q. mąki.
**) Razem z 50 q. mąki.

Okleśnia 250 q otrąb pszennych, 50 q mąki pszennej Nr. 8, 100 q ziemniaków, $1^1/_2$ q żyta świętojańskiego, 10 kg. rzepy ścierniskowej, 10 kg. rajgrasu włoskiego.
Płaza 400 q otrąb pszennych, 2 wagony słomy, 1 wagon siana, 200 q ziemniaków, 8 q wyki, 14 q makuchów.
Poręba-Żegoty 50 q otrąb pszennych, 50 q omiecicy.
Regulice 200 q otrąb pszennych, 100 q otrąb żytnich, 1 wagon słomy.
Zagórze 85 q otrąb pszennych, 15 q otrąb żytnich.
Zagórze i Żarki 100 q otrąb żytnich.
Zalas 25 q otrąb pszennych, 25 q otrąb żytnich, 25 q mąki pszennej Nr. 8, 25 q mąki żytniej Nr. 3, 100 q ziemniaków.
Źródła 100 q otrąb pszennych, 100 q omiecicy, 200 q owsa, 10 q grochu, 35 q łubinu, 3 q wyki siewnej, 1 q wyki piaskowej, 1 q żyta świętojańskiego.

W powiecie dąbrowskim.

Miechowice małe 3 q grochu, 6 q wyki.
Nieciecza 7 q makuchów.
Odmęt 2 q makuchów.

W powiecie dobromilskim.

Nowemiasto 50 q makuchów.
Tarnawka 22 q otrąb pszennych,

W powiecie gorlickim.

Staszkówka 150 q buraków, 5 q makuchów.
Szalowa 15 q makuchów.
Szymbark 100 q otrąb pszennych, 100 q otrąb żytnich, 200 q owsa, 100 q jęczmienia, 16 q jarej pszenicy, 10 q makuchów.

W powiecie gródeckim.

Rottenhan 73 q otrąb pszennych.

W powiecie grybowskim

Gródek 300 q otrąb żytnich, 1 wagon słomy.
Ptaszkowa 400 q otrąb żytnich.

W powiecie jarosławskim.

Cieszacin mały 100 q otrąb pszennych.
Rozwienica 50 q „ „
Rożniatów 100 q „ „
Węgierka 10 q „ „
Zarzecze 100 q „ „

W powiecie jasielskim.

Dębowiec $7^1/_2$ q makuchów.
Kołaczyce 200 q otrąb pszennych.
Łączki 100 q „ „
Ołpiny 50 q „ „ 50 q otrąb żytnich.
Szebnie $1^1/_2$ q makuchów.
Szerzyny $^1/$ q wyki, 5 q makuchów.
Zarzecze 100 q otrąb żytnich, 10 q owsa, 70 q jęczmienia, 8 q gr chu, 12 q wyki.

W powiecie jaworowskim.

Budomierz 3 q makuchów (bez subwencyi).

W powiecie kałuskim.

Landestreu 100 q otrąb żytnich.

W powiecie kolbuszowskim.

Nienadówka 3 q makuchów.
Ostrowy tuszowskie 1 q makuchów.
Trzęsówka 8 q makuchów.

W powiecie kołomyjskim.

Kułaczkowce 100 q otrąb pszennych, 2 q makuchów.

W powiecie krakowskim.

Czułówek 50 q otrąb pszennych, 50 q omiecicy, 10 q grochu, 10 kg. rzepy ścierniskowej.
Nowawieś szlachecka 50 q otrąb pszennnych, 250 q omiecicy, 30 q grochu.
Rybna 5 q makuchów.
Rusocice 60 q omiecicy, 40 q mąki pszennej Nr. 8, 100 q ziemniaków, $1^1/_2$ q wyki, 7 q grochu.

W powiecie krośnieńskim.

Głowienka 100 q otrąb pszennych.
Iwonicz 100 q otrąb pszennych, 100 q owsa.
Kombornia 100 q otrąb żytnich.
Korczyna 300 q otrąb żytnich, 100 q ziemniaków.
Krościenko niżne 100 q otrąb pszennych.
Lubatowa 2 wagony słomy.
Łężany 100 q otrąb pszennych, 100 q owsa, 100 q ziemniaków.
Miejsce piastowe 100 q otrąb pszennych.
Odrzykoń 100 q otrąb żytnich.
Suchodół 300 q otrąb pszennych, 200 q mąki pszennej Nr. 8, 20 q makuchów.
Turoszówka 100 q otrąb pszennych.

W powiecie limanowskim.

Dobra 200 q otrąb żytnich, 100 q otrąb pszennych.
Jurków 500 q otrąb żytnich, 90 q mąki pszennej Nr. 8, 10 q mąki żytniej Nr. 3, 100 q ziemniaków.
Kamienica 100 q otrąb żytnich.
Laskowa 500 q otrąb żytnich.
Limanowa 300 q otrąb żytnich, 11 wagonów słomy, 3 wagony siana, 2 q grochu, 5 q wyki.
Łętowe 100 q otrąb żytnich.
Łukowica 100 q otrąb żytnich.
Młynne 484 q otrąb żytnich, 16 q otrąb pszennych.
Pasierbiec 200 q otrąb żytnich.
Sechna 50 q otrąb pszennych, 50 q otrąb żytnich.
Słopnice królewskie 650 q otrąb żytnich, 100 q otrąb pszennych, 50 q omiecicy, 100 q jęczmienia, 4 wagony słomy, 1 wagon siana, 10 q makuchów.
Starawieś 100 q otrąb pszennych, 900 q otrąb żytnich, 150 q owsa, 150 q jęczmienia, 3 wagony siana, 3 wagony słomy, 5 q jarej pszenicy.
Tymbark 1300 q otrąb żytnich.
Walowa góra 100 q żytnich.
Zbludza 100 q otrąb żytnich.

W powiecie liskim.

Łubne 5 q makuchów.
Nowosiółki 1 wagon słomy.
Wołkowyja 1 wagon słomy.

W powiecie lwowskim.

Biłka szlachecka 1 q otrąb pszennych, 1 q otrąb żytnich.
Brzuchowice 64 q otrąb pszennych.
Chrusno 6 q otrąb pszennych.
Czyszki 36 q otrąb pszennych, 5$^1/_2$ q omiecicy.
Dobrzany 57$^1/_2$ q otrąb pszennych, 12 q omiecicy.
Dornfeld 800 q otrąb pszennych, 400 q makuchów.
Dublany 40 q otrąb pszennych.
Falkenstein 200 q otrąb pszennych.
Jastrzębków 53 q otrąb pszennych.
Kozielniki 141 q otrąb pszennych, 75 q omiecicy.
Krotoszyn 54 q otrąb pszennych.
Krzywczyce 129$^1/_2$ q omiecicy, 5 q otrąb żytnich.
Kulparków 660 q otrąb pszennych, 16 q makuchów.
Malechów 100 q otrąb pszennych.
Nawarya 15 q otrąb pszennych.
Prusy 120 q omiecicy.
Rzęsna polska 507 q otrąb pszennych, 7 q otrąb żytnich, 11 q omiecicy, 2 q makuchów.
Serdyca 20$^1/_2$ otrąb pszennych, 1 q makuchów.
Sichów 155 q otrąb pszennych, 2 q omiecicy.
Siemianówka 165 q otrąb pszennych, 77 q omiecicy.
Sokolniki 5 q otrąb pszennych.
Sygniówka 200 q otrąb pszennych.
Zaszków 23 q otrąb pszennych.
Zimnawódka 100 q otrąb pszennych.
Zubrza 297 q otrąb pszennych, 1 q makuchów.
Żydatycze 61 q otrąb pszennych, 64 q omiecicy, 2 q makuchów.

W powiecie łańcuckim.

Albigowa 6 q makuchów.
Dębno nasion karpieli za 2 K.
Gać 12 q makuchów.
Handzlówka 4 q makuchów.
Markowa 10 q makuchów.
Rakszawa 100 q owsa.
Sonina 2 q makuchów.
Żołynia 200 q otrąb pszennych, 100 q owsa.

W powiecie mieleckim.

Mielec 5 q makuchów.

W powiecie myślenickim.

Bystra 100 q otrąb pszennych (bez subwencyi).
Górnawieś 12$^1/_2$ q makuchów.
Krzywaczka 8 q makuchów.
Łętownia 100 q jęczmienia.
Sidzina 50 q otrąb pszennych, 50 q otrąb żytnich, 100 q jęczmienia, 200 q ziemniaków, 1 wagon słomy.
Spytkowice 100 q otrąb żytnich.
Wieprzec 1 wagon słomy.
Wola radziszowska 100 q otrąb pszennych.

W powiecie nowosądeckim.

Czarny Potok 100 q otrąb żytnich, 1 wagon słomy.
Kurów 100 q otrąb pszennych.
Nawojowa 200 q otrąb żytnich.
Obidza 100 q otrąb pszennych, 50 q owsa, 150 q jęczmienia, 14 q grochu, 2 wagony słomy, 1 wagon siana.
Piwniczna 100 q mąki pszennej Nr. 8, 3 wagony słomy, 1 wagon siana, 3 q grochu, 3$^1/_2$ q makuchów.
Rada pow. Nowy Sącz 200 q otrąb pszennych, 900 q owsa, 500 q jęczmienia, 2 wagony słomy, 3 wagony siana.
Świniarsko 200 q otrąb żytnich.
Wola kosnowa 50 q otrąb pszennych, 50 q otrąb żytnich.

W powiecie nowotarskim.

Białka 20 q makuchów.
Biały Dunajec 250 q otrąb żytnich, 150 q mąki pszennej Nr. 7.
Ciche 300 q otrąb żytnich, 10 q makuchów.
Czarny Dunajec 300 q otrąb żytnich, 2 wagony słomy.
Dział 100 q otrąb żytnich.
Maniowy 100 q owsa, 4 wagony słomy, 1 wagon siana.
Ochotnica 2 wagony słomy.
Odrowąż 400 q otrąb żytnich, 6 wagonów słomy.
Olcza 400 q otrąb żytnich, 625 q ziemniaków, 3 wagony słomy, 1 wagon siana.
Poronin 100 q otrąb pszennych, 500 q otrąb żytnich, 200 q mąki pszennej Nr. 8. 825 q ziemniaków, 15 wagonów słomy.
Skrzypne 100 q otrąb żytnich.
Szczawnica 1 wagon słomy.
Zakopane 400 q otrąb żytnich, 200 q owsa.
Załuczne 100 q otrąb żytnich.

W powiecie pilzneńskim.

Głobikówka 1 q makuchów.

W powiecie przemyskim.

Babice 27 q otrąb pszennych.
Grochowce 132 q otrąb pszennych, 100 q owsa, 3 q makuchów.
Krzywcza 70 q otrąb pszennych.
Medyka 100 q otrąb pszennych.
Wyszatyce 175 q otrąb pszennych.

W powiecie przemyślańskim.

Kimirz 300 q otrąb żytnich.
Unterwalden 20 q makuchów.

W powiecie ropczyckim.

Borek wielki 400 q otrąb pszennych.
Nawsie 100 q otrąb pszennych.
Przyborowie 100 q otrąb pszennych (bez subwencyi).

W powiecie rzeszowskim.

Błażowa 13$^1/_2$ q makuchów.
Boguchwała 100 q otrąb pszennych.
Borek stary 5 q makuchów.
Grodziske 100 q otrąb żytnich.
Łąka 100 q otrąb pszennych, 3 q makuchów.
Mrowla 100 q otrąb pszennych.
Świlcza 100 q otrąb pszennych, 3 q makuchów.
Zaczernie 100 q otrąb pszennych.

W powiecie sanockim.

Besko 1 wagon słomy.
Jaśliska 30 kg. łubinu.
Klimkówka 100 q otrąb pszennych.

W powiecie skałackim.

Staromiejszszyzna 5 q makuchów, 25 kg. rzepy ścierniskowej.

W powiecie sokalskim.

Sokal 400 q otrąb pszennych.

W powiecie stanisławowskim.

Bludniki 100 q otrąb pszennych, 100 q otrąb żytnich.

W powiecie staromiejskim.

Starosól 6 q makuchów.

W powiecie tarnobrzeskim.

Suchorzów 100 q otrąb pszennych.
Zaleszany 10 q makuchów.

W powiecie tarnopolskim.

Baworów 4 q makuchów.
Suszczyn 6 q makuchów.
Tarnopol 100 q otrąb pszennych, 29 q otrąb żytnich.

W powiecie tarnowskim.

Szynwałd 400 q otrąb żytnich, 5 q makuchów.

W powiecie tłumackim.

Strupków 100 q otrąb żytnich.

W powiecie wadowickim.

Bachowice 4 q makuchów.
Chocznia 100 q otrąb pszennych, 5 q makuchów,
Leńcze 10 q makuchów.
Mucharz 2 q makuchów.
Roczyny 175 q otrąb pszennych, 125 q omiecicy.
Ryczów 4 q makuchów.
Targanice II 3$^1/_2$ q makuchów.
Tłuczań 1 q grochu, 4 q wyki, 10 q makuchów.
Zygodowice 2 q makuchów.

W powiecie wielickim.

Grajów 50 q mąki pszennej Nr 8, 50 q mąki żytnej Nr. 3.
Mietniów 100 q otrąb pszennych, 50 q mąki pszennej Nr. 8, 50 q mąki żytniej Nr 3.
Radziszów 100 q otrąb pszennych.
Świątniki górne 100 q otrąb pszennych.
Węglówka, 1 q wyki, 1 q łubinu. 5 q makuchów.
Wieliczka 100 q otrąb pszennych.

W powiecie zaleszczyckim.

Tłuste 7 q makuchów.

W powiecie złoczowskim.

Olejów 8 q makuchów.
Olesko 100 q otrąb pszennych, 5 q makuchów.
Skwarzawa 100 q otrąb pszennych.

W powiecie żółkiewskim.

Przemiwółki 10 q otrąb pszennych, 10 q otrąb żytnich.

W powiecie żywieckim.

Jeleśna 50 q otrąb pszennych, 50 q otrąb żytnich, 100 q owsa.
Kamesznica 100 q mąki pszennej Nr 8, 25 q mąki żytniej Nr 3, 10$^1/_2$ q owsa, 18$^1/_2$ q jęczmienia, 44 q żyta ozimego, 27 q pszenicy ozimej, 125 q ziemniaków, 1 wagon słomy.
Kocurów 108 q mąki pszennej Nr 8, 26$^1/_2$ mąki pszennej Nr 5, 5 q — Nr 6, 1 q — Nr 3, 1 q — Nr 2, 1 q — Nr 1, 1 q — Nr 0, 19$^1/_2$ q mąki żytniej Nr 1, 20 q — Nr 3, 8$^1/_2$ q otrąb pszennych, 18$^1/_2$ otrąb żytnich, 10 q omiecicy.
Koszarowa 50 q otrąb pszennych, 50 q omiecicy.
Krzyżowa 300 q otrąb żytnich, 100 q owsa, 3 wagony słomy, 1 wagon siana.
Lachowice 50 q otrąb pszennych, 50 q otrąb żytnich, 25 kg. żyta świętojańskiego, 5 kg. rzepy ścierniskowej.
Milówka 1 wagon słomy, 1 wagon siana.
Ostre 48 q makuchów.
Pewel mała 100 q ziemniaków.
Rycerka dolna 5 q makuchów.
Sopotnia mała 20 q otrąb pszennych, 20 q mąki pszennej Nr 8, 100 q ziemniaków, 1 wagon słomy.
Sporysz 100 q ziemniaków.
Świnna 4 wagony słomy.
Trzebinia 5 q otrąb żytnich, 70 q mąki pszennej Nr 8, 10 q — Nr 6, 10 q — Nr 5, 15 q mąki żytniej Nr 3, 10 q — Nr 1, 100 q ziemniaków, 1 wagon słomy.
Ujsoły 1 wagon słomy.
Zabłocie 200 q ziemniaków.

I) Sprawy taryfowe.

Dla Towarzystwa, którego członkowie sprowadzili za pośrednictwem Zarządu głównego w 1903 r. 579 wagonów różnych towarów (XXI sprawozdanie według zestawienia na str. 11 wagonów 337, oprócz tego 242 wagony ziemniaków) a r. 1904 r. 927½ wagonów (XXII sprawozdanie str. 11) sprawa taryf kolejowych nie może być obojętna. Koszta przewozu stanowią dla zakupującego rzecz pierwszorzędnej wagi; tylko na podstawie pewnych i dokładnych wiadomości o kosztach przewozu można ocenić, czy zakupno jest korzystne lub nie.

Usilnem naszem staraniem było udzielać Kółkom rolniczym i ich członkom wyczerpujących informacyi w sprawie taryf a przedewszystkiem wyjaśniać im dokładnie wszystkie warunki potrzebne do uzyskania ulg taryfowych, przyznanych już to ogółem dla wszystkich rolników, już to dla tych, którzy z powodu klęsk elementarnych zyskali prawo do zniżonych kosztów transportu.

Mozolne to zadanie zapoznać interesowane sfery rolników z wszelkiemi formalnościami, których dopełnienia c. k. Ministerstwo kolei wymaga, jeżeli jakąś ulgę dla rolników przyznało. Gdyby te przepisy były przynajmniej jednolite, prędzej uprzystępnićby je można szerszemu kołu rolników, jednak dotąd tak zwykle bywa. że przy różnych artykulach różne formalności się wyznacza.

Nawet fachowiec zabłąkać się może w tym labiryncie coraz to nowych wymagań, a cóż dopiero rolnik.

Raz wymaga się bowiem dołączenia do listu przewozowego zbiorowej karty zamówienia, zatwierdzonej przez jedną z centralnych korporacyi rolniczych (ziarno do siewu; otręby, jeżeli mają korzystać z 15% refakcyi, przyznanej dla rolników) drugi raz bez tej karty odliczają 15% opustu (makuchy), w trzecim wypadku znów żąda kolej celem udzielenia opustu wspólnego certyfikatu zamówienia potwierdzonego przez c. k. Starostwo (siano, słoma, otręby dla okolic dotkniętych posuchą) wreszcie znowu ani karty ani certyfikatu nie potrzeba a zniżka udzielona zostanie w drodze reklamacyi, jeżeli c. k. Starostwo na liście przewozowym po otrzymaniu towaru przez adresata dopisze słowo: „Nothstandshilfsaction“ i wyciśnie stampilię (ziemniaki do powiatów nawiedzonych posuchą).

Oto szereg urozmaiceń kolei a kłopotów rolnika. Trudno się w tem rozeznać. Gdyby to jeszcze wydane rozporządzenie obowiązywalo stale przez pewien czas, możnaby je ostatecznie spamiętać. Tymczasem po klęsce posuchy było tych rozporządzeń cztery; pierwsze z 18 sierpnia 1904 roku; potem przyszło z 20 września; po nim trzecie z 28 stycznia, wreszcie czwarte taryfowe rozporządzenie z 21 lutego Nr. 99. Każde nowe rozporządzenie znosi poprzednie, zaledwie więc wyjaśniono jedno, trzeba znów oswajać się z drugiem, potem z trzeciem, nic więc dziwnego, że w głowie rolnika powstaje zamęt, iż nic nie wie, gdzie i kiedy te różne formalności stosować.

Do tego przy każdem zamówieniu odbiorca wprost prosić musi na stacyi, aby mu dopisano na liście przewozowym niezbędny dodatek, uprawniający do zniżki, że „partya sama wyładowała i odstawiła podwodami z dworca“.

Ile kłopotów formalności przysparzają, ile czasu idzie na marne, ile pieniędzy się wyrzuca na korespondencye, ile zwłok powstaje przez nie w dostawach, o tem nabiera się dopiero właściwego obrazu, gdy się pośredniczy przy zakupnie kilkuset wagonów a stara o to, aby każda przyznana ulga została wyzyskana.

Gdyby to jeszcze urzędy stacyjne odbiorcze obliczały należytości przewozowe według ulgowych taryf, dla których uzyskania tyle trudów poniesiono i formalności pokonano! Niestety jednak skonstatować musimy, że w bardzo wielu wypadkach na stacyach o ulgowe rozporządzenia się nie troszczą, lecz ściągają normalną należytość i zmuszają do wnoszenia uciążliwych reklamacyi, na których załatwienie miesiącami trzeba czekać. Nie posądzamy o złą wolę naczelników stacyi; prawdopodobnie i tu głównym powodem, że przeciążeni pracą nie mogą się zapoznać ze stosami coraz to nowych, powikłanych rozporządzeń. Usprawiedliwić jednak nie da się odmawianie dopisku na liście przewozowym, iż ładunek zabrano podwodami ze stacyi, a faktów takich zaszło kilkanaście, że mimo próśb i mimo powoływania się na rozporządzenie uskutecznić tego nie chciano, tak że zmuszeni byliśmy nawet z powodu tej drobnostki do interweniowania.

Sposób przyznawania ulg taryfowych rolnikom w razie klęsk elementarnych powinien być stanowczo inaczej a przedewszystkiem prościej i jednoliciej unormowany, jeżeli zniżka ma być rzeczywiście uznana za ulgę. Obecnie każda ulga jest połączona z tysiącem dokuczliwości.

Na jedną jeszcze sprawę zwrócić musimy uwagę, gdyż uwydatnia się w niej ogromne pokrzywdzenie rolników.

Gdy wobec klęski posuchy reprezentacye rolników domagać się poczęły ulg taryfowych dla przewozu otrąb (ani rozporządzenie z 18. sierpnia, ani z 20. września 1904 ich nie przyznało) c. k. Ministerstwo kolei powoływało się, że dalsze zniżki są zbyteczne, ponieważ istnieje dla rolników 15 procentowa refakcya na otręby na podstawie rozporządzenia w dzienniku dla kolei żelaznych Nr. 2 poz. 353 ex 1904.

Z warunkami tej zniżki zapoznaliśmy zaraz rolników. By ją uzyskać trzeba wystawić kartę zamówienia, przedłożyć ją do zatwierdzenia jednemu z centralnych stowarzyszeń rolniczych, zaopatrzoną

w zatwierdzenie przesłać nadawcy z żądaniem, by ją dołączył do listu przewozowego, nie zapomnieć przy odbiorze, by naczelnik stacyi zamieścił powyżej wspomnianą klauzulę i wnieść reklamacyę do właściwej dyrekcyi kolei, by wreszcie — zamiast 15 procent zniżki otrzymać powiadomienie, że „żądania o przyznanie refakcyi nie uwzględnia się". Przecież zrobiono wszystko, co należało, dla czegoż więc odrzucono reklamacyę i nie przyznano zniżki? Odpowiedź na to dajemy słowami c. k. Dyrekcyi kolei państwowych we Lwowie w piśmie z dnia 12. kwietnia 1905. L. 1079/VII*).

„Nie uwzględnia się, ponieważ refakcya ogłoszona w dzienniku dla kolei i żeglugi Nr. 2. z r. 1904 poz. 213 tylko wtenczas może być udzielona, jeżeli bądźto nadawcy, bądźto odbiorcy nie przysługuje żadna zniżka taryfowa odnośnie do rzeczonych posyłek.

W rozporządzeniu zaś ogłoszonem w dzienniku wspomnianym Nr. 2. poz. 353 ex 1904 przewidziane jest dla nadawcy refakcya w wysokości 15 proc. należytości przewozowej, a więc w wysokości takiej, jakiej się domaga Szanowny Zarząd".

Refakcya dla nadawcy, wspomniana w wyżej cytowanej odpowiedzi, jest tak zwaną refakcyą młynarską. Nadawca każdego wagonu mąki, każdego wagonu otrąb ma prawo do tego opustu bez żadnych zgoła formalności. Refakcyę uzyska w drodze reklamacyi, jeżeli tylko przedłoży duplikat listu przewozowego.

Wobec tego tak zwana refakcya rolnicza, choć połączona z różnemi uciążliwemi formalnościami, jest wprost iluzoryczna. Uzyskać ją można tylko wtedy, gdy nadawca (młyn albo hurtownik) zrzeknie się swych praw. Tak wspaniałomyślnych dostawców jednak niema. Młyn albo hurtownik zna doskonale swoje ulgi kolejowe i przy kalkulacyi ceny bierze je w rachubę. Jeżeli odstępuje refakcyę dla rolnika żąda 30 K. więcej za wagon, jeżeli ją zatrzymuje, sprzedaje o 30 K taniej, ale rolnik z ulgi nie korzysta. Koszta zawsze ponosi rolnik mimo pozornej zniżki taryfowej.

Na rok bieżący taksamo przychylnem okazało się Ministerstwo kolei dla rolników. Rozporządzeniem z dnia 21. lutego 1905 r. w Nr. 21. Dziennika dla kolei żelaznych i żeglugi pod l. 655 przyznało wszystkim bez wyjątku rolnikom 15 procent opustu kosztów przewozu za otręby i znowu aż w 15 wierszach petitowego druku (na str. 5) wyliczyło im warunki uzyskania zniżki, a równocześnie ustępem pod 3. ogólnych warunków (te same, na które powoływała się Dyrekcya kolei we Lwowie wyżej cytowanem pismem) udaremniła rzeczywiste otrzymanie zniżki kosztów przewozu.

I w tej sprawie wymaga interes rolników wystąpienia wpływowych czynników z żądaniem stanowczej zmiany w dotychczasowym sposobie przyznawania tak zwanych refakcyi rolniczych. Zapotrzebowanie pasz treściwych po obszarach dworskich jest już dość znaczne, wśród włościan z roku na rok coraz więcej rozpowszechniać się będzie, dla czegoż więc rolnik ma być pokrzywdzony przez to, że młynom przysługują już pewne prawa.

Czynności nasze w sprawach taryfowych załatwialiśmy w pierwszym rzędzie za pomocą „Przewodnika", w którym prawie numer przy numerze dawaliśmy szczegółowe wyjaśnienia tak o wszystkich nowo wydanych rozporządzeniach jak i o tych, które stale mają ważność dla rolnika. Obok tego informowaliśmy ciągle odbiorców osobnemi pismami na każde ich żądanie i dostarczaliśmy wszystkich druków i formularzy potrzebnych do załatwienia sprawy.

Zwracaliśmy ponadto uwagę Kółek rolniczych na ważną sprawę kontroli frachtów i pośredniczyliśmy między Kółkami a biurem reklamacyjnem.

K) Objaśnienia do zamknięcia rachunkowego za r. 1904

(str. 106 i 107 sprawozdania).

Przychód:

I. Pozycye 1. pod A. B. C., tworzące najważniejszą część przychodów Towarzystwa, wyjaśniliśmy już w dziale sprawozdania p. t. „Sprawy ogólne". Wpływy pod D. i E. były zgodne z preliminarzem; za to pod F. i G. niżej preliminarza. Odnośnie do subwencyi Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń nadmienić możemy, że otrzymaliśmy na r. 1904 tylko stały zasiłek w kwocie 600 K., bez dodatku w wysokości 400 K., wstawionego w preliminarz. Uzyskaliśmy jednak z końcem ubiegłego roku od tegoż Towarzystwa nowy zasiłek w kwocie 2000 K., który wstawiono na rachunek 1905. Od Rad powiatowych wpłynęło o 175 K. poniżej preliminarza w wysokości 500 K. Subwencyi udzieliły następujące Rady powiatowe:

1.	Biała	20 K.
2.	Dąbrowa	25 „
3.	Nowy Sącz	80 „
4.	Przemyślauy	20 „
5.	Rzeszów	40 „
6.	Stary Sambor	10 „
7.	Stryj	20 „
8.	Tarnobrzeg	60 „
9.	Tłumacz	50 „
		325 K.

*) Odpowiedzi takich mamy więcej, wystarczy, że dla przykładu zacytujemy tę jedną.

II. W pozycyi 2. wpłynęło z wkładek 555·60 K. ponad preliminarz. Szczegółowe zestawienie wkładek podane jest w dziale: „Wykaz członków protektorów, członków założycieli i członków wspierających Towarzystwa“.

III. Do pozycyi 3. podano wykaz członków założycieli w dziale: „Sprawy ogólne“.

IV. W pozycyi 4. Sprzedaż wydawnictw preliminowana na 100 K. przyniosła 298·78 K. ponad preliminarz. Uzyskano bowiem:

Ze sprzedaży wydawnictw	194·18 K.
„ „ książeczek udziałowych	204·62 „
Razem	398·78 K.

V. Do pozycyi 5. daje wyjaśnienia osobny dział p. t. „sprzedaż książek“.

VI. Do pozycyi 6. jest osobno szczegółowe zestawienie na str. 108 sprawozdania.

VII. W pozycyi pod 7. preliminowano ze zwrotów kosztów lustracyi 800 K. — uzyskano 2072·46 K., a więc 1272·46 K. ponad preliminarz. Podajemy poniżej szczegółowe zestawienie otrzymanych zwrotów:

1)	K. r.	Kożuchów	K. 16·—
2)	„ „	Mikulice	„ 25·36
3)	„ „	Sokołów koło Rzeszowa	„ 36·60
4)	„ „	Buczkowicze	„ 20·—
5)	„ „	Nowosięlce-Gniewosz	„ 38·20
6)	„ „	Gogolów	„ 37·70
7)	„ „	Glińsko	„ 29·60
8)	„ „	Wola przemykowska	„ 14·—
9)	„ „	Wysoka	„ 10·20
10)	„ „	Radziszów	„ 21·—
11)	„ „	Jurków	„ 14·—
12)	„ „	Plebanówka	„ 86·—
13)	„ „	Dublany	„ 9·—
14)	„ „	Posada olchowska	„ 45·50
15)	„ „	Tłumacz	„ 48·10
16)	„ „	Buczkowice	„ 40·10
17)	„ „	Miejsce piastowe	„ 16·80
18)	„ „	Pruchnik	„ 38·—
19)	„ „	Sanok	„ 56·—
20)	„ „	Brzesko	„ 57·60
21)	„ „	Myślenice	„ 71·30
22)	„ „	Chłopy	„ 13·—
23)	„ „	Turoszówka	„ 20·—
24)	„ „	Dąbie	„ 36·20
25)	„ „	Skałat	„ 23·—
26)	„ „	Bachórzec	„ 6·—
27)	„ „	Halicz	„ 27·10
28)	„ „	Posada olchowska	„ 56·—
29)	„ „	Wojaszówka	„ 21·—
30)	„ „	Zagórz	„ 55·—
31)	„ „	Busk	„ 112·80
32)	„ „	Bóbrka k. Krosna	„ 14·70
33)	„ „	Staszkówka	„ 17·90
34)	„ „	Strzelce wielkie	„ 41·30
35)	„ „	Bieńkowa Wisznia	„ 26·—
36)	„ „	Łączki zawiązane	„ 30·—
37)	„ „	Koniuszki siemianowskie	„ 10·—
38)	„ „	Mikulice	„ 30·80
39)	„ „	Marcyporęba	„ 77·—
40)	„ „	Raycza	„ 91·20
41)	„ „	Milatyn nowy	K. 29·20
42)	„ „	Dublany	„ 7·—
43)	„ „	Szebnie	„ 20·—
44)	„ „	Czyszki	„ 14·—
45)	„ „	Wola przemykowska	„ 35·30
46)	„ „	Oleśno	„ 8·64
47)	„ „	Knihinin Kolonia	„ 19·15
48)	„ „	Miejsce piastowe	„ 24·80
49)	„ „	Sanok	„ 101·10
50)	„ „	Radziszów	„ 38·50
51)	„ „	Biertowice	„ 16·25
		Razem od Kółek	K. 1754·—

Oprócz wyżej wymienionych Kółek, zwróciły koszta lustracyi:

52)	Związek handlowy w Sokalu	K. 113·30	
53)	Towarzystwo handlowe w Dębicy	K. 205·16	318·46
		Razem	K. 2072.46

VIII. Do pozycyi 8. Procent od chwilowej lokacyi gotówki wynosił:

1) w Banku rolniczym za czas od 1/7 do 31/12 1903	122 K — h.
2) w Banku rolniczym za czas od 1/1 do 30/6 1904	280 „ — „
3) w pocztowej Kasie oszczędności	13 „ 07 „
Razem	415 K 07 h
od tego odlicza się prowizyi woźnego od zebranych wkładek	13 K 10 h
pozostaje jak w zamknięciu	401 K 97 h

Procent od lokacyi w Banku rolniczym za drugie półrocze 1904 r. wstawiony jest w książkach Zarządu głównego na rachunek r. 1905, ponieważ wpłynął do kasy dopiero w styczniu 1905 r. Z tych samych powodów wstawiony jest obecnie w przychodzie 1904 r. procent za drugie półrocze 1903 r.

IX. W pozycyi 9. preliminowano 600 K uzyskano zaś 149 K 17 hal. więcej. Wpływ ten pochodzi z drobnych należytości, jakie opłacają Kółka rolnicze za pośrednictwo w zakupnie maszyn na pokrycie korespondencyi z fabryki i odbiorcami.

X. Pod pozycyą 10. pomieszczony wpływ w kwocie 1492 K pochodzi ze zwrotu należytości za nasiona, dostarczone do pól doświadczalnych.

XI. Do poz. 11. Każdorazowy nauczyciel o towaroznawstwa i instruktor praktyki sklepowej na praktycznych kursach handlowych w Czernichowie, utrzymywanych przez Zarząd główny, jest zarazem kierownikiem Bazaru tamtejszego Kółka rolniczego. Za to kierownictwo Bazarem Zarząd Bazaru zwraca do kasy Zarządu głównego 600 K., jako część płacy nauczyciela.

XII. Poz. 12. mieszcząca zadatki Kółek rolniczych na zamówienia maszyn, nasion, nawozów sztucznych, drzewek, węgla itp. a wynosząca 86.473 K. 94 hal. świadczy najwymowniej, jak wielka ilość Kółek rolniczych zwraca się o po-

średnictwo Zarządu głównego. Wyjaśniamy, że wstawione są tu tylko zadatki na te zamówienia, które Zarząd główny stale dla Kółek rolniczych załatwia. Wszelkie zadatki Kółek rolniczych, odnoszące się do akcyi zapomogowej, wchodzą w osobny rachunek Komitetu ratunkowego.

XIII. W pozycyi 13. preliminowany na rok 1904 niedobór w kwocie 3000 K. znalazł pokrycie w pozostałości funduszów z r. 1903, wynoszących 6.236 K. 43 hal. Jeżeli od kwoty tej oprócz 3000 K. odliczymy pozostałość na r. 1905. wynoszącą 650 K. 52 hal. okaże się, że w roku 1904 wskutek zwiększonych potrzeb przekroczono preliminarz w rozchodzie o 2.585 K. 91 hal.

Rozchód:

Do poz. 1. Spodziewane podwyższenie czynszu za mieszkanie i preliminowane wskutek tego w budżecie nastąpiło dopiero od 1 stycznia 1905, od którego to czasu najem lokalu wynosi 2000 K. rocznie. W roku 1904 opłacono o 100 K. poniżej preliminarza.

II. Do poz. 2. Na opał spotrzebowano w r. 1904 węgla za . . . . 216 K — hal.
drzewa za . . . . . . 27 „ — „
Razem 253 K — hal.
na oświetlenie . . . . 59 K 30 hal.
Razem 312 K 30 hal.

III. Na poz. 3. składają się:
koszta wydania sprawozdania rocznego . . . . 2200 K — hal.
koszta druku statutu, okólników, odezw, referatów itp. . 985 „ 61 „
Razem 3185 K 61 hal.

IV. Do poz. 4. Znaczne przekroczenie w tej pozycyi pochodzi stąd, ze okazała się konieczna potrzeba uzupełnienia przyborów biurowych. Zakupiono mianowicie:

1. maszynę do pisania za . . . 758·50 K
2. cyklostyl . . . . 284·05 „
3. szafę i biurko . . . . 80·00 „
4. stół i biurko . . . . 64·00 „
5. 3 lampy . . . . 49·10 „
Razem 1235·65 K

właściwe wydatki kancelaryjne 1429.14 „

Razem jak w zamknięciu 2664·79 K.

V. Do poz. 5. Szczegółowo przedstawiają się wydatki następująco:

portorya i telegramy . . . . 2102·10 K
stemple . . . . 224·48 „
podatki . . . . 215·99 „
ogłoszenia . . . . 152·20 „
manipulacyjne pocztowej kasy oszczędności i czeki 179·44 „
Razem 2874.21 K

VI. Do poz. 6. Mieszczą się w tej pozycyi zwroty kosztów podróży na posiedzenia Zarządu dla zamiejscowych członków Zarządu głównego w myśl § 36 statutu oraz zwroty kosztów podróży dla członków Wydziału wykonawczego w sprawach Towarzystwa.

VII. Do poz. 7. Następującym Zarządom powiatowym względnie delegatom wypłacono z kasy Zarządu głównego zasiłki:

1) w Tarnobrzegu . . . . . . 100 K — h.
2) w Pilznie na nagrody dla wystawców włościan na wystawie w Dębicy . . . . 400 „ — „
3) w Myślenicach na kurs sadownictwa . . . . 60 „ — „
4) w Husiatynie . . . . 200 „ — „
5) w Złoczowie na kurs sadownictwa . . . 112 „ 65 „
6) na kurs mleczarski w Siemianówce . . . . 27 „ 92 „
7) na kurs sadownictwa we Lwowie 202 „ 18 „
8) na kurs przerobów owocowych we Lwowie . . . 146 „ 36 „
9) na uroczystość sadzenia drzew w Basiówce . . . . . 21 „ — „
10) na uroczystość sadzenia drzew w Zamarstynowie . 50 „ — „
11) na koszta urządzenia wystawy w Dembicy . . . . 117 „ 56 „
12) na odznaki i opaski dla członków Kółek podczas kongresu Maryańskiego i odsłonięcia pomnika Mickiewicza . . 40 „ 02 „
razem . . 1477 K 69 h.

Ponieważ zaś Rada powiatowa lwowska udzieliła zasiłku na kurs pod 7) . . . . 60 „ — „
przeto wydatki jak w zamknięciu 1417 K 69 h.

VIII. Do poz. 19. Obejmuje następujące wydatki:

1) oprawa książeczek udziałowych 237 K 94 h.
2) druk 1000 egz. „O komasacyi“ 56 „ — „
3) druk 3000 „O opustach podatku grunt.“ 125 „ 80 „
4) druk 500 egz. „Sprawozdania z powiatu lwowskiego . . 26 „ — „
razem . 445 K 74 h.

IX. W poz. 23. mieszczą się następujące wydatki:

1. Kółku rolniczemu w Dobrzechowie subwencya na teatr . 25·00 K
2. Kółku rolniczemu w Paszczynie subwencya na teatr . 30·00 „
3. płyty do gramofonu . . . 224·10 „
4. przybory do skioptikonu 3·85 „
Razem 282·95 K.

X. W poz. 24. mieszczą się następujące wydatki:

1. broszury strażackie dla uczestników kursów w Rzeszowie i Jarosławiu . . 54·08 K.
2. opaski dla uczestników kursów 8·00 „

3. podręczniki strażackie . .	133·32 „	
4. stypendyum dla uczestnika sześciotygodniowego kursu strażackiego	55·00 „	
5. koszta organizacyi straży w powiecie lwowskim i rudeckim . .	117·94 „	
6. druki i litografie dla ochotniczych straży Kółek	54·72 „	
7. zasiłek na uroczystość ślubowania straży w Krzywczyczach . . .	10·00 „	
Razem	433·06 K.	

XI. W poz. 25. mieszczą się następujące wydatki:

1. nagrody za pytania konkurs.	200 K.	— h.
2. koszta drobiu rozlosowanego między Kółka, które przedłożyły sprawozdanie	558 „	32 „
3. subwencye na siewniki . .	283 „	— „
4. zakupno i przesyłka kóz . .	123 „	20 „
5. cło i fracht otrzymanej w darze wirówki	34 „	34 „
6. noworoczne listonoszom, woźnym i t. d.	49 „	— „
7. zapomoga woźnemu	70 „	— „
8. świąteczne dla urzędników w wysokości 5% płacy	1270 „	— „
Razem	2587 K	86 h.

Sprawozdanie z szkontra kasy na dniu 9. maja 1905 r.

I.

Przychody wedle dziennika kasowego do poz. nr. 179 wynoszą .		kor.	3459·73
sprawdzone wpływy dziennika podręcznego*) do poz. 1716, a do dziennika głównego kasowego niewprowadzone		„	880·53
sprawdzone wpływy depozytów przechodowych*) do poz. nr. 659, do dziennika kasowego również niewprowadzone		„	341·85
Suma wpływów z dnia 9./5. 1905 r. .		kor.	4682·11
Rozchód dziennika kasowego do poz. nr. 599 włącznie . .		„	4572·39
Saldo gotówką z dnia 9./5. 1905 r. .		kor.	109·72

II.

Suma składek „Komitetu ratunkowego“ z roku 1903, do poz. 411	kor. 94261·72		
wydatków wedle książki sprawdzonej	„ 92847·86	„	1413·86

III.

Suma wpływów dziennika kasowego „Komitetu ratunkowego rządowego“ do poz. 584 wynosi	kor. 190257·50		
Suma wydatków sprawdzonych do poz. 835 wynosi	„ 122916·03	„	67341·47
Ogólny zapas gotówki 9./5. 1905 r. .		kor.	68865·05

Wykazany zapas funduszów znalazła komisya rewizyjna ulokowany następująco:

w Banku rolniczym we Lwowie na rok bieżący	kor.	65800·—
w Poczt. Kasie Oszczędn. wedle wyciągu nr. 97	„	1482·06
zaś gotówką w kasie	„	1582·99
Razem zgodnie z księgami	kor.	68865·05

t. j. Sześćdziesiąt ośm tysięcy ośmset sześćdziesiątpięć koron i 05 hal.

Lwów, dnia 9. Maja 1905 r.

Karol d'Abancourt. *Leopold Wilimowski.*

Fundusz żelazny Towarzystwa wynosił z dniem 3. czerwca 1904, bez dopisanych odsetek (do książeczek Gal. K. Oszczędn.) .	kor.	3424·30
w ciągu roku 1904 wpłynęło od członków założycieli	„	800·—
z dopisanych odsetek do 30./6. 1904 przybyło	„	369·40
stan funduszu żelaznego wynosi zatem	kor.	4593.70

i jest ulokowany na książeczkach Gal. Kasy Oszczędności nr. 63193 i 134496. Książeczki te znaleziono w kasie zgodne z powyżej podanym stanem. Prócz tych książeczek, znajduje się w kasie Towarzystwa książeczka Gal. K. O. nr. 6772, na której jest ulokowany depozyt Jana hr. Potockiego w kwocie kor. 400 bez dopisanych odsetek od roku 1901, a służącej na wydanie ozdobnej tablicy statutu.

Lwów, dnia 9. maja 1905 r.

KOMISYA REWIZYJNA:

Karol d'Abancourt. *Leopold Wilimowski.*

*) Oprócz dziennika kasowego prowadzi się dziennik podręczny i dziennik depozytów przychodowych według amerykańskiego systemu, których wpływy zaciąga się do dziennika kasowego sumarycznie z końcem każdego miesiąca.

PRZYCHÓD Zamknięcie rachunków za czas od

Fol.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Preliminowano koron	Otrzymano koron	Otrzymano hal.
68	1. Subwencye: A. Wysokiego Sejmu:			
	1. Na cele ogólne	15000	15000	—
	2. na podniesienie wiedzy techniczno-rolniczej .	10000	10000	—
	3. na lustracye handlowe	8000	8000	—
	4. na kursa handlowe	4000	4000	—
	B. Wysokiego Wydziału krajowego:			
	na Przewodnik Kółek rolniczych	2000	2000	—
	C. c. k. Rządu:			
	1. przez c. k. Tow. gosp. na lustracye gospod.	10000	10000	—
	2. „ „ „ „ na wzorowe gnojownie	500	500	—
	3. „ „ „ rolnicze na cele rolnicze .	2000	2000	—
	4. „ „ ministerstwo rolnicze na lustracye	10000	12000	—
	„ D. powiatowej Kasy oszczędności w Krakowie . .	400	400	—
	„ E. Związku handlowego w Krakowie	600	600	—
	„ F. Towarzystwa Wzajemn. Ubezpieczeń w Krakowie	1000	600	—
	„ G. Fundacyi ś. p. dra Towarnickiego	2000	—	—
	„ H. Rad powiatowych	500	325	—
70	2. Wkładki członków wspierających	4000	4555	60
129	3. „ „ założycieli	—	800	—
72	4. Ze sprzedaży wydawnictw	100	398	78
14	5. „ „ książek	—	591	72
77	6. Z prenumeraty i ogłoszeń „Przewodnika“	6000	8010	83
83	7. Ze zwrotów kosztów lustracyi przez Kółka rolnicze	800	2072	46
80	8. Odsetki z lokacyi funduszów	300	401	97
81	9. Zwroty Kółek rolniczych za koszta manip. przy pośr. w zakup.	600	749	17
82	10. Nadzwyczajne i nieprzewidziane	—	1492	—
120	11. Bazar Kółka rolniczego w Czernichowie za kierownictwo sklepu	600	600	—
88	12. Na rachunek przechodowy z Kółkami rolniczemi	—	86473	94
	13. Niedobór na rok 1904	3000	—	—
	Pozostałość w kasie z roku 1905	—	6236	43
		81400	177808	90

Powyższe zamknięcie rachunków za rok 1904 dokładnie zbadaliśmy

We Lwowie dnia 9 maja 1905 r.

Komisya

Karol d'Abancourt m. p.

1. stycznia 1904 do 31. grudnia 1904. **ROZCHÓD**

Fol.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Preliminowano koron	Wydano koron	Wydano hal.
113	1. Najem lokalu	1952	1852	—
112	2. Opał i światło	218	312	30
122	3. Druki i litografie	2500	3185	61
114	4. Wydatki kancelaryjne	850	2664	79
117	5. Portorya, stemple, podatki, ogłoszenia	2000	2874	21
125	6. Podróże delegatów	700	767	06
126	7. Zwroty kosztów wyłożonych przez Zarządy powiatowe . . .	1000	1417	69
130	8. Na koszta Ogólnej Rady	800	177	26
124	9. Koszta pól doświadczalnych: a) nasiona, nawozy itd.	10000	7480	11
110	10. „ „ „ b) podróże inspekt. rol. i instr. sad.		4678	33
123	11. Subwencye przy zakupnie nasion	2000	1627	12
133	12. Nagrody na ulepszenie gnojowni	1000	720	—
120	13. Kursa handlowe w Czernichowie	7000	6100	—
102	14. Pensye dyrektora biura, urzędników i usługa	10060	11495	68
106	15. „ inspektorów rolnictwa i instruktora sadownictwa	8460	8470	—
108	16. „ lustratorów handlowych	6400	6266	66
70	17. Udział wkładek członków wspierających dla Zarządów powiat.	—	68	—
129	18. Depozyt wkładek członków założycieli w Kasie oszczędności . .	—	800	—
72	19. Na wydawnictwa Towarzystwa Kółek rolniczych	1000	445	74
74	20. Na zakupno książek dla bibliotek Kółek i czasopisma	2000	2900	55
77	21. Wydawnictwo „Przewodnika Kółek rolniczych“	9260	11771	18
83	22. Lustracye handlowe	9000	10030	24
121	23. Na rozbudzenie życia towarzyskiego po Kółkach rolniczych . .	1600	282	99
127	24. Na organizacyę ochotniczych straży pożarnych	2000	433	06
82	25. Nadzwyczajne i nieprzewidziane	1000	2587	86
128	26. Na koszta porady prawnej w sprawach prawnych i taryfowych	600	500	—
88	27. Na rachunek przechodowy z Kółkami rolniczemi	—	86473	94
87	28. Zaliczki na pensye	—	776	—
	Pozostałość w kasie na rok 1905	—	650	52
		81400	177808	90

i uznajemy za zgodne z księgami i rzeczywistym stanem.

rewizyjna:

Leopold Wilimowski m. p.

Rachunek „Przewodnika Kółek rolniczych“.

Przychód	w 1904 r. K	w 1904 r. h	w 1903 r. K	w 1903 r. h	w 1902 r. K	w 1902 r. h	w 1901 r. K	w 1901 r. h
Z prenumeraty . .	5007	11	4140	68	3851	72	2060	24
Z ogłoszeń	2753	72	2539	85	2313	26	2477	61
Związek och. straży pożarn. na „Obronę pożarną“	250	—	125	—				
	8010	83	6805	53	6164	98	5437	85
Niedobór jako saldo	3760	35	3178	84	2751	48	2508	13
	11771	18	9984	37	8916	46	7945	98

Rozchód	w 1904 r. K	w 1904 r. h	w 1903 r. K	w 1903 r. h	w 1902 r. K	w 1902 r. h	w 1901 r. K	w 1901 r. h
Red. polsk. wydania	600	—	600	—	600	—	600	—
Druk „ „	8480	36	6929	98	6188	—	5160	60
Klisze	49	94	—	—	31	02	—	—
Honorarya autorskie	139	72	62	—	53	—	70	—
Redakcya rusk. wyd.	144	—	328	—	328	—	520	—
Druk ruskiego wyd.	312	—	312	—	312	—	312	—
Ekspedycya i podatek	2045	16	1752	39	1404	44	1283	38
	11771	18	9984	37	8916	46	7945	98

Rachunek lustracyi handlowych.

Przychód	K	h
Zwrot kosztów lustracyi przez Kółka rolnicze .	1754	—
Z Towarzystwa handlowego w Dębicy . .	205	16
Związek handlowy w Sokalu	113	30
Jako saldo niedbór, pokryty przez Zarząd główny	14224	44
	16296	90

Rozchód	K	h
P. Schmidt pensya za r. 1904	1600	—
P. Sadowski „ „ „ „	1600	—
P. Malczewski pensya za r. 1904 . . .	1600	—
P. Lerch „ „ „ „	1466	66
P. Schmidt koszta podróży	1574	08
P. Sadowski „ „	3543	97
P. Malczewski „ „	2270	74
P. Lerch „ „	2540	49
Druki i przybory lustracyjne	100	96
	16296	90

Preliminarz budżetu na rok 1905.

Przychód	K
Subw. Wys. Sejmu na cele ogólne	15000
„ „ „ na podniesienie wiedzy techn.-roln.	15000
„ „ „ na lustracye handlowe . . .	8000
„ „ „ na kursa handlowe	4000
„ Wydziału krajowego na „Przewodnik“ . .	2000
„ ck. Rządu p. ck. Tow. gosp. na lustracye gosp. .	10000
„ „ „ „ „ „ na wzor. gnojownie	500
„ „ „ „ „ rolnicze na cele rolnicze	2000
„ „ „ na lustracye i kursa handlowe .	18000
„ powiatowej Kasy oszczędności w Krakowie .	400
„ Związku handlowego w Krakowie . . .	600
„ Tow. wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie .	1000
„ Rad powiatowych	500
Wkładki członków wspierających	6000
Odsetki z lokacyi funduszów	300
Ze sprzedaży wydawnictw	100
Zwroty Kółek r. na koszta manip. za pośr. w zakupn.	600
Ze zwrotu kosztów lustracyi	1400
Przewodnik Kółek rolniczych	7000
Bazar w Czernichowie za kierownictwo sklepu . .	600
Niedobór	—
	93000

Rozchód	K
Najem lokalu.	2000
Opał i światło	300
Druki i litografie	2800
Portorya, stemple, podatki i ogłoszenia . . .	2600
Utensylia kancelaryjne	1100
Nadzwyczajne i nieprzewidziane	1000
Książki dla bibliotek Kółek i czasopisma . . .	2400
Subwencye dla Zarządów powiatowych . . .	1600
Wydawnictwo „Przewodnika Kółek rolniczych“ . .	10000
Podróże delegatów	1000
Na koszta Ogólnej Rady	800
Na wydawnictwa Towarzystwa	1000
Koszta urządzania pól doświadczalnych i t. d. . .	12000
Subwencya przy zakupnie nasion	2000
„ na wzorowe gnojownie	1000
Na kursa handlowe w Czernichowie i kursa wędrowne	7000
Na koszta lustracyi handlowych	11000
Pensye lustratorów handlowych	6400
„ inspektorów rolniczych i asystenta . . .	11460
„ dyrektora biura urz. koncept. i man. i usługa	11440
Na cele rozbudzenia życia towarzyskiego . . .	1500
Na organizacyę ochotniczych straży	2000
Na koszta porady w sprawach prawnych i taryfowych	600
	93000

WYKAZ

członków protektorów, członków założycieli i członków wspierających Towarzystwa, oraz skład Zarządu głównego Towarzystwa i wykaz urzędników biura.

A) Protektorowie Towarzystwa: [1])

1. † Isaak Mikołaj Isakowicz, Arcybiskup lwowski obrz. orm.
2. Bolesław Augustynowicz.

B) Członkowie założyciele: [2])

1. Augustynowicz Bolesław (w r. 1883),
2. Sapieha Władysław, książę (w r. 1884),
3. Cielecki-Zaremba Artur (w r. 1884),
4. † Potocki Artur, hr. (w r. 1885),
5. † Lech Władysław Wacław (w r. 1885),
6. Sękowski Stefan (w r. 1891),
7. Dulęba Bronisław, dr. (w r. 1892),
8. Badeni Stanisław, hr. (w r. 1896),
9. Lubomirski Andrzej, książę (w r. 1900),
10. Borkowski-Dunin Jerzy, hr. (w r. 1900),
11. Reprezentacya król. stoł. m. Lwowa (w r. 1900),
12. Jan Lerski (w r. 1901),
13. Lanckoroński Zbigniew, hr. (w r. 1902),
14. Wydział Rady pow. w Buczaczu (w r. 1902),
15. Wydział Rady pow. w Jarosławiu (w r. 1903),
16. Wydział Rady pow. w Brzesku (w r. 1903),
17. Jaroszyński Maryan (w r. 1904),
18. † Piech Józef (w r. 1904),
19. Bohdanowicz Oroszeny Stanisław (w r. 1904),
20. Baworowski Emil, hr. (w r. 1904),
21. Wydział Rady pow. w Tarnobrzegu (w r. 1905).

C) Członkowie wspierający: [3])

(którzy w r. 1904 uiścili wkładkę, poz. 2 przychodu).

	Instytucye i Stowarzyszenia						
						Z przeniesienia	128
1	Czytelnia akademicka	Lwów	8	14	Wydział Rady pow.	Brzeżany	8
2	Drukarnia Udziałowa		20	15	" " "	Chrzanów	25
3	Oddział c. k. Towarz.			16	" " "	Grybów	8
	gospod. bełzko-sokal.	Sokal	8	17	" " "	Jasło	8
4	Oddział c. k. Towarz.			18	" " "	Kolbuszowa	8
	gospod. jarosławski	Jarosław	8	19	" " "	Kraków	20
5	Oddział c. k. Towarz.			20	" " "	Mościska	8
	gospod. przemyski	Przemyśl	8	21	" " "	Sokal	10
6	Oddział c. k. Towarz.			22	" " "	Tarnopol	8
	gospod. rudecko-grod.	Rudki	8	23	" " "	Trembowla	8
7	Oddział c. k. Towarz.			24	" " "	Złoczów	8
	gospod. stryjski	Stryj	20	25	Towarz. handlowe	Dembica	20
8	Oddział c. k. Towarz.			26	" "	Tarnobrzeg	8
	gospod. tarnopolski	Tarnopol	8	27	Tow. politechniczne	Lwów	8
9	Oddział c. k. Towarz.			28	Tow. roln. okręgowe	Dembica	8
	gospod. tłumacki	Tłumacz	8	29	" " "	Nowy Sącz	8
10	Oddział c. k. Towarz.			30	" " "	Wieliczka	8
	gospod. złoczowski	Złoczów	8	31	Związek Stowarzyszeń		
11	Spółka handlowa	Sambor	8		gosp. i zarobk.	Lwów	20
12	Wydział Rady pow.	Bobrka	8				
13	" " "	Brody	8				
		Do przeniesienia	128			Do przeniesienia	327

[1]) Protektorami Towarzystwa mianuje Walne Zgromadzenie osoby, które szczególne zasługi położą około urzeczywistnienia celów Towarzystwa (§. 3. lit. d.) statutu.

[2]) Każda osoba wyznania chrześcijańskiego, która złoży jednorazowo 200 kor., staje się członkiem-założycielem (§. 3. lit. c. statutu).

[3]) Członkiem wspierającym Towarzystwa staje się każda osoba wyznania chrześcijańskiego, która zostanie do Towarzystwa przez Zarząd powiatowy, względnie Zarząd główny przyjęta, z obowiązkiem płacenia na cele statutem określone przynajmniej 8 koron rocznie (§. 3. lit. c. statutu).

II. Kółka rolnicze.

	Siedziba.	Powiat.	
		Z przeniesienia	327
32	1. Andryanów	Rudki	8
33	2. Babice a. Alwernia	Chrzanów	8
34	3. Bachowice	Biała	8
35	4. Balice	Mościska	8
36	5. Barwałd średni	Wadowice	8
37	6. Barysz	Buczacz	8
38	7. Bażanówka	Sanok	8
39	8. Besko	„	8
40	9. Besów	Bochnia	2
41	10. Bestwina	Biała	8
42	11. Białka	Nowy Targ	6
43	12. Bieńkowa Wisz.	Rudki	16
44	13. Bienkówka	Myślenice	8
45	14. Biertowice	„	8
46	15. Biezdziedza	Jasło	8
47	16. Biłka szłachecka	Lwów	8
48	17. Biskowice	Sambor	8
49	18. Biskupice	Brzesko	8
50	19. Blizne	Brzozów	16*
51	20. Błażowa	Rzeszów	8
52	21. Błudniki	Stanisławów	8
53	22. Boguchwała	Rzeszów	8
54	23. Borek stary	„	4
55	24. Borek wielki	Ropczyce	6
56	25. Boryczówka	Trembowla	8
57	26. Bobrka	Krosno	8
58	27. Branice	Kraków	8
59	28. Brzesko	Brzesko	8
60	29. Brzeźnica	Bochnia	6·8
61	30. Brzoza królewska	Łańcut	8
62	31. Brzoza stadnicka	„	8
63	32. Buczacz	Buczacz	8
64	33. Buczkowice	Biała	8
65	34. Budzów	Myślenice	8
66	35. Buków	Brzozów	8
67	36. Bulowice	Biała	8
68	37. Bykówce	Sanok	8
69	38. Bystra	Gorlice	8
70	39. Chłopy	Rudki	8
71	40. Chodenice	Bochnia	4
72	41. Cholewiana góra	Nisko	4
73	42. Chorostków	Husiatyn	8
74	43. Cieniawa	Grybów	8
75	44. Cieszacin mały	Jarosław	4
76	45. Cieszyna	Jasło	6
77	46. Czaniec	Biała	8
78	47. Czarna	Łańcut	6
79	48. Czarny Dunajec	Nowy Targ	8
80	49. Czarny Potok	Nowy Sącz	4
81	50. Czeluśnica	Jasło	3
82	51. Czermin	Mielec	3
83	52. Czerna	Chrzanów	8
84	53. Czortków	Czortków	8
85	54. Czyszki	Sambor	6
		Do przeniesienia	727·8
		Z przeniesienia	727·8
86	55. Dąbie	Mielec	8
87	56. Dąbrowa narod.	Chrzanów	8
88	57. Dąbrowa ruska	Sanok	8
89	58. Dęba	Tarnobrzeg	3
90	59. Dębowiec	Jasło	8
91	60. Długie	Sanok	8
92	61. Dobczyce	Wieliczka	8
93	62. Dobra	Limanowa	8
94	63. Dobromil	Dobromil	8
95	64. Dobrotwór	Kamionka	8
96	65. Dobrzechów	Rzeszów .	8
97	66. Dołha wojniłow.	Kałusz	10
98	67. Dornfeld	Lwów	8
99	68. Dublany	Lwów	8
100	69. Dulcza wielka	Mielec	8
101	70. Dział	Nowy Targ	8
102	71. Dziewin	Bochnia	8
103	72. Dżurów	Śniatyn	8
104	73. Firlejów	Rohatyn	4
105	74. Frysztak	Jasło	8
106	75. Gdów	Wieliczka	4
107	76. Glińsko	Żółkiew	8
108	77. Głogoczów	Myślenice	4
109	78. Głowienka	Krosno	8
110	79. Gniewczyna	Łańcut	8
111	80. Gogołów	Jasło	8
112	81. Gorzyce	Tarnobrzeg	18
113	82. Górki	Brzozów	8
114	83. Górna wieś	Myślenice	8
115	84. Grabie	Wieliczka	8
116	85. Grębów	Tarnobrzeg	8
117	86. Grodzisko	Rzeszów	8
118	87. Grodzisko dolne	Łańcut	8
119	88. Grojec	Chrzanów	8
120	89. Góra ropczycka	Ropczyce	8
121	90. Gródek	Grybów	20
122	91. Haczów	Brzozów	8
123	92. Halicz	Stanisławów	8
124	93. Handzlówka	Łańcut	8
125	94. Hecznarowice	Biała	8
126	95. Hodowice	Lwów	8
127	96. Hołosko wielkie	Lwów	8
128	97. Humniska	Brzozów	8
129	98. Huta nowa	Tlumacz	8
130	99. Iwonicz I.	Krosno	8
131	100. Izdebki	Brzozów	8
132	101 Jabłonka	Brzozów	10
133	102. Jabłonów	Husiatyn	8
134	103. Jachówka	Myślenice	8
135	104. Jadachy	Tarnobrzeg	4
136	105. Jadowniki mokre	Dąbrowa	5
137	106. Jagiełła	Łańcut	4
138	107. Janowice	Biała	8
139	108. Janów	Trembowla	8
		Do przeniesienia	1157·8

*) Za r. 1903 i 1904.

		Z przeniesienia	1157·8
140	109. Jasienica	Brzozów	16*
141	110. Jasionka	Krosno	8
142	111. Jastrząbka nowa	Tarnów	8
143	112. Jastrzębia	Grybów	4
144	113. Jawiszowice	Biała	8
145	114. Jazłowiec	Buczacz	8
146	115. Jodłowa	Pilzno	8
147	116. Jodłownik	Limanowa	8
148	117. Św. Józef	Nadwórna	8
149	118. Kalembina	Jasło	8
150	119. Kalinów	Sambor	8
151	120. Kamienica	Limanowa	8
152	121. Kawiec	Wieliczka	8
153	122. Kimirz	Przemyślany	8
154	123. Klecza górna	Wadowice	8
155	124. Kleparów	Lwów	8
156	125. Klimkówka	Sanok	8
157	126. Knihinin górka	Stanisławów	8
158	127. Kobiernice	Biała	8
159	128. Kobylnica wol.	Jaworów	8
160	129. Kobyłowłoki	Trembowla	8
161	130. Kolbuszowa	Kolbuszowa	8
162	131. Kołaczyce	Jasło	8
163	132. Koniuszki siemian.	Rudki	8
164	133. Kopyczyńce	Husiatyn	8
165	134. Korczyna	Krosno	8
166	135. Kornalowice	Sambor	8
167	136. Koszarowa	Żywiec	4
168	137. Kozłów	Kamionka	8
169	138. Kraczkowa	Łańcut	8
170	139. Krolówka	Bochnia	8
171	140. Krościenko niżne	Krosno	8
172	141. Kryspinów	Kraków	8
173	142. Krzemienica	Łańcut	8
174	143. Krzeszowice	Chrzanów	10
175	144. Krzyszkowice	Myślenice	8
176	145. Krzywaczka	„	8
177	146. Krzywe	Brzozów	8
178	147. Krzyżowa	Żywiec	4
179	148. Kulparków	Lwów	8
180	149. Laszki zawiązane	Rudki	8
181	150. Lubatowa	Krosno	8
182	151. Lubcza	Pilzno	6
183	152. Lutcza	Rzeszów	8
184	153. Łańcut	Łańcut	10
185	154. Łapczyca	Bochnia	8
186	155. Łazany	Wieliczka	4
187	156. Łęki	Biała	8
188	157. Łęki	Jasło	8
189	158. Łęki górne	Pilzno	8
190	159. Łętowe	Limanowa	8
191	160. Łętownia	Myślenice	8
192	161. Łosie	Gorlice	8
193	162. Łoszniów	Trembowla	8
		Do przeniesienia	1583·8

		Z przeniesienia	1583·8
194	163. Łozowa	Tarnopol	4
195	164. Łysa góra	Brzesko	4
196	165. Majdan	Husiatyn	8
197	166. Malechów	Lwów	8
198	167. Malinówka	Brzozów	8
199	168. Marcinkowice	Nowy Sącz	8
200	169. Marcyporęba	Wadowice	8
201	170. Maszkienice	Brzesko	8
202	171. Miechowice wiel.	Dąbrowa	8
203	172. Miejsce piastowe	Krosno	8
204	173. Mikulice	Łańcut	8
205	174. Milatyn nowy	Kamionka	8
206	175. Milczyce	Rudki	8
207	176. Mogilany	Wieliczka	8
208	177. Monasterzyska	Buczacz	8
209	178. Morawsko	Jarosław	16*
210	179. Mrowla	Rzeszów	8
211	180. Mszana k. Lwowa	Gródek	8
212	181. Myślatycze	Mościska	3
213	182. Myślenice	Myślenice	8
214	183. Mystków	Grybów	8
215	184. Nadyby	Sambor	8
216	185. Nagórzanka	Buczacz	8
217	186. Nagórzanka	Czortków	8
218	187. Narol wieś	Cieszanów	8
219	188. Nawojowa	Nowy Sącz	8
220	189. Nieciecza	Dąbrowa	8
221	190. Niedźwiada	Ropczyce	8
222	191. Niewodna	Jasło	8
223	192. Nowawieś. szl.	Kraków	8
224	193. Nowemiasto	Dobromil	8
225	194. Nowesioło koło Stryja	Żydaczów	8
226	195. Nowosielce Gniewosz	Sanok	8
227	196. Ochotnica	Nowy Targ	8
228	197. Obidza	Nowy Sącz	2·6
229	198. Ocieka	Ropczyce	8
230	199. Odmęt	Dąbrowa	4
231	200. Odrowąż	Nowy Targ	8
232	201. Okulice	Bochnia	8
233	202. Olejów	Złoczów	8
234	203. Olszyny	Brzesko	4
235	204. Osiek	Biała	8
236	205. Ostapie	Skałat	8
237	206. Ostre	Żywiec	4
238	207. Paczołtowice	Chrzanów	10
239	208. Pakoszówka	Sanok	8
240	209. Paleśnica	Brzesko	8
241	210. Paszczyna	Ropczyce	8
242	211. Pcim	Myślenice	8
243	212. Petlikowce	Buczacz	8
244	213. Pietrycze	Złoczów	4
245	214. Pisarowce	Sanok	8
		Do przeniesienia	1975·4

*) Za r. 1903 i 1904.

		Z przeniesienia	1975·4			Z przeniesienia	2432·6
246	215. Pisarzowice	Biała	8	300	269. Siekierczyce	Sambor	8
247	216. Płonna	Sanok	8	301	270. Sielec-Bieńków	Kamionka	8
248	217. Płotycz	Tarnopol	8	302	271. Sielnica	Przemyśl	8
249	218. Podegrodzie	Nowy Sącz	8	303	272. Siemianówka	Lwów	8
250	219. Podliski	Mościska	8	304	273. Sietesz	Łańcut	8
251	220. Polna	Grybów	8	305	274. Sidzina	Myślenice	6
252	221. Ponikiew	Wadowice	8	306	275. Sikorzyce	Dąbrowa	8
253	222. Porąbka	Biała	8	307	276. Skałat	Skałat	8
254	223. Porchowa	Buczacz	8	308	277. Skawinki	Wadowice	8
255	224. Poronin	Nowy Targ	8	309	278. Skrzypne	Nowy Targ	4
256	225. Posada dolna	Sanok	8	310	279. Słobodka konkol-		
257	226. „ górna	„	8		nicka	Rohatyn	4
258	227. „ olchowska	„	8	311	280. Sokolniki	Tarnobrzeg	8
259	228. „ sanocka	„	8	312	281. Sokołów k. Stryja	Stryj	8
260	229. Potok złoty	Buczacz	8	313	282. Sokołów k. Rze-		
261	230. Prałkowce	Przemyśl	8		szowa	Kolbuszowa	8
262	231. Pruchnik	Jarosław	8	314	283. Sosolówka	Czortków	8
263	232. Przedrzymichy m.	Żółkiew	8	315	284. Spytkowice	Wadowice	8
264	233. Przewrotne	Rzeszów	8	316	285. Starawieś	Biała	8
265	234. Przytkowice	Wadowice	8	317	286. Staresioło	Bóbrka	8
266	235. Pstrągowa	Rzeszów	8	318	287. Staszkówka	Gorlice	8
267	236. Radgoszcz	Dąbrowa	8	319	288. Stronie	Wadowice	6
268	237. Radochońce	Mościska	8	320	289. Strupków	Tłumacz	8
269	238. Radziszów	Wieliczka	8	321	290. Studzian	Łańcut	2
270	239. Rajcza	Żywiec	8	322	291. Stryszów	Wadowice	8
271	240. Rakszawa I.	Łańcut	8	323	292. Strzelce wielkie	Brzesko	8
272	241. Rakszawa II.	„	8	324	293. Strzelczyska	Mościska	8
273	242. Roczyny	Wadowice	8	325	294. Strzyżów	Rzeszów	8
274	243. Radotycze	Gródek	8	326	295. Suchodół	Bóbrka	8
275	244. Rogóżno	Jaworów	8	327	296. Sułkowice	Wadowice	10
276	245. Rokietnica	Jarosław	8	328	297. Świątniki górne	Wieliczka	8
277	246. Ropica ruska	Gorlice	8	329	298. Świlcza	Rzeszów	8
278	247. Rozbórz długi	Jarosław	4	330	299. Świnna	Żywiec	8
279	248. Równe	Krosno	8	331	300. Szaflary	Nowy Targ	4
280	249. Roztoki	Jasło	1	332	301. Szczawnica	„ „	8
281	250. Ruda kochawińska	Żydaczów	20	333	302. Szczepanów	Brzesko	8
282	251. Rudawa	Chrzanów	8	334	303. Szczucin	Dąbrowa	8
283	252. Rudna mała	Rzeszów	8	335	304. Szebnie	Jasło	8
284	253. Rudnik	Myślenice	1·2	336	305. Szymbark	Gorlice	16
285	254. Rudy Rysie	Brzesko	6	337	306. Szynwałd	Tarnów	16
286	255. Rumno	Rudki	8	338	307. Targowiska	Krosno	8
287	256. Rybna	Kraków	8	339	308. Targowisko	Bochnia	8
288	257. Rychwałd	Żywiec	8	340	309. Targanice	Wadowice	4
289	258. Rymanów	Sanok	8	341	310. Tarnoszyn	Rawa ruska	8
290	259. Rzęsna polska	Lwów	4	342	311. Temeszów	Brzozów	8
291	260. Rzochów	Mielec	8	343	312. Tłuczań	Wadowice	8
292	261. Sambor-Powodowa	Sambor	8	344	313. Tłumacz	Tłumacz	8
293	262. Sanok	Sanok	8	345	314. Tłuste	Zaleszczyki	8
294	263. Sądkowa	Jasło	5	346	315. Tomaszowce na	Kałusz	4·6
295	264. Sąsiadowice	Sambor	8		Dębinie		
296	265. Schodnica	Drohobycz	50	347	316. Tomaszowce na	„	8
297	266. Sękowa	Gorlice	6		Marceli		
298	267. Siedlec	Bochnia	8	348	317. Toustobaby	Podhajce	8
299	268. Siedliska-Bogusz	Pilzno	8	349	318. Trościaniec wielki	Brody	8
		Do przeniesienia	2432·6			Do przeniesienia	2821·2

		Z przeniesienia	2821·2
350	319. Tryńcza	Łańcut	5
351	320. Trzciana	Rzeszów	16*
352	321. Trześń	Tarnobrzeg	8
353	322. Trześniow	Brzozów	8
354	323. Trzęsówka	Kolbuszowa	8
355	324. Tuligłowy	Jarosław	6
356	325. Turoszówka	Krosno	8
357	326. Werynia	Kolbuszowa	5
358	327. Wesoła	Brzozów	8
359	328. Wicyń	Złoczów	8
360	329. Wiśniowa nad Wisłokiem	Jasło	8
361	330. Wojaszówka	"	8
362	331. Wojutycze	Sambor	8
363	332. Wola batorska	Bochnia	8
364	333. " kąkolowska	Rzeszów	8
365	334. " przemykowska	Brzesko	8
366	335. Wola radziszowska	Myślenice	8
367	336. Wola zabierzowska	Bochnia	8
368	337. Wolica piaskowa	Ropczyce	8
369	338. Wołczuchy	Gródek	8
370	339. Wołodź	Brzozów	8
371	340. Wrzępia	Bochnia	8
372	341. Wysoka	Wadowice	8
373	342. Zaborów	Brzesko	4
374	343. Zachełmna	Wadowice	8
375	344. Zaczernie	Rzeszów	8
376	345. Zagórz	Sanok	8
377	346. Zagórze	Chrzanów	8
378	347. Załęże	Jasło	5
379	348. Zarzecze	"	8
380	349. "	Jarosław	4
381	350. Zbaraż	Zbaraż	8
382	351. Zdziarzec	Mielec	3·4
383	352. Zembrzyce	Wadowice	8
384	353. Zmiennica	Brzozów	8
385	354. Żegocina	Bochnia	8
386	355. Żołynia	Łańcut	8
387	356. Żydatycze	Lwów	8
	III. Osoby prywatne:		
388	1. Abrahamowicz A.	Lwów	8
389	2. Adamski Telesfor	"	8
390	3. Adamowicz Fr.	Ponikowice małe	4
391	4. Badeni K. hr. Eks.	Busk	8
392	5. Bałłaban J. inż.	Lwów	8
393	6. Bernadzikowski Szymon, dr.	Brzesko	10
394	7. Bielski Julian, hr.	Rychcice	8
395	8. Bieńkowski Bogumił, dr.	Lwów	8
		Do przeniesienia	3171·6

		Z przeniesienia	3171·6
396	9. Bisanz Gustaw, prof. politechniki	Lwów	8
397	10. Bohdanowicz-Oroszeny Stanisław	Petryłów	8
398	11. Bohosiewicz M.	Lwów	8
399	12. Brunicki Adolf br.	Lubień	8
400	13. Brunicki Jul. br.	Podhorce	8
401	14. Bubula Jan, ks.	Słopnice królew.	8
402	15. Burzyński Tad.	Uhrynów górny	8
403	16. Bykowski J. prof.	Lwów	8
404	17. Cieńska Florent.	Jabłonów	8
405	18. Cieński Ludwik	"	8
406	19. Cieński Tadeusz	Pieniaki	8
407	20. Ciesielski Teofil,	Lwów	8
408	21. Czartoryski Adam książę	Sieniawa	20
409	22. Czartoryski Wit. książę	Pełkinie	12
410	23. Czaykowski Wł.	Pietniczany	8
411	24. Czyżewski Wincenty ks.	Sokolniki	8
412	25. Dobrowolski Wł.,	Nowe Rybie	8
413	26. Dolański Henryk	Radłów	10
414	27. Dolański Stan.	Baranów	8
415	28. Doschot Alfred	Pałahicze	4
416	29. Drużbacki Fel. dr.	Prałkowce	8
417	30. Dworski Al. dr.	Przemyśl	8
418	31. Galant Józef, dr.	Zagórz	8
419	32. Głąbiński St. dr.	Lwów	8
420	33. Głowiński K. ks.	Chorostków	8
421	34. Głuc Józef, ks.	Olszówka	8
422	35. Gniewosz Wład.	Konty	8
423	36. Gniewosz Włod.	Buczacz	8
424	37. Goebel Karol	Lwów	8
425	38. Goetz-Okocimski Jan	Okocim	20
426	39. Gorczyński Br.	Brzeźnica	8
427	40. Groblewski Hen.	Szymbark	8
428	41. Groblewski Zyg.	Kałusz	8
429	42. Gromnicki Jan	Laskowce	8
430	43. Gromnicki Stan.	Oleksińce	8
331	44. Hanusiak St., ks.	Poręba wielka	8
432	45. Hochberger Jul.	Lwów	8
433	46. Horodyńska Ant.	Korsów	8
434	47. Horodyński Zbig.	Zbydniów	8
435	48. Howorka Ant. dr.	Tłumacz	8
436	49. Hupka Jan, dr.	Niwiska	8
437	50. Jampolski Kaz.	Łowcza	8
438	51. Jelonek Wł. ks.	Czernichów	8
439	52. Kaczyński Tom.	Lwów	8
440	53. Kaszubski Wac.	Domaradz	8
441	54. Kędzior And. inż.	Lwów	8
442	55. Kobel Jan	Łoszniów	3
443	56. Kobylański Stan.	Ostrynia	6
		Do przeniesienia	3574·6

*) Za r. 1903 i 1904.

		Z przeniesienia	3574·6
444	57. Kohlkopf Adolf	Zalesie	4
445	58. Koleński Antoni ks. kan.	Rymanów	8
446	59. Komorowski Stefan hr.	Siekierczyce	8
447	60. Kopecka Ida	Morawsko	8
448	61. Korzenny Leop.	Malechów	8
449	62. Kosiński Ignacy	Ulanów	4
450	63. Kozłowiecki Ad.	Huta komorow.	8
451	64. Kraiński Win.	Perespa	8
452	65. Kruzenstern Kar.	Niemirów	8
453	66. Krzeczunowicz Al.	Bołszowce	8
454	67. Krzeczunowicz Waleryan	Jaryczów	8
455	68. Krzen Edmund	Lwów	8
456	69. Krzysztofowicz Mikołaj, dr.	Załucze	8
457	70. Krzyżanowski Adam, dr.	Kraków	8
458	71. Kudelka Tad., dr.	Lwów	8
459	72. Kühner Leopold	Chrusno	4
460	73. Lenartowicz Józ.	Lubcza	8
461	74. Lenkiewicz Zyg., ks. kan.	Lwów	8
462	75. Librewski Władysław, ks.	Kopyczyńce	8
463	76. Lipiński Kaz.	Kamienica	8
464	77. Łoziński Edmund	Lwów	8
465	78. Madeyski Jan	Parchacz	8
466	79. Majewski Stan.	Lwów	8
467	80. Malczewski Włodzimierz	Lwów	8
468	81. Malinowski St.	Gniłowody	8
469	82. Maly Alfred	Wołowe	8
470	83. Małachowska Gabryela	Skoryki	10
471	84. Mandybur Tymoteusz	Przemyśl	8
472	85. Maurizio Edward	Wielkie Strzelce	8
473	86. Miętus Maciej, ks.	Lubzina	8
474	87. Münter Alfred	Waniów	8
475	88. Mycielski St. hr.	Borynicze	8
476	89. Obertyński Kaz.	Stronibaby	8
477	90. Obfidowicz B. Dr.	Sanok	8
478	91. Ollender Lud. ks.	Lwów	8
479	92. Orski Stanisław	Buczacz	8
480	93. Ożarowski Adam	Strzałki	8
481	94. Paleczny Mich. ks.	Rajcza	8
482	95. Passakas Feliks	Witylówka	20
483	96. Pawlewski Bronisław, prof. polit.	Lwów	8
484	97. Pawlik St. dr. prof.	Dublany	8
485	98. Pawlikowski Fr. ks.	Mielec	4
		Do przeniesienia	3908·6

		Z przeniesienia	3908·6
486	99. Pawlikowski Jan dr.	Lwów	8
487	100. Pelczar Józef, ks. biskup	Przemyśl	8
488	101. Pilat Tadeusz dr.	Lwów	8
489	102. Pilatowski Bol.	Dubie	8
490	103. Piniński Miecz. hr.	Koszyłowce	8
491	104. Podlewski Leon	Bajkowce stare	8
492	105. Pollak Juliusz	Schodnica	8
493	106. Pomorski-Mikułowski Józef, prof.	Dublany	8
494	107. Potocki Andrz. hr.	Lwów	8
495	108. Potocki Ant. hr.	Olsza	24*
496	109. Potulicki Fr. hr.	Żmigród	8
497	110. Prażmowski Ad. dr.	Kraków	8
498	111. Prek Henryk	Łuka	8
499	112. Pressen Józef dr.	Milatyn	8
500	113. Rey Mikoł. hr. dr.	Przyborowie	8
501	114. Rosicki Michał ks.	Rokietnica	10
502	115. Rudkowski Jan	Lwów	8
503	116. Rudnicki Szczęsny, ks.	Golcowa	8
504	117. Rylski Tomasz	Lwów	8
505	118. Sala Oktaw	Wysocko	8
506	119. Satalecki Winc.	Kraków	8
507	120. Sawczyński Henryk, dr.	Lwów	8
508	121. Schmidt Henryk	"	8
509	122. Schoffer Franc.	Zielów	8
510	123. Schnell Oskar	Firlejówka	8
511	124. Skałkowski Tad.	Lwów	8
512	125. Skibniewski Aleksander, dr.	Hliboka	8
513	126. Skibniewski Ant.	Ulicko	8
514	127. Skibniewski Bronisław	Balice	8
515	128. Smarzewski Tadeusz	Kraków	8
516	129. Sołowij Tad. dr.	Lwów	8
517	130. Stadnicki Stanisław hr	Krysowice	8
518	131. Stanek Wilhelm	Wiszenka	8
519	132. Starzyński Tad.	Derewnia	8
520	133. Stasiniewiczowa Klementyna	Zielona	8
521	134. Steczkowski Jan Kanty, dr.	Lwów	8
522	135. Stefczyk Franciszek, dr.	"	8
523	136. Sterkowicz Jan dr.	Nowy Sącz	8
524	137. Stojowski Jordan Władysław	Buczacz	8
525	138. Strzelecki Aleks.	Kukizów	20†
		Do przeniesienia	4258·6

*) Za r. 1902, 1903 i 1904.
†) Za r. rok 1903 i 1904

		Z przeniesienia	4258·6
526	139. Strzetelski Miecz.	Jabłonów	8
527	140. Świdzińska Wan.	Horodyszcze	8
528	141. Świeżawski Ant.	Jagielnica	8
529	142. Szałaśny ks.	Oświęcim	8
530	143. Szankowski M.	Tłumacz	16*
531	144. Szczepański Mich.	Balanowice	8
532	145. Szczepański Piotr	Okniany	8
533	146. Szumski Kaz.	Borysław	8
534	147. Szyszyłowicz Ig.	Lwów	8
535	148. Tarnawski Apolinary, dr.	Kosów	8
536	149. Tarnowski Zdzisław, hr.	Dzików	8
537	150. Tchórznicki Mniszech Władysław	Nadyby	8
538	151. Terlecki Adam	Ożańsk	8
539	152. Torosiewicz Klemens	Rusiłow	8
540	153. Towarnicki Władysław	Lwów	8
541	154. Treter z Lubomierza Henryk	"	8
542	155. Truskolawski Włodzimierz	Płonna	8
		Do przeniesienia	4402·6

		Z przeniesienia	4402·6
543	156. Turnau Adolf	Tyszkowice	8
544	157. Turnau Herman	Urzejowice	8
545	158. Turnau Jerzy	Mikulice	8
546	159. Tustanowski Władysław	Knihynicze	8
547	160. Ujejski Stanisław	Zacisze	8
548	161. Urbański Jan	Niżniów	8
549	162. Vivien Jan	Lwów	8
550	163. Wajda Antoni	Przemyśl	8
551	164. Wągrowski Karol, dr.	Czortków	8
552	165. Weigel Józef, dr.	Lwów	8
553	166. Wesoliński Adam ks.	"	8
554	167. Wolniewicz Ant.	Olesza	8
555	168. Wójcik Franc.	Wyciąże	8
556	169. Wrzosek Tomasz	Kraków	8
557	170. Zabłocki Feliks, ks. kan. infułat	Lwów	8
558	171. Zaleski Filip, Eks.	"	10
559	172. Zbyszewski Stanisław, dr.	"	8
560	173. Zeitleben Jan	Zahajce	8
561	174. Zgórski Alfr. dr.	Lwów	8
		Razem . .	4556·6

Z kwoty ogólnej **4556.60** K złożyły instytucye i stowarzyszenia **327** K, Kółka rolnicze **2782.60** K, a osoby prywatne **1447** K.

D) Zarząd główny Towarzystwa.

I. Z wyboru:

Cielecki-Zaremba Artur, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy.
Bohdanowicz-Oroszeny Stanisław, właśc. dóbr.
Dulęba Bronisław dr.
Gargas Zygmunt dr.
Głąbiński Stanisław dr., profesor uniwersytetu we Lwowie.
Gogolewski Stanisław, lustrator Rady powiatowej w Sokalu.
Jarosz Gabryel, gospodarz.
Kulczycki Roman dr., adwokat krajowy.
Pomorski-Mikułowski Józef, profesor akademii roln. w Dublanach.
Rey Mikolaj dr. hr., właściciel dóbr.
Smagała Antoni, gospodarz.
Sowa Grzegorz, gospodarz.
Steczkowski Jan Kanty dr., dyrektor galicyjskiej Kasy oszczędności.
Stefanowski Stanisław, właściciel dóbr.
Stefczyk Franciszek dr., dyrektor Biura patronatu Spółek oszczędności.
Turnau-Dobczyc Jerzy, właściciel dóbr.
Ks. Wesoliński Adam, redaktor, poseł.
Wójcik Franciszek, gospodarz.

*) Za r. 1903 i 1904.

II. Delegaci władz i instytucyi krajowych:

Ks. dr. Slósarz Jan, delegat kapituły metropolit. obrz. łac.
Ks. Biliński Emil, kanonik, delegat kapituły metropolitalnej obrz. gr.
Ks. Moszoro Jakób, Infułat, delegat kapituły metropolitalnej obrz. orm.
Ks. Jelonek Władysław, katecheta i profesor szkoły rolniczej w Czernichowie, delegat konsystorza książęco-biskupiego w Krakowie.
Ks. Jarema Teodat, kanonik, delegat konsystorza biskup. obrz. gr. w Przemyślu.
Dr. Pilat Tadeusz, członek Wydziału kraj., delegat Wydziału krajowego.
Dr. Sawczyński Jan Henryk, sekretarz Wydziału kraj., delegat Wydziału kraj.
Baranowski Bolesław, insp. szk., delegat c. k. Rady szkolnej krajowej.
Ks. Głodziński Antoni, profesor sem. naucz., delegat c. k. Rady szkolnej krajowej.
Ks. dr. Pechnik Aleksander, delegat konsystorza biskupiego w Tarnowie.
Ks. Koleński Antoni, dziekan, proboszcz w Rymanowie, delegat konsystorza biskupiego obrz. łac. w Przemyślu.
Ks. Baczyński Aleksander, kanclerz kapituły lwowskiej, delegat konsystorza biskupiego obrz. gr. w Stanisławowie.
Dr. Skałkowski Tadeusz, adw. kraj., poseł na Sejm kraj., delegat c. k. Tow. gospod. we Lwowie.
Wiesiołowski Adolf, właśc. dóbr, delegat c. k. Tow. gospod. we Lwowie.
Konopka Stefan, właśc. dóbr, delegat c. k. Tow. rolniczego w Krakowie.
Hr. Tyszkiewicz Janusz, właśc. dóbr, delegat c. k. Tow. rolniczego w Krakowie.
Malczewski Włodzimierz, delegat Tow. Wzaj. Ubezpieczeń w Krakowie.
Garczyński Franciszek, delegat Związku Stowarzyszeń zarobk. i gospod. we Lwowie.

III. Kooptowani:

Marszałkowicz Jan, inspektor hodowlany przy c. k. Towarzystwie gospodarskiem.
Rylski Tomasz, były prof. Akademii roln. w Dublanach.
Towarnicki Władysław, kurator fundacyi im. ś. p. dr. Towarnickiego.
Żyszkiewicz Feliks, kierownik szkoly w Prusach.

E) Wydział wykonawczy Towarzystwa.

Cielecki Zaremba Artur, prezes.
Ks. Biliński Emil, I. wiceprezes.
Dr. Steczkowski Jan Kanty, II. wiceprezes.
Dr. Dulęba Bronisław, sekretarz.
Garczyński Franciszek, skarbnik.
Ks. Wesoliński Adam, zastępca skarbnika.

Członkowie:

Augustynowicz Boleslaw.
Dr. Gargas Zygmunt, z wyboru.
Garczyński Franciszek, z wyboru.
Pomorski-Mikułowski Józef, z wyboru.
Rylski Tomasz, z wyboru.
Dr. Steczkowski Jan Kanty, z wyboru.
Dr. Stefczyk Franciszek, z wyboru.
Towarnicki Władysław, z wyboru.
Turnau-Dobczyc Jerzy, z wyboru.
Ks. Wesoliński Adam, z wyboru.
Dr. Pilat Tadeusz, jako delegat Wydziału kraj.
Dr. Sawczyński Jan, jako delegat Wydziału krajowego.
Dr. Skałkowski Tadeusz, jako delegat c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.
Wiesiolowski Adolf, jako delegat c. k. Towarzystwa gospod, we Lwowie.
Konopka Stefan, jako delegat c. k. Tow. rolniczego w Krakowie.
Hr. Tyszkiewicz Janusz, jako delegat c. k. Tow. rolniczego w Krakowie.
Ks. Głodziński Antoni, kooptowany.

Referenci:

Pomorski Józef, Turnau Jerzy, Wiesiołowski Adolf: dla spraw gospodarskich.
Dr. Dulęba Bronisław: dla spraw kredytowych, asekuracyjnych i obrony pożarnej.
Rylski Tomasz: dla spraw handlowych.
Dr. Steczkowski Jan: dla spraw organizacyjnych.
Garczyński Franciszek: dla spraw finansowych.
Dr. Gargas Zygmunt: dla sprawy rozbudzenia życia towarzyskiego w Kółkach rolniczych.

F) Urzędnicy biura przy Zarządzie głównym Towarzystwa.

Adamski Telesfor, dyrektor.

Popławski Teodor, inspektor rolniczy.
Wasung Jan, „ „
Pawłowski Józef, dr. „ „
Poluszyński Eugeniusz, instruktor sadownictwa.
Krasnosielski Stanisław, urzędnik konceptowy.
Schmidt Henryk, lustrator handlowy.
Malczewski Stefan, „ „
Sadowski Stanisław, „ „

Lerch Wojciech Emeryk, lustrator handlowy.
Sołtys Joachim, lustrator handlowy.
Dudrewicz Zygmunt, urzędnik.
Prowiński Włodzimierz, urzędnik.
Świeżawska Marya, manipulantka.
Pietruska Zofia, „
Drezińska Aniela, „

G) Redakcya Przewodnika Kółek rolniczych.

Adamski Telesfor, redaktor.
Popławski Teodor, stały współpracownik działu rolniczego.
Wasung Jan, „ „ „ „
Pawłowski Józef dr., „ „ „ „
Poluszyński Eugen., „ „ „ sadownictwa.

H) Skład grona nauczycielskiego przy praktycznych kursach handlowych w Czernichowie.

Góratowski Ignacy, kierownik kursów, oraz nauczyciel przepisów prawnych, skarbowych i organizacyi handlowych.

Wójcikiewicz Stanisław, nauczyciel towaroznawstwa i instruktor praktyki sklepowej.

Kwiatkowski Gustaw, nauczyciel rachunkowości, korespondencyi i kaligrafii.

Sprawozdanie

o organizacyach powiatowych Towarzystwa Kółek rolniczych.

Zarządy powiatowe Kółek rolniczych i delegaci powiatowi Zarządu głównego.

W szczupłym zastępie osób, które poświęceniem swem i wytrwałą pracą podtrzymują organizacyę powiatową naszego Towarzystwa, znowu dotkliwy wyłom powstał przez śmierć dwu dzielnych a dla sprawy naszej wielce zasłużonych współpracowników.

Kółka rolnicze powiatu jasielskiego straciły przez śmierć ś. p. Władysława Riegera swego długoletniego opiekuna, włościanie szczerego przyjaciela i wytrawnego przewodnika w ekonomicznej pracy. Sprawując przez 12 lat obowiązki prezesa Zarządu powiatowego, umiał nieboszczyk wlać w Kółka rolnicze ducha swej ścisłości i energii w działaniu. Kółka rolnicze powiatu jasielskiego wysunęły się, sterowane dzielną ręką swego prezesa, na czoło stowarzyszeń, działalność tamtejszego Zarządu powiatowego jasielskiego służyła za wzór dla innych organizacyi. Jemu zawdzięczyć należy zorganizowanie świetnie przedstawiającej się wystawy Kółek rolniczych powiatu podczas Ogólnej Rady w r. 1902. Tak jak do wystawy umiał zachęcić i skupić członków, tak samo z roku na rok coraz silniej łączył stowarzyszonych do wspólnego działania we wszystkich kierunkach pracy. Na wieść o śmierci ś. p. Władysława Riegera Zarząd główny przesłał telegram kondolencyjny do rodziny, na pogrzeb zaś, który się odbył 19. listopada 1904 r., wysłały Kółka rolnicze swych delegatów.

Ciężką również stratę poniósł powiat sanocki przez śmierć śp. dr. Józefa Galanta, lekarza w Zagórzu i wiceprezesa sanockiego Zarządu powiatowego. W młodym wieku, bo zaledwie w 44 roku życia uległ chorobie ten pełen poświęcenia i energii pracownik, który dla moralnego i ekonomicznego podniesienia ludu ogromne położył zasługi. Pracował usilnie i wytrwale we wszystkich narodowych instytucyach i towarzystwach i to nie tylko sam, lecz wpływem i przykladem swoim umiał innych do pracy zachęcić, umiał zapał i wiarę w lepszą przyszłość, które go ożywiały, w innych przelać. Strata, jaką poniósł Zagórz i powiat sanocki, trudną jest do zastąpienia. Żal szczery wszystkich stanów i warstw społeczeństwa wywołała śmierć śp. Józefa, a pamięć jego osoby zostanie żywą w sercach ludności włościańskiej, na której wdzięczność serdeczną i przywiązanie życiem swojem całem i swą działalnością zasłużył. Cześć ich pamięci!

* * *

Każde Towarzystwo i każda instytucya ma w swej organizacyi ogniwa silniejsze już zorganizowane i słabsze, nad których umocnieniem pracować musi. Dla Towarzystwa Kółek rolniczych takiem ogniwem, którego umocnienie wymaga jeszcze kilkuletniej systematycznej pracy i zabiegów, są Zarządy powiatowe i instytucya delegatów powiatowych.

Z wielu stron padają na Zarządy powiatowe zarzuty, iż nie spełniają one w tej mierze swych zadań, jakby tego spodziewać się należało. Jeśli się zastanowimy nad sprawozdaniami, przedłożonemi przez Zarządy powiatowe w ostatnich kilku latach, a równocześnie uwzględnimy warunki, w jakich one pracują, to jednak przyjść musimy do przekonania, że z każdym rokiem w pracy Zarządów powiatowych jest postęp, z każdym rokiem wzrasta liczba zorganizowanych i czynnych Zarządów powiatowych, a jeśli nie dzieje się to szybciej, to jedynie dlatego, że Zarządom niektórym brak ludzi i brak środków finansowych.

Ujemną stroną naszego życia na prowincyi jest nierównomierny rozkład pracy, wywołany tem, że cały ciężar pracy społecznej spoczywa na barkach ruchliwych, szlachetnie myślących jednostek, które wobec apatyi szerszych warstw społeczeństwa pracować muszą we wszystkich instytucyach, we wszystkich towarzystwach i wskutek nawału zajęć nie mogą zadaniom podołać.

Gdyby szersze warstwy, stojące dzisiaj z daleka i rezerwujące sobie jedynie prawo surowej krytyki, zechciały rękę do dzieła przyłożyć, to za jednym zamachem sprawa ożywienia towarzystw prowincyonalnych, ich kół, gniazd i oddziałów, a więc i sprawa ożywienia Zarządów powiatowych byłaby po części przynajmniej rozwiązana.

Terenów do pracy, zaniedbanych w przeszłości lub leżących zupełnie odłogiem, jest bardzo wiele, lecz dla ruchliwszej jednostki obok pracy zawodowej otwiera się praca w instytucyach autonomicznych, w towarzystwach oświatowych, we własnych towarzystwach zawodowych, w towarzystwach gospodarskich, w Kółkach rolniczych i t. d. Gdybyśmy mieli możność porównawczego zestawienia nazwisk ludzi pracujących we wszystkich instytucyach i towarzystwach w danym powiecie, to w przeważnej części wypadków doszlibyśmy do przekonania, że pracowników rzeczywistych jest kilkunastu, a niejednokrotnie kilku tylko, nic więc dziwnego, że zadaniom, na siebie niejako przymusowo przyjętym, wprost fizycznie nie mogą podołać.

Z tej to przyczyny musimy powiedzieć, że przy dzisiejszych warunkach pracy Zarządy powiatowe dość wydatnie pracują, kto zaś sądzi, że wydatność ich pracy jest niedostateczna w niejednym powiecie, niech sam do pracy rękę przyłoży, niech chociaż godzinę w tygodniu sprawom Towarzystwa Kółek rolniczych poświęci, a niezawodnie życie w naszej pośredniej organizacyi żywszym popłynie strumieniem.

Drugą przyczyną, tamującą działalność Zarządów powiatowych, jest brak środków finansowych. Wedle statutu Zarząd powiatowy otrzymuje tylko połowę wkładek członków wspierających powiatu zarówno Kółek jak osób prywatnych, o dalsze dochody sam się powinien starać, już to wyjednując sobie subwencye, już to zakładając własne przedsiębiorstwa. Ostatnie źródło dochodów (z własnych przedsiębiorstw) dzisiaj nie może być brane w rachubę, bo dla założenia przedsiębiorstw potrzeba pewnych funduszów, a tych Zarządy nie mają, więc mimo korzystnych niejednokrotnie warunków, nie mogą ich rozwinąć. Co do subwencyi, to Zarząd główny, który sam znajduje się w niezmiernie trudnem położeniu, dorywczo tylko i bardzo nieznacznemi kwotami może Zarządom powiatowym przyjść z pomocą finansową, gdy chodzi o pokrycie jakiegoś większego wydatku na koszta kursu, na koszta lustracyi Kółek i t. d. Wkładki członków wspierających (połowę wkładki otrzymuje Zarz. pow.) uczynić mogą najwyżej kilkadziesiąt koron, subwencye Rad powiatowych wynoszą zazwyczaj od 100 do 200 koron, więc też dochody — wedle dzisiejszego stanu rzeczy — dobrze dotowanych Zarządów powiatowych dochodzą maksymalnie do 400 koron rocznie. W niektórych wypadkach Zarząd powiatowy rozporządza w ciągu roku kwotą kilku, kilkunastu koron rocznie, zatem sumą wystarczającą zaledwie na pokrycie kosztów korespondencyi, podczas gdy na koszta urządzenia Zjazdów powiatowych i okręgowych nie ma już środków pieniężnych, o urządzaniu zaś wykładów i wycieczek mowy nawet być nie może.

Jeśli się weźmie pod uwagę, że w niektórych powiatach Zarządy muszą udzielać porady i opiekować się około 30—40 Kółkami, to wówczas można postawić żądanie, by Rady powiatowe w większej mierze popierały finansowo działalność Zarządów powiatowych, których działalność dociera do wszystkich miejscowości i spełnia wiele zadań, które leżą w zakresie obowiązków, ciążących na reprezentacyach powiatowych.

Zarząd główny będzie również musiał zwrócić się do Wysokiego Sejmu o osobny, wydatny zasiłek dla Zarządów powiatowych w tej mniej więcej wysokości, w jakiej otrzymuje go Towarzystwo gospodarskie i Towarzystwo rolnicze.

Przedkładając zatem sprawozdania Zarządów powiatowych, prosimy o ocenę krytyczną ich działalności na podstawie powyżej przytoczonych — a mamy przekonanie — słusznych uwag.

Biała. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Józef Grygierzec, prezes;
Jan Kubik, zastępca;
Franciszek Kramarczyk, sekretarz;
Jan Grzybowski, skarbnik.

Bóbrka. Delegat Zarządu głównego: Rudolf Kesselring w Suchodole.

Bochnia. Skład Zarządu powiatowego został ten sam, co w roku 1903; jest mianowicie:

Ks. Franciszek Ratowski, prezesem;
Dr. Klemens Rutowski, zastępcą;
Władysław Siemiński, sekretarzem i skarbnikiem.

Stan funduszów wynosił 1 stycznia 1904 r. 357·62 koron. Zarząd powiatowy otrzymał 100 kor. subwencyi od Rady powiatowej na sadzenie drzewek przy drogach. Z końcem roku pozostało do przeniesienia 379 kor. 48 hal. W ciągu roku odbyło się 5 posiedzeń Zarządu powiatowego dla spraw administracyjnych.

Zjazdów powiatowych, połączonych z odczytami odbyło się 6. Tematy odczytów były następujące:

ks. dr. Stan. Dutkiewicz „O drenowaniu gruntów“;
dr. Klemens Rutowski „O spółkach mleczarskich“
I. Rożański „Sadownictwo“
prof. J. Nowak „Gruźlica u bydła“
Zakrzewski „O uprawie buraków cukrowych“
Oskar Sittauer „O doborze nasienia do siewu“
Wł. Siemiński „Straże ogniowe przy Kółkach rolniczych“.

W ciągu roku Zarząd powiatowy i mianowani przezeń mężowie zaufania lustrowali szereg Kółek w powiecie, między innemi K. r. w Chełmie, Brzeźnicy, Połomiu dużym, Rzegocinie.

W przyjęciu J. E. P. Ministra rolnictwa Kółka rolnicze powiatu bocheńskiego wzięły żywy współudział. Dnia 17 lipca deputacya K. r. w Woli batorskiej powitała P. Ministra na stacyi w Podłężu, a banderya tego Kółka w strojach krakowskich towarzyszyła mu w drodze do Niepołomic. W Niepołomicach P. Minister przyjął deputacyę Kółek rolniczych z Zabierzowa, Woli zabierzowskiej, Brzezia, Ipsiny, Grobli, które prowadził imieniem Zarządu pow. bocheńskiego hr. Rostworowski. Deputacya wręczyła P. Ministrowi petycyę o sprzedaż drzewa z lasów skarbowych i wydzierżawianie gruntów skarbowych z wolnej ręki. Obie prośby przyobiecał P. Minister wedle możności uwzględnić.

Zarząd powiatowy za jedną ze spraw programowych dla siebie uważa organizacyę straży pożarnych, którą przy pomocy Rady powiatowej zamierza w najbliższej przyszłości w życie wprowadzić. Kurs pożarniczy odbędzie się w ciągu r. 1905.

Kółka rolnicze Kobyle i Wiśnicz stary wprowaoziły u siebie zwiedzanie lepszych gospodarstw.

Bohorodczany. Delegat Zarządu głównego: vacat.

Borszczów. Delegat: vacat.

Brody. Delegat: vacat.

Brzesko. Skład Zarządu powiatowego był następujący:

Edward Maurizio, jako prezes;

Ks. Jakób Oleksy, jako zastępca prezesa;

Dr. Szymon Bernadzikowski, jako sekretarz i skarbnik.

Zarząd powiatowy wybrany w grudniu 1903 r. ukonstytuował się 17 lutego 1904 r. Subwencyi nie otrzymał żadnych. Odbyły się 3 posiedzenia Zarządu powiatowego. Zjazd powiatowy (a zarazem zgromadzenie delegatów dla wyboru delegatów na Ogólną Radę w Przemyślu) odbył się dnia 12 czerwca. Oprócz spraw administracyjnych na porządku dziennym był referat dr. J. Blautha „O drenowaniu gruntów“.

Żywą działalność rozwinął Zarząd pow. w porozumieniu z Tow. rolniczem okręgowem, by ludności dotkniętej w r. 1903 wylewami, a w r. 1904 posuchą ułatwić zakupno paszy, ziemniaków, zboża do siewu. W akcyi współdziałało wydatnie Kółko rolnicze w B r z e s k u.

Akcya ratunkowa, podjęta przez Zarząd powiatowy, otworzyła oczy wielkiej części włościaństwa na korzyści, jakie przynosi działalność kooperacyjna w Kółkach rolniczych i stała się siłą faktu bardzo dodatnim środkiem agitacyjnym na rzecz tychże. Już dzisiaj Zarząd powiatowy może stwierdzić coraz wyraźniejsze objawy zainteresowania się włościan Kółkami, jak niemniej otrzymuje on dowody zaufania dla siebie, jako dla pośredniego ogniwa w organizacyi Towarzystwa.

Zupełny brak środków finansowych i poparcia w tym względzie tak ze strony Kółek, jak i ze strony Rady powiatowej tamuje niezmiernie akcyę Zarządu powiatowego.

W ostatnich czasach Zarząd powiatowy przystępował do zwoływania Zjazdów okręgowych, gdyż obsyłanie Zjazdu w mieście powiatowem, dla niektórych Kółek o 4 mile odległem, natrafiało na trudności tak, że na posiedzeniach bywali co najwyżej delegaci, a o licznym udziale członków mowy być nie mogło. Pierwsza próba wypadła doskonale, bo na Zjeździe w Borzęcinie obrady toczyły się w gronie około 300 osób.

Zarząd powiatowy przeprowadził wizytacye w następujących Kółkach: w Borzęcinie, Zaborowie, Woli radłowskiej, Zabawie, Biskupicach radłowskich, Strzelcach wielkich, Brzesku i Woli przemykowskiej.

Brzeżany. Delegat Zarządu głównego: Kazimierz Traczewski w Hinowicach.

Zastępca delegata: Alojzy Paulo.

Brzozów. W skład Zarządu wchodzą:

Ks. Szczęsny Rudnicki, proboszcz z Golcowej, jako prezes;

Stanisław Dydyński, właśc. dóbr, jako zastępca:

Bronisław Librewski, lustrator Rady powiatowej, jako sekretarz;

Ks. Józef Borczyk, proboszcz z Humnisk, jako skarbnik.

Buczacz. Skład Zarządu powiatowego jest obecnie następujący:

Artur Zaremba Cielecki prezesem;

Antoni Wolniewicz zastępcą prezesa;

August Hojak sekretarzem.

Zgromadzenie powiatowe odbyło się w Monasterzyskach dnia 15. maja przy udziale delegatów 30 Kółek rolniczych. Również uczestniczyli w tem zgromadzeniu pp.: prezes Artur Cielecki, sekretarz Oskar Schmidt, delegat Zarządu głównego dr. Dulęba, ks. kanonik Nowosielski, ks. Bartan, Wład. Stojowski, Sew. Potworowski, Maryan Jaroszyński, Chełpiński i Mierzyński.

P. Cielecki, zagajając zgromadzenie, dał pogląd na zeszłoroczną działalność Kółek rolniczych w powiecie.

Nastąpił referat dr. Dulęby o organizacyi ochotniczych straży pożarnych przy Kółkach rolniczych. P. referent uzasadnił ich potrzebę i wyjaśnił warunki ich zakładania. W dyskusyi gorąco poparli referenta pp.: Grzegorz Sowa z Barysza i Znamirowski ze Słobódki dolnej. Delegaci uchwalili udać się do Zarządu głównego o urządzenie powiatowego kursu pożarnictwa w Buczaczu.

Po załatwieniu tej sprawy p. Cielecki w ciepłych słowach przedstawił żywot i działalność Tadeusza Kościuszki. Za wykład ten zebrani uczestnicy, a w szczególności włościanie serdecznie dziękowali prelegentowi.

Z kolei przyszły pod obrady sprawy dalszej akcyi i organizacyi Kółek rolniczych. Oświadczono się za ustanowieniem stałego lustratora przy Zarządzie powiatowym Kółek rolniczych, dalej uchwalono udać się do Zarządu głównego o urządzenie w Buczaczu w jesieni kursu sadownictwa dla członków Kółek rolniczych.

Przekazano Zarządowi powiatowemu wniosek delegata Kółka rolniczego w Słobódce dolnej o wyjednanie w krakowskiem Tow. Wzaj. Ubezpieczeń agencyi w Monasterzyskach, którą tamtejsze Kółko rolnicze podejmuje się prowadzić za kaucyą.

Z pośród obecnych delegatów wybrano na Ogólną Radę w Przemyślu 9 uczestników.

Następnie p. Maryan Jaroszyński uzasadnił wniosek Zarządu powiatowego w Stanisławowie o utworzenie Związku okręgowego Kółek rolniczych z powiatu buczackiego, podhajeckiego, rohatyńskiego, stanisławowskiego i tłumackiego z siedzibą w Stanisławowie i o zaprowadzenie składu okręgowego w obrębie wymienionych powiatów dla sklepów wiejskich i Kółek rolniczych; w zasadzie zgodzili się delegaci z powyższym wnioskiem i upoważnili Zarząd powiatowy do bliższego porozumienia się w tej sprawie z Zarządem powiatowym w Stanisławowie.

Chrzanów. Delegatem na powiat chrzanowski zamianował Zarząd główny p. Władysława Dygulskiego. Przy jego współudziale przeprowadzono reorganizacyę Zarządu powiatowego. Dnia 1. grudnia odbyło się w Chrzanowie Zgromadzenie powiatowe, na którem wybrano członków Zarządu powiatowego.

Zarząd powiatowy ukonstytuował się, wybierając:

Edwarda hr. Mycielskiego przewodniczącym;
St. Olszewskiego, radcę sąd. w Chrzanowie zastępcą;
Wł. Dygulskiego sekretarzem;
P. Dąbrowskiego skarbnikiem.

Członkowie Zarządu zobowiązali się w ciągu krótkiego czasu dokonać lustracyi przeznaczonych im Kółek rolniczych i przedłożyć wyniki na posiedzeniu Zarządu powiatowego, które wyznaczono na koniec stycznia 1905 r.

Cieszanów. Delegat: Książę Władysław Sapieha w Oleszycach; zastępca: ks. Ludwik Swadowski w Oleszycach.

Czortków. Skład Zarządu powiatowego:
Józef Radziechowski, jako prezes;
Stanisław Wyhowski, jako zastępca;
Włodzimierz Wolski, jako sekretarz.

Dąbrowa. Delegat Zarządu głównego: dr. Józef Datka, adwokat.

Dobromil. Delegat: Dr. Ludwik Cwiklicer z Dobromila.

Dolina. Delegat Zarządu głównego: ks. kan. Hipolit Zaremba w Dolinie.

Drohobycz. Delegat: vacat.

Gorlice. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:
Ks. Antoni Walawender, prezes;
Henryk Groblewski, zastępca prezesa i skarbnik;
Jan Walter, sekretarz.

W r. 1904 otrzymał Zarząd powiatowy 100 koron subwencyi od Rady powiatowej w Gorlicach. Przychód wraz z pozostałością z r. 1903 wynosił 219.11 kor., rozchód 174.00 kor., tak, że pozostało w kasie na 1905 r. 45.11 koron.

Zarząd powiatowy odbył posiedzenia dla spraw następujących: dla sprowadzania cukru przeworskiego w ładunkach całowagonowych, dla wyznaczenia miejscowości na Zjazdy powiatowe, dla urządzenia kursu pożarnictwa przy K. r. w Kobylance.

Zjazdów powiatowych odbyło się 5 w ciągu roku. Dnia 22. lutego odbył się Zjazd w Łosiu, na którym insp. roln. p. Popławski wygłosił pouczenie o komasacyi i o uprawie lnu.

Drugie zebranie odbyło się w Bystrej dnia 17. kwietnia. Prezes ks. Walawender wyjaśnił cele i zadania Kółek rolniczych, przedstawiając zarazem różnorodne korzyści praktyczne, które może gospodarz w Kółku jako członek Towarzystwa osiągnąć. P. H. Groblewski mówił o zakładaniu sztucznych łąk, a ks. Jan Markiewicz zachęcał zebranych do zakładania sadów — wykazując im korzyści z sadownictwa i pouczając, jak drzewa sadzić i pielęgnować należy.

Dnia 17. października odbyło się w Kobylance zebranie trzecie. P. H. Groblewski wygłosił pouczenie o sadzeniu i pielęgnowaniu drzew owocowych, ks. Prezes mówił o sposobach przechowywania ziemniaków i o uprawie warzyw. Pomiędzy uczestników rozlosowano 50 szczepów szlachetnych jabłoni.

Zebranie następne miało miejsce w Szymbarku dn. 23. października. Dr. Wolniewicz objaśniał zebranym, co to są księgi gruntowe, wykazał ich znaczenie i udzielił wskazówek, jak w księgach gruntowych robi się zapisy. Wskazówki jego dalsze odnosiły się do sposobów sporządzania kontraktów, skryptów dłużnych i testamentów. Drugi referat o przygotowaniu roli i o uprawie ziemniaków wygłoszony został przez p. H. Groblewskiego. W dyskusyi przy obu wykładach zabierało głos kilkunastu włościan. Uczestnicy zebrania otrzymali przez losowanie 100 drzewek owocowych.

W Binarowej dn. 30. października odbyło się zebranie piąte. Ponieważ Kółko rolnicze w Binarowej zostało w r. 1904. ponownie zorganizowane, przeto ks. Prezes zachęcał włościan do popierania Kółka, do utrzymania go w żywym ruchu. Ks. Ant. Tenczar objaśnił zebranym znaczenie i użycie nawozów sztucznych, a p. J. Walter wygłosił wykład o sadownictwie, poczem pomiędzy uczest-

ników rozlosowano 50 drzewek owocowych. Zebranie zakończono wymienieniem gorącego podziękowania ks. Prezesowi i p. H. Groblewskiemu, jakoteż członkom Zarządu pow. za usilną pracę nad oświatą i podniesieniem ekonomicznem włościan.

Gródek. Delegat Zarządu głównego: Jan Bogdanowicz.

Grybów. Zarząd powiatowy rozwiązał się a delegat dotychczas nie mianowany.

Horodenka. Delegat: vacat.

Husiatyn. Dnia 21. czerwca odbyło się w Husiatynie w obecności p. Prezesa Cieleckiego Zgromadzenie powiatowe w celu utworzenia Zarządu powiatowego. Zgromadzenie oświadczylo się za organizacyą Zarządu i w myśl statutu wybrało odpowiednią ilość delegatów. Zarząd powiatowy ukonstytuował się następująco:

Prezes: ks. Kazimierz Głowiński w Chorostkowie,

wiceprezes: Ludwik Cieński, właściciel dóbr w Jabłonowie,

sekretarz i skarbnik: Mieczysław Strzetelski.

Z działalności swojej za czas od 21. czerwca do 31. grudnia 1904 przesłał Zarząd powiatowy następujące sprawozdanie:

Na Zgromadzeniu powiatowem z 21./6. 1904, nie otrzymaliśmy żadnych wskazówek co do poprzedniej działalności, przeto sami musieliśmy sobie zakreślić wytyczną naszej pracy. Idąc w myśl słów prezesa p. Cieleckiego, że należy mieć tylko silne Kółka, a słabe i nie rokujące lepszej przyszłości raczej rozwiązać należy, postanowiliśmy przedewszystkiem zapoznać się z Kółkami i przeprowadzić względną reorganizacyę. W tym też celu uprosiliśmy Zarząd główny o przysłanie lustratora handlowego, który fachowo zbadał stan wszystkich Kółek z wyjątkiem Kluwiniec i Howiłowa wielkiego, gdyż zachorował i musiał wyjechać. Ponadto sekretarz Zarządu powiat. był we wszystkich Kółkach z wyjątkiem Liczkowic i Howiłowa i starał się w każdem przeprowadzić odpowiednie zarządzenia. Kółek mamy 14.

1. Jabłonów, straż ochotnicza, handel miodem.
2. Chorostków, sklep, lustrowano 15 razy.
3. Kopyczyńce, sklep, lustrowano 3 razy.
4. Kociubińczyki, lustrowano 2 razy.
5. Majdan, sklep, lustrowano 5 razy.
6. Czarnokońce wielkie, sklep wydzierżawiony, lustrowano 4 razy.
7. Howiłów wielki, trafika wydzierżawiona.
8. Żabińce, sklep, lustrowano 2 razy.
9. Kluwińce, lustrowano 2 razy.
10. Liczkowce.
11. Puzyna.
12. Wasylkowce, sklep wydzierżawiony, lustrowano 1 raz.
13. Kociubińce, lustrowano 1 raz.
14. Hadyńkowce, sklep, lustrowano 4 razy.

Ponadto był sekretarz 2 razy w Tłusteńkiem i raz w Horodnicy celem założenia tam Kółek roln. i kas Raiffeisena.

1. Kółko w Jabłonowie rozwija się dobrze, co niedzieli i święta są odczyty i pogadanki, posiada dobrze zorganizowaną straż ochotniczą pod kierownictwem p. Wojnarowicza, kierownika szkoły, a ponadto wzięło w swoje ręce handel miodem i prowadzi go z korzyścią własną i właścicieli pasiek. Sprzedało 30 q. miodu. Posiada własną bibliotekę i czytelnię T. S. L. z której korzysta.

2. Kółko w Chorostkowie posiada sklep dobrze się rentujący, członkowie zbierają się dość często na pogadanki, bardzo interesują się sklepem i sami pomagają sklepikarzowi zwłaszcza w dnie targowe. Z biblioteki czytelni T. S. L. korzystają słabo, więcej z gazet, których kilka prenumeruje czytelnia.

3. Kółko w Kopyczyńcach ma własny dom, w którym mieści się sklep, rozwija się doskonale pod względem finansowym, dzięki przewodniczącemu ks. Librewskiemu, członkowie jednak okazują za mało zainteresowania. Z Czytelni korzystają słabo.

4. Kociubińczyki. Członkowie urządzili sobie z wkładek członków „Kasę pożyczkową“, mającą tylko kilkadziesiąt koron, ale w tym zakresie doskonale zadanie spełniającą. Wkrótce przystąpią do założenia sklepu, otrzymali bowiem od właściciela p. Koziebrodzkiego odpowiedni lokal. Z czytelni korzystają. Kółko rozwija się doskonale, co jest zasługą p. Garnczarskiego kierownika szkoły.

5. Majdan ma sklep bardzo malutki, ale rozwija się dobrze, ma własną bibliotekę i kilka gazet. W niedzielę i święta zbierają się licznie na wspólne czytanie, gdyż tylko kilku we wsi jest piśmiennych.

6. Czarnokońce wielkie mają sklep wydzierżawiony, organizują straż ochotniczą, zebrali już dość duży fundusz na ten cel. Za naszem staraniem otrzymali z Rady powiatowej na straż 20 kor. Zbierają się w czytelni K. r., z której wiele korzystają. Po objęciu obecnie przewodnictwa przez miejscowego proboszcza ks. Rydlewskiego ogromnie Kółko się podniosło.

7. W Howiłowie wielkim prawie Kółko nie istnieje, nie mając żadnego poparcia. Posiada trafikę wydzierżawioną, lecz już od dwóch lat nie otrzymało czynszu. Jest jednak nadzieja, że da się to Kółko zorganizować, a w gminie tej Kółko jest bardzo potrzebne.

8. Żabińce posiadają sklep dobrze się rozwijający, bibliotekę i czytelnię, licznie zbierają się na pogadanki, zainteresowanie członków znaczne dzięki obecnemu przewodniczącemu Ks. Stanisławowi Wojnowskiemu Kółko doskonale się rozwija.

9. Kluwińce mają Kółko słabo się rozwijające, członkowie nie okazują wielkiego zaintere-

wania, posiadało sklep i agencyę asekuracyi, lecz odstąpiło jednemu ż członków na jego prywatny użytek. Z biblioteki i czytelni korzystają słabo, w ostatnim miesiącu okazali więcej zainteresowania, skoro założyli kasę Raiffeisena.

10. W Liczkowcach zostało Kółko w ostatnim miesiącu zreorganizowane.

11. W Puzynie niema prawie żadnego życia, możliwe jednak, iż przewodniczący Kółka ks. Rydlewski z Czarnokoniec Kółko na nowo ożywi.

12. Wasylkowce posiadają sklep wydzierżawiony, członkowie zbierają się w czytelni pod kierunkiem husiat. T. S. L. Życie Kółka bardzo słabe, przy ogólnej organizacyi jednak zdaje się i ono się rozwinie.

13. Kociubińce. Kółko zawiązane dopiero przez nas we wrześniu, obecnie dąży do założenia sklepu i na ten cel zebrało już pewien fundusz. Członkowie zbierają się dość licznie w Czytelni pod kierownictwem kierownika szkoły p. Posuchowskiego i ks. Librewskiego zostającej.

14. Hadyńkowce mają sklep założony dopiero w listopadzie, mieści się w osobnym budynku, który najmują od prezesa Tow. i właściciela p. Cieleckiego, zainteresowanie członków wielkie.

Ponadto poczyniono już kroki o założenie Kółek w Tłusteńkiem i Horodnicy, co jednak dopiero później nastąpi ze względu, iż obecnie zakłada się tamże kasy Raiffeisena. W dalszym ciągu uznaliśmy za najpotrzebniejsze zakładanie przy Kółkach kas Raiffeisena. Odnieśliśmy się więc do Biura Patronatu przy Wydziale krajowym, które przyrzekło nam poparcie i obecnie kasę posiadają:

Jabłonów już od roku, ma około 100000 kor. obrotu, przeszło 12000 kor. wkładek oszczędności, a 25000 kor. pożyczek udzielonych;

Kluwińce — kasa, przez nas założona, rozpoczęła czynność 1. grudnia 1904 r.;

Chorostków — kasa, przez nas założona, rozpoczęła czynność 1. stycznia 1905 r.;

Kociubińczyki — kasa, przez nas założona, w styczniu czynność rozpocznie;

Czarnokońce wielkie, Tłusteńkie, i Horodnica wniosły już podanie o założenie kasy.

Nie mając funduszów, odnieśliśmy się do Zarządu głównego i otrzymaliśmy na koszta lustracyi kwotę 100 kor.

Nowych członków wspierających w roku 1904 i 1905 uzyskaliśmy ośmiu. Są nimi p. p. Ludwik Cieński, Stanislaw Ujejski, ks. Kazimierz Głowiński, ks. Władysław Librewski, Mieczysław Strzetelski, Adam hr. Gołuchowski i Kółko rolnicze w Jabłonowie.

Przekonawszy się, iż sklepy Kółek ogromnie tracą, kupując towary u hurtowników żydów, bo chrześcijan nie mamy, postanowiliśmy dążyć do założenia składnicy towarowej. O pomoc odnieśliśmy się do Zarządu głównego, który przyrzekł dać nam na składnicę kwotę w wysokości 50 proc. wkładki każdego przez nas uzyskanego członka założyciela. Odnieśliśmy się więc do właścicieli dóbr naszego powiatu i uzyskaliśmy tylko jednego członka Emila hr. Baworowskiego z Kopyczyniec z wkładką 200 kor. Nadto od p. dra Paygerta z Tarnopola, otrzymaliśmy na rzecz składnicy kwotę 20 kor. Zdaje się, że z tej strony na pomoc liczyć nie możemy.

Proponujemy więc utworzenie składnicy na wzór sklepów K. r. tj. na udziałach członków opartej. Prócz Kółek mogliby na członków przystępować i kupcy chrześcijańscy, a nadto znaleźliby się prędzej ludzie chętni dać pewną kwotę, jako udział i brać dywidendę, niż dawać ją jako dar. Sprawa ta zostanie obszerniej poruszona na najbliższym Zjeździe.

Dnia 20./12. 1904 odbyło się w Husiatynie posiedzenie Zarządu powiat., obecnych 7 członków. Sprawozdanie całe zatwierdzono i postanowiono przedłożyć Zarządowi głównemu.

Jarosław. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Książę Jerzy Czartoryski, prezes:
Adam Terlecki, zastępca prezesa;
Józef Dąbrowski, sekretarz i skarbnik.

Subwencyi nie otrzymał Zarząd powiatowy żadnych, a rozporządzał jedynie kwotą 16 koron, którą na rok 1904 złożyły Kółka rolnicze w Muninie, Tapinie, Cieszacinie i Zarzeczu do kasy Zarządu powiatowego.

Odbyły się dwa posiedzenia Zarządu powiatowego, a to w celu ustalenia terminu ogólnych zebrań, zastanowienia się nad obudzeniem działalności rolniczej w Kółkach; naradzano się nad sprawą zakupna ulepszonych narzędzi rolniczych, sprowadzaniem nawozów sztucznych, nad akcyą ratunkową dla miejscowości dotkniętych klęską posuchy i t. p.

Zgromadzenie powiatowe odbyło się dnia 20. maja. Książę Prezes, zdawszy przewodnictwo p. A. Terleckiemu, jako referent przedstawił zebranym w szeregu wniosków program działalności dla poszczególnych Kółek i dla Zarządu powiatowego. W ożywionej dyskusyi, prowadzonej przeważnie przez włościan, wszyscy mowcy zgodzili się na treść postawionych wniosków, które też jednomyślnie zostały przyjęte.

Z kolei nastąpił referat dr. J. Blautha „O melioracyach rolnych“, który u obecnych żywe wywołał zainteresowanie.

W r. 1904 odbył się w Jarosławiu kurs pożarnictwa, z którego Zarząd główny osobne przedłożył sprawozdanie. Wskutek tego kursu założono straż pożarną ochotniczą w Wiązownicy.

Jasło. Skład Zarządu powiatowego:

Prezes: Władysław Rieger († 16. listopada 1904 r.).

Wiceprezes zarazem skarbnik: Ks. Władysław Sarna proboszcz w Szebniach.

Sekretarz: Kazimierz Piliński w Tarnowcu.

Przychody wynosiły w 1904 r. 6217·43 kor., rozchody 6282·17 kor., wobec czego istnieje niedobór 64·74 kor. Rada powiatowa udzieliła Zarządowi subwencyi w kwocie 200 kor., Kółka rolnicze złożyły na rzecz Zarządu pow. 38 koron, wkładkę członka wspierającego uiściło ponadto 13 Kółek w kwocie 97 koron.

Zarząd powiatowy odbył 5 posiedzeń, na których zajmowano się sprawami poszczególnych Kółek, wyznaczeniem terminów zebrań, sprawą wycieczki do Krakowa i t. p. Zjazdów powiatowych w Jaśle odbyło się 4. Dnia 5. lutego na porządku dziennym: sprawozdanie z przebiegu akcyi ratunkowej dla powodzian, zamawianie i zadatkowanie nasion, sprawa ochotniczych straży pożarnych. Na zebraniu dnia 15. kwietnia przyjęto sprawozdanie z działalności Zarządu powiatowego za rok 1903, z przebiegu akcyi ratunkowej, omawiano organizacye straży pożarnych i sprawę wycieczki do Krakowa. Trzecie zebranie odbyło się dnia 27. lipca z następującym przebiegiem: sprawozdanie z Ogólnej Rady w Przemyślu,referat o pastwiskach, kurs pożarniczy w Jaśle. Porządek dzienny zebrania w dn. 16. grudnia był następujący: 1) Wspomnienie o niazapomnianych zasługach śp. prezesa Wł. Riegera względem rozwoju Kółek w powiecie jasielskim. 2) Sprawozdanie z kursu pożarniczego odbytego w dn. 11, 12, 13 października w Jaśle. 3) Referat ks. Siary: O używaniu krów do roboty. 4) Sprawa zakupna słomy, siana, otrąb, makuchów i zamawianie nasion.

Ponadto Zarząd powiatowy zwołał 4 Zjazdy okręgowe, a mianowicie: 1. maja w Dębowcu, Kołaczycach, Tarnowcu, a dn. 2. maja w Święcanach.

Zarząd powiatowy pośredniczył w zakupnie nasion za ogólną kwotę 6·061 kor., a mianowicie w sprowadzaniu koniczyny czerwonej, owsa, jęczmienia, ziemniaków, nasion traw i t. p.

W dn. 11, 12 i 13 października staraniem Zarządu powiatowego odbył się kurs dla straży pożarnych Kółek rolniczych, w którym wzięli udział reprezentanci 9 Kółek.

Jaworów. Delegat Zarządu głównego: Franciszek hr. Colonna-Czosnowski w Ożomli.

Kałusz. Delegat Zarządu głównego: Ks. Marcin Prugar w Podmichalu.

Kamionka. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Ksiądz Dziekan Kazimierz Aktyl, prezes;
Maryan Bogdanowicz, zastępca;
Władysław Sanecki, sekretarz;
Ks. Władysław Oprzędkiewicz, skarbnik.

Kolbuszowa. Delegat Zarządu głównego: Janusz hr. Tyszkiewicz.

Kołomyja. Delegat Zarządu głównego: Mieczysław Jasiński, właściciel dóbr i sekretarz Rady pow.

Kosów. Delegat: vacat.

Kraków. W skład Zarządu wchodzili:
Włodzimierz Tetmajer, jako prezes;
Mieczysław Szybalski, jako zastępca;
Dr. Łucyan Rydel, jako sekretarz;
Dr. Sebastyan Stafiej, jako skarbnik.

Zgromadzenie powiatowe dla wyboru delegatów na Radę ogólną w Przemyślu odbyło się dnia 28. czerwca. P. Franciszek Wójcik wygłosił referat „O komasacyi“. Obecny na zebraniu inspektor rolniczy zachęcał zebranych do korzystania z pośrednictwa Zarządu głównego w zakupnie maszyn, nasion i nawozów, zachęcał do prób z odmianami zbóż, z nawozami sztucznymi i t. p.

Delegatem na powiat krakowski po rezygnacyi p. M. Szybalskiego, który z powodu nawału zajęć zgłosił swe ustąpienie, zamianował Zarząd główny dr. Stefana Surzyckiego, prof. szkoły rolniczej w Czernichowie.

Obecny skład Zarządu powiatowego jest następujący:
Włodzimierz Tetmajer jako prezes,
Dr. Stefan Surzycki jako zastępca,
Józef Zawadzki jako sekretarz.

Krosno. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:
Dr. Stanisław Starowieyski-Biberstein, jako prezes;
Michał Mięsowicz, zastępca;
Konstanty Holzer, sekretarz.

Limanowa. Zarząd powiatowy nie zorganizował się na podstawie nowego statutu.

Lisko. Delegat Zarządu głównego: vacat.

Lwów. Delegat Zarządu głównego: Dr. Bronisław Dulęba — przedłożył następujące sprawozdanie:

W drugim okresie sprawozdawczym urzędującego delegata Zarządu głównego T. K. r. na powiat lwowski, spostrzegać się daje widoczny postęp w zespolonej pracy obywatelskiej, w podejmowaniu głównych zadań statutowych i w oddziaływaniu dobroczynnem Kółek na ludność włościańską powiatu lwowskiego, na terenie organizacyjnej działalności zawiązanych 50-ciu Kółek rolniczych, obejmujących 61 gmin, rozsiedlonych w następnym stosunku: w okręgu sądu lwowskiego 23 K. roln., w okręgu sądu szczerzeckiego 16 K. roln., w okręgu sądu winnickiego 11 K. roln. Ogniska spotęgowanego ruchu wśród wieśniaków tworzą w szczególności 38 Kółek rolniczych, podanych w sprawozdaniu z pierwszego okresu i 12 Kółek rolniczych zawiązanych w okresie sprawozdawczym jako to: Barszczowice (z Hołodówką, Chałupkami i Pikułowicami), Czyszki, Dobrzany, Falkenstein, Kukizów, Łany, Leśniowice, Rakowiec (z Huciskiem, Podciemnem i Nowosiółką), Serdyca, Szczerzec, Zagórze i Żurawniki.

Starania delegata powiatowego zyskały poparcie Zarządu głównego a udzielone rady i wska-

zówki znalazły posłuch niemal wszędzie w Zarządach Kółek rolniczych. Dzięki łącznemu współdziałaniu delegata powiatowego i Zarządów Kółek rolniczych z Zarządem głównym w drugim okresie sprawozdawczym uświadomienie wśród ludności małorolnej rośnie, zastępy gorliwych pracowników w Kółkach rolniczych zwiększają się, obowiązkowość w nich się wyrabia, poczucie nieodzownej solidarności się umacnia. Pragnienie zdrowej oświaty obejmuje coraz większe kręgi a liczne ostrza ciemnoty tępieją.

Zasiew Kółek rolniczych w minionej dobie zasilił je nowym dorobkiem i przyniósł ludności przez nie reprezentowanej obfitszy plon.

Wszystkie bez wyjątku Zarządy dawniejszych Kółek rolniczych przedłożyły przepisane statutowo sprawozdania roczne, także niektóre z nowych Kółek, a zresztą nowe Kółka wniosły sprawozdania założycielskie.

Opierając się na tych sprawozdaniach z Kółek rolniczych jak również na zapiskach delegata powiatowego ze Zjazdów powiatowych i okręgowych, tudzież z specyalnych praktycznych kursów, urządzonych dla Członków Kółek rolniczych, zaznaczamy w niniejszem sprawozdaniu wyraźne ślady wspomnianej działalności i osiągniętych rezultatów.

Organizacya Kółek rolniczych.

Zaczynamy od podwalin Kółek rolniczych, którymi jest jednolita ich organizacya, opierająca się na tymsamym statucie. Podstawę tę organizacyjną w okresie sprawozdawczym uwidocznia podane na stronie 126 zestawienie.

W roku ubiegłym przybyło Kółkom rolniczym 5 nowych domów a w roku bieżącym jest na ukończeniu budowa domu na wspólne potrzeby gminy i Kółka rolniczego w Basiówce. Znaczna dotąd większość Kółek, celem uzyskania choćby niezbędnego pomieszczenia, musi się oglądać za zwykle niedogodnem komornem lub wpraszać się w gościnę, dorywczo od wypadku do wypadku im udzielaną. Niedomagania z tego powodu odczuwają Kółka, a zasobniejsze z nich noszą się z myślą wystawienia własnych budynków, co im przy każdej sposobności zaleca delegat powiatowy.

Z wyżej wyszczególnionych Kółek rolniczych 23 wykazało w stanie członków ubytek 49, przyrost 334.

W myśl statutu przystąpiły na członków wspierających całego Towarzystwa i uiściły przepisaną wkładkę na r. 1905 Kółka rolnicze: Barszczowice, Brzuchowice, Dobrzany, Dornfeld, Dublany, Jastrzębków, Kościejów, Krzywczyce, Kulparków, Leśniowice, Malechów, Pustomyty, Prusy, Rzęsna polska, Siemianówka, Zaszków, Żydatycze. Nadto zgłosiły przystąpienie na członków wspierających Kółka rolnicze: Biłka szlachecka, Dawidów, Hodowica, Hołosko wielkie, Kleparów.

Nadto podnieść należy, że prócz czynnych przewodniczących i sekretarzy, powołanych do kierownictwa w Kółkach rolniczych, niemało innych członków, wybranych do Zarządu, gorliwie przyczyniało się do rozwoju i działalności Kółek rolniczych.

Z kolei poświęcamy uwagę głównym kierunkom programowej akcyi, która w warunkach jednolitej organizacyi Kółek rolniczych została podjęta.

Oświata ogólna i zawodowa.

Jej krzewieniem przez Kółka rolnicze zajmowały się miejscowe Zarządy, w pierwszym rzędzie na licznych miejscowych zebraniach, i delegat powiatowy na Zjazdach powiatowych i na Zjazdach okręgowych, które poraz pierwszy w zeszłym roku z powodzeniem urządzono.

Z e b r a n i a K ó ł e k r o l n i c z y c h. Tych odbyło się — jak wyżej szczegółowo wykazano — ogółem 1843
mianowicie: posiedzeń Zarządów 385
ogólnych zebrań 379
zwyczajnych zgromadzeń . . . 1079

Tematu do zebrań dostarczał Przewodnik Kółek rolniczych, znajdujący się w każdem Kółku, i inne czasopisma, jak również w księgozbiorkach Kółek posiadane, pouczające wydawnictwa.

Odczyty i wykłady, miane przez poważne siły miejscowe i zamiejscowe, podane są w sprawozdaniach poszczególnych Kółek rolniczych.

Z j a z d y K ó ł e k r o l n i c z y c h odbyły się z inicyatywy i staraniem delegata powiatowego pod jego przewodnictwem a mianowicie: Z j a z d p o w i a t o w y d o r o c z n y dnia 12. czerwca 1904 przy udziale 32 Kółek rolniczych, reprezentowanych przez 170 uczestników, drugi Z j a z d p o w i a t o w y dnia 6. lutego 1905 przy udziale 200 członków Kółek rolniczych, oba te Zjazdy we Lwowie. Odbyły się również trzy Z j a z d y o k r ę g o w e przy udziale terytoryalnie do siebie zbliżonych Kółek rolniczych, w szczególności: w S i e m i a n ó w c e, dnia 17. lipca 1905, w połączeniu z uroczystością poświęcenia sztandaru ochotniczej straży pożarnej miejscowego Kółka rolniczego, w B a s i ó w c e, dnia 22. października 1904 i w Z a m a r s t y n o w i e dnia 29. października 1904, w obu tych miejscowościach w połączeniu z uroczystością sadzenia drzew owocowych.

Sprawozdanie z poprzedniego okresu działania, przez delegata powiatowego przedłożone na dorocznym Zjeździe Kółek rolniczych, i wygłoszone referaty na Zjazdach zainteresowały słuchaczów i wywołały ożywioną dyskusyę. Referaty te, stanowiące dla małorolnych gospodarzy zawsze świeży materyał do omawiania na zebraniach Kółek rolniczych zasługują na wzmiankę, były następujące: *włościan* a to: *Wojciecha Mendychowskiego* na temat „Dlaczego rolnicy powinni się zająć gorliwie poprawą łąk i uprawą traw, (z licznymi okazami traw co do ich jakosci objaśnionych); *Michała Olearczyka* „Jakie korzyści przynieść powinno sadownictwo włościanom powiatu lwowskiego i „O potrzebie spółek dla przerobów owocowych na wsi“;

ZESTAWIENIE I.

L. p. K. r.	L. p. miej.	Okrąg sądowy	Siedziba Kółka rolniczego	Wartość własnych domów	Ilość członków	Ilość zebrań	Bibl. czyt.		Zarządu Kółka rolniczego	
							Dzieł	Czasopism	Przewodniczący	Sekretarz
				kor.						
1	1	lwowski	Basiówka	—	24	27	240	1	Karczyński St. gosp.	Kwiatkowska k. szk.
2	2		Brzuchowice	—	26	9	160	1	Solecki em. urzędnik	Cichocki Stan. gosp.
3	3		Dublany	—	41	17	61	1	Wieleżyński sek. A. r.	Kowalski urz. A. rol.
4	4		Hodowna	—	33	26	—	1	ks. Kiernicki prob.	ks. Gliwa katecheta
5	5		Hołosko wielkie	2000	38	104	156	4	Hozyusz kier. szk.	Czarniecki Ant. gosp.
6	6		Kleparów	—	45	15	26	1	Spodar em. kier. szk.	Dubik urz. Wyd. kr.
7	7		Konopnica	—	11	36	—	1	Ciapa Balt. gosp.	Kopeć Piotr gosp.
8	8		Kościejów	—	70	57	—	3	ks. Prokop B. prob.	Dradrach Mich. gosp.
9	9		Kozielniki	—	51	114	47	1	Sajan Piotr gosp.	Janicki ofic. poczt.
10	10		Krzywczyce	—	78	39	52	1	Łopuszański P. gosp.	Pawlaczek L. gosp.
11	11		Kukizów	—	14	—	—	1	ks. Tabaczkowski pr.	Kornecki kier. szk.
12	12		Kulparków	—	42	56	230	2	Schreyer dzier. folw.	Gorczyca ofic. z. kulp.
13	13		Malechów	—	73	132	272	3	Krul Kajetan gosp.	Kowalski kier. szk.
14	1		Pasieki miejskie	—	41	12	—	1	Wąs Jan gosp.	Pieniąszczak W. gosp.
15	15		Prusy	—	137	68	96	4	Tyszkowski dzier. d.	Żyszkiewicz kier. szk.
16	16		Rzęsna polska	—	30	26	—	4	Dradrach W. gosp.	Ficowski kier. szk.
17	17		Sichów	—	41	37	53	1	Wierzbicki Stan. gosp.	Hudyma kier. szk.
18	18		Sygniówka	—	21	33	106	1	Mittlener Józef gosp.	Jahn Franc. gosp.
19	19		Zamarstynów	—	35	16	—	4	Sklepiński wł. ob. dw.	Stanisławczyk s. gm.
20	20		Zimnawoda	—	32	24	360	4	ks. Wegman prob.	Werschner Fr. gosp.
21	22		Zimnawódka z Kaltwas.	—	46	40	50	4	Baranowski St. tokarz	Hordt kier. szk.
22	23		Zubrza	—	42	56	178	4	ks. Kochański prob.	Lange kier. szk.
23	24		Żydatycze	—	60	92	118	5	Tyszkowski dz. dóbr	Bartel kier. szk.
24	25	szczerzecki	Chrusno nowe	—	16	26	35	1	Kühnert L. wł. o. dw.	Assman Jan gosp.
25	26		Dobrzany	400	13	44	60	1	Partyka Aleks. gosp.	Kowal Daniel gosp.
26	27		Dornfeld	4000	27	60	36	4	Bechtloff Jak. gosp.	Schick Karol gosp.
27	28		Falkenstein	—	26	42	50	1	Huber Jakób st. gosp.	Huber J. mł. gosp.
28	30		Glinna (z Kowyrem)	300	20	22	50	4	Oliarnik Jan gosp.	Cymbała Ant. gosp.
29	31		Jastrzębków	400	20	74	50	4	Orth Jan wł. ob. dw.	Mendychowski T. „
31	32		Łany	—	25	14	90	2	ks. Głąb katech.	Muszczyński St. gosp.
32	34		Leśniowice	—	13	19	—	1	Woźniczka Jan gosp.	Kochanowski S. gosp.
33	35		Maliczkowice (z Nagórzanami)	—	34	60	—	1	Mabicki Józef gosp.	Królikowski A. gosp.
34	37		Nawarya (z Wolicą)	—	24	24	—	1	Pawłowski wł. ob. dw.	Hussakowski k. szk.
35	38		Podsadki	—	35	8	48	1	Barkiet Jan gosp.	Zaczkiewicz J. młyn.
36	39		Pustomyty	800	36	37	105	5	Owczarz Jan gosp.	Surmiak Jan gosp.
37	43		Rakowiec (z Huciskiem Podciemnem, Nowosiółka)	—	22	—	50	2	Szymański G. gosp.	Leszczyszyn M. gosp.
38	44		Serdyca	—	12	14	—	1	Kucharski W. gosp.	Majewski Mich. gosp.
39	46		Siemianówka (z Miłoszowicami)	960	86	33	—	4	Balicki Szcz. gosp.	Olejarczyk M. gosp.
40	47		Szczerzec	—	32	6	97	2	ks. Zaremba prob.	ks. Głąb katech.
41	51	winnicki	Barszczowice (z Hołodówką Chałupkami i Pikułowicami)	—	84	14	160	1	Jędrzejowski leśniczy	Ziołecki kier. szk.
42	52		Biłka królewska	—	16	66	—	1	Łukaszyński W. gosp.	Karpa Jan gosp.
43	53		Biłka szlachecka	—	33	42	53	1	Wierny Józef gosp.	Marcinków P. gosp.
44	54		Czyszki	—	25	—	—	1	Gerczak Jan gosp.	Skotni Antoni gosp.
45	55		Dawidów	—	56	52	—	3	Szeremeta Tom. gosp.	Samborski Baz. gosp.
46	56		Kamienopol	—	54	128	200	1	Kochanowski M. gosp.	Sawka Eliasz gosp.
47	57		Krotoszyn	—	48	12	—	1	Czernecki P. gosp.	Szołdra Paweł gosp.
48	58		Zagórze	—	24	—	50	1	Kaleciński Mik.	Sajan Franc, gosp.
49	59		Zuchorzyce	—	16	9	—	1	Matwijów Was. gosp.	Kuczyszyn P. gosp.
50	60		Żurawniki	—	16	—	—	1	Wolański Jan gosp.	Kobyluch Jan gosp.
			Razem	8860	1844	1843	3339	100		

Jana Derenia „O wyrobie dachówek cementowych“; *Jana Kawalca* „Jak można dochód ze sprzedaży mleka podwoić“; *Inspektora rolnictwa Teodora Popławskiego* „O uprawie roli“; *Inżyniera Tadeusza Rozwadowskiego* „O korzyściach hodowli ryb w gospodarstwie włościańskiem“; *Asystenta* Akademii weterynaryi *Józefa Zagaji* „O potrzebie i warunkach chowu drobiu w gospodarstwie wiejskiem“; Profesora niższej szkoły rolniczej *Karola Hupenthala* „Co uprawiać należy, aby mieć dostatek paszy dla inwentarza“; nauczyciela gimnazyalnego *Władysława Wąsowicza* „O warunkach dobrej gospodarki w gminie“; *Instruktora sadownictwa Eugeniusza Poluszyńskiego* „O pielęgnowaniu drzew owocowych“; *Delegata powiatowego* „O warunkach rozwoju ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych“.

Wygłoszone referaty i przyjęte na Zjazdach *rezolucye* pogłębiły wiadomości uczestniczących włościan o specyalnych, ważnych zadaniach Kółek rolniczych i objaśniły ich o środkach, umożliwiających tychże przeprowadzenie tudzież podały Zarządowi głównemu postulaty, które przy jego pomocy członkowie Kólek winni przeprowadzić.

Z rezolucyi przyjętych, cytujemy następne:

1) „Zaleca się wszystkim Kółkom rolniczym powiatu lwowskiego, aby gorliwie propagowały wśród ludności włościańskiej racyonalną hodowlę sadownictwa“.

„Doradza się usilnie, aby bez wyjątku każdy gospodarz, należący do Kółka rolniczego, zasadził u siebie przynajmniej dziesięć drzew owocowych“.

„Wzywa się Kółka rolnicze, aby gorliwie zajęły się propagowaniem wśród włościan spółek dla przerobów owocowych a w pierwszym rzędzie jabłecznika“.

2) „Zważywszy, że podniesienie hodowli drobiu ma dla kraju wielkie ekonomiczne znaczenie; zważywszy, że tylko wspólna praca, fachowo prowadzona przez krajowe Towarzystwa chowu drobiu, może zaniedbany u nas chów drobiu dźwignąć z upadku, Zjazd Kółek rolniczych uznaje za wskazane, ażeby Kółka rolnicze przystępywały do Towarzystw chowu drobiu“.

„Ponieważ w Galicyi eksportuje się bardzo dużo jaj, a eksport ten spoczywa głównie w rękach niepowołanych, Zjazd Kółek rolniczych uprasza Zarząd główny, aby wziął inicyatywę w zorganizowaniu spółek handlowych przez Kółka rolnicze i eksportu jaj zagranicę“.

3) „Uprasza się Zarząd główny, aby ułatwił Kółkom rolniczym, względnie wiążącym się członkom tychże w spółkę, nabycie zarybku dla postępowej hodowli ryb“.

4) „Uprasza się Zarząd główny, aby zajął się urządzeniem kursu dla wyrobu dachówek cementowych, gdyż kurs taki stanie się dla włościan silnym bodźcem do rozpowszechnienia ogniotrwałych materyałów przy pokrywaniu budynków wiejskich“.

5) „Uznaje się potrzebę zakładania spółek mleczarskich w miejscowościach oddalonych od Lwowa, w bliższych zaś zainicyonowania akcyi wspólnego wysyłania mleka na sprzedaż ze wsi do miasta. Zaleca się dalej, aby Kółka rolnicze, rozwijały więcej siły, energii i samodzielności i starały się objąć pacht mleka dworskiego“.

Obchody—Uroczystości—Jasełka—Teatr włościański — Zgromadzenia towarzyskie, w zakresie działalności Kółek rolniczych stanowiące pomocniczy czynnik oświatowy, propagowane były w minionym okresie i mają swą pamiętną kartkę w niniejszem sprawozdaniu.

We Lwowie, dnia 29. września 1904, podczas podniosłej *uroczystości ku czci Najśw. Panny Maryi* i dnia 1. listopada 1904 podczas okazałej *uroczystości odsłonięcia pomnika wieszcza Adama Mickiewicza,* poważny brały udział nieomal wszystkie Kółka rolnicze powiatu lwowskiego, około 500 uczestników, a między nimi przodowały ochotnicze straże pożarne tychże Kółek. Straże te w świątecznym orszaku ze sztandarami z Siemianówki i Kleparowa, utrzymujące wzorowy ład i porządek w licznym zastępie uczestników z Kółek rolniczych, powszechną zwracały na siebie uwagę. Nie można pominąć tego szczegółu, iż Kółka rolnicze i ich straże ochotnicze pod przewodem Zarządu głównego z Prezesem na czele złożyły pamiątkowy wieniec u stóp pomnika nieśmiertelnej pamięci piewcy narodowego.

Wyżej wspomniana *uroczystość sadzenia drzew* odbyła się przy udziale parafialnego Duchowieństwa, delegata powiatowego i instruktora sadownictwa przy Zarządzie głównym tudzież przy uczestnictwie nauczycielstwa miejscowych szkół i sąsiednich w licznem otoczeniu uczącej się młodzieży i zaproszonych reprezentantów z poblizkich Kółek rolniczych i gmin, nadto przy udziale w szczególności *w Basiówce* inspektora szkół ludowych Howorki i *w Zamarstynowie* prezesa Cieleckiego. Na całość pamiętnej uroczystości złożyły się do niej zastosowane przemówienia, śpiew młodzieży, rozlosowanie między nią przez delegata powiatowego drzew owocowych, akty ceremonii religijnej i sadzenia drzew, tudzież gościnne przyjęcie uczestników uroczystości przez połączone Zarządy miejscowych Kółek rolniczych, gminy i szkoły.

Wedle sprawozdań Zarządów Kółek rolniczych obchodzony był w niejednem z nich *wspólny opłatek* i *wspólne święcone.* Na życzenia z świątecznym opłatkiem delegata powiatowego, odwzajemniła się poważna część Kółek. Obchodzone były również *rocznice styczniowa i listopadowa,* ku pamięci *Mickiewicza,* dla uczczenia *Konstytucyi 3. Maja.* Przy udziale członków Kółek rolniczych wystawiono *Jasełka* w Dublanach, Glinnej, Konopnicy i Krotoszynie. W *teatrze włościańskim* uczestniczyli członkowie Kółek w Rzęśnie polskiej, Sichowie, Siemianówce, Zimnej wodzie i Zimnej wódce.

Przy tym punkcie sprawozdania nadmieniamy o stykającej się z Kółkami rolniczemi - równoległej działalnośbi ogólno oświatowej Towarzystwa Szkoły

ZESTAWIENIE II.

L. p. ogólna	Ochotnicza straż pożarna w siedzibie Kółka rolniczego	Ochot. straż. poż. Kółka rolniczego	Inne straże	Sikawki do obrony poż.	Naczelnicy ochot. straży pożar.
1	Barszczowice		1	2	Szymon Matuszyński
2	Basiówka	1		1	Piotr Morawski
3	Biłka szlachecka		1	2	Tomasz Związek
4	Brzuchowice		1	1	Stanisław Ciechocki
5	Chrusno nowe	1		1	Jan Assman
6	Czyszki	1		1	Ludwik Krajewski
7	Dawidów	1		1	Józef Huk
8	Dornfeld		1	1	Karol Scheck
9	Dublany		1	1	
10	Falkenstein	1		2	Gustaw Bachtman
11	Glinna	1		1	Andrzej Rajter
12	Hodowica		1	1	Jan Zaczek
13	Hołosko wielkie	1		1	Józef Nosek
14	Kamienopol		1	1	Maurycy Chwalibogowski
15	Kleparów		1	1	Stanisław Siema
16	Kozielniki	1		1	Jędrzej Gotsomer
17	Krotoszyn	1		1	Kazimierz Marków
18	Kulparków	1		1	Jan Lachowicz
19	Malechów	1		1	Jan Pasierski
20	Maliczkowice	1		1	Antoni Hurkasiewicz
21	Nawarya			1	
22	Prusy		1	1	Karol Kowalkowski
23	Rakowiec	1		1	Marcin Leszczyszyn
24	Rzęsna polska	1		2	Wojciech Dradzach
25	Serdyca	1		1	Mikołaj Kropacz
26	Sichów	1		1	Marcin Kuźniar
27	Siemianówka	1		1	Józef Sroka
28	Sygniówka		1	1	Franciszek Jahn
29	Zamarstynów	1		2	Jan Sobczyński
30	Zaszków	1		1	
31	Zimnawoda	1		1	Wojciech Kozioł
32	Zimnawódka	1		1	Kazimierz Kozioł
33	Zubrza	1		1	Franciszek Kowalski
34	Żydatycze	1		1	Marcin Bar
	Razem	23	11	39	

ludowej a mianowicie Kół lwowskich i dublańskiego.

Obrona pożarna w siedzibie Kółek rolniczych.

Pierwszy powiatowy kurs pożarnictwa w Zamarstynowie, z inicyatywy delegata powiatowego w listopadzie 1903 urządzony, przysposobił pierwszy zastęp miejscowych instruktorów dla ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych w powiecie lwowskim. W ten sposób zapoczątkowana została w wspólnym statucie i regulaminie głównym Kółek rolniczych pomyślna akcya organizacyi tychże straży. W ślad za tem odbył się drugi *powiatowy kurs pożarnictwa w Zamarstynowie,* w dniach 27, 28, 29 i 30 marca 1905, który zwiększył zastęp instruktorów.

Kurs ten poprzedził *Zjazd strażacki we Lwowie* dnia 14 października 1904 pod przewodnictwem delegata powiatowego przy udziale przewodniczących i naczelników ochotniczych straży pożarnych w liczbie 22 z Basiówki, Kamienopola, Krzywczyc, Kulparkowa, Malechowa, Prus, Rakowca, Rzęsny polskiej, Siemianówki i Zamarstynowa. Na tym Zjeździe omówiono warunki wzmocnienia organizacyi strażackiej w Kółkach rolniczych i postawiono żądanie o urządzenie powtórnego kursa pożarnictwa.

Wracając do sprawy powyższego drugiego kursu pożarnictwa, zaznaczamy, że w tym kursie uczestniczyli członkowie z Kółek rolniczych w Barszczowicach, Brzuchowicach, Chruśnie nowem, Czyszkach, Hodowicy, Hołosku wielkiem, Kozielnikach, Krzywczycach, Nawaryi, Prusach, Pustomytach, Rzęśnie polskiej, Serdycy, Sichowie, Siemianówce, Zagórzu, Zamarstynowie, Zimnejwodzie, Zimnejwódce, Zubrzy i Żydatyczach.

Ze względu, że kurs ten był mieszany, mianowicie złożony z uczestników gmin, zawezwanych przez Wydział powiatowy i pomienionych uczestników z Kółek rolniczych, utworzony został osobny komitet, który w składzie delegata powiatowego A. Hajdukiewicza, M. Sklepińskiego i A. Szczerbowskiego, zadecydował o wyborze zgłoszonych na kurs uczestników i zajął się wszelkiemi czynnościami, połączonemi z kursem. Naukę fachową prowadził instruktor krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych Szczerbowski przy pomocy instruktora Ruziczki, nadto mieli specyalne wykłady, a to: dr. Graf „o pierwszej pomocy w nagłych wypadkach“ i delegat powiatowy „o stosunku Kółek rolniczych do ochotniczych straży pożarnych; i o warunkach organizacyi tychże straży“.

Egzamin i popis z przyrządami pożarnymi, dostarczonymi z miejscowej straży Kółka rolniczego, odbył się w obecności c. k. starosty Franza, naczelnika krajowego Związku strażackiego dra Zgórskiego i naczelnika lwowskiej straży miejskiej Prauna.

Egzaminowani uczestnicy kursu otrzymali poświadczenia uzdolnienia na lokalnych instruktorów obrony pożarnej.

Wreszcie wspomnieć należy, iż przed rozpoczęciem kursu odbyło się nabożeństwo w kościele OO. Kapucynów i pierwszego dnia wieczornica w czytelni miejscowego Kółka rolniczego, przy udziale wszystkich uczestników, miejscowego Duchowieństwa i Komitetu kursu w połączeniu z zajmującymi obrazami świetlanymi, przez nauczyciela I. Bajgera przedstawionymi.

Koszta bezpłatnego umieszczenia i utrzymania uczestników kursu poniósł Wydział powiatowy i Zarząd główny T. K. r.

Przegląd obecnego stanu ochotniczych staży pożarnych Kółek rolniczych i pokrewnych w siedzibie tychże Kółek powiatu lwowskiego uwidoczniony jest na zestawieniu pomieszczonem na stronie 128.

Z powyższego przeglądu okazuje się, jak na początek, dominujący ilościowo stan ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych. Z nich jedne wraz z Zarządem miejscowych gmin urządziły już strażackie magazyny i spinalnie, drugie przystępują do ich urządzenia. Straże te dokonywały przepisanych ćwiczeń, a większość z nich przed rokiem 1905 zorganizowana, brała czynny udział przy pożarach i zasłużyła sobie na odznaczające uznanie.

Zarząd główny i w szczególności delegat powiatowy dalecy są od przekształcania innych ochotniczych straży pożarnych na kółkowe, mimo że o to starano się z Kamienopola i Prus. Rozchodzi się bowiem głównie o to, aby istniała dobrze prowadzona straż pożarna, a w niej zawsze współdziałać może Kółko rolnicze, choćby Zarząd spoczywał w innych rękach. Na dowód tego wystarczy przykład godny do naśladowania, mianowicie ks. dziekan gr.-kat. H. Paczowski, prezes samoistnej ochotniczej straży pożarnej w Barszczowicach, przystąpił z całym korpusem strażackim do tamtejszego Kółka rolniczego, a tegoż członek Zarządu Szymon Matuszyński jest naczelnikiem straży.

W Siemianówce ochotnicza straż pożarna Kółka rolniczego zaopatrzona została w piękny *sztandar* z wizerunkiem Matki Boskiej i św. Floryana, *wyhaftowany przez włościankę Józefę Pukasową.* Dnia 17. lipca 1904 odbyła się podniosła *uroczystość poświęcenia* tego *sztandaru* przy udziale delegata powiatowego i licznych gości ze Szczerca i Lwowa. Przy tej uroczystości zasilono kasę strażacką kwotą 63 koron.

Dnia 2. października 1904 odbyło się uroczyste *ślubowanie korpusu ochotniczej straży pożarnej Kółka rolniczego w Krzywczycach,* poprzedzone nabożeństwem w kościele parafialnym św. Antoniego przy udziale ks. proboszcza Hićkiewicza, delegata powiatowego i reprezentantów straży z Hołoska wielkiego, Kleparowa i Zamarstynowa.

Sklepy Kółek rolniczych.

Ogólny rzut oka na działalność handlową Kółek rolniczych w okresie sprawozdawczym uwidocznia następujące zestawienie:

ZESTAWIENIE III.

L. p.	Sklepy Kółek rolniczych	we własnym zarządzie	w dzierżawie	czynsz z dzierżawy w koronach	Trafiki Kółek rolniczych	Sprzedaż		Udziały w koronach
						Wina	nap. słodz.	
1	Barszczowice	2	—	—	—	—	—	762
2	Basiówka	1	—	—	1	—	1	603
3	Biłka królewska	—	1	70	—	—	—	380
4	Biłka szlachecka	—	1	20	—	1	—	235
5	Dawidów	—	1	100	—	—	1	—
6	Dobrzany	1	—	—	1	—	—	420
7	Dornfeld	1	—	—	—	—	—	1850
8	Dublany	2	—	—	1	—	1	306
9	Falkenstein	1	—	—	—	—	—	—
10	Glinna	—	1	130	—	—	1	301
11	Hołosko wielkie	—	1	160	1	—	—	362
12	Hodowica	—	1	20	—	1	1	—
13	Jastrzębków	1	—	—	—	1	—	124
14	Kamienopol	—	1	25	—	1	—	—
15	Kleparów	—	1	120	1	—	1	400
16	Konopnica	—	1	20	1	—	—	—
17	Kościejów	—	1	22	—	—	—	48
18	Krotoszyn	—	1	24	—	—	1	284
19	Leśniowice	—	1	270	1	—	—	—
20	Malechów	—	1	20	—	—	—	—
21	Maliczkowice	—	1	20	—	—	1	412
22	Podsadki	—	1	20	—	—	1	—
23	Pustomyty	1	—	—	1	—	1	900
24	Prusy	1	—	—	—	—	—	500
25	Siemianówka	1	—	—	—	—	—	617
26	Zagórze	—	1	80	—	—	—	160
27	Zaszków	—	1	24	—	—	—	—
28	Zimnawódka	—	1	30	—	—	—	140
29	Zuchorzyce	—	1	20	—	—	—	—
30	Żydatycze	1	—	—	—	—	—	160
	Razem	13	19	1195	7	4	10	8964

Uderza stosunek liczebny sklepów prowadzonych we własnym zarządzie do sklepów wydzierżawionych. Przeważające wydzierżawienie sklepów ma tę dobrą stronę, że Zarządy Kółek rolniczych, zwolnione od kłopotliwego zajmowania się codziennymi i drobiazgowymi interesami z handlem związanymi, troskliwiej poświęcać się mogą innym sprawom, wchodzącym w zakres działania Kółek. Delegat powiatowy, gdy rozchodziło się o wydzierżawienie większego sklepu Kółka w Hołosku wielkiem, postawił konkretne warunki do umowy dzierzawnej, zabezpieczające prawa Kółka rolniczego.

Bardzo często udawali się kierownicy sklepów o radę do Zarządu głównego i delegata powiatowego i korzystali z fachowej pomocy lustratorów handlowych T. K. r. W szczególności Kółka rolnicze Dobrzany, Jastrzębków, Leśniowice i Pustomyty zasilone zostały kwotą 2200 koron tytułem bezprocentowej pożyczki z funduszu krajowego dla popierania działalności handlowej Kółek rolniczych.

Na zeszłorocznej *konferencyi* we Lwowie *mężów zaufania Kółek rolniczych* przy udziale delegata powiatowego i referenta spraw handlowych przy Zarządzie głównym Tomasza Rylskiego szczegółowo omówiona była sprawa zaopatrywania sklepów wiejskich w towary mieszane dotąd w należyty sposób nie zabezpieczone i jednomyślnie zgodzono się, że tej ważnej potrzebie zaradzićby mogły przez Kółka rolnicze zorganizowane składnice towarowe. Na taką składnicę w okręgu Sądu winnickiego interesowani upatrują Barszczowice ze względu na wyjątkowo szczęśliwe położenie terytoryalne i inne dogodne warunki. Urzeczywistnienie zaś tego zamysłu zawisło przedewszystkiem od wzmocnienia się u dołu organizacyi handlowej. Skoro to nastąpi, Zarząd główny nie poskąpi swej fachowej pomocy przy zorganizowaniu okręgowej składnicy towarowej.

Akcya rolnicza Kółek rolniczych.

W akcyi tej podali sobie rękę Zarząd główny i Zarządy Kółek rolniczych, mianowicie Zarząd główny kierował i prowadził ją przez fachowe organa rolnicze przy udziale delegata powiatowego a Zarządy Kółek przyczyniły się skutecznie do jej wykonania, przynosząc poważnej liczbie małorolnych gospodarzy należących do Kółek namacalne korzyści, na jakie poniżej zwracamy uwagę.

K u r s p r z e r o b ó w o w o c o w y c h i w y k ł a d y z z a k r e s u h o d o w l i i w e t e r y n a r y i zostały urządzone we Lwowie staraniem Zarządu głównego z zaproszeniem do uczestnictwa Kółek rolniczych z całego kraju.

Pierwszy kurs odbył się w dniach 20, 21, 22 i 25 października 1904. Specyalnie z powiatu lwowskiego uczestniczyły w nim Kółka rolnicze Basiówka, Dawidów, Hołosko wielkie, Kościejów, Kozielniki, Kulparków, Malechów, Rakowiec, Rzęsna polska, Siemianówka, Sygniówka i Zaszków.

Wykłady hodowlane, ze względu na znaczny zastęp zgłaszających się uczestników, podzielono na dwa kursy, pierwszy odbył się 24, 25, 26 i 27 lutego 1905, drugi 28 lutego, 1, 2 i 3 marca 1905. W wykładach tych, z powiatu lwowskiego uczestniczyły Kółka rolnicze Barszczowice, Basiówka, Bilka szlachecka, Czyszki, Dawidów, Dobrzany, Dublany, Hodowice, Hołosko wielkie, Kamienopol, Kleparów, Kościejów, Kozielniki, Krotoszyn, Krzywczyce, Kukizów, Łany, Leśniowice, Malechów, Pustomyty, Prusy, Serdyca, Sichów, Siemianówka, Sygniówka, Zagórze, Zamarstynów, Zaszków, Zimnowódka, Żubrza i Żydatycze.

Kierownikiem fachowym kursu dla przerobów owoców był instruktor sadownictwa Eugeniusz Poluszyński i uczył teorytycznie i praktycznie o wyrobie jablecznika i smażeniu powideł, nadto zawodowy ogrodnik p. Stanisław Piątkowski pouczał o suszeniu owoców.

Kierownikiem fachowym wykładów hodowlanych był inspektor rolnictwa Jan Wasung i pouczał „o żywieniu inwentarza“.

Pouczali dalej zawodowi prelegenci, a w szczególności: Teofil Sochaniewicz (z użyciem okazowych tablic) „o pomocy w nagłych wypadkach i przy porodach“; Stefan Szwarc „o chorobach zaraźliwych u inwentarza“ (z objaśnieniami na mikroskopie); Dr. Henryk Mańkowski „o hodowli zwierząt domowych“ i o cechach bydła mlecznego (z demonstracyą na żywym inwentarzu); Paweł Kretowicz „o warunkach kupna konia na targu“ i „o wadach zwrotowych“; Zygmunt Ihnatowicz „o wadach mleka“ i „o przeróbce i sprzedaży mleka“ (z praktycznemi ćwiczeniami na centryfugach przy pomocy T. Turskiego i Silvershjema). Nadto w pierwszej seryi wykładów pouczali, profesor Tomasz Rylski „o budowie stajen“ i inspektor rolnictwa Dr. Józef Pawłowski „o chowie świń“.

Na całość programowej działalności wiążącą się z kursem i wykładami, których organizacyą ze strony administracyjnej zajmował się delegat powiatowy, złożyły się każdocześnie poprzedzające nabożeństwo i w jednym dniu, po każdym kursie wspólna wieczornica uczestników połączona z obrazami świetlanymi układu J. Bajgera i z pogadanką na temat pracy w Kółkach rolniczych, prowadzoną przez prezesa Cieleckiego, referenta spraw rolniczych w Zarządzie głównym J. Pomorskiego i delegata powiatowego.

Pierwszym wynikiem aktualnym kursu przerobów owocowych uważać należy organizującą się spółkę owocową w Siemianówce pod przewodem sekretarza Kółka rolniczego Michała Olearczyka.

Wykłady hodowlano-weterynaryjne utwierdziły się w pamięci uczestników, którzy w uznaniu ich doniosłego znaczenia dla rolników, zobowiązali się nabyte fachowe wiadomości rozkrzewiać na zebraniach lokalnych Kółek rolniczych.

Z a s i l e n i e r o l n i k ó w p r z e z K ó ł k a r o l n i c z e p a s z ą d l a b y d ł a, d o s t a r c z e n i e n a s i o n, n a w o z ó w s z t u c z n y c h, m a s z y n r o l n i c z y c h i d r z e w o w o c o w y c h.

ZESTAWIENIE IV.

L. p.	Kółko rolnicze	Urządzono wzorową gnojownię	Wprowadzono			
			odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w uprawie
1	Basiówka	—	—	—	1	1
2	Biłka szlachecka	—	1	1	1	1
3	Glinna	—	—	1	1	1
4	Hołosko wielkie	—	1	—	—	—
5	Jastrzębków	1	—	—	1	1
6	Kamienopol	—	1	—	1	—
7	Kleparów	—	—	1	—	—
8	Konopnica	—	—	—	—	1
9	Kościejów	—	1	—	1	—
10	Kozielniki	2	—	1	1	1
11	Krotoszyn	—	—	1	1	1
12	Krzywczyce	—	1	—	1	1
13	Kulparków	1	1	1	1	1
14	Malechów	—	—	1	1	1
15	Pasieki miejskie	—	—	—	—	1
16	Prusy	—	—	—	—	1
17	Rzęsna polska	—	—	—	—	1
18	Serdyca	—	—	—	1	—
19	Sichów	2	1	—	1	—
20	Siemianówka	1	1	1	1	1
21	Sygniówka	—	1	1	1	1
22	Zaszków	—	—	1	1	1
23	Zimnawódka	—	—	—	—	1
24	Zubrza	—	—	—	1	1
25	Żydatycze	1	1	—	—	—
	Razem	8	10	10	17	18

Jakkolwiek niedawne są początki działalności Kółek rolniczych w powiecie lwowskim, widoczny już jest ich wpływ na małorolną ludność w pierwszym rzędzie dzięki oddziaływaniu na nią przez szerzenie potrzebnych rolnikom wiadomości na zebraniach Kółek, na Zjazdach i specyalnych kursach. Wynik tego pożądanego oddziaływania i w tym punkcie sprawozdanie uwidocznia zestawienie na na str. 132.

Do tego zestawienia dajemy parę objaśnień.

Po klęsce powodziowej i akcyi ratunkowej Zarządu głównego nowa klęska w roku 1904, spowodowana posuchą, okazała potrzebę wznowienia akcyi. Zarząd główny akcyę dalszą przedsięwziął i poruczył jej prowadzenie dyrektorowi biura. Przy życzliwem poparciu J. Eksc. Namiestnika uzyskany specyalny zasiłek rządowy ulatwił szybką akcyę ratunkową i dogodne pośrednictwo w zbiorowem zasilaniu członków Kółek rolniczych w brakującą paszę dla bydła. Liczna klientela w szczególności z Kółek rolniczych powiatu lwowskiego, wymagająca pomocy, przeważnie osobiście zgłaszająca się do biura Zarządu głównego, w miarę możności została zaspokojona. Obok wykazane zgłoszenia urzeczywistnione obejmują ogółem:

Otrąb za	. . . . . .	29.539 K
Omiecicy za	. . . . .	3.870 „
Makuchów za	. . . . .	2.453 „
Razem	. . . . . .	35.862 K

Zaopatrywanie się w inne artykuły gospodarskie, na str. 132 wyszczególnione, postępuje jeszcze zwolna, jednakże w ogólności już w wyższym stopniu. Nadto Kółka rolnicze: Biłka szlachecka, Czyszki, Kozielniki, Krzywczyce, Łany, Malechów, Rzęsna polska, Serdyca, Siemianówka, Zagórze, Zuchorzyce i Żydatycze sprowadziły przez Zarząd główny w zbiorowem zamówieniu mąki na święta 6075 klg. za 1523 koron.

Za pośrednictwem Zarządu głównego sprowadziły Kółka rolnicze w Sichowie i Siemianówce 111 metr. drzewa bukowego łupanego za 647 K i Kółko rolnicze w Kozielnikach węgla kamiennego 750 cetn. metr. za 960 K.

Co dowodzi zresztą następujące porównanie.

Kółka rolnicze sprowadziły:

Nasion w 1903/04 za 341 kor., w 1904/05 za 1809 kor., więcej w 1904/05 o 1568 kor.

Nawozów sztucznych w 1903/4 za 841 kor., w 1904/5 za 3040 kor., więcej w 1904/05 o 2159 koron.

Maszyn rolniczych w 1903/04 za 424 kor., w 1904/05 za 1873 kor., więcej w 1904/05 o 1449 koron.

Drzew owocowych w 1903/04 za 786 kor., w 1904/05 za 1811 kor., więcej w 1904/05 o 1025 koron.

Kółka rolnicze, które korzystały z pośrednictwa Zarządu głównego, w szczególności przy nabyciu maszyn rolniczych, uzyskały 26% opustu czyli zaoszczędziły kwotę 618 koron.

Urządzenie przez członków Kółek rolniczych wzorowych gnojowni. Wprowadzenie przez nich ulepszeń w uprawie roli.

Pod wpływem czynnej propagandy Zarządu głównego spostrzegać się daje odnośnie do tego punktu sprawozdania w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym nadspodziewany postęp w gospodarstwie zwiększonej liczby członków rolników z Kołek rolniczych powiatu lwowskiego. To uwidocznia zestawienie podane na str. 134.

Zestawienie to uzupełniamy następującem objaśnieniem:

Zaniedbanie zazwyczaj gnojowni u drobnych rolników pchnęło Zarząd główny na drogę skutecznej propagandy, a po raz pierwszy z powodzeniem zastosowanej w okresie sprawozdawczym w Kółkach rolniczych powiatu lwowskiego. Mianowicie w wybranych Kółkach podjęto wedle udoskonalonych planów urządzenie wzorowych gnojowni z zapewnieniem urządzającym je członkom Kółek odpowiednich nagród. Zalecone urządzenie gnojowni — jak sprawdził inspektor rolnictwa z Zarządu głównego — nastąpiło bez zarzutu a wykonawcy otrzymali przyznane nagrody, w szczególności w Kozielnikach odbyło się solenne wręczenie nagród na Ogólnem zebraniu Kółka rolniczego.

Do wprowadzenia odmian zbóż, do zastosowania roślin pastewnych i do nawożenia otrzymali członkowie odnośnych Kółek rolniczych od Zarządu głównego bezpłatnie w odpowiedniej jakości i ilości ziarna nasion i nawozy sztuczne. — Przytem obdarzeni poddali się włożonemu na nich obowiązkowi, iż dokonają przepisanych prób doświadczalnych i o tychże wyniku przedłożą sprawozdanie.

Nadmieniamy, że w wyżej podanych datach zachodzą niektóre różnice między ogólnem sprawozdaniem Zarządu głównego za rok 1904 a niniejszem sprawozdaniem delegata. To pochodzi ztąd, że drugie sprawozdanie sięga do 31 maja 1905.

Udział Kółek rolniczych w Spółkach rolniczych.

Udział ten w szczególności w Spółkach oszczędności i pożyczek, przewidzianych w statucie T. K. r., przedstawia się jak na początek zadowalniająco w powiecie lwowskim. Kółka rolnicze — jak wykazały Zarządy w sprawozdaniach — przykładają czynnie rękę do zakładania tych Spółek, a ich członkowie należą do Zarządu Spółek. Z tego tytułu uwidoczniamy w niniejszem sprawozdaniu w siedzibie Kółek rolniczych zawiązane Spółki oszczędności i pożyczek, a mianowicie w Biłce szlacheckiej, Dawidowie, Dublanach, Kościejowle, Prusach i Zubrzy.

Na odniesienie się do delegata powiatowego, z Zarządów Kółek rolniczych w Hołosku wielkiem, w Pustomytach w połączeniu z Leśniowicami, Rzęsnie polskiej i Zimnejwódce udzielił tenże sto-

ZESTAWIENIE V.

L. p.	Kółka rolnicze	Sprowadzono						
		otręby	omiecica	makuchy	nasiona	nawozy sztuczne	maszyny rolnicze	drzewa owocowe
		kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	sztuk
1	Basiówka	—	—	—	—	—	—	100
2	Biłka królewska	—	—	—	31	50	—	—
3	Biła szlachecka	20	—	—	41	108	156	—
4	Brzuchowice	700	—	—	—	—	—	—
5	Czyszki	300	—	—	—	—	—	—
6	Dobrzany	450	104	—	—	—	—	—
7	Dornfeld	5000	—	2200	—	1370	210	168
8	Dublany	600	—	—	86	—	—	50
9	Falkenstein	1000	—	—	—	—	—	—
10	Hodowica	—	—	—	—	—	—	56
11	Jastrzębków	630	—	—	144	800	60	111
12	Konopnica	—	—	—	—	—	—	227
13	Kościejów	—	—	—	26	126	—	100
14	Kozielniki	1430	529	—	250	—	47	377
15	Krotoszyn	420	—	—	—	—	—	—
16	Krzywczyce	50	1170	—	—	—	—	—
17	Kulparków	5600	—	110	—	—	—	—
18	Leśniowice	—	—	—	—	—	196	—
19	Malechów	1000	—	—	20	—	—	50
20	Maliczkowice	—	—	—	—	—	—	43
21	Nawarya	300	—	—	—	—	—	—
22	Prusy	4049	1150	—	—	—	80	—
23	Rzęsna polska	—	92	22	—	—	64	—
24	Serdyca	210	—	—	—	—	—	—
25	Sichów	1560	—	121	—	—	—	72
26	Siemianówka	800	345	—	270	233	387	48
27	Sygniówka	1500	—	—	96	—	—	—
28	Zamarstynów	—	—	—	150	—	76	120
29	Zaszków	—	135	—	60	—	—	100
30	Zimnawoda	—	—	—	158	—	—	—
31	Zimnowódka	1000	—	—	304	—	—	105
32	Zubrza	2920	—	—	173	353	471	—
33	Żydatycze	—	345	—	—	—	126	100
	Razem	29539	3870	2453	1809	3040	1873	1824

sownych wskazówek i zalecał zgłoszenie się o zawiązanie wspomnianych Spółek do krajowego Patronatu.

Kończymy niniejsze sprawozdanie z serdecznem zaproszeniem do dalszego wytrwałego współdziałania dla dobra ludności włościańskiej na wdzięcznym gruncie zespolonej pracy w Kółkach rolniczych. „Czyń każdy w swem Kółku co każe Duch Boży — a całość się złoży“.

Dr. Bronisław Dulęba.

delegat Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych na powiat lwowski.

Łańcut. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Bolesław Żardecki, jako prezes;
Ks. Antoni Tyczyński, jako zastępca;
Jan Kolek, jako sekretarz.

Przychód wynosił w 1904 r.	2353·91 koron
Rozchód	1848·55 „
Pozostałość na rok 1905 . .	505·36 koron

Zarząd powiatowy otrzymał następujące subwencye: od Kasy zaliczkowej 650 kor., od Rady powiatowej 400 koron, od Wydziału krajowego 400 koron.

Za zadanie powziął sobie Zarząd powiatowy podniesienie sadownictwa w powiecie, utrzymuje więc w tym celu szkółkę drzew owocowych.

W ciągu roku odbyły się 3 posiedzenia Zarządu dla spraw, związanych z administracyą szkółki owocowej i dla oznaczenia terminu Zjazdów powiatowych.

Dnia 28. marca odbyło się Zgromadzenie powiatowe, na którem przyjęto do wiadomości sprawozdanie Zarządu powiatowego za r. 1903, wybrano delegatów na Ogólną Radę. Referaty wygłosili insp. roln. J. Wasung „O uprawie roślin pastewnych“, dr. Roger Battaglia „O popieraniu przemysłu krajowego“. Zebranie było bardzo liczne i ożywione.

W zebraniu w dniu 4. maja wzięło udział 150 delegatów, reprezentujących 32 Kółka. Dr. Dulęba wygłosił referat o organizacyi straży pożarnych przy Kółkach, ponadto toczyły się narady nad założeniem w Łańcucie składnicy powiatowej.

Po zebraniu, delegaci zwiedzili wystawę wyrobów przemysłu krajowego.

Mielec. Zarząd powiatowy nie ukonstytuował się na powiat mielecki.

Mościska. Delegat Zarządu głównego ks. Adam Dudziński proboszcz w Radochońcach.

Myślenice. W skład Zarządu powiatowego wchodzili w r. 1904:

Ks. Stanisław Zastawniak, jako prezes;
Stanisław Zacharyasz, radca sądowy, jako zastępca;
Fr. Furmanik, jako sekretarz;
Andrzej Średniawski, jako skarbnik.

Nadwórna. Delegat Zarządu głównego: vacat

Nisko. Delegat: Michał Fornelski, radca sądowy.

Nowy Sącz. Zarząd powiatowy nie zorganizował się na podstawie nowego statutu.

Nowy Targ. Delegat Zarządu głównego: Dr. Jan Bednarski.

Pilzno. Delegat Zarządu głównego: dr. Mikołaj hr. Rey. Zgromadzenie powiatowe dla wyboru delegatów odbyło się dnia 26. czerwca 1904 r.

Wystawa rolniczo-przemysłowa w Dębicy i połączony z nią Zjazd powiatowy Kółek rolniczych powiatu pilzneńskiego i ropczyckiego w dn. 28. sierpnia, wpłynęły ożywczo na działalność Kółek w powiecie. (Bliższe szczegóły w ust. „Inne sprawy rolnicze“ przy sprawozdaniu z wystawy). W dniu 28. sierpnia uchwalono utworzyć Zarząd powiatowy dla powiatu pilzneńskiego i w myśl statutu wybrano do Zarządu 5 delegatów. Zarząd powiatowy ukonstyował się dnia 16. listopada następująco:

prezes: dr. Mikołaj hr. Rey z Przyborowia;
wiceprezes: Ludwik Frenkl, z Machowej;
sekretarz: Leopold Jacobi;
skarbnik: Marceli Szczeklik.

Dnia 16. listopada odbył się Zjazd powiatowy, na którym p. poseł Tytus Buynowski referował „O włościach rentowych“, p. A. Smagała „O drenowaniu gruntów“, a insp. rolniczy J. Wasung o obchodzeniu się z obornikiem.

Podhajce. Delegat vacat.

Przemyśl. Zarząd powiatowy ukonstytuował się w pierwszych miesiącach 1904 r. następująco:

prezes: Władysław ks. Sapiecha;
wiceprezes: Henryk hr. Konarski;
sekretarz: Jan Biedroń.

Dnia 15. kwietnia odbyło się Zgromadzenie powiatowe, na którem wygłosił dr. B. Dulęba referat o zadaniach Kółek, p. Józef Olszewski o popieraniu przemysłu krajowego, insp. roln. p. Popławski o korzyściach ze spółek rolniczych.

Przemyślany. Skład Zarządu powiatowego:

prezes: Aleksander Wybranowski;
zastępca: Dr. Stanisław Hyżycki;
sekretarz: Szczepan Franko.

Ponieważ długoletni zasłużony prezes p. Al. Wybranowski z powodu nadwątlonego zdrowia wniósł rezygnacyę przeto Zarząd główny mianował swym delegatem na powiat przemyślański dr. St. Hyżyckiego i przy jego współudziele zwołał na dzień 14. grudnia Zgromadzenie powiatowe, na którem wybrano nowych członków Zarządu powiatowego. Na zebraniu tem wygłosili referaty insp. roln. J. Wasung o zadaniach Kółek na polu rolniczem, instr. E. Poluszyński o sadownictwie.

Nowy Zarząd powiatowy ukonstytuował się następująco:

Ks. Ant. Wojnarowicz, proboszcz w Dunajowie, prezes,

Stanisław Kędzierski, właść. dóbr w Meryszczowie, wiceprezes,

Szczepan Franko, sekretarz,

Dr. Stan. Hyżycki, skarbnik.

W pierwszej połowie 1905 członkowie Zarządu przeprowadzili wizytacye wszystkich Kółek, odbyło się kilka Zjazdów okręgowych, kurs sadowniczy, pożarniczy; jednem słowem nowy Zarząd rozwinął żywą działalność.

Rawa ruska. Delegat Zarządu głównego: Antoni Skibniewski, właść. dóbr z Ulicka.

Rohatyn. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Maurycy hr. Mycielski, prezes;

Apolinary Jamrógiewicz, sekretarz.

Ropczyce. Delegatem Zarządu głównego mianowany został w ciągu roku p. Tadeusz Skołuba, właściciel dóbr w Lubzinie.

Wystawa rolniczo-przemysłowa w Dębicy wpłynęła dodatnio na ruch w Kółkach rolniczych. Na Zgromadzeniu powiatowem w Dębicy, odbytem z okazyi wystawy dnia 28. sierpnia, uchwalono organizacyę Zarządu powiatowego i wybrano delegatów. (Bliższe szczegóły w ust. „Inne sprawy rolnicze“ przy sprawozdaniu z wystawy w Dębicy).

Zarząd powiatowy ukonstytuował się następująco:

Tadeusz Skołuba z Lubziny, prezes;

ks. Walenty Grochola, proboszcz w Małej, wiceprezes;

Jan Piątek, kier. szkoły w Paszczynie, sekretarz.

Dnia 16-go listopada odbył się w Ropczycach Zjazd powiatowy, na którym insp. roln. J. Wasung referował o obchodzeniu się z obornikiem i o budowie gnojowni, p. A. Smagała o drenowaniu.

W r. 1905 Zarząd powiatowy rozwinął bardzo żywą działalność.

Rudki. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

prezes: ks. Wł. Frydel,

zastępca: ks. Wojciech Giemza,

sekretarz: Adolf Bieniecki,

delegat Z. gł.: Karol Surówka, prowadzący kancelaryę Zarządu powiatowego.

Zarząd powiatowy odbył w r. 1904 trzy posiedzenia i zwołał jedno Zgromadzenie powiatowe, którego przebieg podano w „Przewodniku“ z dnia 1. lipca 1904.

Przychody wynosiły 261·26 koron, rozchody 314·40 kor., wobec czego niedobór 43·14 kor. Zarząd powiatowy otrzymał 50 kor. zasiłku od Oddziału Tow. gosp. w Rudkach na zakupno drzewek owocowych. Przeważną część funduszów zużył Zarząd na zakupno drzewek owocowych, które po zniżonej cenie sprzedano członkom Kółek.

Delegat Zarządu p. Surówka zlustrował w ciągu roku następujące Kółka rolnicze: Bieńkowa Wisznia (1), Buczały (3-krotnie, założenie sklepu), Chłopczyce (2), Czernichów (1), Dołobów (1), Koniuszki siemianowskie (2), Michalewice (2), Rumno (2, założ. sklepu), Tuligłowy (1).

Kółka rolnicze sprowadziły za pośrednictwem Zarządu powiatowego 615 sztuk czteroletnich jabłoni.

Dla 5 Kółek uzyskał Zarząd powiatowy od Oddziału Tow. gosp. 5 stacyi subwencyjnych buhai (pół krwi Oldenburg), zaś dla 7 Kółek chlewnie zarodowe rasy Yorkshire.

Za zachętą Zarządu powiatowego kilka Kółek korzystało z nagród Zarządu głównego za poprawę gnojowni, licznie również zgłaszali się członkowie o próby z odmianami zbóż, z nawożeniem łąk i przeprowadzali doświadczenia z nawozami sztucznymi.

Kurs pożarnictwa urządzony staraniem Zarządu powiatowego odbył się w dniach 20, 21 i 22 czerwca w Komarnie przy udziale 36 uczestników.

Wskutek zabiegów Zarządu powiatowego rudeckie Koło Towarzystwa Szkoły ludowej założło czytelnie w lokalach Kółek rolniczych, gdzie też członkowie moga korzystać z książek i czasopism nadsyłanych do czytelni.

Rzeszów. W skład Zarządu wchodzą:

Aleksander Dąmbski, prezes,

Ks. Stanisław Siara, zastępca prezesa;

Wincenty Turowski, sekretarz.

W r. 1904 przychód wynosił 462·39 koron, rozchód 316·56. Zarząd powiatowy otrzymał od Rady powiat. 200 kor. subwencyi na cele ogólne, a 150 kor. ną urządzenie kursu pożarnictwa. Cdbyły sie dwa posiedzenia Zarządu dla narad nad porządkiem dziennym i terminem Zebrania powiatowego, wreszcie nad urządzeniem kursu strażackiego.

Zgromadzenie powiatowe odbyło się 21 marca. Program był następujący: sprawozdanie z czynności Zarządu powiatowego za rok 1903, wybór delegatów na Radę ogólną, odczyt dr. T. Rylskiego „O korzyściach wirówki mleczarskiej“ (połącz. z demonstracyami).

Zarząd powiatowy mianował dla poszczególnych Kółek rolniczych mężów zaufania. W kursie pożarnictwa wzięło udział 45 uczestników, skutkiem czego było zawiązanie straży pożarnych przy Kółkach: w Mrowli, Zaczerniu, Kraczkowej i Boguchwale.

Sambor. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Stefan hr. Komorowski, prezes;

Ks. Władysław Makowiec, zastępca;

Stanisław Stefanowski, sekretarz;

Ks. Szymon Bienkiewicz, skarbnik.

W r. 1904	Przychód wynosił	262·63 koron
	Rozchód	178·85 „
Przeniesiono na rok 1905		83·78 kor.

Od Rady powiatowej otrzymał Zarząd powiatowy subwencyę w kwocie 100 kor.

Posiedzeń Zarządu powiatowego było w ciągu roku 3, a mianowicie w dn. 17 marca, 16 czerwca i 22 września. Na porządku dziennym tych posiedzeń były sprawy bieżące, relacye delegatów, lustrujących Kółka, załatwiano prośby itp.

Zgromadzenie powiatowe odbyło się w dn. 16 czerwca 1904. Porządek dzienny był następujący: Sprawozdanie z czynności i stanu funduszów za r. 1904, wybór delegatów na Radę Ogólną, sprawa założenia szkółki drzew owocowych.

Pośrednictwo w nabywaniu nawozów sztucznych dla członków Kółek powierzył Zarząd Spółce handlowej w Samborze, która dostarcza nawozów zarówno członkom Kółek, jak i członkom Tow. gospodarskiego.

Z pomocy mężów zaufania korzystał Zarząd tylko w 3 wypadkach, wyznaczał natomiast członków do lustracyi Kółek i do szkontra w sklepikach. Delegaci przedkładali Zarządowi powiatowemu dokładne sprawozdania o stanie i rozwoju Kółek. W ciągu r. 1904 przeprowadził Zarząd powiatowy przez swoich delegatów lustracye w następujących Kółkach: 1) 4 stycznia w Nadybach, 2) 11 stycznia w Biskowicach, 3) 21 stycznia w Stupnicy, 4) 26 stycznia w Radłowicach, 5) 1 lutego w Powodowej, 6) 20 lutego w Dolnej, 7) 21 lutego w Uhercach, 8) 2 kwietnia w Kornalewicach, 9) 30 maja w Siekierczycach, 10) 3 czerwca powtórnie w Stupnicy, 11) 14 grudnia powtórnie w Uhercach, 12) 17 grudnia w Sąsiadowicach.

Na podstawie sprawozdań delegatów udzielił Zarząd powiatowy porady wszystkim wymienionym Kółkom, zwracając uwagę Zarządów Kółek na braki i niewłaściwości, które tak pod względem administracyjnym, jak handlowym i rolniczym zachodzą i które najrychlej usunąćby należało.

Zarząd powiatowy pracował usilnie nad podniesieniem oświaty przez urządzanie w czytelniach Kółek, wykładów i odczytów z dziedziny dla członków przystępnej i odpowiedniej. W akcyi tej dopomagały Zarządowi powiatowemu Towarzystwo młodzieży polskiej „Znicz“ w Samborze, jakoteż Tow. Szkoły ludowej, które delegowały swych członków nawet do odleglejszych Kółek z wykładami.

Sanok. Skład Zarządu powiatowego w roku 1904:

Stanisław Ostaszewski z Klimkówki, prezes.
Dr. Józef Galant z Zagórza, wiceprezes.
Adam Pytel, profesor w Sanoku, sekretarz.
Dr. Jacek Jabłoński, lekarz w Sanoku, skarbnik.

Zarząd powiatowy zorganizowany został dnia 27 maja. W dniu tym odbyło się w obecności A. Cieleckiego i dr. B. Dulęby zgromadzenie powiatowe, na którem dr. J. Blaut wygłosił odczyt o drenowaniu gruntów, insp. Wasung mówił zaś o działalności rolniczej Kółek, przedstawiając zarazem, co w tym względzie Kółka w pow. sanockim zrobiły, a ile im jeszcze do zrobienia pozostaje.

Zarząd powiatowy odbył dwa posiedzenia, na których omawiano sprawę organizacyi straży pożarnych i sprawy handlowe.

Członkowie Zarządu przeprowadzili lustracyę w 9 Kółkach.

Skałat. Delegat Zarządu głównego ks. Aleksander Panek z Haluszczyniec.

Śniatyn. Delegat: Dr. Mikołaj Krzysztołowicz z Załucza.

Sokal. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Stanisław hr. Zyberg-Plater, prezes.
Ks. Michał br. Lewartowski, zastępca.
Stanisław Gogolewski, sekretarz.
Zgromadzenie powiatowe odbyło się jedno.

Stanisławów. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Mieczysław Brykczyński, prezes.
Maryan Jaroszyński, wiceprezes.
Ks. Leopold Kaściński, sekretarz.
Tadeusz Burzyński, skarbnik.

Stary Sambor. Delegat: vacat.

Stryj. Delegat Zarządu głównego: Julian br. Brunicki z Podhorzec.

Tarnobrzeg. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Zbigniew Horodyński, prezes.
Wiceprezes: vacat.
sekretarz i skarbnik: Władysław Czeppe.

W r. 1904 przychód wynosił 292·89 kor., rozchód 184·40 kor., pozostałość kasowa na rok 1905 kor. 111 hal. 49. Zarząd powiatowy otrzymał 60 kor, zasiłku od Rady powiątowej. W ciągu roku odbyło się 1 posiedzenie Zarządu powiatowego i jedno Zgromadzenie delegatów dla załatwienia spraw administracyjnych i dla wyboru delegatów na Radę ogólną. Zlustrowano następujące Kółka rolnicze: Wrzawy, Gorzyce, Trześń, Witkowice, Domraczyny, Suchorzów i Skopań.

W dniach 21, 23, 24 i 24 marca odbył się w Tarnobrzegu staraniem Zarządu powiatowego kurs sadowniczy, w którym wzięło udział 35 członków Kółek rolniczych.

Tarnów. W skład Zarządu powiatowego wchodzili do grudnia 1904 r.

Ksiądz kan. Dr. Jan Bernacki, prezes.
Tadeusz Czaykowski, sekretarz i skarbnik.

Dnia 28 czerwca odbyło się Zgromadzenie powiatowe, na którem dr. B. Dulęba wygłosił referat o strażach pożarnych przy Kółkach rolniczych,

insp. roln. p. Popławski miał wykład o polach doświadczalnych; o nabywaniu maszyn, nawozów i narzędzi rolniczych.

Zarząd powiatowy zorganizował się w grudniu następująco:

prezes: ks. kanonik dr. Stanisław Dutkiewicz;
wiceprezes: dr. Włodzimierz Krzeczunowicz;
sekretarz: Henryk Ściborowski;
skarbnik: prof. Tadeusz Czaykowski.

Tarnopol. Delegat Zarządu głównego: prof. Jan Zamorski.

Dnia 4. maja odbyło się w Tarnopolu Zgromadzenie powiatowe, na którem po referacie dr. B. Dulęby uchwalono utworzyć Zarząd powiatowy i w tym celu dokonano wyboru delegatów. Na zebraniu tem lustrator handlowy p. Sadowski miał pouczenie o organizowaniu sklepików przy Kółkach, p. Cieśnikowski mówił o potrzebie rozwinięcia koszykarstwa w powiecie.

W skład Zarządu powiatowego wchodzą obecnie:

prezes: Dr. Celestyn Podlewski;
wiceprezes: Bogusław Cieński z Łoszniowa;
sekretarz: prof. Jan Zamorski;
skarbnik: prof. J. Srokowski.

Subwencyi Zarząd powiatowy nie otrzymał żadnych. Obrót kasowy własnych funduszów wynosił 64 kor. W ciągu roku odbyło się 5 posiedzeń Zarządu powiatowego.

Zjazd powiatowy odbył się dn. 19. grudnia. Insp. roln. p. Wasung przedstawił zebranym, jak należy obchodzić się z obornikiem i wykazał, jakie korzyści mogą mieć członkowie Kółek przy sprowadzaniu nasion, nawozów, maszyn za pośrednictwem Zarządu głównego.

Zlustrowano Kółka rolnicze w Slupkach, Baworowie, Płotyczy. Żywsza akcya ze strony Zarządu powiatowego przypada na r. 1905.

Tłumacz. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Stanisław Oroszeny Bohdanowicz, prezes;
Zastępca prezesa: vacat;
Wacław Wenzel sekretarz i skarbnik.

Trembowla. W skład Zarządu powiatowego wchodzą:

Ks. Stanisław Korzeniowski, prezes;
Bogusław Cieński, zastępca;
Franciszek Szczepan, sekretarz;
Jarosław Paszkowski, skarbnik.

Turka. Delegat: vacat.

Wadowice. Zarząd powiatowy w r. 1904 był nieczynny.

Wieliczka. Z końcem 1904 r. mianowany delegatem Zarządu głównego Henryk hr. Mieroszowski.

Nadzór nad Kółkami rolniczemi w powiecie wielickim wykonuje p. Jan Tatara, jako lustrator powiatowy Kółek.

Dnia 20. czerwca odbyło się Zgromadzenie powiatowe w Wieliczce. Na porządku dziennym był referat dr. B. Dulęby: O handlowej działalności Kółek i o strażach pożarnych. Ponadto był wykład: Jakie są wyniki z użycia nawozów sztucznych w powiecie. Wreszcie wybrano delegatów na Radę ogólną. Z początkiem 1905 r. zorganizował się Zarząd powiatowy.

Zaleszczyki. Delegat Zarządu głównego: Dr. Adam Głażewski, właściciel dóbr w Chmielowej.

Zbaraż. Delegat Zarządu głównego: ks. Aleksander Cisło, proboszcz w Tokach.

Dnia 13. czerwca odbyło się w Zbarażu Zgromadzenie powiatowe.

Złoczów. Skład Zarządu powiatowego:

prezes: Adam Bartkiewicz;
zastępca: Dr. Władysław Wiszniewski;
sekretarz: Jan Nebelski;
skarbnik: ks. Michał Sztyrak.

W r. 1904 przychody wynosiły 337·58 kor., rozchody 217·44 kor., pozostałość na r. 1905 koron 120·14.

Zarząd powiatowy otrzymał następujące zasiłki: od Zarządu głównego 70 kor., od Rady powiatowej 50 kor., od Oddziału Tow. gosp. 25 kor. od Towarzystwa narodowego 20 koron.

W ciągu roku odbył Zarząd powiatowy 6 posiedzeń dla spraw następujących: kurs sadowniczy, kurs dla sklepikarzy i kasyerów, sprawa teatru ludowego, mianowanie mężów zaufania, organizacya Kółek i lustracya istniejących, organizowanie straży pożarnych.

Zgromadzenie powiatowe w dniu 29. maja miało na porządku dziennym referat dr. B. Dulęby „Organizacya handlowa Kółek, ref. dr. Blautha „O drenowaniu gruntów". Insp. roln. T. Popławski mówił „O uprawie, nawozach sztucznych i zielonych, J. Sroka „O strażach pożarnych".

Delegaci Zarządu powiatowego zlustrowali Kółka: Biały Kamień, Jelechowice, Kondratów, Olesko, Zarwanica, Skwarzawa i Boniszyn.

Zarząd powiatowy zorganizował teatr amatorski z włościan w pobliżu Złoczowa mieszkających. Odegrano w Złoczowie 2 sztuki ludowe.

W ciągu r. 1904 staraniem Zarządu powiatowego odbył się w Złoczowie kurs dla kierowników i kasyerów sklepików przy Kółkach rolniczych, a w dn. 17., 18. i 19. października urządzono kurs sadowniczy, w którym wzięło udział 49 uczestników, reprezentujących 12 Kółek rolniczych.

Żółkiew. Delegat: vacat.

Żydaczów. Delegat Zarządu głównego: ks. Jan Trzopiński, proboszcz w Kochawinie.

Żywiec. Delegatem Zarządu głównego! mianowany został w r. 1905 p. Włodzimierz Nawratil. W początkach 1905 r. zorganizował się Zarząd powiatowy.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI KÓŁEK ROLNICZYCH.

Koniecznością zmuszeni nie możemy dać innego poglądu na podstawowe nasze organizacye, jak tylko za pomocą szeregu cyfr, które ująć się dały w zestawienie, podane na stronach 141 do 170 sprawozdania. Dla każdego Kółka rolniczego poświęcamy tylko jeden wiersz a mimo to zestawienie z 1094 stowarzyszeń obejmuje 29 stron druku. Już to samo, że najniezbędniejsze daty, możliwie w jak najkrótszą ujęte formę, przybierają tak wielkie rozmiary, uwydatnia dostatecznie liczbową siłę Towarzystwa.

Zestawienia opierają się wyłącznie tylko na sprawozdaniach, nadesłanych przez Zarządy Kółek rolniczych. Wszystkie Kółka rolnicze, których Zarządy zapomniały o dopełnieniu obowiązku, przepisanego statutem, lub zlekceważyły tę powinność, zostały w wykazie pominięte. Przyrost nadesłanych sprawozdań w stosunku do lat poprzednich świadczy wymownie o tem, że poczucie, iż dobrowolnie przyjęte obowiązki spełniać należy ściśle i sumiennie, utrwala i szerzy się coraz więcej wśród osób, stojących na czele Kółek rolniczych. A objaw ten jest tem więcej pocieszający, że właśnie u nas, w przeciwstawieniu do Wielkopolski, włościanie ująć musieli kierownictwo stowarzyszeń, (zestawienie na str. 140) gdyż niestety tych, co powinni być przewodnikami w społecznej i ekonomicznej pracy, albo braknie albo zachęcić i wciągnąć do pożytecznego działania nie można.

Tegoroczne statystyczne zestawienia z działalności Kółek rolniczych uległy w stosunku do lat poprzednich pewnej zmianie. O ile się to dało, staraliśmy się cyfrowo przedstawić w wykazach działalność Kółek na polu rolniczem, gdyż zatacza ona — po przewrocie, którego dokonały Kółka rolnicze na polu uzdrowienia handlu artykułami spożywczymi — obecnie coraz szersze kręgi i coraz żywsze budzi zainteresowanie wśród włościan: Uwolniwszy się za pomocą Kółek rolniczych, już to wprost, już to pośrednio, od dokuczliwego wyzysku handlarzy, ludność wiejska garnie się w ostatnich latach coraz skorzej do powiększenia intraty ze swych gospodarstw, uznając, że oszczędność w wydatkach na codzienne potrzeby nie zaważy tyle w budżecie domowym, co podniesienie dochodu z roli.

Rozszerzenie działu rolniczego w wykazie zmusiło nas do usunięcia z niego dat, świadczących o ruchliwości Kółek rolniczych na innych polach działania, o inicyatywie ich lub przynajmniej współdziałaniu przy organizacyi innych spółek. A w tym kierunku Kółka rolnicze mają niemałą zasługę, bo z ich pomocą, na terenie przez nie przygotowanym najłatwiej rozszerza się zrozumienie dla nowych myśli i zadań.

Zupełnie ująć się nie dadzą w statystyczne zestawienia trudności, z jakiemi poszczególne Kółka rolnicze mają do walczenia. A szkoda, że ich zestawić nie można, bo dopiero na tem tle uwydatnia się prawdziwa wartość pracy Kółek rolniczych.

Statystyka Zarządów Kółek rolniczych.

W roku 1904 spełniali w Kółkach rolniczych obowiązki:

a) Przewodniczącego

duchowni . . .	w	269	Kółkach	czyli	24·5%
właściciele dóbr . .	„	56	„	„	5·1 „
nauczyciele . . .	„	59	„	„	5·3 „
włościanie . . .	„	612	„	„	55·9 „
osoby innych zawodów .	„	77	„	„	7·3 „
vacat	„	21	„	„	1·9 „
Razem . .	w	1094	Kółkach	czyli	100%

b) zastępcy przewodniczącego

duchowni . . .	w	22	Kółkach	czyli	2·0%
właściciele dóbr . .	„	9	„	„	0·8 „
nauczyciele . . .	„	39	„	„	3·5 „
włościanie . . .	„	920	„	„	84·3 „
osoby innych zawodów .	„	84	„	„	7·6 „
vacat	„	20	„	„	1·8 „
Razem . .	w	1094	Kółkach	czyli	100%

c) sekretarza

duchowni . . .	w	19	Kółkach	czyli	1·7%
właściciele dóbr . .	„	3	„	„	0·4 „
nauczyciele . . .	„	190	„	„	17·3 „
włościanie . . .	„	768	„	„	70·2 „
osoby innych zawodów .	„	86	„	„	7.9 „
vacat	„	28	„	„	2·5 „
Razem . .	w	1094	Kółkach	czyli	100%

STATYSTYCZNE ZESTAWIENIA

według sprawozdań nadesłanych przez Kółka rolnicze.

Uwaga: W rubryce: *„Kółko rolnicze posiada na użytek wspólny maszyny:“* oznacza litera „s“ siewnik rzędowy; litera „t“ tryer, litera „m“ młocarnię, lit. „w“ wialnię lub młynek, lit. „ż“ żmijkę, lit. „p“ pług, lit. „b“ bronę łańcuchową, lit. „e“ ekstyrpator, lit. „wl“ walec, lit. „wg“ wagę bydlęcą.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: trafika tytoń.	sprzedaż wina	napoi słodz.	zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. str. pożar.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
	1. Biała.																															
1	Bestwina	24	10	14000	—	1	357	826	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	264	—	—	1	1	—	—	1600	—	1	1	—	—
2	Bielany	65	40	—	30	4	1527	585	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	400	600	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
3	Brzeszcze	14	10	—	—	2	—	—	64	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1000	—	—	567	5
4	Brzezinka	20	12	—	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	60	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Buczkowice	54	23	3949	30	4	300	1000	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	706	—	—	—	—	—	4000	5110	—	—	1000	—
6	Bulowice[1])	30	41	—	75	1	560	1800	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Czaniec	74	36	—	60	2	923	1030	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	10	100	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Dwory	156	33	—	276	1	260	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—
9	Grojec[2])	38	38	—	50	2	310	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	337	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Hecznarowice	35	44	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
11	Janowice	20	12	—	400	3	520	—	279	90	—	—	—	—	1	1	164	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
12	Jawiszowice	200	62	1000	—	4	1700	2032	64	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1000	1400	—	—	—	—
13	Kobiernice[3])	13	36	—	258	4	300	1200	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	300	—	1	—	700	—	—	1200	—	—	—	—
14	Kozy	25	14	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—
15	Łęki	82	28	3098	42	1	345	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	400	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
16	Malec	25	14	1000	—	1	20	1000	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	160	—	1	—	—	—	—	1000	—	—	—	—	—
17	Monowice	139	62	—	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	139	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Osiek[4])	33	20	—	—	1	1953	1645	60	—	3*)	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3300	—	—	—	1	1	—	—
19	Pisarzowice[5])	135	26	—	—	1	840	1000	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	103	1	1	—	—	—	—	300	—	—	—	—
20	Porąbka	30	16	—	—	3	350	—	—	—	m, w	—	—	—	1	—	—	—	1	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Poręba wielka	30	20	1200	240	1	190	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	120	140	—	1	—	—	—	1600	—	—	—	—	—
22	Rybarzowice	52	15	—	56	2	—	520	—	—		—	—	—	1	—	—	1	—	—	920	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—
23	Stara wieś[6])	40	54	—	309	1	486	1027	—	50	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
24	Szczyrk	283	33	3010	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	542	1	1	—	—	—	3000	2000	—	—	—	—
25	Wilamowice	56	10	—	—	2	300	303	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Witkowice	75	26	—	—	1	—	2000	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	60	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2. Bochnia.																															
27	Besów	10	28	—	50	8	38	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	470	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
28	Bogucice	10	16	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	15	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Brzeźnica	18	53	—	52	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	225	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	61
30	Brzezie	19	16	—	240	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	Cerekiew	50	40	—	32	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	300	1	—	—	—	—	—	1200	—	—	500	400
32	Chełm	17	10	—	40	1	—	—	—	20	—	—	—	—	1	—	—	—	1	30	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Chodenice	29	12	—	120	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	115	1	1	1	—	—	—	—	—	—	32	—
34	Chronów	41	16	—	25	1	—	260	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Dziewin	124	62	600	30	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	340	1	—	—	—	—	600	300	—	—	—	—
36	Gierczyce	37	20	—	—	1	—	560	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Grabie uznańs.	13	10	—	50	2	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Grobla	35	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	Kobyle	101	35	—	30	1	94	1210	—	75	w	—	—	—	1	—	—	—	1	180	202	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
40	Kolanów	20	14	—	300	4	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	Królówka	80	20	1000	—	2	90	360	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	600	—	—	—	—	—	—	—	380	—	—	—	—
42	Leszczyna	36	16	—	42	2	150	800		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Łapczyca	40	23	—	300	2	454	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Mikluszowice	70	41	2000	29	1	383	650	—	—	t		—	—	—	—	—	—	1	460	305	1	1	—	—	—	2000	—	1	1	100	—
45	Okulice	26	15	2000	305	4	22	—	112	—	s, b	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	400	—	—	—	—	—
46	Ostrów. król.	16	14	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	300	—	—	—	—
47	Połom duży	20	59	—	30	1	96	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
48	Rzezawa	53	26	—	—	4	320	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Siedlec	118	30	2200	—	2	—	—	36	—	t	—	—	—	1	—	—	1	—	—	224	1	—	—	—	—	600	800	—	—	—	100
50	Szczytniki	70	20	—	26	3	150	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Targowisko	118	25	600	—	2	324	2400	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	155	1	1	—	—	—	800	400	—	—	—	—
52	Trzciana	35	10	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
53	Uście solne	80	78	—	153	6	325	—	160	—	wl	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	3	—	272
54	Wiśnicz stary	72	35	3000	40	12	200	2000	—	100	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	185	1	1	1	—	—	—	840	1	—	—	—
55	Wola bators.	132	50	2646	60	3	160	—	45	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	321	1	1	—	—	—	3000	—	—	—	—	—
56	Wola drwińs.	94	12	600	—	1	100	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Wola zabierz.	126	48	—	40	4	230	60	190	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	1	—	—	1000	—	—	—	—	—	—	—
58	Wrzępia	31	36	—	42	2	120	—	88	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	80	150	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Zabieżów	27	28	—	51	1	—	100	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	Żegocina	78	53	—	65	3	80	2748	165	40	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3. Bóbrka.																															
61	Borynicze	47	55	—	95	3	150	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62	Brzozdowce	18	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	-
63	Juszkowce	18	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64	Staresioło	65	18	10000	200	6	—	670	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	500	—	1	1	1	—	—	5000	—	1	1	—	—
	4. Brody.																															
65	Gontowa	24	62	—	50	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66	Milno	21	68	600	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	—	1	—	—
67	Ruda brodzka	18	58	-	150	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68	Trościaniec w.	104	33	1200	288	6	—	—	—	—	—	—	—			—	—	1	—	—	680	1	—	—	—	—	1000	860	—	—	—	—
	5. Brzesko.																															
69	Bielcza	46	29	—	12	6	174	145	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	Biesiadki	30	19	700	20	1	—	—	60	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	30	50	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
71	Biskupice radł.[7]	30	9	—	85	2	170	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	407	1	1	1	—	—	—	1200	—	—	—	—
72	Borzęcin dolny	101	50	—	58	2	320	—	135	—	wg	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—
73	Borzęcin górny[8])	294	16	1600	30	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1600	—	—	—	—	—
74	Brzesko	88	7	—	—	1	13000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6312	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
75	Doły	10	36	—	40	2	100	1200	140	25	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76	Gnojnik	19	16	—	78	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
77	Iwkowa	44	93	—	72	5	—	518	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	460	—	—	—	—	—	—	—
78	Jadowniki pdg.	76	13	—	25	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—

*) 1 siewnik, 2 tryery.

[1]) Zakupiono wagon węgla, wagon otrąb, 2 wag. ziemniaków. [2]) Zakupiono 2 wag. otrąb. [3]) Zakupiono 2 wag. węgla, 1 wag. otrąb. [4]) Zakupiono wagon węgla, $1/2$ wagona otrąb. [5]) Zakupiono 3 wag. węgla. [6]) Zakupiono wagon otrąb. [7]) Zakupiono $1\frac{1}{2}$ wagona węgla. [8]) Zakupiono 2 wag. otrąb.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	Czytel. Kółka roln. liczy: czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: trafika tytoń.	sprzedaż wina	napoi słodz.	zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. straż poż.	na sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
79	Jaworsko	26	33	—	36	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
80	Łoniowa	20	22	—	100	3	90	1208	288	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
81	Łysa góra	42	42	—	96	7	480	1121	108	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	512	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
82	Maszkienice	38	54	—	30	2	400	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	50	112	1	1	—	—	—	—	2000	1	1	—	—
83	Mokrzyska	54	19	—	50	1	236	60	116	50	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	375	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
84	Niedźwiedza	13	18	—	20	3	174	595	164	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85	Olszyny	26	12	—	—	1	67	—	—	—	—	1	—	—	1	—	30	—	—	—	—	—	—	—	220	—	—	—	—	—	—	—
86	Paleśnica	48	24	300	—	4	—	2400	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	200	—	1	1	1	—	—	600	—	—	—	—	—
87	Porąbka usz.[1])	29	15	—	198	4	395	—	—	98	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88	Przybysławice[2]	72	54	—	—	1	87	—	263	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	300	1	1	—	—	—	—	1200	—	—	—	—
89	Rudy rysie	55	72	2800	37	4	100	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	500	—	1	1	—	—	2000	—	—	—	40	—
90	Strzelce w.[3])	79	25	—	—	1	155	—	42	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	1906	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
91	Strzelce m.	18	8	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	250	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
92	Szczepanów	25	12	—	30	1	70	—	340	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	30	100	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
93	Tworkowa	28	16	—	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94	Tymowa	38	23	—	25	2	425	922	—	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	Uszew	15	10	—	100	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96	Wojakowa	14	6	—	—	1	—	1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
97	Wola przemyk.	24	18	—	40	2	96	18	54	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	868	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
98	Wola radłow.	16	27	—	30	1	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	476	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1
99	Zaborów[4])	10	55	—	20	5	500	100	560	—	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	900	1	1	1	—	—	—	4020	—	—	—	—
100	Zdrohec	50	12	910	100	1	—	—	516	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	540	1	1	—	—	—	2000	—	—	—	—	—
101	Zdarzec a. Zab.	12	35	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	80	300	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	Zdonia	25	14	300	38	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	6. Brzeżany.																															
103	Buszcze[5])	57	48	—	—	3	80	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	512	1	1	1	—	—	—	1000	1	—	—	—
104	Chatki	71	41	—	632	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	Hucisko	51	44	—	50	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	170	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—
106	Kozłów	61	21	—	220	6	—	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
107	Helenków	40	35	—	50	1	—	65	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	185	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
108	Płaucza mała	38	39	—	52	6	—	189	116	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	5
109	Potoczany	30	58	—	50	5	24	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	7. Brzozów.																															
110	Blizne	29	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	80	1020	1	1	1	—	—	—	2000	—	—	—	—
111	Buków	34	11	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	215	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
112	Górki	36	13	—	—	3	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	72	1	—	—	—	—	—	1000	—	—	100	—
113	Grabówka	80	112	—	12	1	—	—	120	12	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
114	Grabownica	90	10	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	200	100	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
115	Haczów	70	45	2400	50	2	1200	—	7	—	—	1	—	1	1	1	—	1	—	—	1800	1	1	—	—		2000	3000	—	—	—	—
116	Humniska	52	32	--	167	2	—	740	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
117	Jasienica	17	10	—	—	1	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
118	Jabłonka	28	16	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	301	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
119	Malinówka	10	55	--	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	100	—
120	Niebocko	40	11	—	—	1	240	—	170	—	m, w	—	—	—	—	—	—	—	1	—	300	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
121	Temeszów	30	60	—	29	2	—	—	120	—	m	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
122	Wesoła	45	36	—	49	1	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
123	Wołódź	13	12	—	52	1	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	430	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
124	Wzdów	36	37	800	101	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	420	1	—	—	—	—	600	500	—	—	—	4
125	Zmiennica	60	66	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	132	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	8. Buczacz.																															
126	Barysz	66	71	—	149	9	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
127	Bobulińce	70	22	—	53	3	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	16	160	—	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—
128	Buczacz	28	32	—	—	4	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2300	—	1	1	—	—	—	7000	—	—	200	80
129	Dubienko	10	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
130	Folwarki	47	26	—	220	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	145	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
131	Huta nowa[5])	90	31	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	200		—	—	—	—	—	—	—	—	400	—
132	Jazłowiec	50	102	—	100	6	28	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1429	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	401
133	Koropiec	22	10	—	36	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
134	Korościatyn	52	40	2000	180	4	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	400	108	—	—	1	—	—	2000	—	—	—	60	—
135	Kowalówka	36	13	—	93	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	180	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
136	Monasterzyska	24	34	6800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	2000	2000	—	—	—	—
137	Nagórzanka	51	58	—	153	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
138	Olesza	29	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	46	140	—	—	1	—	—	—	—		1	—	—
139	Petlikowce sta.	25	12	—	4	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
140	Podzameczek	35	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	285	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
141	Porchowa	80	39	—	500	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	566	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
142	Potok złoty	87	40	—	350	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	480	—	1	1	—	—	—	2000	1	2	—	—
143	Puźniki	64	28	—	—	3	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
144	Słoboda dolna	18	60	—	88	3	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
145	Trybuchowce	40	24	—	50	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	260	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	9. Chrzanów.																															
146	Alwernia	20	19	—	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2000	1	1	—	—
147	Babice	42	10	—	—	1	320	—	—	—	t	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
148	Czerna	43	20	—	50	1	156	1500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
149	Dąbrowa nar.	30	17	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1600	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	5
150	Długoszyn	12	6	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	400	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
151	Grojec	27	8	—	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
152	Jankowice[6])	86	116	—	35	2	186	40	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	91	1	1	—	—	—	—	800	—	—	30	10
153	Krzeszowice[7])	209	11	—	—	4	7737	1842	—	35	´	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	2600	—	—	6200	—	—	500	—
154	Kwaczała	25	56	4500	25	3	280	—	—	—	t	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
155	Luszowice	26	34	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	62	110	1	1	—	—	—	—	1200	—	—	—	—
156	Mętków wielki	56	54	—	32	2	736	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	100	—	1	—	—	—	—	—	—	—	10	—
157	Mętków mały	21	46	—	40	3	30	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	50	110	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
158	Miękinia	80	12	—	—	2	250	800	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
159	Niedzieliska	100	4	—	50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Zakupiono wagon węgla. [2]) Zakupiono 3 wagony węgla. [3]) Zakupiono 2 wagony otrąb. [4]) Zakupiono 3 wagony węgla. wagon otrąb. [5]) Zakupiono 1½ wagona węgla. [6]) Zakupiono 2 wagony otrąb. [7]) Zakupiono 2 wagony ziemniaków, wagon otrąb.

Liczba porządkowa	Siedziba Kółka Powiat i sierolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	Drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: Trafika tyton.	Sprzedaż wina	Napoi słodz.	Zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. str. pożar.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
160	Paczółtowice	114	44	—	40	4	760	1321	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	150	—
161	Płaza	37	34	—	—	3	548	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—	—	—	—	—	—
162	Sanka	37	25	—	—	4	228	—	—	15	—	1	—	—	1	—	—	—	1	50	150	—	1	—	—	—	—	—	—	1	596	—
163	Tenczynek	100	10	—	140	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
164	Zagórze[1])	140	12	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
165	Źródła	16	34	—	236	1	10150	2880	33	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
166	Żarki[2])	34	28	—	20	5	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	300	600	—	1	—	400	—	—	—	—	—	20	—
	10. **Cieszanów.**																															
167	Huta stara	17	7	—	100	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
168	Huta różaniec	30	7	—	180	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
169	Lipsko	30	49	—	50	5	34	—	135	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
170	Lubliniec nowy	49	55	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
171	Łukawiec	52	73	—	120	2	15	677	368	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
172	Narol miasto	51	51	—	150	5	163	—	—	64	—	1	—	—	1	1	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
173	Narol wieś	37	10	—	50	1	—	1250	50	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	5	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
174	Płazów	16	40	—	114	1	—	—	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
175	Ruda różaniec.	22	11	—	118	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
176	Załuże	48	24	—	20	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	11. **Czortków.**																															
177	Czortków	44	42	30000	133	3	44	—	1200	—	m, w	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5000	—	—	—	—	—
178	Dawidkowce	22	30	—	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
179	Nagórzanka	45	32	—	194	3	50	—	238	—	s	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
180	Szmańkowce	54	15	—	210	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
181	Zalesie	50	30	—	50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
182	Zwiniacz	22	51	—	44	1	20	—	—	66	-	—	—	1	—	—	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	12. **Dąbrowa.**																															
183	Dąbrówka br.	10	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
184	Demblin	20	10	—	40	1	40	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—
185	Jadowniki mok.	54	62	2000	—	5	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	311	—	1	—	—	—	2000	769	—	—	—	20
186	Kupienin	29	12	—	120	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	360	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
187	Maniów	16	7	—	—	2	305	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
188	Mędrzechów	12	25	—	—	1	158	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1220	—	1	—	—	—	—	2200	1	1	—	—
189	Miechowice m.	65	75	2000	270	4	400	—	160	80	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2000	—	1	1	—	
190	Miechowice w.	60	10	—	—	1	450	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	95	1	1	—	—	—	—	950	1	1	—	—
191	Niecieca[3])	58	15	—	—	2	67	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	175	1	—	—	—	—	—	600	—	—	—	—
192	Odmęt[4])	20	58	—	50	1	71	95	45	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
193	Oleśno	130	21	2000	—	1	200	1400	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	200	—	—	1	—	—	—	2000	—	—	—	—	—
194	Pałuszyce	16	12	—	200	3	100	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
195	Radgoszcz	34	18	2600	150	4	183	543	—	100	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	1660	—	1	1	—	—	2600	1800	—	—	—	—
196	Sikorzyce	35	16	—	—	2	200	—	—	—	—	—		1	1	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
197	Smęgorzów	20	8	1600	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	600	—	—	—	—	—	—	700	—	—	—	—
198	Szczucin	23	10	7000	—	3	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	400	—	—	—	—	—	—	5000	—	—	—	6000	—
199	Wola rogowska	71	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	508	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	13. **Dobromil.**																															
200	Dobromil	58	9	—	87	1	—	—	—	—	t	—	—	—	—	—	—	—	1	200	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
201	Kalwarya pac.	30	27	—	108	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	200	—	1	—	—	—	—	2000	—	—	—	—
202	Nowe miasto	34	25	1700	—	1	240	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	530	—	1	—	—	—	1000	10000	—	—	—	—
203	Pacław	31	41	—	—	1	150	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	60	400	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	18
204	Tarnawka	30	12	—	—	1	—	1000	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	14. **Dolina.**																															
205	Dolina	63	42	600	230	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	15. **Drohobycz.**																															
206	Schodnica	67	11	24663	58	2	246	1200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	12076	—	1	—	1700	—	26980	26750	—	—	80	162
	16. **Gorlice.**																															
207	Binarowa	34	54	—	52	1	—	1200	—	40	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
208	Bystra	57	20	1000	—	2	—	2430	185	50	—	1	—	—	—	—	—	—	1	100	450	1	1	—	—	—	400	—	—	—	—	—
209	Głęboka[5])	14	19	—	78	6	—	2279	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	310	1	—	—	—	—	—	500	—	1	—	—
210	Kobylanka	51	28	—	50	1	700	3500	300	30	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
211	Libusza	40	40	1400	—	1	480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	1000	—	1400	1200	—	—	—	—
212	Łosie	53	8	2208	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2212	1	1	1	—	—	2000	1400	—	—	—	—
213	Łużna	22	9	—	—	1	400	1200	40	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	50	72	—	—	—	800	—	—	—	—	—	60	—
214	Radocyna	30	60	—	28	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	700	—	—	—	—
215	Ropa	25	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	350	598	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
216	Ropica ruska	18	15	—	36	3	40	600	129	50	—	—	—	—	—	—		—	1	25	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	20	—
217	Sękowa	50	38	2502	70	2	8	540	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3760	1	1	—	—	—	2400	1600	—	—	10	—
218	Staszkówka[6])	44	10	—	125	3	484	1016	266	—	—	1	—	—	1	—	5	1	—	—	898	1	—	—	—	—	—	2142	—	—	—	40
219	Szalowa	49	35	—	—	5	273	648	94	—	t, p	—	1	1	1	1	—	1	—	—	269	1	1	—	364	—	—	—	—	—	—	9
220	Szymbark	51	40	10000	—	18	14580	7273	44	—	w, ż	1	1	1	1	1	—	1	—	—	2986	1	1	1	—	—	—	2400	—	—	500	144
221	Turza	12	8	—	—	3	450	2400	—	—	t	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
222	Wójtowa	30	21	4200	80	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	1	1	1	—	—	3400	—	—	—	—	—
	17. **Gródek.**																															
223	Bar	34	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	—	1	1	1	—	—	—	400	—	—	—	—
224	Gródek czerl.	31	29	6000	100	2	20	1000	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1	162	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
225	Gródek lwow.	213	53	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
226	Gródek miasto	23	8	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	191	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
227	Milatyn	10	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
228	Mszana	37	46	-	70	4	—	—	—	50	—	1	1	—	—	—	—	2	—	—	120	—	—	1	—	—	—	1000	—	—	—	—
229	Obroszyn	37	23	—	35	1	—	—	38	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	160	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
230	Rodatycze	38	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
231	Rottenhan	16	26	—	—	1	21	—	—	18	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
232	Wołczuchy	60	35	—	25	2	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	300	—	—	—	1	—	—	—	1200	—	—	—	—

[1]) Zakupiono wagon otrąb. [2]) Zakupiono wagon ziemniaków, wagon otrąb. [3]) Niecieca zakupiono 2 wag. węgla, 7 ctn. makuchu. [4]) Zakupiono 10 cetn. soli bydlęcej i 3 cetn. makuchu. [5]) Zakupiono $1\frac{1}{2}$ wag. węgla 1 wagon owsa. [6]) Zakupiono 20 cetn. otrąb, 5 cetn. makuchu.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 (za kwotę w koron.): Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	Drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: Trafika tytoń.	Sprzedaż wina	Napoi słodz.	Zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia (na kwotę w K): Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. straż poż.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra (koron): kościelne i cerkiewne	inne
	18. **Grybów.**																															
233	Bobowa	23	51	—	85	2	214	—	210	—	t	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
234	Brzana górna	18	24	1600	29	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—
235	Brušnik	18	10	—	—	1	—	1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
236	Gródek [1]	47	18	—	—	2	1600	1330	42	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
237	Kąclowa	24	27	6000	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
238	Jastrzębia [2]	32	40	800	—	2	400	711	868	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	220	260	1	1	1	—	—	400	600	—	—	—	—
239	Królowa polska	12	38	—	—	2	608	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	70	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
240	Mystków	13	44	1865	—	3	1600	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2807	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
241	Polna	49	12	3000	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1700	—	1	1	1	—	—	3000	—	—	—	—	—
242	Ptaszkowa	83	6	—	4	2	2200	3710	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	40
243	Siedliska	33	7	—	50	1	624	465	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
244	Stróże wyżne	12	14	—	34	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
245	Zborowice	26	23	—	40	4	192	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	670	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	19. **Horodenka.**																															
246	Chocimierz	56	62	—	356	5	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	240	479	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	500
247	Czernelica	14	13	—	24	6	22	76	—	50	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
248	Dżurków	48	56	—	210	9	76	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	300	—	—	—	1	—	—	—	400	—	—	—	—
249	Żywaczów	42	28	—	70	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	30	76	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	20. **Husiatyn.**																															
250	Chorostków	35	62	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	398	—	1	1	—	—	—	4500	—	—	—	—
251	Czarnokońce w.	56	73	—	212	3	12	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	30	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
252	Hadynkowce	13	62	—	180	3	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
253	Jabłonów	24	56	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	20
254	Kluwińce	30	60	—	90	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
255	Kociubińce	24	57	—	50	1	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
256	Kociubińczyki	20	49	—	37	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
257	Kopyczyńce	102	59	6000	170	10	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	124	—	1	—	—	—	6000	2000	—	—	—	—
258	Majdan	40	86	—	54	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	290	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
259	Wasylkowce	28	40	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	21	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	21. **Jarosław.**																															
260	Chorzów	27	69	—	50	2	46	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	42	346	1	—	1	56	—	—	—	—	—	—	—
261	Cieszacin mały	34	48	—	76	7	170	—	80	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
262	Cieszacin wiel.	22	18	—	141	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	160	214	1	1	1	—	—	—	—	—	—	4	—
263	Czelatycze	51	62	—	—	1	200	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	273	1	—	—	—	—	400	—	—	—	—	—
264	Łowce	18	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	90	35	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
265	Majdan sien.	31	20	—	30	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	802	1	1	—	—	—	1800	—	—	—	—	—
266	Morawsko	48	36	1000	—	3	6	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	200	1	1200	600	1	1	—	—
267	Munina	47	12	600	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200	1135	1	1	—	—	—	600	—	1	1	—	—
268	Ostrów	65	41	—	100	2	600	—	—	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
269	Pawłosiów	62	4	3000	—	2	320	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	450	344	1	1	1	—	—	3000	—	1	1	—	—
270	Piwoda	13	4	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
271	Rokietnica	42	23	—	—	4	100	700	260	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
272	Rozbórz długi	24	41	—	72	4	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
273	Rożniatów	20	4	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
274	Rudołowice	66	18	—	36	1	220	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	125	238	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
275	Szówsko	30	24	—	33	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
276	Tapin	34	62	900	25	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	314	1	1	—	—	—	800	500	—	—	—	—
277	Tuligłowy	45	46	—	—	1	10	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	10	207	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
278	Wiązownica	37	24	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
279	Zarzecze [3]	21	30	—	35	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
	22. **Jasło.**																															
280	Bączal	20	26	—	65	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
281	Biezdziedza	58	69	2000	24	2	174	180	—	—	—	—	1	—	—	—	40	1	—	—	1188	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
282	Brzezówka	33	51	1200	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	218	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
283	Cieszyna	34	68	460	—	2	—	624	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1322	1	1	1	—	—	700	300	—	—	20	—
284	Czelušnica [4]	24	64	546	104	1	385	518	—	—	—	1	1	1	1	—	150	—	1	190	415	1	1	1	—	—	1000	400	1	1	7	—
285	Czermna	36	48	500	20	3	—	1600	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	1	100	561	1	1	1	—	—	600	2000	—	1	—	—
286	Dębowiec	48	29	1600	254	2	1120	—	247	100	—	1	1	1	1	1	80	1	—	—	167	1	—	1	—	1	1600	—	1	2	100	150
287	Frysztak	29	55	5000	400	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	480	2011	—	—	1	—	—	2000	—	1	2	—	—
288	Gogołów	18	40	1000	—	2	—	1475	200	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	288	1	1	1	—	—	800	—	—	—	400	—
289	Grab	20	17	—	—	1	—	800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	1	1	1	—	—	—	—	1	—	100	—
290	Kalembina	20	43	—	41	3	335	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	846	1	—	—	—	—	—	360	1	2	50	150
291	Kołaczyce	85	59	—	123	2	1520	578	—	—	—	1	1	1	—	—	27	1	—	—	10508	—	—	—	—	—	—	—	1	3	255	125
292	Kozłówek	12	28	600	42	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	360	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
293	Lublica	15	8	—	64	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
294	Łączki	44	46	800	52	3	459	840	180	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	720	—	1	1	1300	—	800	1200	1	1	—	—
295	Łęki	68	16	1510	26	2	50	150	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	600	1	1	1	—	—	600	2000	—	—	—	30
296	Łężyny	64	12	—	—	5	320	160	—	50	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
297	Niewodna	23	23	700	—	1	—	1200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	250	1	1	1	—	1	600	140	—	—	—	—
298	Olpiny	46	32	5000	—	2	160	1500	67	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	2000	—	1	—	—	—	2000	4000	—	—	—	—
299	Potakówka [5]	25	61	300	80	6	55	700	—	—	—	1	1	1	1	1	70	1	—	—	264	1	—	—	—	—	300	300	—	—	—	—
300	Roztoki [6]	21	34	—	78	3	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
301	Sądkowa [7]	27	26	—	70	3	125	—	—	—	—	1	—	1	1	1	300	—	1	160	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
302	Sieklówka gór.	38	20	—	300	3	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
303	Skołyszyn	20	78	1310	48	3	90	36	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
304	Święciany	27	14	—	62	1	40	2800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	140	—	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—
305	Szebnie [8]	26	16	—	61	4	400	—	—	—	—	—	—	1	—	—	130	1	—	—	650	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—
306	Szerzyny	20	39	400	—	1	25	700	931	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	160	50	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—	—
307	Szufnarowa	92	19	450	18	1	—	1161	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	288	1	—	—	—	—	600	—	—	—	—	—
308	Świerchowa	32	84	—	50	2	—	440	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	241	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
309	Umieszcz	36	18	—	34	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	272	—	—	—	—	—	—	1600	—	—	41	—
310	Tarnowiec	34	26	—	42	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	510	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
311	Warzyce	36	30	—	—	1	368	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	120	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
312	Wiśniowa [9]	31	34	800	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—	1163	1	—	1	—	—	600	1400	—	—	—	—

[1]) Zakupiono 1 wagon ziemniaków, 1 wagon otrąb. [2]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [3]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [4]) Zakupiono 1 wagon wapna, 3 wagony węgli. [5]) Zakupiono 1 wagon ziemniaków do sadzenia. [6]) Zakupiono 1 wagon węgli. [7]) Zakupiono 1 wagon jęczmienia, 2 wagony owsa, 1 wagon węgli. [8]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [9]) Zakupiono 1 wagon węgli.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł	Czytel. Kółka roln. liczy: czasopism	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: trafika tytoń.	sprzedaż wina	napoi słodz.	zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. str. pożar.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
313	Wojaszówka [1]	56	22	2400	144	4	500	535	400	—	—	1	—	1	—	—	153	1	—	—	127	1	1	1	—	—	1000	2000	1	1	—	—
314	Wola dębowiec	26	50	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
315	Wrocanka	14	41	—	23	2	85	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	30	180	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
316	Wysoka	46	16	900	—	2	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1200	—	—	—	—
317	Załęże	27	90	—	120	1	1500	450	90	—	—	—	—	—	1	—	30	1	—	—	310	1	—	—	1200	—	—	—	—	—	—	—
318	Zarzecze	86	76	4500	16	6	3890	200	56	120	—	—	1	—	—	1	60	1	—	—	840	1	1	1	—	—	3000	3800	—	—	—	70
319	Żmigród [2]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	23. Jaworów.																															
320	Rogóżno	12	64	—	—	2	—	450	—	150	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	1145	1	1	1	4000	—	—	500	—	1	—	—
321	Schumlau	23	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	46	—	1	1	—	—	—	600	—	1	—	—
	24. Kałusz.																															
322	Dołha wojnił.	31	63	700	70	5	120	356	196	—	—	1	—	1	1	1	—	1	—	—	250	—	1	—	—	—	700	900	—	—	—	20
323	Landestreu	21	12	—	—	1	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
324	Petranka	12	8	—	—	1	—	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	52	102	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
325	Tomaszowce D.	28	8	—	30	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	101	1	1	—	—	—	—	1200	—	—	—	—
326	Tomaszowce M.	16	8	—	50	2	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	72	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	25. Kamionka.																															
327	Dobrotwór	27	53	1400	73	6	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	500	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
328	Kozłów	27	54	—	300	5	—	—	360	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	866	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
329	Milatyn nowy	59	11	—	132	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	470	—	—	1	—	—	—	—	2000	—	—	—	—
330	Obydów	18	64	—	102	4	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
331	Pawłów	25	62	—	304	1	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
332	Sielec-Bieńków	69	44	785	93	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	807	—	—	—	—	—	800	—	—	—	—	—
	26 Kolbuszowa																															
333	Brzostowa góra	48	25	500	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	200	1	1	1	—	—	500	200	—	—	2	—
334	Cmolas	15	8	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
335	Hucisko	10	14	—	40	1	—	—	424	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
336	Kolbuszowa	72	41	—	38	3	65	200	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200	536	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
337	Komorów	12	10	—	18	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
338	Krzątka	18	18	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	124	—	1	—	—	—	—	600	—	—	—	—
339	Kupno	60	41	—	160	1	—	1321	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	25	300	1	1	—	—	—	—	—	—	—	20	—
340	Ostrowy baran.	30	11	—	150	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
341	Ostrowy tusz.	61	37	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
342	Siedlanka	10	9	—	42	1	—	560	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	250	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
343	Trzęsówka	25	12	—	52	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
344	Werynia	23	11	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	900	1	1	—	—	—	—	1140	—	—	—	—
345	Zarębki	15	8	—	—	1	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	15
346	Zielonka	23	18	—	37	1	64	132	—	64	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
	27. Kołomyja.																															
347	Jabłonów	11	8	—	48	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
348	Kołomyja	130	69	—	64	2	—	—	—	900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
349	Kułaczkowce	20	34	—	133	2	—	—	—	75	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	28. Kossów.																															
350	Moskalówka	95	203	—	120	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
351	Pistyń	30	55	—	50	2	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
	29. Kraków.																															
352	Branice	70	28	—	—	1	120	—	80	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	20
353	Bronowice m. [3]	47	18	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	60	873	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
354	Bronowice w.	18	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	40	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
355	Cholerzyn	103	14	—	—	2	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	794	640	1	1	1	—	—	—	500	—	—	—	—
356	Czernichów	21	76	—	—	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	6600	—	—	—	—
357	Czulice [4]	60	29	2000	178	5	240	110	173	36	—	1	1	1	1	1	—	1	—	—	2965	1	1	1	—	—	2000	—	1	1	60	—
358	Czułów	38	17	—	30	3	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1600	—	—	—	—
359	Czułówek	32	17	—	50	1	100	700	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	12
360	Mników	20	14	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
361	Modlniczka	24	44	—	165	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	34	340	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
362	Nowawieś szl.	60	28	640	152	2	—	—	—	100	—	1	1	1	1	—	—	2	—	—	1799	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	20
363	Olszanica	10	7	1600	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	240	—	1	1	—	—	—	1600	—	—	—	—	—
364	Piekary	24	96	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	—	528	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
365	Prądnik czerw.	24	19	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
366	Przeginia duch.	19	6	880	—	2	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	280	1	1	—	—	—	880	—	1	1	60	—
367	Rusocice	18	6	—	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	404	1	1	1	—	—	—	1000	—	—	—	—
368	Rybna	97	17	—	60	5	1576	1000	—	100	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2000	—	2	120	—
369	Tonie	46	28	—	320	2	—	—	—	50	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
370	Wolica	18	41	1000	206	3	225	—	112	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	100	385	—	—	1	658	—	700	—	1	1	—	10
371	Wołowice	28	66	1878	60	1	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	1	—	—	270	1	1	1	—	—	—	—	—	1	60	—
372	Wyciąże	26	10	—	412	2	217	—	126	—	—	—	—	1	—	—	240	—	1	30	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
373	Zielonki	29	10	800	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	420	628	—	1	—	—	—	800	—	1	1	—	—
374	Zwierzyniec	60	44	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
	30. Krosno.																															
375	Bóbrka	35	14	—	860	7	200	—	86	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
376	Cergowa	60	15	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1	200	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
377	Dobieszyn	13	10	2400	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	130	430	1	—	—	—	—	2500	—	—	—	—	—
378	Głowienka	64	9	—	—	1	—	2900	—	—	—	1	1	1	1	1	62	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
379	Iskrzynia	16	34	400	40	2	—	800	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	320	1	1	1	—	—	—	800	—	—	10	—
380	Iwonicz [5]	45	68	—	25	2	1500	—	360	500	—	—	—	—	—	1	12	—	1	—	2000	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—
381	Jasionka	66	15	—	106	4	384	1197	59	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	218	1	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—
382	Kobylany	42	8	2600	—	3	—	—	440	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200	—	1	1	—	—	—	2000	—	—	—	—	—
383	Kombornia [6]	19	33	—	107	3	—	—	140	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	529	1	1	—	—	—	—	—	—	—	100	—
384	Korczyna [7]	97	14	—	73	1	760	—	—	50	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
385	Krościenko n.	46	29	—	—	4	330	60	88	100	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	2322	1	1	1	—	—	—	—	1	2	20	—
386	Krościenko w.	76	48	—	—	2	362	2411	84	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	552	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
387	Lubatowa	36	24	10000	—	2	487	1200	192	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	758	1	1	1	—	—	—	800	—	—	—	—
388	Lubatówka	51	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	120	408	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Zakupiono wagon otrąb. [2]) Kółko rolnicze upadło w r. 1904, z tego powodu szczegółowe daty nie zostały podane. [3]) Zakupiono 1½ wagona ziemniaków. [4]) Zakupiono 1½ wagona otrąb. [5]) Zakupiono wagon otrąb, 1 wagon owsa, 5 wagonów węgli; dostawa szutru. [6]) Zakupiono wagon otrąb. [7]) Zakupiono 2 wagony otrąb.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł	Czytel. Kółka roln. liczy: czasopism	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: trafika tytoń.	sprzedaż wina	napoi słodz.	zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. straż poż.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
389	Łęki	9	15	1400	100	2	—	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
390	Łężany	26	19	—	—	4	95	120	—	—	—	1	1	—	1	—	8	—	1	60	500	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
391	Miejsce piast.	37	33	—	—	2	300	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	615	1	1	1	—	1	—	2800	—	—	—	—
392	Myścowa	32	2	2000	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
393	Odrzykoń	27	18	—	200	3	690	401	—	65	—	1	1	—	1	1	2	—	1	100	230	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
394	Rogi	101	98	1200	—	1	20	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—
395	Równe	50	63	4649	170	2	240	14	376	—	—	1	—	1	1	1	20	1	—	—	583	1	1	—	—	—	4400	960	—	—	210	—
396	Suchodół	96	39	—	240	7	416	1244	268	—	—	—	—	1	—	1	26	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	40	—
397	Sulistrowa	15	12	2000	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	1	1	1	—	—	2000	—	—	—	—	—
398	Szczepańcowa	73	32	2000	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	220	288	1	1	—	—	—	1500	—	—	—	—	—
399	Targowiska	36	98	—	—	2	185	250	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	170	423	1	1	—	—	—	—	1600	—	—	—	—
400	Turaszówka	50	66	—	—	2	300	600	—	150	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	735	1	1	1	—	—	—	900	—	—	—	—
401	Wietrzno	10	30	400	53	3	50	800	168	100	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	50	—
	31. Limanowa.																															
402	Dobra	30	20	6360	—	3	—	660	320	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	76	1	1	—	200	—	5600	4000	1	1	300	—
403	Jodłownik	18	19	—	40	1	150	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	1	—	—	186	1	1	1	—	—	—	1200	—	—	—	—
404	Jurków	18	29	—	85	3	—	1800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	400	—	—	—	—
405	Kamienica [1])	46	19	—	248	4	—	—	—	115	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—
406	Krosna	14	41	—	40	2	170	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
407	KrasneLasocice	27	8	—	—	1	83	—	50	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	80	320	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
408	Laskowa	35	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
409	Łętowe [2])	15	20	—	40	2	170	800	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
410	Łukowica	19	47	—	30	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	50	170	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
411	Młynne [3])	32	8	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	30	20	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
412	Mordarka	24	38	—	150	1	—	—	—	—	t	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
413	Mszana górna	14	62	—	42	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
414	Pasierbiec	17	8	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
415	Sechna	13	36	—	30	3	—	950	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
416	Słopnice król.	54	30	—	—	2	80	1000	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
417	Sowliny	25	41	—	25	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
418	Stara wieś [4])	35	41	—	105	2	594	924	—	—	—	1	1	1	1	1	—	1	—	—	900	1	1	—	1150	—	—	800	—	—	—	—
419	Stronie	14	38	1000	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	120	653	1	1	1	—	—	1000	—	1	1	—	—
420	Szczyrzyce	20	6	—	60	2	—	1900	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
421	Tymbark	28	44	—	—	4	600	2700	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1800	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
422	Zbludza [5])	16	29	—	39	2	53	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
423	Żmiąca	30	6	1000	80	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	1	—	—	—	—	700	—	—	—	—	—
	32. Lisko.																															
424	Bezmichowa d.	20	10	1400	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	54	1	—	1	—	—	400	—	—	—	—	—
425	Bóbrka	19	43	—	45	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
426	Hoczew	28	15	—	—	5	40	—	100	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
427	Myszkowce	28	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
428	Nowosiółki	10	30	—	30	2	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
429	Polana	25	22	—	106	3	—	1623	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	700	1	—	1	—	—	—	—	—	—	10	—
430	Uherce	26	49	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
431	Wołkowyja	17	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	33. Lwów.																															
432	Basiówka	24	27	—	240	1	—	—	—	100	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	603	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
433	Biłka królew.	16	66	—	—	1	31	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	70	380	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
434	Biłka szlach.	33	42	—	53	1	41	108	156	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1	20	235	—	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—
435	Brzuchowice	26	9	—	160	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
436	Chrusno nowe	16	26	—	35	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
437	Dawidów	56	52	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
438	Dobrzany	13	44	400	60	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	420	1	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—
439	Dornfeld	27	60	4000	36	4	—	1370	210	168	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1850	—	—	—	—	—	2700	—	—	—	—	10
440	Dublany	41	17	—	61	1	86	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	306	1	—	1	—	—	—	1400	1	1	—	50
441	Falkenstein	26	42	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
442	Glinna	20	22	100	50	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	130	301	—	—	1	—	—	100	—	1	—	—	—
443	Hołosko wiel.	38	104	2000	156	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	160	362	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
444	Hodowica	33	26	—	—	1	—	—	—	56	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
445	Jastrzębków	20	74	400	50	4	144	800	60	111	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	124	—	1	—	—	—	500	—	—	—	—	—
446	Kamienopol	54	128	—	200	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	25	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
447	Kleparów	45	15	—	26	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	120	400	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
448	Konopnica	11	36	—	—	3	—	—	—	227	—	—	1	—	1	—	—	—	1	20	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
449	Kościejów	70	57	—	—	1	26	126	—	100	—	—	—	—	1	—	—	—	1	22	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
450	Kozielniki	51	114	—	47	1	250	—	47	374	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
451	Krotoszyn	48	12	—	—	1	—	700	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	24	284	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
452	Krzywczyce	78	139	—	52	1	60	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
453	Kulparków	42	56	—	230	2	682	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
454	Leśniowice	13	19	—	—	1	—	—	196	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	270	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
455	Łany	25	14	—	90	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
456	Malechów	73	132	—	272	3	20	—	—	50	—	—	1	1	1	—	—	—	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
457	Maliczkowice	34	60	—	53	3	—	—	—	13	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	412	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
458	Nawarya	24	24	—	53	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
459	Pasieki miejsk.	41	12	—	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
460	Podsadki	35	8	—	18	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
461	Pustomyty	36	37	800	105	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	900	—	—	—	—	—
462	Rzęsna polska	30	26	—	—	4	—	—	64	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
463	Serdyca	12	14	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
464	Sichów	41	37	—	53	1	—	—	—	72	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
465	Siemianówka	86	33	960	—	4	270	233	387	48	—	1	1	1	1	1	—	1	—	—	617	—	—	—	2520	—	300	—	1	2	—	—
466	Sygniówka	21	33	—	106	1	96	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
467	Szczerzec	32	6	—	97	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
468	Zamarstynów	35	16	—	—	4	150	—	76	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
469	Zimnawoda	32	24	—	360	4	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
470	Zimnawódka	46	40	—	50	4	304	—	—	105	—	—	—	—	1	1	—	—	1	30	140	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—

[1]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [2]) Zakupiono 2 wagony ziemniaków, 1 wagon otrąb. [3]) Zakupiono 3 wagonyy otrąb. [4]) Zakupiono 1 wagon jęczmienia, 1 wagon ziemniaków. [5]) Zakupiono 1 wagon otrąb.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawozenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	Drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: Trafika tyton.	Sprzedaż wina	Napoi słodz.	Zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. str. pożar.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
471	Zubrza	42	56	—	178	4	173	353	471	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
472	Zuchorzyce	16	9	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
473	Żydatycze	60	92	—	115	5	—	—	126	100	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	160	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
	34. **Łańcut**																															
474	Albigowa	34	33	—	—	3	100	900	300	57	—	1	1	—	1	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
475	Białobrzegi	22	36	—	50	4	100	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
476	Brzoza król.	96	37	—	36	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	192	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
477	Brzoza stadn.	54	51	1000	—	3	168	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1282	1	1	1	—	—	1000	—	—	—	—	—
478	Budy łańc.	23	14	—	50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	215	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
479	Czarna	63	30	1600	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	20
480	Dębina	43	20	—	34	4	50	60	10	410	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
481	Gać [1]	12	10	—	—	2	—	—	88	—	w.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
482	Głogowiec	25	10	—	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	208	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
483	Gorliczyna	30	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
484	Gorzyce	49	10	1400	—	1	—	415	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	100	200	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
485	Gniewczyna ł.	85	11	2000	155	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	180	—	1	1	—	—	—	2000	—	—	—	—	40
486	Grodzisko dol.	138	26	4350	—	2	50	1979	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1460	1	1	1	—	—	3800	1800	—	1	—	—
487	Handzlówka	66	30	—	85	3	70	—	500	—	t.	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	—	—	—	—	—	—
488	Jagieła	64	9	500	120	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	160	64	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
489	Jelna	17	10	—	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
490	Krzemienica	41	46	2692	80	1	303	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2910	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
491	Markowa	32	11	—	50	3	200	2700	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
492	Mikulice [2]	89	9	—	—	6	250	120	206	—	s.	—	—	1	1	—	—	—	2	140	190	2	1	—	100	—	—	—	—	1	—	—
493	Mirocin	54	10	500	30	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—
494	Podzwierzyniec	12	14	—	47	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
495	Przedmieście	32	14	—	63	3	36	14	—	40	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
496	Przychojec	19	11	—	40	1	40	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
497	Rakszawa I.	55	60	2650	50	3	80	72	90	13	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	521	—	1	1	—	1	2600	1000	—	—	—	30
498	Rakszawa II.	92	18	—	54	4	140	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	610	—	1	1	—	—	—	2000	—	—	50	—
499	Rogóżno [3]	72	34	—	50	1	100	145	624	34	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
500	Rozbórz	62	12	940	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	350	190	1	—	—	—	—	900	700	—	—	—	—
501	Ruda	23	36	400	40	3	5	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	305	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
502	Sietesz	26	35	—	50	4	500	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	30	1072	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
503	Sonina	20	12	—	75	4	—	—	750	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	200	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
504	Stare miasto	28	10	—	200	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
505	Strażów	47	16	—	50	12	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	864	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
506	Studzian	12	20	—	40	1	210	—	—	—	s.	—	—	1	1	—	—	—	1	5	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
507	Swiętoniów	70	12	—	40	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	60	240	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
508	Tryńcza [4]	35	15	900	32	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	230	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
509	Wola dalsza	42	31	—	45	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	305	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
510	Wola mała	24	16	—	40	2	—	—	180	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
511	Wólka niedźw.	46	12	300	—	1	—	600	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
512	Wysoka [5]	17	12	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
513	Żołynia	37	38	—	—	2	608	660	138	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
514	Żuklin	45	80	800	20	4	80	—	300	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	60	40	1	1	1	800	1	800	800	—	—	—	—
	35. **Mielec.**																															
515	Czajkowa	42	80	—	40	1	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
516	Czermin	33	12	3000	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	200	345	—	1	—	—	—	3000	—	—	1	—	—
517	Dobrynin	20	8	1000	40	3	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	110	—	—	1	—	—	—	1000	—	—	—	—	—
518	Dulcza wielka	54	30	680	30	2	280	1800	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	725	1	1	—	—	1	380	400	—	—	—	—
519	Grochowce	60	12	200	—	1	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—
520	Kębłów	12	20	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
521	Krzemienica	28	10	—	55	3	—	300	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
522	Książnice	24	9	—	—	2	—	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
523	Malinie	44	29	—	36	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	300	—	—	—	—
524	Mielec	40	12	—	50	4	—	—	—	45	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—
525	Podlesie Żar.	33	11	—	42	1	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	738	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
526	Partyń	19	16	—	50	1	160	120	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	529	1	1	1	—	—	—	500	—	—	—	—
527	Przykop	40	20	1000	—	1	600	—	106	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	170	—	1	—	—	1	1000	200	—	1	—	—
528	Rzędzianowice	35	44	—	—	1	304	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
529	Rzochów	40	25	180	—	1	528	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1101	—	1	1	—	1	—	3200	—	—	—	—
530	Rożniaty	63	36	—	20	5	190	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
531	Trzciana	30	18	—	30	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
532	Wojków	36	10	—	44	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
533	Zdziarzec	33	29	—	200	5	230	1800	—	100	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	344	1	1	—	—	—	—	600	1	1	—	—
	36. **Mościska.**																															
534	Balice	79	12	2500	103	2	24	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	40	145	—	1	—	—	—	1000	800	—	1	—	—
535	Lipniki	73	43	—	56	2	—	—	—	—	w, s	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—
536	Myślatycze	23	14	1400	—	2	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	145	—	—	1	—	—	—	1400	—	—	—	45	—
537	Pnikut	84	37	600	373	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	140	—	1	1	1	1000	—	600	100	1	1	—	—
538	Podliski	125	10	624	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	104	—	—	—	1	—	—	600	—	—	—	—	—
539	Radochońce [6]	162	62	1600	605	5	220	990	—	—	w	1	—	1	1	—	1	1	—	—	60	—	1	—	816	—	1500	1000	—	1	—	—
540	Tamanowice	23	12	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	270	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
541	Trzcieniec	64	17	1060	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	100	—	—	—	1	—	—	1000	—	—	—	—	—
542	Sądowa Wisznia	28	11	—	100	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	70	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
543	Strzelczyska	17	55	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	120	106	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
544	Twierdza	40	43	—	210	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
545	Zakościele	36	34	—	52	1	84	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
	37. **Myślenice.**																															
546	Biała	42	11	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	70	800	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
547	Bieńkówka	75	34	1130	—	3	1264	1973	—	40	t	1	1	—	1	—	—	1	—	—	1557	—	1	—	—	—	1200	400	—	—	—	—
548	Biertowice	29	9	920	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	118	1	1	1	—	—	800	900	—	—	—	—
549	Budzów	47	5	800	—	4	601	4451	238	65	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1230	1	1	—	—	—	800	1600	—	—	—	—
550	Bystra	24	12	—	140	2	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	290	1	1	—	—	—	—	800	—	—	150	—
551	Głogoczów	91	13	500	23	2	80	950	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	545	—	1	1	1	—	—	500	—	—	—	1137	—

[1]) Zakupiono 1 wagon węgli. [2]) Zakupiono 1 wagon makuchów, 1 wagon otrąb, 2 wagony węgli, sprowadzono 5000 sztuk dachówek. [3]) Zakupiono 3 wag. węgli, 1 wagon otrąb. [4]) Zakupiono 2 wagony węgli. [5]) Zakupiono 2 wagony otrąb. [6]) Zakupiono 1 wagon otrąb.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy:		Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903				K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło					Drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.		Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się					Ubezpieczen. od ognia		Przy K. r. zawiązano		Złożono na cele ogólnego dobra	
					dzieł:	czasopism:	Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.		odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami		w własnym zarz.	wydzierżaw.			Trafika tyton.	Sprzedaż wina	Napoi słodz.	Zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Domu	Towarów	och. straż poż.	ma sikawek	kościelne i cerkiewne	inne
							za kwotę w koron.																				na kwotę w K				koron	
552	Górna wieś [1]	45	58	2200	—	5	1050	1494	—	—	4*	—	1	1	1	—	—	1	—	—	500	1	1	1	—	—	1200	—	—	1	—	—
553	Grzechynia	290	14	—	—	1	575	5240	—	—	t.	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
554	Jachówka	102	9	1000	—	1	936	2789	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	340	550	1	1	—	—	—	1000	600	—	—	—	—
555	Jasienica	33	18	—	143	1	344	1227	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	20	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	5
556	Jawornik	12	7	140	40	3	60	6	—	—	t.	—	—	—	—	—	½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
557	Krzyszkowice	64	14	2000	200	2	1182	671	—	70	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1148	1	1	—	—	—	1400	—	—	1	—	1200
558	Krzywaczka [2]	25	9	—	—	1	500	1500	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1	80	—	1	1	—	500	—	—	—	—	—	800	—
559	Łętownia	20	54	—	50	3	500	980	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	40	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
560	Myślenice	0	10	—	30	1	1200	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1200	—	1	1	—	—	—	5400	—	3	—	—
561	Pcim	53	13	4000	—	3	457	4277	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	180	—	1	—	—	—	2000	1200	—	—	—	—
562	Raba wyżnia	40	11	—	—	2	200	950	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	112	1040	1	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—
563	Rudnik	10	11	—	—	1	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
564	Sidzina [3]	16	57	—	—	3	—	1500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	215	100	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	20
565	Spytkowice [4]	64	8	600	—	1	356	656	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	201	64	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
566	Trzebunia	210	14	800	—	1	—	3000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	240	8	1	1	1	—	—	600	—	—	—	1400	—
567	Wola radz. [5]	201	19	3600	—	5	1150	774	80	—	w.	—	1	1	1	—	—	2	—	—	9277	2	1	1	—	—	1200	1400	1	2	100	—
568	Zawoja	809	23	—	379	4	128	1510	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	20	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
569	Żarnówka [6]	147	9	—	—	1	—	1350	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	38 Nadwórna.																															
570	Strupków	17	7	—	45	2	20	513	—	30	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
571	St. Józef	34	10	—	20	3	60	641	1200	100	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1626	1	1	—	1200	—	—	2000	—	—	—	—
572	Wołosów	25	43	—	—	1	10	563	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	39. Nisko.																															
573	Bieliny	41	9	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	110	1104	—	1	1	—	—	—	1600	—	1	—	—
574	Bojanów	10	6	—	30	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1000	—	1	—	—	—	—	800	—	—	—	—
575	Cholewiana g.	20	11	—	26	1	12	—	—	—	p.	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
576	Dąbrowica	54	21	—	65	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
577	Groble	39	49	—	53	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	810	—	1	—	60	—	—	—	—	—	—	—
578	Jeżowe	75	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	139	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
579	Kamień	81	18	—	10	7	—	1508	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
580	Łętownia	51	13	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	300	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	29	—
581	Racławice	40	56	—	80	6	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	120	258	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
582	Wolina	18	11	—	36	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
583	Zarzecze	37	9	1000	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	84	218	—	—	—	—	—	—	1200	1	1	—	—
	40. Nowy Sącz																															
584	Biegonice	15	31	—	32	4	180	240	200	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	110	416	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
585	Chomranice	76	17	1600	420	2	—	1400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	160	220	1	1	1	—	—	1600	—	—	—	—	—
586	Czarny Potok	12	33	1000	35	4	290	650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	152	1	1	1	—	1	900	1000	—	—	—	6
587	Gołkowice pol.	23	14	1200	40	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	1	—	—	—	800	—	—	—	—	—
588	Janczowa	13	36	1400	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	1400	—	—	—	—	—
589	Jelna	13	47	—	110	2	152	473	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	400	420	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
590	Krasne potock.	10	10	—	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
591	Krynica	28	6	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1353	—	1	—	—	—	—	10000	—	—	—	50
592	Kurów	32	42	—	16	4	86	—	48	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
593	Łyczana	24	7	1000	97	2	210	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	—	—	200	1	—	1	—	—	1000	300	—	—	18	—
594	Marcinkowice	35	9	—	30	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	30	400	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
595	Michalczowa	10	14	—	21	4	260	651	—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
596	Mochnaczka n.	12	9	—	26	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	100	—
597	Mostki	18	13	1400	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1400	—	—	—	—	—
598	Moszczenica n.	20	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
599	Nawojowa	58	13	—	—	4	630	1619	102	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	150	800	—	1	—	—	—	—	—	—	—	160	—
600	Obidza	13	36	—	—	4	—	—	206	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
601	Piwniczna	25	22	—	80	2	286	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	910	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
602	Podegrodzie	35	62	280	250	5	350	800	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	480	1100	1	1	1	—	—	400	—	1	1	50	—
603	Podole	10	8	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	800	—	1	1	—	—	600	—	—	—	—	—
604	Roztoka Brzez.	20	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
605	Sienna	24	30	—	40	2	100	—	37	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
606	Świniarsko	29	12	—	216	1	225	1800	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
607	Tęgoborza	66	22	—	150	5	100	400	160	60	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
608	Tylicz	12	6	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
609	Wielogłowy	20	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
610	Wola kosnowa	40	22	—	50	2	317	1642	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	117	—	—	1	—	—	—	1000	—	—	—	—
611	Zabełcze	20	15	—	100	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
612	Zabrzeż	20	101	—	50	1	284	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1630	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	41. Nowy Targ.																															
613	Biały Dunajec	17	8	—	20	2	30	950	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	320	712	1	1	—	—	—	—	—	—	—	40	—
614	Białka	30	96	—	—	4	286	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	1450	1	—	—	—	—	—	1000	—	1	—	—
615	Bukowina [7]	15	7	—	—	4	416	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	1189	1	1	—	—	—	—	1000	—	—	—	—
616	Ciche	17	9	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
617	Czarny Dunajec	15	11	—	80	4	1387	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1998	—	1	1	—	—	—	3050	—	2	—	—
618	Długopole	20	14	—	—	2	350	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	50	418	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
619	Dział [8]	38	7	—	35	2	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	861	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
620	Groń	12	49	—	15	1	50	1800	315	50	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—
621	Klikuszowa [9]	12	11	1000	15	2	—	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	20	—	1	—	—	—	1000	1000	1	1	10	100
622	Krościenko	85	35	—	500	4	245	3560	—	80	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	120	—	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—
623	Ludźmierz	18	12	600	77	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	240	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
624	Maniowy [10]	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
625	Ochotnica	33	30	650	45	4	393	750	83	65	—	—	—	1	—	1	—	—	1	120	190	1	1	—	—	—	600	—	—	3	—	—
626	Odrowąż [11]	59	7	—	—	4	320	2019	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	658	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
627	Pieniążkowice	20	30	—	20	1	229	461	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
628	Poronin	30	12	—	250	4	—	2400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3000	1	1	800	—
629	Skrzypne [12]	15	10	—	36	3	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
630	Stare bystre	11	16	—	45	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	275	—	—	—	—	1	—	300	—	—	—	—
631	Szaflary	47	48	4000	81	4	580	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	438	1	1	—	—	—	—	—	—	—	40	—
632	Szczawnica	65	23	10000	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	720	1840	1	1	—	—	—	6000	—	—	1	—	100
633	Tylmanowa	32	10	—	—	2	—	900	—	150	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—

*) Sieczkarnia, 2 młynki, młocarnia.

[1]) Sprowadzono wagon kukurudzy. Mleczarnia przerobiła 99350 l. mleka. [2]) Zakupiono wagon makuchów. [3]) Zakupiono wagon otrąb i wagon jęczmienia. [4]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [5]) Zakupiono 1 wagon ziemniaków, 1 wagon otrąb, 15 wagonów węgla, kukurudzy za 200 kor. [6]) Zakupiono 1 wagon kukurudzy. [7]) Sprowadzono 129 kg. skór. [8]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [9]) Zakupiono 1 wagon ziemniaków. [10]) Kółko w reorganizacyi. [11]) Zakupiono 2 wagony otrąb. [12]) Zakupiono 1 wagon otrąb.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	Czytel. Kółka roln. liczy: czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: trafika tytoń.	sprzedaż wina	napoi słodz.	zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. str. pożar.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
	42. Pilzno																															
634	Dembowa	14	64	2000	49	1	—	720	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	600	—	—	1	—	1	2000	1000	—	—	—	—
635	Głobikówka	30	7	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
636	Głowaczowa	10	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
637	Grudna dolna	20	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	10	—
638	Januszkowice	18	3	—	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
639	Jodłowa	63	11	—	43	2	50	1800	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	50	672	1	—	—	—	—	—	2500	—	—	—	—
640	Klecie	22	14	—	47	1	15	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
641	Lubcza	86	17	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
642	Łęki górne	116	25	5000	160	2	600	1200	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	300	—	1	1	—	800	—	5000	—	—	—	—	—
643	Przeczyca	12	11	—	50	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
644	Wiewiórka	16	61	800	107	2	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1	200	1400	1	1	—	—	—	900	—	—	—	—	—
645	Wola lubecka	12	15	600	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	700	—	—	—	—	—
	43. Podhajce.																															
646	Beckersdorf	12	6	100	42	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
647	Bieniawa	28	46	—	160	2	20	—	—	2000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
648	Dobrowody	30	20	200	100	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—
649	Hnileze	45	55	—	60	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
650	Małowody	30	31	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
651	Rosochowaciec	68	14	—	63	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
652	Toustobaby	39	12	700	44	1	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	285	—	—	—	—	—	700	—	—	—	—	—
653	Wierzbów	20	66	—	52	1	186	—	146	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
654	Wolica	12	15	—	42	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	44. Przemyśl.																															
655	Babice	30	60	—	158	3	—	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
656	Bachórzec	43	19	—	146	4	20	—	96	50	—	—	—	1	1	1	—	—	1	40	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
657	Drohobyczka	40	18	600	—	3	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	—	1	—	—	—	—	600	—	—	—	—	—
658	Dubiecko	57	157	—	350	1	150	—	—	61	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
659	Grochowce	48	80	—	400	6	103	—	75	32	—	—	1	1	1	1	—	1	—	—	600	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
660	Krzywcza	20	62	—	—	2	64	—	86	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
661	Medyka	20	17	—	55	1	1120	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
662	Prałkowce[1])	45	34	3000	178	3	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	400	—	1	1	—	—	1	3000	—	1	1	—	—
663	Sielnica	10	36	774	70	1	—	242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	918	1	1	—	230	—	1000	—	—	—	—	—
664	Wyszatyce	34	34	1000	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	120	1	1	—	—	—	600	—	—	—	—	—
	45. Przemyślany.																															
665	Alfredówka	44	54	—	45	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	100	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	20	—
666	Dobrzanica	21	12	—	32	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	254	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
667	Dunajów	75	59	1600	230	6	5460	258	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1600	—	1	1	—	—
668	Kimirz	110	47	1430	50	2	200	1134	219	60	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	618	—	—	—	—	—	1200	—	—	—	—	—
669	Krosienko	19	40	—	20	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	120	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
670	Kurowice	108	47	1200	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	112	—	—	—	—	1	600	600	—	—	—	—
671	Łonie	14	17	—	58	4	32	748	—	27	t	1	—	1	1	—	—	1	—	—	260	—	—	—	—	—	—	200	—	—	40	—
672	Nowosiółka	10	32	—	30	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
673	Poluchów w.	50	12	3000	30	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	82	1	—	—	—	—	2000	1000	—	1	—	—
674	Pohorylce	25	60	—	30	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	42	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
675	Stanimirz	45	74	—	27	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	162	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
676	Świrz	42	20	—	260	4	32	84	40	36	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
677	Turkocin	60	95	—	45	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	170	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
678	Unterwalden	57	8	—	65	1	36	800	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	116	1	—	—	—	—	—	300	—	—	100	—
	46. Rawa Ruska																															
679	Bełzec	37	4	400	—	1	87	—	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	120	258	—	—	—	—	—	400	—	—	1	—	—
680	Szczerzec	20	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	47. Rohatyn.																															
681	Bouszów	24	34	—	60	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
682	Bybło	94	32	—	140	4	14	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	180	1	—	1	—	—	—	—	—	—	26	—
683	Bukaczowce	15	16	—	75	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1630	—	1	—	—	—	—	—	2	2	—	—
684	Firlejów	24	54	—	96	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
685	Herbutów	31	3	120	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	72	—	—	1	—	—	—	200	—	—	—	—
686	Horodyszcze	42	4	—	70	2	—	403	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
687	Hrechorów	37	64	—	50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
688	Ludwikówka	71	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—
689	Łukowiec	63	42	3640	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	360	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
690	Martynów now.	46	34	—	115	1	1696	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	200	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
691	Podkamień	12	14	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
692	Ruzdwiany	17	18	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
693	Słoboda kąkol.	94	107	2500	—	1	—	—	236	14	—	—	—	—	—	—	—	—	1	250	320	1	—	1	—	—	2600	—	—	—	—	—
694	Zieleniów	25	48	—	30	1	26	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	48. Ropczyce.																															
695	Borek wielki[2])	42	45	—	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
696	Brzeziny	46	12	—	280	5	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
697	Brzezówka	30	58	2000	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
698	Bystrzyca doln.	8	1	—	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
699	Chechły [3])	12	15	1200	50	3	—	800	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	1316	—	1	1	—	—	2400	—	—	—	—	—
700	Glinik	29	37	—	55	2	275	700	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	100	—	1	1	—	183	—	—	—	—	—	—	—
701	Gnojnica	15	54	—	24	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
702	Góra ropczycka	32	62	—	104	2	—	—	—	—	w.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	125	—	1	1	—	—	—	200	—	—	—	—
703	Grabiny	20	6	—	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	100	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
704	Gumniska	36	36	—	60	3	139	916	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2000	1	1	—	—	—	—	400	—	—	—	—
705	Kamionka	24	31	—	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
706	Klęczany	36	4	—	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	210	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
707	Lubzina	18	27	—	20	3	120	60	—	—	t	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
708	Mała	38	47	—	216	3	196	697	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
709	Nagoszyn [4])	28	53	—	300	4	80	940	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
710	Nawsie	10	4	300	30	1	—	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	50	1	—	—	—	—	300	100	—	—	—	—
711	Niedźwiada [5])	27	26	—	40	4	165	1126	—	60	t	—	—	1	1	1	—	1	—	—	160	—	1	—	3300	—	—	300	—	—	—	—

[1]) Dostawa szutru. [2]) Zakupiono 3 wagony węgli, 1 wagon otrąb. [3]) Zakupiono 4 wagony węgli, ½ wagona dachówek. [4]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [5]) Zakupiono ½ wagona dachówek.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: trafika tyton.	sprzedaż wina	napoi słodz.	zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. straż poż.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
712	Ocieka	28	48	—	42	3	50	881	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	431	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
713	Olchowa	12	9	—	40	1	163	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	40	160	1	1	—	—	—	—	800	—	—	—	—
714	Ostrów	15	7	—	37	1	30	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
715	Paszczyna	36	19	—	23	2	80	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	30	40	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—
716	Sędziszów	20	55	—	60	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2701	—	1	1	—	—	—	1000	1	1	—	5
717	Skrzyszów	15	24	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	116	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
718	Wielopole skrz.	20	7	—	340	3	1000	—	—	—	m.	—	—	1	1	—	—	—	1	40	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
719	Wolica piask.	30	58	—	180	4	—	—	—	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
720	Zawada	18	20	—	230	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	49. **Rudki.**																															
721	Andryanów	30	44	400	60	2	—	—	48	26	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	86	—	—	1	—	—	—	400	—	—	—	—
722	Bieńkowa Wisz.	44	58	1400	50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1258	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
723	Chłopy	34	54	—	193	5	3000	—	400	300	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1800	1	1	1	—	—	—	3500	1	1	—	—
724	Czernichów	23	4	—	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	246	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
725	Dołobów	16	4	—	48	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
·26	Koniuszki siem.	63	62	—	65	2	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	210	—	1	1	—	—	—	900	1	1	—	—
727	Kupnowice n.	15	42	—	100	1	24	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	50	1	—	1	—	—	—	400	—	—	20	—
728	Laszki zawiąz.	93	87	1800	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	88	—	—	—	—	—	1400	1000	—	—	400	—
729	Michalewice	25	15	100	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	153	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
730	Milczyce	12	3	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
731	Pohorce	22	26	600	260	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200		1	1	1	—	—	600	—	—	—	—	—
732	Rumno	101	27	700	—	1	20	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	347	—	1	—	—	—	700	1200	—	—	—	—
733	Tuligłowy	67	18	—	—	1	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
734	Zagórze	12	13	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	110	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	50. **Rzeszów.**																															
735	Błażowa	45	14	—	40	1	415	140	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	850	—	1	1	730	—	—	600	1	1	—	—
736	Boguchwała[1])	32	18	—	50	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	380	—	—	—	—	—	—	1000	1	1	—	—
737	Borek stary	14	4	—	—	2	—	486	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	255	—	1	—	685	—	—	—	—	—	—	—
738	Chmielnik	57	43	—	395	2	20	1012	120	—	3*	—	1	—	1	—	—	1	—	—	500	1	1	—	—	1	—	3000	1	1	400	—
739	Czudec	12	8	—	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2000	—	1	1	—	—	—	200	—	—	—	—
740	Dobrzechów[2])	57	70	—	152	7	426	575	330	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	2872	1	1	1	—	1	—	2800	1	2	30	50
741	Dylągówka	18	3	—	150	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
742	Futoma	30	4	—	—	1	—	2800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
743	Grodzisko	66	8	—	—	1	120	—	—	—	ż.	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
744	Gwoźnica górn.	38	10	1200	—	1	—	1200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	400	2000	—	1	1	—	—	1000	1600	—	—	—	—
745	Kąkolówka	22	60	1200	35	2	—	700	264	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	66	1	1	1	1000	1	1000	800	—	—	—	—
746	Kraczkowa	51	22	150	—	3	-	—	260	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	424	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—
747	Krasne	27	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
748	Lubenia	22	100	250	30	2	50	100	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	600	1	1	—	150	—	200	200	—	—	—	—
749	Luteza	23	20	2000	40	3	110	—	—	—	—	1	—	1	1	—	5	—	1	300	2000	1	1	1	—	1	1000	1000	1	2	5	5
750	Łąka	29	10	—	50	3	30	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	412	1	1	1	—	—	—	—	—	—	60	150
751	Malawa	10	20	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
752	Mrowla	28	20	1000	220	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6900	1	1	—	—	—	600	600	1	2	—	15
753	Niechobrz	22	31	—	135	2	—	—	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
754	Nowa wieś	35	20	—	20	2	16	472	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
755	Piekarówka	15	10	—	40	3	100	1200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	-	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
756	Przewrotne	26	40	—	200	4	100	2000	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1000	1	1	—	—	—	—	1000	1	1	50	46
757	Rudna mała	32	20	520	95	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	200	1	1	1	—	—	500	500	—	—	—	—
758	Straszydło	30	12	200	30	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
759	Strzyżów	119	5	—	124	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1400	—	1	1	—	—	—	800	—	—	200	610
760	Świlcza [3])	63	64	6980	300	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2045	—	1	1	—	—	5000	1000	—	—	—	—
761	Trzciana [4])	97	14	2200	201	2	200	—	30	65	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	4718	1	1	1	—	—	3000	1016	1	1	200	—
762	Woliczka	26	25	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	394	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
763	Wola kąkolow.	24	16	80	90	2	—	—	100	12	—	—	—	—	1	—	—	—	1	100	500	1	1	1	—	—	—	—	—	—	20	—
764	Zaborów	18	42	—	40	2	—	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1300	1	1	—	—	1	—	1200	—	—	—	—
765	Zaczernie [5])	42	48	—	49	2	270	—	235	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
	51. **Sambor.**																															
766	Biskowice	83	24	4500	350	2	270	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	837	1	1	—	—	—	4000	—	1	1	—	—
767	Brzegi	15	48	—	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	270	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
768	Bukowa	62	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	130	1	—	—	—	—	—	500	—	—	—	—
769	Burczyce nowe	13	5	—	35	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	280	—	—	1	—	—	—	400	—	—	—	—
770	Czukiew	42	46	400	212	4	201	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	500	—	—	—	—
771	Czyszki	30	46	—	36	4	78	—	86	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	164	1	1	—	—	—	—	600	—	—	—	—
772	Kalinów [6])	63	53	10475	60	2	483	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4308	1	1	1	—	—	1200	3500	1	2	—	268
773	Kernalowice	68	56	—	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	837	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
774	Lutowiska	60	21	—	30	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	234	—	1	—	—	1	—	400	—	—	—	—
775	Nadyby	99	22	—	153	3	200	300	—	40	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	426	—	—	—	—	—	—	1000	—	—	50	—
776	Radłowice	16	7	—	140	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	109	—	—	—	—	—	—	300	—	—	300	—
777	Sambor-Pow.	64	66	1600	210	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1155	1	1	—	—	—	1600	—	—	—	—	—
778	Sambor Srednia	30	49	1400	80	2	52	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	672	1	1	—	—	—	1200	—	—	—	—	—
779	Sambor Dolnia	120	55	1200	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	1260	1	1	—	—	—	1200	—	—	—	—	—
780	Sąsiadowice	26	23	600	80	3	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—
781	Siekierzyce	32	34	800	30	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468	—	1	1	—	—	800	—	—	—	—	—
782	Strzałkowice	57	11	800	—	2	22	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	260	1	1	—	—	—	700	—	—	—	30	—
783	Stupnica	34	8	3000	126	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	500	290	1	—	1	—	—	3000	700	—	—	—	—
784	Uherce zapłat.	23	6	—	72	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	270	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7×5	Wojutycze	86	18	—	180	4	69	—	45	40	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	526	—	1	—	—	—	—	1600	—	—	100	24
786	Wola błaż. gór.	10	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	52. **Sanok.**																															
787	Bażanówka [7])	132	61	2370	250	4	169	—	—	—	—	1	—	—	1	—	50	1	—	—	218	1	—	1	1162	—	2000	400	—	—	—	—
788	Besko	72	20	105	200	6	600	200	—	—	w.	1	—	1	1	—	—	—	1	432	700	1	1	—	300	—	—	—	1	2	—	20
789	Bukowsko	13	1	—	200	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
790	Bzianka	56	12	600	103	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	487	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
791	Bykowce	30	25	—	51	2	39	200	—	—	s	—	—	—	—	—	—	1	—	—	360	—	—	1	38	1	—	—	—	—	—	—
792	Dąbrówka rus.	56	21	1200	240	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	300	728	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—

*) Tryer, brona łąkowa, młynek.

[1]) Zakupiono $1^1/_2$ wagona węgli, 1 wagon otrąb i 209 kg. makuchów. [2]) Zakupiono 1 wagon otrąb, 1 wagon węgli. [3]) Zakupiono 1 wagon otrąb [4]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [5]) Zakupiono 1 wagon otrąb, wagon węgli, 6 wagonów dachówek. [6]) Zakupiono 2 maszyny do wyrobu dachówek cementowych. [7]) Zakupiono 1 wagon kukurudzy.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	Drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: Trafika tyton.	Sprzedaż wina	Napoi słodz.	Zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. str. pożar.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
793	Długie	122	66	600	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2174	1	—	—	2849	1	600	1800	1	2	340	—
794	Dudyńce	40	6	250	21	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
795	Falejówka	64	46	1200	50	1	—	4000	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	200	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
796	Głębokie	55	12	—	40	2	—	1400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	200	1	—	—	—	—	—	1000	1	—	—	—
797	Jaśliska	34	30	1200	75	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200	317	—	—	—	—	—	1200	—	1	1	—	—
798	Jędruszkowce	20	16	400	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
799	Klimkówka [1])	109	4	—	250	1	549	626	126	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1920	1	—	—	—	1	—	2800	1	1	—	—
800	Królik polski	18	57	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
801	Milcza	48	12	600	37	4	193	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	100	118	—	—	—	—	—	600	—	1	1	—	—
802	Niebieszczany	30	6	—	74	6	—	700	—	—	t	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
803	Nowosielce	32	20	600	40	3	—	—	61	—	w.	1	—	1	1	—	—	—	1	50	316	1	1	—	—	—	600	—	—	1	—	—
804	Nowotaniec	40	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	150	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
805	Pakoszówka	88	65	1600	50	4	—	187	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	250	1	—	1	—	—	1400	500	—	1	—	—
806	Pisarowce	84	77	3400	60	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	600	336	1	—	1	—	1	3400	600	—	1	—	—
807	Płonna [2])	80	28	2400	60	2	—	—	—	—	t, b.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1316	—	1	1	1260	—	1600	800	—	—	—	20
808	Posada dolna	104	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	954	1	—	—	—	—	—	1600	—	—	—	—
809	Posada górna	60	6	—	—	1	240	400	244	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	400	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
810	Posada jaćmier.	122	111	2400	270	3	86	—	174	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	382	2050	1	1	1	—	—	1500	1500	1	1	—	—
811	Posada olchow.	185	7	—	50	1	164	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2518	1	1	—	—	—	—	—	1	3	—	—
812	Posada sanocka	65	30	—	200	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	900	—	1	1	—	1	—	1500	—	—	10	—
813	Posada zarszyn.	94	13	400	20	1	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	180	560	1	—	1	—	—	400	—	—	—	—	25
814	Raczkowa	35	15	600	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
815	Rymanów	131	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2632	—	1	—	—	—	—	6500	—	—	—	—
816	Sanok	65	14	—	43	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6940	—	1	1	—	—	—	21500	—	—	50	—
817	Strachocin	93	63	—	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	333	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
818	Tyrawa solna	50	20	—	800	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	282	1	—	—	—	—	—	600	1	1	—	—
819	Zagórz	72	22	8000	360	8	285	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1894	1	1	1	1600	—	7300	5200	—	—	—	—
820	Zarszyn	82	53	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	240	455	—	1	1	—	—	—	—	1	2	6	—
	53. Skałat.																															
821	Dorofiówka	64	17	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	500	—	2	—	—
822	Chmieliska	23	11	—	50	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	350	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—
823	Hałuszczyńce	39	24	2000	400	5	150	—	260	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	77	—	—	—	—	—	2000	900	—	1	—	—
824	Kaczanówka	28	14	—	180	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
825	Kołodziejówka	46	103	—	52	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
826	Orzechowice	26	21	—	130	6	8	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
827	Ostapie	21	40	—	42	7	45	164	170	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	2	2	—	—	—	800	—	2	—	—
828	Panasówka	80	51	—	304	3	33	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
829	Połupanówka	57	15	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	595	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
830	Rosochowaciec [3])	14	21	—	50	1	—	—	513	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
831	Skałat	37	17	—	50	4	—	—	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	367	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
832	Staromiejszcz.	20	9	—	40	6	100	—	200	600	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—
833	Stary Skałat	36	49	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	194	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
834	Tarnoruda	11	13	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
835	Turówka	50	58	—	177	3	—	—	220	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
836	Żerebki król.	20	12	—	113	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	10	—	—	1	300	—	—	—	—	—	—	—
	54. Śniatyn																															
837	Borszczów n. P.	22	26	—	60	2	4	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	85	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—
838	Dżurów	103	75	—	210	6	695	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	4428	—	—	1	—	—	—	3000	—	—	210	119
839	Załucze n. Cz.	29	56	—	50	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	55. Sokal.																															
840	Ostrów	46	61	—	137	6	—	—	200	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	240	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
841	Waręż miasto	41	55	—	40	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
842	Żniatyn	21	22	—	92	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	56. Stanisławów.																															
843	Bednarów	26	55	—	48	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
844	Błudniki	87	16	772	40	3	10	20	52	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	318	—	1	—	136	—	—	—	—	—	—	—
845	Delejów	36	22	—	432	2	—	—	500	—	s.	—	1	1	—	—	—	1	—	—	167	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
846	Halicz	30	14	—	42	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2142	—	1	1	—	—	—	1700	1	1	—	—
847	Jezupol	20	18	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	113	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—
848	Knihinin Górka	32	4	—	227	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1379	—	1	1	—	—	—	1700	—	—	—	—
849	Knihinin Kol.	42	20	2000	322	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1174	—	—	—	—	1	2000	2800	—	—	—	25
850	Meducha	119	22	2000	84	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	120	—	—	1	—	—	2000	600	—	—	—	—
851	Uhorniki	25	12	—	53	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	140	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
852	Wołczków	40	102	800	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	363	—	—	—	2000	—	400	300	—	—	—	—
	57. Stary Sambor.																															
853	Felsztyn	72	41	4417	380	3	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	2500	1650	—	—	—	—
854	Laszki mur.	37	34	—	200	5	150	—	—	100	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	918	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
855	Posada Chyr.	20	54	—	42	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
856	Starasól	36	13	—	107	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
857	Wołcza dolna	31	7	—	—	1	—	780	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	90	153	—	—	1	200	—	—	—	—	—	—	—
	58. Stryj.																															
858	Daszawa [4])	78	4	—	144	4	250	—	1658	75	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
859	Miertinki	24	18	—	42	2	10	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—	1	106	168	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
860	Sokołów	15	7	—	135	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2100	—	—	—	—
	59 Tarnobrzeg																															
861	Antoniów	18	36	1000	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200	400	1	—	1	—	—	1200	—	—	—	—	—
862	Baranów [5])	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
863	Brandwica	12	24	—	35	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	100	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
864	Chmielów	20	4	—	—	1	—	—	48	—	m.	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—
865	Ślęzaki	85	8	—	50	2	—	634	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	20	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
866	Dąbrówka Pn.	14	16	700	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	60	162	1	1	—	—	—	700	—	—	—	—	—
867	Dęba	36	59	—	25	3	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	100	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
868	Domacyny	31	21	—	150	1	158	80	238	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	8	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
869	Furmany	19	38	—	35	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
870	Grębów	74	15	400	42	2	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	—	—	—	—

[1]) Zakupiono 1 wagon węgli. [2]) Zakupiono 1 wagon jęczmienia. [3]) Zakupiono $1^1/_2$ wagona węgli. [4]) Zakupiono za 4000 koron dachówek i 8 pomp studziennych. [5]) Kółko w reorganizacyi.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	Drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: Trafika tyton.	Sprzedaż wina	Napoi słodz.	Zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. straż poż.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
871	Grębów na P.	60	54	600	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	140	—	1	—	—	—	600	200	1	2	—	—
872	Gorzyce	45	46	1200	42	3	68	674	770	—	3*	—	1	1	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1200	—	—	—	200	—
873	Jadachy	30	38	400	52	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	60	—	1	1	1	—	—	400	—	1	1	—	—
874	Jamnica	20	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
875	Kotowa Wola	55	34	100	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	154	—	1	—	—	—	200	560	—	—	—	—
876	Machów	60	23	300	90	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	30	240	1	1	—	—	—	300	—	1	—	—	—
877	Majdan zbyd.	41	45	150	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	70	520	1	1	1	—	—	100	600	—	—	—	—
878	Miechocin	61	36	80	41	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	120	—
879	Mokrzyszów	65	5	—	43	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
880	Nadbrzezie	35	23	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200	600	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
881	Rozalin	24	46	—	152	2	25	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
882	Siedleszczany	26	31	—	33	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
883	Sielec	32	48	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	220	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—
884	Skopanie	67	10	—	40	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	40	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
885	Sobów	20	32	240	—	1	—	—	200	—	mł.	—	1	1	1	—	—	—	1	50	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—
886	Sokolniki	65	10	—	—	1	75	—	42	30	s.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1500	—	—	—	—
887	Suchorzów	32	27	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	76	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
888	Wielowieś	31	15	—	36	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
889	Witkowice	36	27	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1000	1	1	—	—	—	—	400	—	—	—	—
890	Wrzawy	30	24	1600	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	650	—	—	—	—
891	Zakrzów	31	4	—	35	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
892	Zaleszany	45	3	—	—	1	120	—	500	45	s.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
893	Zbydniów	30	58	—	56	2	207	—	78	—	mł.	—	—	1	—	—	—	1	—	—	402	1	1	—	—	—	—	1800	—	—	—	—
894	Żabno	32	134	—	169	1	—	—	83	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
895	Żupawa	48	54	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	60. Tarnopol.																															
896	Bajkowce	30	12	—	153	5	—	—	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	152	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
897	Baworów	25	22	—	208	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	40
898	Czernielow M.	42	8	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	306	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—
899	Dołżanka	26	19	—	50	1	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	68	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
900	Draganówka	51	64	—	228	5	25	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	40	166	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
901	Kokutkowce	15	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
902	Łozowa	33	54	—	315	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	133	1	1	—	—	—	—	400	—	—	—	—
903	Łuka wielka	45	54	600	40	3	—	—	48	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	80	300	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
904	Petryków	16	10	—	53	2	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
905	Płotycz	36	61	600	40	7	15	—	48	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	273	—	—	—	20	1	600	400	1	1	—	—
906	Poczapińce	71	9	—	276	5	—	—	208	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	30	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
907	Romanówka	15	21	—	60	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	233	—	—	—	206	—	—	—	—	—	—	—
	61. Tarnów.																															
908	Chojnik	42	7	—	48	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
909	Janowice	40	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
910	Jastrząbka n.	27	125	1394	135	7	—	741	326	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1318	1	1	—	—	—	1200	—	—	—	—	—
911	Łęg ad Partyń	43	6	—	100	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
912	Lisiagóra	91	61	4000	46	3	39	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	527	1	1	—	—	—	—	1400	1	1	200	20
913	Łękawica	34	4	—	40	2	60	1600	880	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—
914	Mszana opacka	26	19	—	150	1	—	1242	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
915	Pawęzów	12	58	90	32	1	154	300	—	—	—	1	1	1	1	1	160	—	1	60	312	1	1	—	—	—	100	120	—	1	—	—
916	Pleśna	12	19	—	212	5	—	—	140	—	—	1	1	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
917	Poręba-radlna	40	20	—	20	2	1000	1045	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
918	Rzuchowa	37	72	—	42	1	37	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
919	Siemiechow	26	9	—	46	1	1600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
920	Szynwałd	48	53	6000	50	8	1200	1400	250	85	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	1400	1	1	—	—	—	6000	1200	1	3	350	—
921	Zalasowa	32	44	—	54	2	140	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
922	Żukowice nowe	53	46	1000	35	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	750	1	1	—	—	—	1000	600	—	—	—	—
923	„ stare	12	75	—	40	1	—	371	324	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	62. Tłumacz.																															
924	Czarnołożce	32	8	2400	220	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	2400	400	—	—	—	—
925	Jezierzany	42	22	800	38	3	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	1	—	—	160	—	1	1	—	1	800	200	1	1	—	100
926	Niżniów	51	54	—	90	2	80	36	44	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
927	Strupków [1])	18	9	—	48	2	36	900	—	30	—	1	—	1	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
928	Uhorniki	18	50	—	128	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	30	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	63. Trembowla																															
929	Boryczówka	41	84	150	—	3	150	52	123	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	62	1	1	1	—	—	—	540	—	—	—	—
930	Budzanów	54	12	—	454	5	—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	32	—
931	Chmielowce	160	6	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	150	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
932	Darachów [1])	24	15	—	300	6	12	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
933	Janów	40	4	—	150	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
934	Kobyłowłoki	54	55	200	108	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	173	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	10
935	Łoszniów	40	42	6000	480	6	32	90	316	—	s.	1	—	1	1	—	—	2	—	—	1200	1	1	1	—	—	1600	2500	1	3	—	—
936	Młyniska	27	20	—	27	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	186	1	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—
937	Podhajczyki	20	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
938	Sady trembow.	28	56	—	185	3	—	—	300	90	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	166	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
939	Strusów	25	52	—	50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
940	Tiutków	28	[illegible]	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
941	Wierzbowiec	12	10	—	120	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	—
	64. Turka.																															
942	Tarnawa niżna	10	22	—	60	3	60	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
943	Turka k. Chyr.	10	13	—	43	1	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	65. Wadowice.																															
944	Bachowice	48	22	—	236	2	1803	64	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	50	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
945	Barwałd górny	14	37	—	86	1	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
946	„ średni	77	19	4000	40	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	500	—	1	1	—	—	—	3000	1500	—	—	—	—
947	Brzezinka	65	19	—	158	1	304	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
948	Choeznia [3])	66	40	—	43	2	—	1335	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—

*) Siewnik, plewnik konny, walec.
[1]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [2]) Zakupiono $1\frac{1}{2}$ wagona węgla. [3]) Zakupiono 9 wagonów węgla.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł	Czytel. Kółka roln. liczy: czasopism	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	Drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: trafika tyton.	sprzedaż wina	napoi słodz.	zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. str. pożar.	ma sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
949	Facimiech	30	31	—	10	2	6	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	240	—	—	—	—	—	—	400	1	1	—	—
950	Frydrychowice	112	96	1000	320	4	1050	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	120	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	35
951	Głębowice[1])	10	18	—	36	2	—	1900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
952	Inwałd	75	22	—	112	5	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	160	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
953	Izdebnik	106	24	2400	42	2	—	574	38	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2000	250	1	1	—	—
954	Klecza górna	44	26	—	48	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	500	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
955	Krzęcin	70	48	—	196	3	—	300	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
956	Łękawica	48	15	—	215	2	—	760	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	980	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
957	Marcyporęba[2])	32	42	4000	70	4	2200	1600	530	—	—	1	1	1	—	—	—	2	—	—	15000	2	1	1	—	—	4000	6000	—	—	1350	260
958	Ochodza	18	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	92	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
959	Pobiedr	65	36	—	35	3	800	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
960	Ponikiew	159	12	2820	86	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
961	Przytkowice	57	19	1000	—	2	—	—	48	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1000	400	—	—	800	—
962	Roczyny[3])	88	57	—	24	1	600	3885	—	30	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	97	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
963	Ryczów	26	8	—	—	1	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	30	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
964	Skawinki	51	25	—	48	1	160	928	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	360	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
965	Spytkowice	43	13	—	26	1	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
966	Stanisław dolny	67	24	—	40	2	200	1700	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	140	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
967	Stronie	60	4	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
968	Stryszów	30	15	—	—	4	—	—	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	300	50	1	1	—	—	—	—	—	—	—	100	—
969	Sulkowice	163	32	1600	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1600	200	—	—	—	—
970	Targanice	43	18	1800	30	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	410	—	1	1	—	—	—	1800	600	—	—	—	—
971	Tłuczań	53	9	—	—	1	—	699	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
972	Woźniki[4])	53	106	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
973	Wysoka	47	13	1185	35	2	800	150	346	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	300	—	1	1	1	—	—	1200	400	—	—	200	—
974	Zachełmna	37	18	980	45	1	180	760	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	710	1	—	—	—	—	900	300	—	—	—	—
975	Zebrzydowice	38	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
976	Zembrzyce[5])	80	48	1500	52	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1260	—	1	—	300	—	1500	500	—	—	108	—
	66. Wieliczka.																															
977	Bierzanów[6])	47	29	—	40	3	180	—	80	—	br.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—
978	Biskupice	151	27	—	34	7	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	342
979	Bodzanów	56	24	—	30	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	35	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
980	Brzegi	40	22	—	220	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
981	Brzezowa	23	4	800	260	1	—	—	—	—	mł.	—	—	—	—	—	—	—	1	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
982	Chorowice	18	32	—	48	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
983	Dobczyce[7])	12	16	—	40	3	3204	1746	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200	2414	—	—	1	19000	—	—	2000	1	—	—	200
984	Gdów[8])	27	64	—	900	6	—	1400	—	—	tr.	—	—	1	1	—	—	—	1	240	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
985	Grabie[9])	44	11	1600	—	5	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
986	Krzesławice[10])	29	18	—	57	1	126	526	44	36	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
987	Krzyszkowice[11]	139	22	—	35	4	305	45	—	22	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
988	Kurdwanów	15	6	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
989	Łagiewniki	10	4	—	40	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
990	Łazany	43	14	—	80	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
991	Mietniów[12])	35	28	—	50	8	—	—	80	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
992	Mogilany[13])	40	26	4250	146	3	707	—	—	—	mł.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1200	—	—	—	—	—
993	Ochojno	28	8	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	102	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
994	Podstolice	60	28	—	5	2	100	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	50	100	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
995	Prokocim	32	6	—	39	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
996	Raciborsko[14])	36	42	—	64	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	1	60	200	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
997	Radziszów[15])	148	62	4144	—	3	240	1800	—	—	s.	1	—	1	1	—	—	1	—	—	272	—	1	—	—	—	1200	1000	—	—	—	—
998	Rzeszotary	25	20	—	40	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	40	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	56	—
999	Rzozów	40	14	—	40	1	—	—	53	—	s.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1000	Siercza[16])	62	16	—	50	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1001	Świątniki gór[17]	43	5	—	10	2	400	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2734	—	—	—	—	—	—	1000	—	—	50	—
1002	Swoszowice	30	51	—	28	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1003	Tyniec	116	35	—	226	1	979	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
1004	Węgrzce wiel.	23	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1005	Wróblowice	52	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1006	Zagórze	103	15	—	30	1	108	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1007	Zakliczyn	65	9	2000	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	1	1	—	—	—	1000	600	—	—	—	—
	67. Zaleszczyki																															
1008	Lisowce	27	60	—	116	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1009	Tłuste	85	30	800	105	9	—	—	122	—	m.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	983	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	68. Zbaraż.																															
1010	Berezowica m.	22	34	—	180	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1011	Jwanczany	16	20	—	145	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1012	Jacowce	32	10	—	50	1	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	90	800	—	—	1	—	—	—	400	1	1	—	—
1013	Klimkowce	16	12	—	140	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1014	Koszlaki	36	58	—	100	6	—	660	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1015	Medyń	26	50	—	50	2	—	100	120	17	—	—	—	1	1	—	—	—	1	10	50	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
1016	Opryłowce	24	44	—	48	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	120	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1017	Prosowce	23	6	—	67	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	188	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1018	Romanowe s.	22	60	—	110	6	—	—	161	—	pł.	1	—	—	—	—	—	1	—	—	154	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1019	Skoryki	24	50	—	60	3	—	—	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
1020	Toki	56	35	—	46	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1021	Zbaraż	82	22	—	40	2	—	20	97	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1340	—	1	1	—	—	—	1000	1	2	—	260
	69. Złoczów.																															
1022	Białykamień	41	24	—	50	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	724	—	1	1	—	—	—	1000	1	1	—	—
1023	Boniszyn	10	26	—	50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1024	Bzowica	18	66	800	107	8	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	210	—	—	—	—	—	800	—	—	—	—	—
1025	Chmielów	10	4	400	114	3	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—	—
1026	Firlejówka	181	4	800	42	3	96	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1968	—	1	—	800	—	800	1000	—	—	1082	—
1027	Gołogóry	46	18	—	75	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
1028	Hucisko oleskie	24	6	—	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Zakupiono 4 wagony węgli. [2]) Dzierżawa propinacyi. [3]) Zakupiono 5 wagonów ziemniaków. [4]) Zakupiono 2 wagony ziemniaków. [5]) Zakupiono 1 wagon ziemniaków. [6]) Zakupiono 1 wagon ziemniaków, ½ wagona otrąb. [7]) Zakupiono 8½ wagonów ziemniaków, 6 wagonów kukurudzy, 5 wagonów węgla. [8]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [9]) Zakupiono 1 wagon otrąb, 1 wagon węgla. [10]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [11]) Zakupiono 9½ wagonów ziemniaków. [12]) Zakupiono 1 wagon węgla. [13]) Zakupiono 1 wagon ziemniaków. [14]) Zakupiono 4 wagony węgla. [15]) Zakupiono 1 wagon otrąb, 10 wagonów węgla. [16]) Zakupiono 2 wagony węgla, 2 wagony drzewa. [17]) Zakupiono 3 wagony ziemniaków, 1 wagon otrąb.

Liczba porządkowa	Powiat i siedziba Kółka rolniczego	Ilość członków	Ilość zebrań	Wartość własnych budynków	Czytel. Kółka roln. liczy: dzieł:	czasopism:	Kółko rolnicze sprowadziło w r. 1903 za kwotę w koron.: Nasion	Nawozów sztucznych	Maszyn rolniczych	drzew owoc.	K. r. posiada na wspólny użytek maszyny	K. r. wprowadziło: odmiany zbóż	nawożenie łąk	rośliny pastewne	zmiany w upraw.	robotę krowami	drenowano na morgach	Sklep Kółka roln.: w własnym zarz.	wydzierżaw.	Z dzierżawy sklepu wpłynęło koron	Udziały członków w koronach	Przy sklepie Kółka roln. znajduje się: trafika tyton.	sprzedaż wina	napoi słodz.	zakupno zboża za kwotę	rzeźnia	Ubezpieczen. od ognia na kwotę w K: Domu	Towarów	Przy K. r. zawiązano: och. straż poż.	na sikawek	Złożono na cele ogólnego dobra koron: kościelne i cerkiewne	inne
1029	Jelechowice	14	16	—	50	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1030	Kniaże	20	10	—	140	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	670	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1031	Nestorowce	76	44	—	48	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	80	178	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1032	Olejów	106	13	—	100	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	1000	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1033	Olesko[1])	60	34	—	150	3	160	320	—	120	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	937	1	1	—	—	—	—	1200	—	—	—	—
1034	Pietrzyce	23	75	24×	205	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	80	225	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—
1035	Pomorzany	80	6	—	225	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1036	Rozważ	37	15	—	70	3	—	364	40	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	365	—	1	1	—	—	—	1800	—	—	—	—
1037	Tustogłowy	34	4	—	50	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	36	—	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—
1038	Wicyn	133	24	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	140	—	—	1	—	—	—	150	—	—	—	—
1039	Zarwanica	25	20	—	160	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	50	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1040	Złoczów	79	15	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1788	—	1	1	—	—	—	6000	—	—	—	—
	70. Żółkiew.																															
1041	Glińsko	23	34	3200	80	4	5	—	48	30	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	261	1	1	—	—	—	2200	450	1	2	—	—
1042	Herawiec	28	16	—	29	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1043	Kłodno	47	10	—	127	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	120	—	1	—	—	—	—	—	400	—	—	30	—
1044	Mosty wielkie	25	4	—	116	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1045	Przedrzymichy	20	56	300	95	3	36	—	240	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	160	—	—	—	—	—	300	200	—	—	—	—
1046	Wiesenberg	28	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	71. Żydaczów.																															
1047	Hanowce	57	54	—	55	2	100	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1048	Jajkowce	60	104	—	50	1	273	199	968	150	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1049	Kornelówka	13	23	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1050	Machliniec	54	12	680	—	1	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	500	756	—	—	—	—	—	700	600	1	1	—	—
1051	Nowesioło	26	38	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1052	Ruda kochaw.	118	66	800	456	10	500	—	760	50	—	—	—	1	1	1	—	1	—	—	—	1	1	1	1308	—	900	1400	1	1	—	260
1053	Wola obłażnic.	14	14	—	34	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1054	Żyrawa	34	6	—	78	3	100	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	520	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	72. Żywiec.																															
1055	Cisiec	80	3	—	200	3	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1056	Gilowice	120	39	500	25	2	100	574	340	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1057	Koszarawa[2])	131	4	—	—	1	—	90	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	12	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	6
1058	Krzyżowa	29	38	—	—	5	155	—	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1059	Lachowice	223	46	—	50	2	10	2450	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	105	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1060	Lękawica	12	20	1000	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1061	Milówka	38	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	200	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—
1062	Ostre	25	36	—	60	3	-	—	—	—	—	—	1	1	1	—	4	1	—	—	644	1	—	1	—	—	—	1000	—	—	8	—
1063	Pewel mała	20	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1064	Rayeza	24	20	10000	—	4	350	531	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	12428	1	1	1	2600	—	6000	12000	—	—	200	—
1065	Rycerka dolna	16	40	—	92	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	500	1	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—
1066	Rychwałd	28	29	800	—	2	180	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	1	180	—	1	1	—	—	—	800	400	1	1	—	—
1067	Słotwina	20	15	3300	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	2800	400	—	—	—	—
1068	Sopotnia mała	37	8	—	40	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1069	Świnna	30	15	—	40	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1070	Ujsoły	29	10	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	18	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Brzeżany. *)																															
1071	Litiatyn	26	22	—	48	2	21	600	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	172	—	—	—	—	—	—	400	1	1	—	—
	Gorlice.																															
1072	Sokół	30	16	1140	42	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	869	—	—	—	—	—	1600	800	—	—	—	—
	Husiatyn.																															
1073	Horodnica	20	5	—	43	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1074	Liczkowce	27	4	—	56	1	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1075	Probużna	40	53	—	108	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	800		—		—	—	—	—	—	3	—	—
1076	Żabińce	40	51	1000	86	2	420	—	300	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	400	1	—	—	—	—	800	—	1	1	—	—
	Jarosław.																															
1077	Pruchnik	24	31	—	36	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	365	—	1	1	—	—	—	—	4	1	—	40
	Kamionka Str.																															
1078	Busk	78	6	—	159	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1400	—	1	1	—	—	—	—	1	2	—	—
	Lwów.																															
1079	Barszczowice	84	14	—	160	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	700	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—
1080	Prusy	137	68	—	96	5	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
1081	Rakowiec	22	61	—	50	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1082	Zagórze	29	60	—	50	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1083	Zaszków	30	23	—	200	3	—	60	40	—	b.	—	—	—	—	—	—	—	1	25	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
	Limanowa.																															
1084	Kamionka m.	30	18	—	—	1	—	1200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1085	Mstów	36	8	400	26	1	—	700	320	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	80	280	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Mielec.																															
1086	Chorzelów	35	20	1200	40	2	349	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	1	—	—	300	—	1	1	—	1	800	400	—	—	—	—
	Nowy Targ.																															
1087	Sromowce w.	24	10	—	28	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	308	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	Myślenice.																															
1088	Maków	40	10	—	43	2	261	740	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—
	Rawa ruska.																															
1089	Tarnoszyn	36	53	800	180	2	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	500	—	—	—	—	—	800	—	—	—	—	—
	Rudki.																															
1090	Buczały	44	49	—	75	1	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	495	—	1	1	—	—	—	—	1	3	—	—
1091	Rudki	53	19	—	256	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50	226	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sokal.																															
1092	Jastrzębica	32	84	—	428	5	100	—	—	200	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
	Trembowla.																															
1093	Plebanówka	12	26	440	42	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	45	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—
	Turka.																															
1094	Borynia	22	27	—	48	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	612	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—

*) *Uwaga:* Sprawozdania od L. 1071 nadeszły już po przeprowadzeniu zestawień według powiatów.
[1]) Zakupiono 1 wagon otrąb. [2]) Zakupiono 1 wagon otrąb.

Sumaryczne zestawienie ze sprawozdań Kółek rolniczych według powiatów.

Powiat	Ilość sprawozdań Kółek	Ilość członków	Ilość zebrań: ogólnych	Ilość zebrań: zwyczajnych	Ilość zebrań: Zarządu	Wartość własnych budynków	Czytelnie liczą: dzieł	Czytelnie liczą: czasopism	Kółka sprowadziły: nasion	Kółka sprowadziły: nawozów sztucznych	Kółka sprowadziły: maszyn	Kółka sprowadziły: drzewek owocowych	K. mają na wspólny użyt. maszyn	Ilość Kółek które wprowadziły: nowe odmiany zbóż	Ilość Kółek które wprowadziły: nawożenie łąk	Ilość Kółek które wprowadziły: rośliny pastewne
Biała	26	1748	139	379	217	27257	1857	49	11241	15968	467	140	5	1	—	6
Bochnia	34	1846	204	550	241	14646	2192	87	3731	11408	1296	535	6	—	—	—
Bóbrka	4	148	11	62	16	10000	295	11	150	670	—	20	—	—	—	—
Brody	4	167	69	128	24	1800	488	14	—	—	—	—	—	—	—	—
Brzesko	34	1515	187	446	281	6610	1468	81	17039	9287	2786	124	1	6	4	8
Brzeżany	8	374	230	63	15	—	1102	28	125	1554	196	—	—	1	1	4
Brzozów	16	670	116	279	137	3200	542	27	1570	740	477	12	3	3	—	5
Buczacz	20	924	75	424	151	8800	1976	63	532	—	—	26	—	—	2	4
Chrzanów	21	1255	133	367	100	4500	768	53	21381	8383	33	50	2	4	—	7
Cieszanów	10	352	74	212	41	—	902	22	212	1927	591	64	—	4	1	3
Czortków	6	237	7	162	31	30000	655	14	114	—	1438	66	3	2	1	3
Dąbrowa	17	673	87	204	78	17200	830	34	2774	2038	205	180	—	5	1	10
Dobromil	5	183	11	58	45	1700	195	6	390	1000	—	—	1	—	—	2
Dolina	1	63	12	15	15	600	230	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Drohobycz	1	67	1	9	1	24663	358	2	246	1200	—	—	—	—	—	—
Gorlice	17	610	127	224	74	22450	561	52	17415	23086	1058	170	5	6	2	4
Gródek	10	499	35	164	51	6000	230	18	45	1000	38	68	—	3	2	2
Grybów	13	390	54	176	84	13265	242	26	7438	7816	1220	—	1	2	2	2
Horodenka	4	160	17	112	30	—	660	21	228	76	—	50	—	1	—	2
Husiatyn	14	499	54	575	88	7000	1136	34	809	—	360	50	—	—	1	—
Jarosław	21	761	98	339	182	5500	684	46	1822	1000	340	95	—	4	2	2
Jasło	40	1417	298	861	369	31976	2361	91	11631	16647	2171	270	—	8	10	12
Jaworów	2	35	13	54	1	—	—	4	—	450	—	150	—	1	1	—
Kałusz	5	108	8	68	23	700	150	10	216	1056	276	—	—	1	—	1
Kamionka str.	7	303	37	227	30	2225	1154	25	—	—	490	—	—	—	—	1
Kolbuszowa	14	422	39	137	87	500	587	25	129	2713	544	64	—	1	3	2
Kołomyja	3	161	6	73	32	—	245	5	—	—	—	975	—	—	—	1
Kossów	2	125	39	166	53	—	170	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Kraków	23	892	161	362	124	8798	1673	42	2928	1910	491	286	—	6	9	10
Krosno	27	1228	118	490	250	29049	1994	65	6319	7997	2309	965	—	8	8	13
Limanowa	24	610	96	355	175	8760	1040	46	1900	12634	690	115	1	6	5	7
Lisko	8	173	7	110	52	1400	196	18	40	1683	100	50	—	—	1	2
Lwów	47	1824	399	1296	391	8600	3624	105	2491	3801	1833	1694	1	8	10	17
Łańcut	41	1853	225	504	202	20032	1717	108	3090	8065	3186	554	4	5	5	16
Mielec	20	721	99	187	165	7260	677	41	2831	4020	106	245	—	5	7	5
Mościska	12	754	26	263	61	7784	1539	32	384	990	—	—	3	1	—	3
Myślenice	25	2489	63	294	95	17690	1088	54	10900	36538	318	175	8	4	5	7

Powiat	Ilość Kółek które wprowadziły: zmiany w uprawie	Ilość Kółek które wprowadziły: robotę krowami	Drenowano na morgach	Sklepy: we własnym zarządzie	Sklepy: wydzierżawione	Z dzierżawy sklepów wpłynęło kor.	Udziały w koronach	Przy sklepach znajduje się: trafik	Przy sklepach znajduje się: sprzedaży wina	Przy sklepach znajduje się: sprzedaży napoi słodzonych	Przy sklepach znajduje się: zakupno zboża za kor.	Przy sklepach znajduje się: rzeźni	Ubezpieczono: domy na kor.	Ubezpieczono: towary na kor.	Przy Kółkach: zawiązano straży	Przy Kółkach: mają sikawek	Złożono na ogólne cele: na kościoły i cerkwie	Złożono na ogólne cele: inne cele	Kółka posiadają: spichlerzy	Kółka posiadają: mleczarni	Kółka posiadają: piekarni	Kółka posiadają: dzierżaw myta
Biała	16	1	164	10	10	1574	3947	11	14	3	4000	—	12200	11010	7	10	1767	25	—	—	—	—
Bochnia	14	1	150	11	13	1495	2992	21	13	5	1000	—	7400	4220	6	7	632	843	—	2	—	—
Bóbrka	1	—	—	3	1	500	1395	1	1	2	—	—	5000	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Brody	—	—	—	4	—	—	1012	1	—	—	—	—	1600	860	—	1	—	—	—	—	—	—
Brzesko	22	1	30	14	10	530	13980	17	19	13	680	—	6200	8420	4	6	50	—	—	—	—	—
Brzeżany	2	—	—	4	1	80	1175	1	1	2	30	—	—	1400	2	1	7	5	—	—	—	—
Brzozów	4	2	—	10	5	400	4790	12	4	2	—	-	2600	6500	1	1	200	4	1	—	—	1
Buczacz	4	—	—	10	7	692	6253	1	6	7	—	—	4000	11000	4	13	660	481	1	—	—	—
Chrzanów	9	—	—	10	5	522	3661	5	13	3	3160	—	—	10200	1	7	1306	15	—	—	—	1
Cieszanów	4	3	—	1	3	25	38	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—
Czortków	2	—	—	—	—	—	40	—	—	—	5000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dąbrowa	8	—	—	7	7	675	5329	4	10	1	—	1	13600	7019	3	3	6006	20	—	—	—	—
Dobromil	2	—	—	2	2	260	1130	1	2	—	—	—	1000	12000	1	1	—	18	—	—	—	—
Dolina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drohobycz	—	—	—	1	—	—	12076	—	1	—	1700	—	26980	26750	—	—	80	162	—	—	1	—
Gorlice	7	2	5	8	6	625	12424	12	9	5	2164	—	11200	10742	1	2	590	193	—	1		—
Gródek	3	—	—	3	6	912	911	4	2	5	—	—	—	2600	—	2	—	—	—	—	—	—
Grybów	5	4	—	4	4	1936	3137	7	4	3	—	—	3400	600	—	—	12	40	—	—	—	—
Horodenka	1	—	—	2	2	570	555	1	3	2	—	—	—	400	—	—	—	500	—	—	—	—
Husiatyn	1	—	—	7	2	60	2306	1	2	3	—	—	1400	6500	2	7	—	20	—	—	—	—
Jarosław	3	1	—	5	7	1077	4273	12	8	5	256	1	7800	1100	8	5	4	40	1	-	—	—
Jasło	13	8	1242	19	12	1560	26999	23	14	17	2500	4	16600	20700	11	15	973	555	—	3	-	—
Jaworów	1	—	—	2	—	—	1191	1	2	2	4000	-	—	1100	—	2	—	—	—	-	—	—
Kałusz	1	1	—	3	1	52	525	2	4	—	—	—	700	2100	—	-	—	20	—	—	—	—
Kamionka str.	1	1	—	5	1	470	3637	1	4	2	—	—	800	2000	1	2	—	—	-	1	—	—
Kolbuszowa	—	4	—	5	4	250	2310	5	10	2	—	—	500	1940	1	1	22	15	—	—	—	—
Kołomyja	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
Kossów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Kraków	10	5	241	9	12	1864	9112	17	15	11	658	—	5980	11700	10	15	300	62	1	1	-	—
Krosno	12	7	130	13	12	1400	12024	21	20	7	—	2	12400	8500	4	7	430	—	-	—	—	—
Limanowa	13	10	1½	7	9	410	4405	13	12	7	1350	1	7300	6400	3	2	300	—	1	—	-	—
Lisko	2	—	—	1	2	30	754	2	1	2	—	—	400	—	—	—	10	—	1	—	—	—
Lwów	18	6	--	12	21	873	7612	10	4	9	2520	—	4800	1400	27	32	—	60	2	—	—	—
Łańcut	27	1	300	15	15	1295	11298	22	14	14	1500	2	11100	6300	1	5	70	90	1	—	-	—
Mielec	10	1	—	8	5	330	4252	5	11	3	—	5	6380	6000	3	5	—	—	—	—	—	—
Mościska	5	—	1	4	9	809	581	3	5	6	1816	—	6100	1900	3	6	45	—	—	—	—	—
Myślenice	12	1	2½	10	10	1383	18062	16	20	7	500	—	10700	12300	2	16	3587	1225	1	1	1	—

Powiat	Ilość sprawozdań Kółek	Ilość członków	Ilość zebrań: ogólnych	Ilość zebrań: zwyczajnych	Ilość zebrań: Zarządu	Wartość własnych budynków	Czytelnie liczą: dzieł	Czytelnie liczą: czasopism	Kółka sprowadziły: nasion	Kółka sprowadziły: nawozów sztucznych	Kółka sprowadziły: maszyn	Kółka sprowadziły: drzewek owocowych	K. mają na wspólny użyt. maszyn	Ilość Kółek które wprowadziły: nowe odmiany zbóż	Ilość Kółek które wprowadziły: nawożenie łąk	Ilość Kółek które wprowadziły: rośliny pastewne
Nadwórna	3	76	4	46	10	—	65	6	90	1717	1200	130	—	2	—	2
Nisko	11	466	33	122	55	10 0	300	27	12	1508	—	—	1	2	2	2
Nowy Sącz	29	733	143	338	174	8480	1815	65	3490	9675	853	60	—	4	3	9
Nowy Targ	22	635	134	226	95	16250	1297	57	4491	12440	398	345	-	—	2	5
Pilzno	12	419	63	108	73	8400	480	17	665	3720	—	20	—	2	3	2
Podhajce	9	284	39	167	59	1000	563	15	506	—	146	*2000	—	—	—	2
Przemyśl	10	347	52	386	79	5374	1357	26	1477	362	257	183	—	1	1	3
Przemyślany	14	680	181	315	81	7230	962	32	5760	3024	259	123	1	2	—	4
Rawa ruska	3	93	5	41	23	1200	180	4	143	—	92	—	—	—	1	—
Rohatyn	14	595	51	328	98	6.60	776	22	1743	583	236	14	—	—	2	2
Ropczyce	26	645	102	521	142	3500	2281	73	2300	6820	—	226	4	3	—	5
Rudki	16	654	46	383	96	5000	1209	38	3044	—	448	444	—	1	—	—
Rzeszów	31	1130	109	487	190	15780	2526	77	1857	11385	1519	77	4	1	2	8
Sambor	21	1033	70	451	93	24775	1870	41	1420	300	131	80	—	—	1	4
Sanok	34	2381	114	566	278	27925	3564	93	2390	7713	605	—	6	3	—	8
Skałat	16	572	49	320	106	2000	1678	58	336	164	1475	600	—	—	—	3
Śniatyn	3	154	7	128	22	—	320	12	699	—	—	—	—	1	—	2
Sokal	4	140	8	156	58	—	697	16	100	—	200	200	-	—	2	3
Stanisławów	10	457	29	179	77	5572	1248	21	10	20	552	—	1	—	2	2
Stary Sambor	5	196	16	113	20	4417	729	16	225	780	—	100	—	—	1	—
Stryj	3	117	10	10	9	—	321	9	260	—	1658	115	—	—	—	—
Tarnobrzeg	35	1337	94	745	215	6770	1206	55	808	1388	1959	75	8	—	7	7
Tarnopol	12	405	45	221	72	1200	1463	44	125	60	371	—	—	1	1	3
Tarnów	16	575	70	426	126	12484	1050	39	4230	7099	1967	85	—	3	4	3
Tłumacz	5	161	25	97	21	3200	524	14	116	936	44	100	-	1	1	3
Trembowla	14	565	39	277	76	6790	2206	38	202	142	739	490	1	1	—	3
Turka	3	42	9	32	21	—	151	5	136	—	—	—	—	—	—	1
Wadowice	33	1975	130	493	299	22285	2067	71	9261	14655	1214	270	—	6	7	8
Wieliczka	31	1592	82	423	163	12794	2592	80	6349	5517	257	108	6	4	—	5
Zaleszczyki	2	112	12	56	22	800	221	12	—	—	122	—	1	—	—	—
Zbaraż	12	379	49	238	114	—	1036	31	6	780	466	17	1	1	—	1
Złoczów	19	1017	40	299	85	2248	1660	55	266	684	40	120	-	2	—	5
Żółkiew	6	171	15	84	31	3500	447	18	41	—	288	30	—	—	—	—
Żydaczów	8	376	33	204	80	1480	673	20	1018	199	1728	250	—	—	—	1
Żywiec	16	862	61	182	90	15600	547	34	815	3645	460	80	—	2	2	2
Razem	1094	47622	5354	19663	7165	583279	75676	2614	183581	280973	42703	13535	78	139	127	269

Powiat	Ilość Kółek które wprowadziły: zmiany w uprawie	Ilość Kółek które wprowadziły: robotę krowami	Drenowano na morgach	Sklepy: we własnym zarządzie	Sklepy: wydzierżawione	Z dzierżawy sklepów wpłynęło kor.	Udziały w koronach	Przy sklepach znajduje się: trafik	Przy sklepach znajduje się: sprzedaży wina	Przy sklepach znajduje się: sprzedaży napoi słodzonych	Przy sklepach znajduje się: zakupno zboża za kor.	Przy sklepach znajduje się: rzeźni	Ubezpieczono: domy na kor.	Ubezpieczono: towary na kor.	Przy Kółkach: zawiązano straży	Przy Kółkach: mają sikawek	Złożono na ogólne cele: na kościoły i cerkwie	Złożono na ogólne cele: inne cele	Kółka posiadają: spichlerzy	Kółka posiadają: mleczarń	Kółka posiadają: piekarń	Kółka posiadają: dzierżaw myta
Nadwórna	2	—	—	2	—	—	1651	1	1	—	1200	—	—	2000	1	—	—	—	—	—	—	—
Nisko	3	2	50	2	6	624	3529	1	5	1	60	—	—	3600	1	4	29	—	—	—	—	—
Nowy Sącz	9	5	4	10	13	1375	8518	16	12	12	—	1	8100	12300	2	2	328	56	—	1	—	—
Nowy Targ	8	6	—	9	8	1600	10477	10	14	1	—	1	7600	9350	3	17	900	200	—	—	1	—
Pilzno	4	1	—	2	7	. 580	2672	8	7	2	800	1	8600	3500	—	—	10	—	—	1	—	—
Podhajce	2	—	—	2	1	—	321	—	—	—	—	—	9000	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Przemyśl	4	2	—	2	5	630	1638	5	5	—	230	2	5200	—	3	3	—	—	—	—	—	—
Przemyślany	3	—	—	8	3	240	1936	8	1	—	—	2	5400	2100	2	4	160	—	2	—	-	-
Rawa ruska	—	1	—	1	1	120	758	—	—	—	—	—	1200	—	—	8	—	—	1	—	—	—
Rohatyn	3	2	—	4	4	740	2402	3	1	4	—	1	2600	600	2	2	26	—	—	—	—	-
Ropczyce	8	4	4	10	10	354	7409	10	15	6	3483	-	2700	2800	4	6	—	5	—	—	—	-
Rudki	—	—	—	9	5	360	5069	5	10	9	—	—	2700	7400	4	6	420	—	—	—	—	—
Rzeszów	12	—	5	19	7	915	31816	15	22	16	2565	5	12300	16716	12	14	965	876	1	1	—	—
Sambor	4	—	—	17	3	700	12496	14	13	6	—	1	13700	9500	3	4	480	292	—	—	—	2
Sanok	9	2	50	25	11	2624	30066	18	11	12	7209	6	20600	46300	13	22	406	65	—	1	—	1
Skałat	3	—	—	9	1	50	2093	3	3	7	300	-	2000	2600	—	5	100	—	1	—	—	—
Śniatyn	1	—	—	2	—	—	4513	—	—	1	15	—	—	3000	—	—	210	119	—	—	—	—
Sokal	3	1	—	2	—	—	240	2	1	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Stanisławów	1	—	—	9	1	40	6064	—	3	4	2136	—	4400	7400	1	1	—	25	-	-	—	—
Stary Sambor	—	—	—	2	3	170	1071	—	3	3	200	—	2500	1650	—	1	—	—	1	—	-	—
Stryj	—	—	—	2	1	106	168	1	2	—	—	—	—	2100	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarnobrzeg	10	2	—	6	24	1330	4098	19	27	5	—	—	5300	5710	10	12	320	—	—	—	—	1
Tarnopol	3	1	—	6	5	274	1745	3	2	2	226	1	600	800	4	5	10	40	—	—	—	-
Tarnów	5	3	160	7	2	100	4307	6	7	2	—	—	8300	3320	4	7	550	20	1	—	—	-
Tłumacz	3	2	—	5	1	30	280	1	1	1	—	1	3200	600	1	1	—	100	—	—	—	—
Trembowla	4	—	—	6	3	185	1937	4	5	4	300	—	1600	3040	4	4	140	10	1	—	—	1
Turka	—	—	—	2	—	—	682	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wadowice	8	2	—	13	13	2295	19119	20	24	6	300	—	17000	10550	4	3	2558	295	1	—	—	—
Wieliczka	10	1	100	5	14	1068	5935	10	11	1	19000	—	3400	4600	5	5	106	563	—	2	—	—
Zaleszczyki	—	—	—	1	—	—	983	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Zbaraż	4	—	—	3	4	150	2652	1	2	6	—	—	—	1400	3	5	—	260	—	—	—	—
Złoczów	2	1	—	14	5	267	8471	4	7	7	880	-	2000	11150	2	2	1085	—	2	—	—	—
Żółkiew	—	1	—	2	1	120	539	2	1	—	—	—	2500	1050	1	2	30	—	—	—	—	—
Żydaczów	1	2	—	4	4	720	1276	3	1	1	1308	—	1600	2000	2	2	—	260	—	—	—	—
Żywiec	2	—	4	5	8	380	13877	11	9	8	2900	1	9600	13800	2	1	208	6	1	—	—	-
Razem	365	101	2644	455	378	41276	384994	461	376	280	75946	39	357240	211304	206	339	25992	7585	23	15	3	6

Kółko rolnicze Bieniawa sprowadziło nie 2000 drzewek owocowych, jak to w zestawienie szczegółowe i obecne sumaryczne wstawiono, lecz 2000 sadzonek leśnych, co dopiero po wydrukowaniu skonstatowano.

Sumaryczne zestawienie ze sprawozdań Kółek rolniczych.

Złożyły sprawozdanie z czynności za 1904 rok z 72 powiatów		1.094 Kółka r.	
Wyżej wyszczególnione 1.094 Kółka liczą członków		47.622	
odbyły w r. 1904 zebrań:			
ogólnych	5.354		
zwyczajnych	19.663		
Zarządu	7.165		
Razem zebrań		32.182	
Wartość własnych budynków Kółek rolniczych wynosi			K. 583.279
Wartość własnych budynków powiększyła się w porównaniu z r. 1903 o kwotę			„ 14.808
Biblioteki Kółek rolniczych liczą dzieł (r. 1903 — 65.552)	75.676		
Kółka rolnicze prenumerowały czasopism (r. 1903 — 2.450)	2.614		

Kółka rolnicze sprowadziły w r. 1904:

nasion za kwotę (r. 1903 za K. 140.403)		K. 183.581
nawozów sztucznych za kwotę (r. 1903 za K. 204.290)		„ 280.973
maszyn i narzędzi rolniczych za kwotę (r. 1903 za K. 63.915)		„ 42.703
drzew owocowych	sztuk 11.535	
Kółka rolnicze przeprowadziły drenowanie na morgach	2.644	

Z 1.094 Kółek wprowadziły:		W łączności z Kółkiem istnieje:	
1) nowe odmiany zbóż	139	1) mleczarń spółkowych	15
2) nawożenie łąk	127	2) piekarń „	3
3) nowe rośliny pastewne	269	3) rzeźni „	39
4) zmiany w uprawie	365	4) spółek oszczędności pod Patronatem	190
5) robotę krowami	101	5) kas pożyczkowych	137
6) wspólne użycie maszyn	60	6) straży pożarnych	206

Kółka rolnicze posiadają:

Sklepów prowadzonych w własnym zarządzie	455	
„ oddanych w dzierżawę	378	
Udziały złożone na przedsiębiorstwa handlowe wynoszą (r. 1903 K. 381.445)		K. 384.994
Z dzierżawy sklepów wpłynęło do kasy Kółek roln. (r. 1903 K. 37.355)		„ 41.276
Trafikę posiada sklepów Kółek rolniczych (r. 1903— 358)	461	
Sprzedaż wina lub wyszynk prowadzi sklepów Kółek roln. (r. 1903 — 379)	376	
Sprzedaż napoi słodzonych „ „ „ „ (r. 1903 — 193)	280	
Zakupiono zboża w Kółkach za (w r. 1903 za 17.432 K.)		K. 75.946

Ubezpieczono od ognia:

własne budynki Kółek rolniczych na kwotę	K. 357.240
towary w sklepach Kółek rolniczych na kwotę:	„ 211.304

Kółka rolnicze złożyły w r. 1904 na potrzeby kościołów	K. 25.992	
„ „ „ na cele ogólnego dobra	„ 7.585	
Razem		K. 33.577

PROTOKÓŁ

z VI. OGÓLNEJ RADY TOWARZYSTWA KÓŁEK ROLNICZYCH

w Przemyślu w dniach 4. i 5. lipca 1904.

VI Ogólna Rada Towarzystwa Kółek rolniczych, zwołana do Przemyśla na 4. i 5. lipca 1903 r., rozpoczęła się uroczystem nabożeństwem, odprawionem w katedrze przez Ks. Inf. Łękawskiego.

Po mszy św. rozpoczęły się obrady w gmachu „Sokoła“. Delegatów przybyło 183; z członków Zarządu głównego Towarzystwa byli obecni: pp. Artur Zaremba Cielecki, dr. Jan Kanty Steczkowski, dr. Bronisław Dulęba, dr. Tadeusz Pilat, ks. kan Koleński, ks. Wesoliński, dr. Gargas, prof. Pomorski, Smagała, Sowa, Stefanowski, dr. Stefczyk, Wójcik.

Obrady zagaił prezes Towarzystwa p. Artur Zaremba-Cielecki. Przemowę rozpoczął wspomnieniem pośmiertnem, poświęconem Papieżowi Leonowi XIII. i zawiadomił zebranych, iż imieniem Ogólnej Rady wysłany zostanie telegram do Ojca św. Piusa X. z wyrazami hołdu i uwielbienia.

Następnie p. prezes powitał przedstawicieli władz, instytucyi i towarzystw, którzy raczyli zaszczycić zebranie, a więc p. radcę Lanikiewicza, jako reprezentanta rządu, p. radcę dworu dra Tadeusza Pilata, jako przedstawiciela Wydziału krajowego, p. Dra Włodzimierza Kozłowskiego i Dra Adama Krzyżanowskiego, jako delegatów c. k. Towarzystw gospodarczego i rolniczego, marszałka powiatu Dra Czaykowskiego, reprezentanta miasta Przemyśla, prezydenta Dra Dolińskiego, reprezentanta „Sokoła“ w Przemyślu Dra Tarnawskiego, wreszcie delegatów Tow. Szkoły ludowej i Krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych. W treściwem przemówieniu podniósł potem ważniejsze wypadki z działalności Towarzystwa i powołał na sekretarzy Ogólnej Rady pp. Maryana Jaroszyńskiego i Jana Nebelskiego.

Zabrał głos Ks. Inf. Łękawski, usprawiedliwiając nieobecność Ks. Biskupa Pelczara, który przekonany o potrzebie i żywotności Kółek rolniczych, pragnął gorąco zebranie powitać i pobłogosławić, jednak znużony trudami wizytacyi, wyjechać musiał dla poratowania zdrowia. Imieniem Ks. Biskupa wyraża swą radość z powodu tak licznego zjazdu delegatów i cieszy się tym objawem, stwierdzającym coraz żywszy rozwój Kółek. Podniosłemi słowy zachęcał następnie do usilnej działalności, mającej na celu umoralnienie i wzbogacenie materyalne członków Towarzystwa, oraz życzy, aby działalność ta, zgodna z zasadami religii i Kościoła, rozwijała się na pożytek naszego społeczeństwa. Na tę dobrą drogę udziela zebranym błogosławieństwa pasterskiego.

Imieniem miasta Przemyśla witał zebranych Dr. Doliński, imieniem powiatu Dr. Czaykowski, imieniem Sokoła Dr. Tarnawski.

Dr. Włodzimierz Kozłowski, jako przedstawiciel c. k. Towarzystwa gospodarskiego, wyraził żywą swą radość z dodatnich rezultatów, osiągniętych przez Kółka rolnicze, wskazał na łączność zachodzącą między obu stowarzyszeniami, zmierzającemi do poprawy obecnych stosunków ekonomicznych, a składając „Bóg zapłać“ Kółkom rolniczym za dotychczasową pracę, życzy bratniej tej instytucyi Szczęść Boże w dalszem pożytecznem działaniu.

Dr. Ernest Bandrowski, prezes Tow. Szkoły ludowej, wita zebranych imieniem stowa-

rzyszenia, któremu ten sam ideał przyświeca, co Kółkom rolniczym, to jest lud mądry, zasobny, przywiązany do tradycyi narodowych.

Po tych przemówieniach sekretarz Towarzystwa Dr. Bronisław Dulęba zestawił główne działy czynności Towarzystwa i Zarządu głównego, dał ogólny pogląd na najważniejsze sprawy i wezwał delegatów do dyskusyi nad sprawozdaniem.

Del. Ks. Kan. Frydel zwrócił uwagę, jak mało jest urozmaicenia w naszej literaturze ludowej, bo brak nam pisarzy, którzyby umieli i chcieli pisać dla ludu. Stawia więc następujący wniosek:

„Zarząd główny Tow. Kółek rolniczych w porozumieniu z Zarządami innych Towarzystw, pracujących nad oświatą ludu, rozglądnie się po całym obszarze ziem polskich w celu wyszukania pisarzy ludowych, a w braku takich, postara się o ewidencyę dziełek najlepszych, wydanych zagranicą dla bibliotek ludowych i o przyswojenie ich naszej literaturze ludowej“.

Del. Wyżykowski, przedstawiwszy zebranym działalność Towarzystwa, wnosi o wyrażenie Zarządowi głównemu pełnego uznania za wytężającą kierowniczą pracę.

Del. Sroka omawia konieczność zakładania ochotniczych straży pożarnych przy Kółkach rolniczych i stawia następujący wniosek:

„Ogólna Rada wzywa Zarząd główny o urządzanie jak najliczniejszych kursów pożarnictwa, delegatów zaś o wywieranie wpływu po Kółkach rolniczych, aby zawiązywały straże pożarne i brały liczny udział w kursach pożarnictwa“.

Del. Szumski wyraża podziękowanie Zarządowi głównemu i wnosi o przyjęcie do zatwierdzającej wiadomości całego sprawozdania.

Del. Dr. Klakurka stawia w sprawie ochotniczych straży pożarnych następujący wniosek:

„Uprasza się Zarząd główny, ażeby celem ułatwienia Kółkom rolniczym zakładania straży pożarnych i ochronienia ich przed wyzyskiem agentów a zarazem zapewnienia im najłatwiejszego i najdogodniejszego nabycia sikawek najlepszej jakości, podjął się pośrednictwa przy nabywaniu sikawek i przyrzadów pożarniczych przez ochotnicze straże pożarne, zakładane lub wspierane przez Kółka rolnicze.

Del. Nebelski zwraca uwagę na ważną sprawę organizacyi powiatowych i na trudności, z jakiemi Zarządy powiatowe z powodu braku środków mają do walczenia; prosi Zarząd główny, aby w pracy nad organizowaniem Zarządów powiatowych nie ustawał.

Del. Dr. Bernadzikowski zgadza się zupełnie z wywodami pp. Wyżykowskiego i Szumskiego, że Zarząd główny spełnił sumiennie swe zadanie i że zasłużył w całej pełni na uznanie, szczególniej, iż w stosunku do zadań swych bardzo skromnymi funduszami rozporządza. W ciężkim dla rolników roku 1903 akcya ratunkowa Towarzystwa przyniosła znaczną pomoc ludności, dotkniętej klęskami elementarnemi, a efekt akcyi wskutek należytego jej przeprowadzenia jest bardzo wydatny. Wzywa delegatów, by prezesowi Towarzystwa za inicyatywę w tej sprawie złożono wyrazy wdzięczności i uznania. Doniosłego znaczenia jest organizowanie ochotniczych straży pożarnych, jednak to klęsk pożaru nie usunie, żądać musimy koniecznie przymusowej powszechnej asekuracyi. Kończy postawieniem następującego wniosku:

„Zgromadzenie Ogólnej Rady stwierdza, że przy obecnym rozwoju Towarzystwa Kółek rolniczych subwencye tak krajowe, jak i rządowe są bezwarunkowo za małe, aby w ich granicach mógł Zarząd główny spełnić należycie zadania statutem objęte, i poleca temuż Zarządowi dołożenia wszelkich starań, by uzyskać w przyszłości wydatniejsze subwencye tak od rządu, jak i kraju“.

Del. Maryan Jaroszyński zwraca uwagę, że z funduszu przeznaczonego na bezprocentowe pożyczki dla Kółek rolniczych otrzymują pożyczki także inne stowarzyszenia, stawia zatem wniosek:

„Ogólna Rada poleca Zarządowi głównemu Towarzystwa odnieść się do Wydziału krajowego z żądaniem, by fundusz bezprocentowy służył na pożyczki tylko dla Kółek rolniczych“.

Wiceprezes Dr. Steczkowski oświadcza się za wnioskiem Dra Bernadzikowskiego, gdyż Towarzystwo potrzebuje koniecznie znaczniejszych subwencyi, z drugiej strony jednak również Kółka rolnicze powinny się starać o zasilanie kasy Towarzystwa przez umieszczanie wkładek; do tego zmierza uzupełnienie statutu, które Ogólnej Radzie zostanie przedłożone.

Dr. Krzyżanowski, del. c. k. Towarzystwa rolniczego, zwraca uwagę delegatów na wystawę ogrodniczą, która odbędzie się w jesieni w Krakowie i wskazuje, że obowiązkiem Kółek jest wziąć w niej liczny udział.

Del. hr. Mieroszowski dziękuje Zarządowi głównemu za petycye w sprawie ksiąg gruntowych i stawia następujący wniosek:

„Ogólne Zebranie uchwala prosić Zarząd główny Kółek rolniczych, by nie spuszczał z oka sprawy „reformy gruntowej“ i wszelkiemi siłami starał się petycyami do Sejmu, Wydziału krajowego i Rządu przyspieszyć przeprowadzenie katastru gruntowego, gdyż zaniedbanie tej reformy tamuje rozwój pracy społecznej“.

Dr. Bronisław Dulęba jako referent sprawozdania omawia poszczególne postawione wnioski i zgadza się na ich przyjęcie, oświadcza się jedynie przeciw wnioskowi p. Jaroszyńskiego.

W głosowaniu przyjęto wszystkie postawione wnioski prócz wniosku p. Jaroszyńskiego.

Następnie przyjęto do zatwierdzającej wiadomości protokół z V. Ogólnej Rady w Jaśle.

Imieniem Komisyi rewizyjnej hr. Mieroszowski zdaje sprawozdanie z zamknięć rachunkowych za r. 1903 i ze szkontra kasy. Przyjęto do wiadomości i udzielono Zarządowi głównemu absolutoryum z rachunków za r. 1903.

Do Komisyi rewizyjnej na r. 1904 wybrano pp. Karola d'Abancourt, Leopolda Wilimowskiego i Bolesława Żardeckiego.

Na tem zakończono pierwsze posiedzenie o godz. 11½ przed południem.

Drugie posiedzenie w dniu 4. lipca rozpoczęło się o godz. 3. popoł. Po zagajeniu p. prezes podał do wiadomości delegatów pismo J. Eksc. Pana Namiestnika, wyjaśniające powody, dla których na Ogólną Radę przybyć nie mógł, oraz pismo Zdzisława hr. Tarnowskiego, prezesa c. k. Towarzystwa rolniczego, który również skorzystać nie mógł z zaproszenia na Radę, dalej telegramy z życzeniami pomyślnych obrad od Ligi przemysłowej, Towarzystwa oświaty ludowej w Krakowie, od protektora Towarzystwa p. Bolesława Augustynowicza, od pp. Jerzego Turnaua z Mikulic i Zbigniewa Horodyńskiego ze Zbydniowa.

Nastąpił referat p. Stanisława Chaniewskiego, profesora hodowli w Akademii rolniczej w Dublanach: „o hodowli bydła". Z żywem zajęciem przysłuchiwali się delegaci referatowi, a oklaski, jakie rozlegały się po sali przy zasadniczych punktach wykładu, stwierdzały zgodność zapatrywań delegatów z wywodami referenta.

W dyskusyi nad referatem zabierali głos następujący delegaci:

Del. Ks. Siara z Krasnego zwraca uwagę na tę część referatu, w której referent wskazuje, iż włościanie mogliby, a raczej powinni używać krów do roboty w polu. Jako syn włościański zastanawiał się nieraz nad różnymi przyczynami biedy chłopskiej i doszedł do przekonania, że w niejednem gospodarstwie ruiną tegoż jest utrzymywanie koni, gdyż konie nie są w niem pomocą, lecz złodziejem, który wykrada cały dochód gospodarza. Wiedząc zaś, jak trudno wykorzenić zastarzałe zwyczaje wśród ludu i jak trudno nagiąć do wprowadzenia pożytecznej nowości, postanowił działać przykładem. Objąwszy probostwo, począł nie z musu, bo mógł przecież nabyć konie, lecz dla zachęty włościan, pracować w roli krowami, tak jak to w innych zamożniejszych krajach jest we zwyczaju. Przekonał się zaś sam, a zapewne i tych, co bliżej się pracy przyglądali, że krowa nadaje się znakomicie do roboty i że trudno wymarzyć sobie spokojniejszy, łagodniejszy, a tak mało wymagający inwentarz roboczy. Przy obecnem, co raz więcej wzmagającem się rozdrobnieniu gruntów, rolnik będzie musiał używać krów do roboty; czemu więc czekać do tej chwili, kiedy bieda zmusi do używania krów? czyż nie pożyteczniej i lepiej wprowadzić to zaraz do gospodarstwa? Możeby już teraz skorych do tego nie brakło, jednak powstrzymuje ich fałszywy wstyd. Czyż tu jednak wstyd jest usprawiedliwiony? czyż dla tego wstydu mamy wyrzekać się rzeczy, którą uznaliśmy za mądrą i pożyteczną? Przecież kto krowy ułoży do pracy w roli, ten nie potrzebuje sąsiadów prosić o konie i ma dla dzieci karmicielkę a dla roli pracownicę. Krowie mierna robota nie zaszkodzi, owszem wyjdzie na zdrowie, a mleka nie umniejszy. Stawia wniosek, aby w każdym numerze Przewodnika tłustymi literami było powtarzane wezwanie: „Gospodarze pracujcie na roli krowami, ale w chomontach, nie w jarzmach"!

Huczne oklaski nagrodziły mowcę za świetne przemówienie.

Del. Antoni Smagała poparł wymownie przemówienie ks. Siary i wytykał tak szeroko rozpowszechnioną wadę, iż trzyma się konia w gospodarstwie, choć krowie niema co dać jeść.

Del. Franciszek Wójcik przemawia w tym samym duchu i zwraca przy tem uwagę na konieczność uregulowania stosunków pastwisk gminnych.

Prof. Pomorski zaznacza, że sprawa użycia krów do roboty powinna być pracą programową Zarządów powiatowych. Jednem z ich pierwszych zadań stać się ma propagowanie i ciągłe przypominanie tej myśli. W tym kierunku Zarządy powiatowe mogą się ogromnie przyczynić do wprowadzenia pożytecznej a dla naszych stosunków gospodarczych wprost koniecznej nowości. Stawia wniosek:

„Ogólna Rada, uznając całą doniosłość użycia krów w małorolnych gospodarstwach do pracy pociągowej, poleca Zarządom powiatowym, aby tą kwestyą, jako programową, stale się zajmowały i z całą usilnością dążyły do zaznajomienia i pouczenia członków Kółek o używaniu krów do pracy pociągowej".

P. Gawlikowski, inspektor mleczarstwa, zwraca uwagę na wady zachodzące w dojeniu krów i na wielkie straty, które ponoszą rolnicy przez niedbałe wykonywanie tej czynności. Wymię powinno być dobrze do ostatniej kropli wydojone, bo właśnie te ostatki mleka zawierają najwięcej tłuszczu. Stawia wniosek:

„Ogólna Rada odnosi się do Zarządu głównego, aby zwrócił szczególną uwagę przy zabiegach o podniesienie hodowli bydła w gospodarstwach włościańskich na czynnik podnoszący głównie wydajność mleka tj. sprawę dojenia krów. Najlepszym środkiem będzie wydawnictwo popularnych broszurek o tym temacie i organizacya kursów dojenia krów".

Del. Czeleń ze skałackiego wyraża zdanie, że rasy nierogacizny, rozpowszechniane przez Tow. gospodarskie, nie nadają się do naszego klimatu, widocznie nasze powietrze im nie służy.

Ks. Siara wyjaśnia poprzedniemu mowcy, że byle rasy te odpowiednio żywić, to powietrze im nie zaszkodzi. Jeżeli rozpowszechniły się na zachodzie i lud tylko te rasy chce hodować, to i na wschodzie się utrzymają.

Del. Lud. Szafrański uważa za konieczne, aby na zebraniach Kółek omawiano jak najczęściej i jak najobszerniej sprawy rolnicze, a nie zajmowano się, jak to się w wielu miejscowościach dzieje, tylko sprawami sklepu.

Z szczególną uwagą zająć się należy hodowlą, gdyż rzecz to po wielu gminach ogromnie zaniedbana. Chów bydła opłaca się bardzo i prowadzi do dobrobytu; najlepszego dowodu dostarcza gmina, którą reprezentuje. W Nowej wsi szlacheckiej, w powiecie krakowskim, gospodarze są zamożni, egzekutora nie znają, nie mają gruntów obciążonych długiem, a wszystko to zawdzięczają rozumnie prowadzonej hodowli.

Prof. Pomorski jeszcze raz wyjaśnia, dla czego właśnie nie Zarząd główny, lecz Zarządy powiatowe mają się zająć sprawą użycia krów do roboty. Jest to sprawa więcej lokalnej natury; zarzuca się Zarządom powiatowym, że nic nie robią, tymczasem one większych rzeczy podejmować nie mogą, bo nie mają środków. Niech więc tę rzecz, zależną głównie od agitacyi i dobrej woli działania, wezmą w swój program; na tem polu mogą pracować skutecznie i osiągnąć pomyślne wyniki; z małych rzeczy urosnąć mogą większe skutki.

Prof. Chaniewski jako referent podnosi, że głównym celem jego wykładu było nakłonienie Kółek rolniczych do zajęcia się sprawami hodowlanemi, pobudzenie członków, by na zgromadzeniach swoich o tych sprawach radzili. Bez oglądania się na subwencye, jedynie drogą samopomocy i zbiorowego działania można wielkie wyniki osiągnąć. Dążyć należy do tego, by chowano sztuki możliwie najlepsze, by żywiono lepiej, niż dotąd, by nie silono się na wiele ogonów, a zważano więcej na jakość. Zróbcie pod tym względem po Kółkach początek, a będzie to pierwszy krok do tworzenia związków hodowlanych.

Na tem zakończyła się dyskusya. W głosowaniu przyjęto podane wyżej wnioski ks. Siary, Prof. Pomorskiego i Gawlikowskiego.

Nastąpił referat dra Stefczyka o spółkach mleczarskich. Referent wspomniawszy, jak 5 lat temu na Ogólnej Radzie Towarzystwa przemawiał w sprawie spółek oszczędności i pożyczek, gdy kraj przystąpił do utworzenia dla nich patronatu, zaznacza, że w ten sam sposób chciałby i spółki mleczarskie przed forum Kółek spopularyzować i uzyskać dla nich współudział Kółek. Przemysł domowy nabiałowy może być zniszczony przez przemysł fabryczny mleczarski, należy zatem energicznie się zabrać do tworzenia spółek. Wyjaśnia dalej, jakiej pomocy Wydział krajowy udzielać będzie spółkom. Wszelkie ulgi przyznane jednak zostaną tylko tym spółkom mleczarskim włościańskim, które się zarejestrują na statucie wydanym przez Wydział krajowy, zaprowadzą urządzenia wskazane przez Patronat, dadzą gwarancyę, że będą rozporządzały mlekiem przynajmniej od 200 krów, a do prowadzenia mleczarni powołają uzdolnionego i wypraktykowanego mleczarza. Stawia następujące rezolucye:

I. „Ogólna Rada, uznając doniosłość zamierzonej przez Wydział krajowy akcyi w celu poparcia rozwoju spółek mleczarskich, zaleca Zarządowi głównemu, aby w tej akcyi ze swej strony współdziałał i do tego zawezwał i zachęcał tak Zarządy powiatowe, jak i pojedyńcze Kółka rolnicze.

II. Współdziałanie Towarzystwa Kółek rolniczych w podjętej przez Wydział krajowy akcyi dla rozwoju spółek mleczarskich winno obejmować przedewszystkiem:

a) prowadzenie propagandy w celu zainteresowania członków Kółek rolniczych sprawą spółek mleczarskich i ułatwienie czynności przygotowawczych do założenia spółki mleczarskiej pod Patronatem Wydziału krajowego wszędzie tam, gdzie do tego znajdą się przyrodzone warunki;

b) podjęcie starań w celu zwiększenia i ulepszenia produkcyi mleka jakoteż wytworzenia odpowiedniego stosunku między produkcyą letnią a zimową".

Po referacie tym zamknięto posiedzenie o $^1/_2$7 wieczorem, a dyskusyę nad nim odłożono do trzeciego posiedzenia w dniu następnym.

Przed zamknięciem posiedzenia przyjęto jeszcze do wiadomości życzenie Dra Klakurki z Myślenic, aby na porządek dzienny przyszłej Ogólnej Rady postawić referat: „o podzielności gruntów".

Trzecie posiedzenie Ogólnej Rady rozpoczęło się dnia 5. lipca o godzinie $^1/_2$8 rano pod przewodnictwem p. Cieleckiego. W dyskusyi nad referatem dra Stefczyka zabrał pierwszy głos:

Del. Gorczyca, który zwraca uwagę, jak mało masła w kraju produkujemy. Zakład w Kulparkowie wezwał do zgłoszenia ofert na dostawę 2.000 kg. masła i oferentów nie znalazł.

Prezes Towarzystwa p. Artur Zaremba-Cielecki składa przewodnictwo w ręce wiceprezesa dra Steczkowskiego.

P. Maryan Jaroszyński, jako sekretarz Ogólnej Rady podaje do wiadomości, iż del. hr. Mieroszowski wezwany telegraficznie wyjechać musiał z Przemyśla. Zgłosił jednak na piśmie następujące wnioski w sprawie mleczarskiej:

„Ogólna Rada uchwala:

1) Wykład dra Stefczyka ogłosić w Przewodniku Kółek rolniczych.

2) Statut wzorowy dla spółek mleczarskich, analogiczny statutowi Kas systemu Raiffeisena, rozesłać przez Wydziały powiatowe do każdej gminy w kraju a przez Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych do poszczególnych Kółek rolniczych.

3) By współdziałanie Kółek rolniczych z biurem Patronatu przy tworzeniu włościańskich spółek mleczarskich było wydatne, należałoby żądać, by biuro Patronatu, względnie Wydział krajowy fundusze na ten cel przeznaczone dawał Zarządowi głównemu Towarzystwa Kółek rolniczych, gdyż zakładanie tychże spółek jest zadaniem Kó-

łek rolniczych w pierwszym rzędzie, a Zarząd główny właśnie dla braku funduszów nie mógł się na większą skalę zakładaniem tychże spółek zająć.

(Wniosek ten motywuję tem, iż wątpię, by Towarzystwa rolnicze lwowskie i krakowskie, jako też im pokrewne instytucye zrzekały się dobrowolnie uzyskiwanych dotąd od Rządu subwencyi na cel mleczarstwa i oddawały je Patronatowi względnie Wydziałowi krajowemu. Pobratymcze instytucye winny w porozumieniu działać, a Wydział krajowy mógłby objąć kontrolę nad spółkami mleczarskiemi i udzielać kredytu obrotowego).

4) Statut wzorowy winien być z tego powodu ułożony przez Patronat, Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych i Towarzystwa rolnicze, by wspólnie módz działalność przeprowadzić".

P. Artur Zaremba-Cielecki, opuściwszy trybunę prezydyalną i zająwszy miejsce wśród delegatów, zabiera głos jako członek Towarzystwa. Uznając potrzebę i pożytek Biura Patronatu, zwrócić musi uwagę na to, że w sprawach mleczarskich panuje zbyt wielkie rozstrzelenie sił, a tem samem funduszów. Atrybucye zakładania spółek mleczarskich powinny należeć do Towarzystw do tego powołanych, a więc do Towarzystw rolniczego, gospodarskiego i Kółek rolniczych. Towarzystwa te nie mogą się ograniczyć na przygotowanie terenu dla spółki i na odstąpienie założonej spółki pod opiekę Patronatu i Wydziału krajowego, bo pozbyłyby się w ten sposób jednego z najwydatniejszych terenów działania. Towarzystwa zrzec się nie mogą mleczarstwa na rzecz Patronatu i nie mogą być ścieśnione w swych agendach w ten sposób, jak do tego rezolucye Dr. Stefczyka zmierzają. Uznaje słuszność wniosków hr. Mieroszowskiego i podejmuje je, lecz w odmiennej nieco stylizacyi. Stawia wniosek:

„Ogólna Rada, uznając wielką pożyteczność biura mleczarskiego przy Wydziale krajowym, uważa jednak jako rzecz właściwą, aby zakładanie spółek mleczarskich było atrybucyą Towarzystw gospodarskich i Towarzystwa Kółek rolniczych, Wydział krajowy zaś dostarczał tylko sił fachowych i odpowiednich funduszów w formie subwencyi i pożyczek, a zarazem wykonywał kontrolę nad spółkami mleczarskiemi, poleca przeto Zarządowi głównemu, aby na właściwej drodze powyższą zmianę w Sejmie uzyskał".

Dr. Franciszek Wójcik uważa podniesienie mleczarstwa za jedną z najważniejszych spraw, jednak oświadcza się przeciw wyłącznemu oddaniu ich w ręce Towarzystw gospodarskiego i rolniczego.

Dr. Dulęba zaznacza, że Kółka rolnicze na podstawie swego statutu są upoważnione do zakładania mleczarń, popierając wniosek p. Cieleckiego stawia następną rezolucyę:

„Tworzeniem spółek mleczarskich mają się zajmować Towarzystwa rolnicze a w szczególności Kółka rolnicze w myśl §. 12. lit. d. statutu; Wydział krajowy i z jego ramienia działający Patronat spółek oszczędności i pożyczek ma wspierać tę organizacyę spółek mleczarskich funduszami czy to własnymi, czy też uzyskanymi ze skarbu państwa i wykonywać obszerną kontrolę nad spółkami mleczarskiemi".

P. Ihnatowicz, inspektor mleczarstwa, przedstawia, w jaki sposób powstawały dotychczas założone spółki mleczarskie i wytyka ich różne wady. Złe mleczarnie trudno obecnie naprawić, Wydział krajowy dąży do tego, by tworzyć od razu dobre. Sprawę ich organizacyi należy powierzyć Patronatowi. Kółka rolnicze powinny współdziałać w kierunku podniesienia chowu i w kierunku zmiany systemu gospodarstwa.

Del. Biedroń konstatuje z zadowoleniem, że Wydział krajowy przyszedł do przekonania, że i do mleczarstwa trzeba kapitału. Skoro Wydział krajowy objął patronat nad mleczarstwem, to uważa za rzecz wskazaną, aby Zarząd główny przygotował teren i urządzał wędrowne wykłady mleczarstwa, na to jednak musi koniecznie otrzymać środki. Kursa wędrowne są konieczne, bo szkoła rzeszowska nie wystarczy. Przedkłada następną rezolucyę:

„Ogólna Rada poleca Zarządowi głównemu Towarzystwa Kółek rolniczych zorganizowanie wędrownych kursów mleczarskich":

Del. Szafrański oświadcza się za wnioskiem p. Cieleckiego.

Del. Inglot wyraża zaufanie, że Patronat poprowadzi równie dobrze spółki mleczarskie, jak kasy Raiffeisena.

Prof. Chaniewski przedstawia podział pracy, jaka ma przypaść Towarzystwom a Patronatowi.

Towarzystwa mają przygotować grunt, oswoić ludność z działalnością spółki i wydawać orzeczenie, gdzie Patronat może spółkę zawiązać.

P. Cielecki uznaje prawo kraju do zaopiekowania się mleczarniami i zgadza się najzupełniej na kontrolę spółek, jednak zakładanie ich ma przynależeć do Towarzystw. Jeżeli Towarzystwa na tem polu dotąd nie wiele mogły zdziałać, to winą tego brak funduszów.

Dr. Krzyżanowski imieniem Towastwa mleczarskiego obiecuje dostarczyć Zarządowi głównemu centryfugi do demonstracyjnych wykładów.

Del. Wójcik stawia następującą rezolucyę:

„Ogólna Rada uchwala: Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych otrzymuje fundusze od Wydziału krajowego na zakładanie mleczarń włościańskich, Wydział krajowy kontroluje te fundusze".

Dr. Stefczyk zabrawszy głos jako referent, zaznacza, że należy ściśle rozgraniczyć sprawy mleczarskie od spółek mleczarskich. Tylko spółki bierze Wydział krajowy pod swój patro-

nat, wszystkie inne czynności z mleczarstwem związane zostają dla Towarzystw. Samej kontroli bez wpływu na organizacyę spółki Patronat nie mógłby się podjąć.

Po zakończeniu dyskusyi przewodniczący Dr. Steczkowski odczytuje delegatom rezolucye Dr. Stefczyka oraz wniosek p. Artura Zaremby Cieleckiego. Zarządza następnie głosowanie nad rezolucyami Dr. Stefczyka przez podniesienie rąk. Ponieważ większość i po zarządzeniu kontrpróby nie dała się skonstatować, przystąpiono do imiennego głosowania. Przy imiennem głosowaniu za wnioskiem p. Cieleckiego oświadczyło się 85 delegatów, za rezolucyami Dr. Stefczyka 26 delegatów. Przeszedł zatem wniosek p. Cieleckiego. Następnie przekazano Zarządowi głównemu do załatwienia podane powyżej wnioski i rezolucye pp. Mieroszowskiego, Dulęby, Biedronia i Wójcika.

Przewodniczący p. Dr. Steczkowski podaje do wiadomości delegatów następujące oświadczenie Dr. Stefczyka, złożone, na piśmie do rąk przewodniczącego:

Oświadczam, iż mój referat przedłożyłem Ogólnej Radzie skutkiem porozumienia pisemnego między Zarządem głównym a Wydziałem krajowym. — W korespondencyi, która w tym celu została przeprowadzona, zakomunikowano Zarządowi głównemu postanowienie Wydziału krajowego, Zarząd zaś główny wcale nie dał poznać, że zamierza zająć stanowisko, przedstawione przez p. prezesa na dzisiejszem zebraniu. — Gdybym o tem wiedział, cofnąłbym referat.

Po załatwieniu spraw mleczarskich wygłosił Prof. Mikułowski — Pomorski referat: o „pastwiskach". Pastwiska gminne, zajmujące w naszym kraju około 450.000 morgów, nie przynoszą — jak przedstawiał referent — w stosunku do obszaru należytych korzyści. Zamiast stać się dla gmin źródłem dochodu, zamiast wpływać dodatnio na podniesienie hodowli są one w rzeczywistości — wskutek złego obchodzenia się z niemi — nieużytkami. Zamieniają się zaś w nieużytki dla tego, bo się ich nie uprawia i nie ulepsza a przytem wypuszcza na nie zawiele bydła. Zaledwie tu i ówdzie przestrzega się pewnych przepisów co do terminu zużywalności pastwiska. Dalej tłoczą się zwykle na pastwisku razem konie, bydło, nierogacizna, gęsi, a racyonalny podział pastwiska na części, które kolejno mają służyć do użytkowania, mało gdzie jest praktykowany. O rozrzuceniu kretowisk, o wytępieniu ostów, o osuszeniu przez przekopanie rowów nikt nie dba, a o nakładach na nawożenie łąk nigdzie słyszeć nie chcą. Zmiana w obchodzeniu się z pastwiskami jest konieczna, bo gospodarstwo krajowe na tem bardzo cierpi. Pamiętać o tem trzeba, że u nas na 100 morgów roli wypada przeciętnie 5 morgów pastwisk. Niektóre gminy nie mają wprawdzie wcale pastwiska, albo tylko bardzo małe, ale w 1180 gminach obszar pastwiskowy wynosi przeciętnie po 265 morgów. Na pastwiskach należy prowadzić rozumną gospodarkę. Przedkłada zatem do uchwalenia następujące wnioski:

A. Wezwać Sejm do wydania ustawy, zmuszającej gminy:

1) do określenia i ustalenia uchwały prawa użytkowania z pastwisk;

2) do zaprowadzenia w urzędach gminnych rejestrów inwentarza, uprawnionego do pasania na pastwiskach gminnych;

3) do tego, by pewna część pastwiska, wspólnie użytkowanego, była wydzierżawiona, a dochód obrócony na poprawienie pastwisk. Wielkość tej części, nie mniejszej niż $^1/_6$ pastwiska, określona być winna uchwałą gminną, zatwierdzoną przez Wydział powiatowy.

B. Sprawę propagandy o potrzebie lepszego użytkowania i poprawiania pastwisk powierzyć Zarządowi głównemu i Zarządom powiatowym, które winny co roku zdawać sprawozdanie z poczynionych usiłowań i osiągniętych rezultatów.

C. Polecić Zarządowi głównemu, by się wystarał o fundusz na powołanie do biura Towarzystwa specyalnego instruktora dla pastwisk, którego obowiązkiem będzie pouczanie i udzielanie porady w sprawie pastwisk.

Przewodnictwo obejmuje prezes p. Cielecki i otwiera dyskusyę nad referatem.

Del. Rożen, członek Zarządu powiatowego przemyskiego, w dłuższem przemówieniu przedstawia, jak ważną dla gospodarza sprawą jest uregulowanie paszy dla inwentarza. Po gminach naszych każdy gospodarz bierze w obrachunek również i używalność pastwiska i co roku w rachunku zasadniczy błąd popełnia, bo pastwisko nie da mu tego, co przypuszczał. Każdy widzi zatem potrzebę jakiejś racyonalniejszej gospodarki na pastwisku, lecz w ten sposób, aby sam jak najlepiej przy tem wyszedł. Stąd też w gminie w sprawie pastwiska ile głów, tyle rozumów, a o zgodę trudno. Mowca uznaje słuszność wniosków referenta, lecz, znając stosunki, wie, że gwałtowny przewrot za pomocą przymusu nie byłby odpowiedni; uważa za korzystniejsze, by zmiana obecnych stosunków doszła do skutku z własnego poczucia samych gmin.

Del. Grzegorz Sowa oświadcza się również przeciw przymusowi, chociaż jest przekonany, że lepsze wyzyskanie pastwisk jest konieczną potrzebą. Pod grozą przymusu zupełnie inaczej rzecz się traktuje, niż przy dobrej woli. Za najlepszy sposób uznaje wydzierżawianie czwartej części pastwiska i zużytkowania powstałych stąd dochodów na poprawienie pozostałych części.

Del. Ks. Siara uważa obecny sposób użytkowania pastwisk za niezgodny z racyonalną gospodarką. Jest to objaw niezdrowy i dokuczliwa bolączka gmin Choroby takiej nie leczy się plastrami, lecz radykalną operacyą. Za długo nam czekać na to, by gminy samoistnie zabrały się do leczenia; w iluż to miejscach brak zupełny zrorumienia doniosłości tej sprawy, w innych zaś

uznają wprawdzie słuszność rad udzielanych, lecz nie mają energii do praktycznego ich zastosowania. Przeprowadzić zatem operacyę przez nałożenie przymusu czyto w kierunku podziału pastwisk, czy też wydzierżawienia.

Del. Smagała podnieść musi przy sposobności dyskusyi nad pastwiskami ten smutny objaw, że rady gminne wyzyskują biedniejszych.

Ks. Stojałowski omawia szczegółowo wnioski referenta. Zgadza się na inspektora pastwisk, jednak pod tym warunkiem, by nie rządził pastwiskami, lecz tylko doradzał i wskazywał, jakie poprawki i ulepszenia na pastwisku są wskazane. Również oświadcza się za tem, by Zarządy powiatowe w zakres swego działania wciągnęły sprawę pastwisk i o działalności w tym kierunku zdawały corocznie sprawę. Występuje jednak przeciw przymusowi, uwzględnić bowiem trzeba, że w każdej gminie są inne stosunki, dalej przeciw prowadzeniu rejestrów, bo to na nic się nie przyda a zwiększy pisaninę, której i tak za wiele.

Del. Biedroń podnosi, że poruszona przez referenta sprawa jest bardzo ważna, ale i do załatwienia bardzo trudna. Nie można się przy niej opierać na datach katastru, bo przy dokładnem zbadaniu okaże się ich niezgodność z rzeczywistym stanem rzeczy. Wobec różnolitości stosunków rzecz się nie da uregulować ustawą. Na lepsze tory możnaby ją wprowadzić, gdyby Rady powiatowe zechciały się zająć pastwiskami, gdyby władze polityczne przestrzegały, by się stosowano do ustaw, wydanych w interesie gospodarstwa rolnego i by nie popełniano po gminach nadużyć w zawiadywaniu majątkiem gromadzkim. Przymus, mimo że w dobrej myśli podjęty, wywołałby z pewnością rozgoryczenie, starajmy się zatem po dobrej woli sprawę rozwiązać. Niechże Zarząd główny i Zarządy powiatowe rozwiną agitacyę, a inspektor pastwisk niech udziela rad, jakie okażą się odpowiednie dla poszczególnych miejscowości.

Del. Znamirowski zaznacza, że Rady powiatowe na sprawę pastwisk baczniejszą uwagę zwrócić powinny.

Dr. Dulęba przedkłada do przyjęcia następną rezolucyę:

„Ogólna Rada uznaje konieczną potrzebę melioracyi pastwisk gminnych i kładzie na serce delegatom, aby tę sprawę wnieśli na zebraniach Kółek rolniczych, a tym, aby propagowały sprawę na zebraniach Kółek rolniczych i gmin, w szczególności na zebraniach Rad gminnych.“

Del. Słowik musi przypomnieć, że sprawa pastwisk jest ogromnie drażliwa; w każdej gminie znajdzie się kilku czy kilkunastu gospodarzy, co uznają konieczność zmiany dotychczasowej nieracyonalnej gospodarki, niech jednak tylko który oświadczy, że jako radny będzie dążył do uregulowania stosunków pastwiska a z pewnością przy wyborach przepadnie, choćby to był człowiek największej prawości i zażywający ogólnego poważania. Gdybyśmy dzisiaj uchwalili wnioski o przymusie, z pewnością spotkalibyśmy się w domu ze złorzeczeniami, że zaprzedaliśmy tutaj pastwiska. My możemy jedynie szerzyć zdrowe myśli, na dzisiejszem zebraniu podniesione, jednak agitacya nasza nie wystarczy, boć nikt we własnej gminie prorokiem, trzeba nam zatem pomocy z zewnątrz, od Zarządów powiatowych i od Zarządu głównego, a może przy niej zdołamy wreszcie pożyteczną a konieczną rzecz przeprowadzić.

Del. Hospod nie zgadza się na pierwszy wniosek referenta, gdyż jest on zamachem na wolność, na prawo rozporządzania własnością, jest jednak za tem, aby działać w tym kierunku, by z pastwiska był większy pożytek, niż dotąd.

Prof. Pomorski wyjaśnia, że jego wnioski nie odbierają gminom prawa rozporządzania swym majątkiem i nie uszczuplają zupełnie praw gminy do pastwiska. Jeżeli nakładają przymus, to tylko w tym kierunku, by gmina była przyniewolona do obmyślenia sposobów korzystniejszego wyzyskania tej części własności, która za mało niesie pożytku. Przynaglenie do podjęcia dobrej rzeczy nie jest zamachem na wolność i nie przyniesie żadnej szkody. Przymus ma posunąć sprawę naprzód, ma kres położyć dotychczasowej nieudolnej gospodarce wspólną własnością, ma doprowadzić do uporządkowania pastwisk.

Po tem końcowem przemówieniu p. referenta przystąpiono do głosowania. W głosowaniu oświadczono się przeciw wnioskom referenta, powyżej podanym pod A. 1 i 2, przyjęto zaś wnioski, przedłożone pod A. 3, pod B. i C., oraz rezolucyę Dr. Dulęby.

Przystąpiono do następującego punktu porządku dziennego: sprawy uzupełnienia statutu“. Referent tej sprawy Dr. Bronisław Dulęba przedstawił w treściwem zestawieniu zasadnicze punkta zmian, projektowanych przez Zarząd główny w dotychczas obowiązującym statucie.

Otwarto generalną dyskusyę, w której zabrali głos pp. Gorczyca i Jaroszyński. P. Jaroszyński przemawiał za tem, aby wprowadzić do statutu, że w razie rozwiązania się Kółka rolniczego majątek Kółka przechodzi na Zarząd główny i pozostaje w jego zarządzie tak długo, dopóki w tej samej miejscowości Kółko rolnicze na nowo się nie zawiąże. Po tych przemówieniach p. prezes zamknął o godzinie ³/₄1 w południe trzecie posiedzenie.

O godzinie 3. po południu rozpoczęło się czwarte posiedzenie pod przewodnictwem prezesa p. Cieleckiego. W ogólnej dyskusyi nad zmianą statutu przemawiali jeszcze pp. Nebelski i Wyżykowski; w szczegółowej dyskusyi zabierali głos pp. Jaroszyński, ks. Stojałowski, Biedroń, Stapiński, Smagała, Hospod, ks. Cisło i referent.

Większością głosów, przepisaną § 41. statutu, uchwalono następujące zmiany w dotychczas obowiązującym statucie:

1. W § 2. pod literą *i)* uchwalono umieścić po słowach „*straże pożarne*“ uzupełnienie:

„i w miarę potrzeby udzielać im opieki i pomocy".

2. W § 3. w ustepie „Do *a)* uchwalono skreślić po słowach *„każda osoba"* wyraz *„własnowolna"*.

3. W § 3. w ustępie „Do *b)*" uchwalono po słowach *"członkiem zwyczajnym i wspierającym"* umieścić uzupełnienie: *„Każde Kółko rolnicze najpóźniej w rok od zawiązania obowiązane jest przystąpić na członka wspierającego Towarzystwa.*

4. W § 3. w ustępie „Do *d)*" uchwalono zamieścić zamiast słów *„Walne Zgromadzenie"* słowa *„Ogólna Rada"*

5. W § 5. uchwalono po słowach „zabierać głos" zamiast wyrazu *„i"* wstawić wyrazy *„a własnowolni"*.

6. W § 8. uchwalono skreślić ustęp: *„Członkowie wspierający zamieszkali we Lwowie i w powiatach, w których niema Zarządów pow., płacą wkładki w całości do kasy Zarządu głównego"*.

7. W § 9. uchwalono wstawić po końcowych słowach: *„założenia Kółka"* następujące uzupełnienie: *„Podanie o zawiązaniu Kółka rolniczego musi być wniesione do Zarządu głównego, który w razie przyzwolenia na zawiązanie przedkłada wniesione podanie c. k. Namiestnictwu."*

8. W § 11. uchwalono po wyrazach *„Fundusze Kółka"* wstawić wyraz *„rolniczego"*.

9. W § 14. uchwalono pierwsze zdania, rozpoczynające się od słów „W Ogólnem zebraniu" a kończące się słowami „członkowie Kółka" zmienić w następujący sposób: *„W ogólnem zebraniu Kółka rolniczego mają prawo uczestniczyć wszyscy członkowie Kółka, a z nich członkowie własnowolni z głosem stanowczym"*.

10. W § 14. uchwalono w zdaniu, rozpoczynającem się od słow: „Do ważności uchwały" a kończącem się słowami „zatwierdzenia Zarządu głównego" *wykreślić* słowa: *„właściwego Zarządu powiatowego, a tam, gdzie niema Zarządu powiatowego, zatwierdzenie"*.

11. W § 15. uchwalono *wykreślić* ustęp pod 2): *„uchwala o wysokości rocznego zasiłku do kasy Związku powiatowego"*. Wskutek wykreślenia tego ustępu zmieniają się liczby porządkowe dalszych ustępów paragrafu 15.

12. W § 15. uchwalono ustęp pod 3) w następującem brzmieniu: *„wybiera na przeciąg trzech lat Zarząd Kółka, złożony z przewodniczącego, jego zastępcy, sekretarza, skarbnika, asesora i innych członków w ilości przez siebie oznaczonej i w myśl § 41 delegata na Ogólną Radę"*.

13. W § 15. uchwalono ustęp pod 5) po słowie początkowem „orzeka" uzupełnić słowami: *„o budowie domu na cele Kółka i"*

14. W § 16. uchwalono *wykreślić ustęp pierwszy* rozpoczynający się słowem *„Wybrany"* a kończący się słowami *„skarbnika i asesora"*.

15. W § 16. dotychczasowy ustęp drugi rozpoczynający się słowami „Przewodniczący przestrzega" a kończący się słowami „niniejszym statutem" uchwalono w następującem brzmieniu: *„Przewodniczący, wybrany w myśl § 15, ustęp 2. przestrzega, żeby Kółko wypełniało cele i zadania, określone niniejszym statutem i instrukcyą Zarządu głównego"*

16. W § 18. początek ustępu pod a) aż do słów „sprawozdanie ze swoich czynności" uchwalono w następującem brzmieniu: *„wypełniać polecenia Zarządu powiatowego, składać Zarządowi powiatowemu na wezwanie sprawozdanie ze swoich czynności"*.

17. W § 18. ustęp pod *i)* uchwalono następująco: *„wypełniać polecenia Zarządu głównego, wpłacać do kasy jego wkładkę członka wspierającego, zdawać pisemnie sprawozdania roczne Zarządowi głównemu o liczbie członków o stanie funduszów Kółka, o treści mianych odczytów i narad, o korzyściach już osiągniętych przez Kółko i o potrzebach jego na przyszłość"*.

18. W § 21. zdanie pierwsze uchwalono w następującem brzmieniu: *„Kółka rolnicze łączą się na mocy niniejszego w Związki powiatowe"*.

19. W § 24. w ustępie pod *a)* uchwalono wykreślić słowa: *„jednym do"*.

20. W § 31. ustęp. pod lit. *b)* uchwalono uzupełnić następującym dodatkiem: *„dopomagać Kółkom rolniczym w zawiązaniu spółek handlowych i przemysłowych"*.

21. W § 31. ustęp pod lit. *m)* uchwalono w następującem brzmieniu: *„starać się o uzyskanie agencyi (subagencyi) Towarzystwa ubezpieczeń i przyczyniać się do organizacyi ochotniczych straży pożarnych Kółek rolniczych"*.

22. W § 39. ustęp pod lit. *c)* uchwalono uzupełnić dodatkiem: *„zniżyć niezamożnemu Kółku rolniczemu na wniosek Zarządu powiatowego wkładkę roczną członka wspierającego lub uwolnić je czasowo od tej opłaty"*.

23. W § 39. po wstępie pod lit. *o)* uchwalono dodać nowy ustęp: *„zakładać ochotnicze straże pożarne Kółek rolniczych i podejmować wszelkie czynności połączone z organizacyą tychże straży"*. Ustęp ten stanie pod lit. *p)*, wskutek czego następne ustępy zmienią odpowiednio litery.

24. W § 39. początek ustępu dotąd pod lit. *r)* od słów „popierać" do słów „Związków handlowych" uchwalono w następującem brzmieniu: *popierać organizacyę handlu wiejskiego, a mianowicie zakładanie centralnych, okręgowych i powiatowych spółek handlowych"*.

28. W § 41. zdanie drugie, poczynające się od słów: „Udział w Ogólnej Radzie" do słów: „protektorowie i założyciele Towarzystwa", uchwalono w następującem brzmieniu: *„Do wysyłania delegatów na Ogólną Radę z głosem stanowczym są uprawnieni: a) Kółka rolnicze, które dopełniły obowiązku w myśl § 3. ust. 5. statutu — po jednym delegacie; b) Zarząd powiatowy — jednego delegata.*

Oprócz tego udział w Ogólnej Radzie z głosem stanowczym mają:

1) Delegaci Zarządu głównego w tych powiatach, w których niema Zarządu powiatowego (§ 35.)„ 2) członkowie Zarządu głównego; e) protektorowie i założyciele Towarzystwa".

Po uchwaleniu tych zmian w statucie Ogólna Rada upoważniła Zarząd główny do wprowadzania w razie potrzeby poprawek, oraz do uzupełnień, któreby się w innych paragrafach ze względu na powzięte zasadnicze uchwały okazały konieczne.

Przyjęto prócz tego następujące rezolucye, stojące w związku ze statutem:

Del. Nebelskiego: Ogólna Rada poleca Zarządowi głównemu obliczyć z końcem roku wkładki członków wspierających z każdego powiatu i wypłacić odnośnym Zarządom powiatowym przynależności 50% wkładek i 2) Ogólna Rada poleca Zarządowi głównemu stosować prawo zniżenia wkładki członka i uwolnienia od wkładki w myśl § 39. lit *c)* na wniosek Zarządu powiatowego".

Del. Jaroszyńskiego: „Ogólna Rada wzywa Zarząd główny do zasiągania opinii Zarządów powiatowych o nowo zawiązujących się Kółkach rolniczych.

Przekazano zaś Zarządowi głównemu następujący wniosek p. Jaroszyńskiego:

Ogólna Rada poleca Zarządowi głównemu rozpatrzenie § 15. ustęp 9. statutu i zdanie z tego sprawy na przyszłej Ogólnej Radzie.

Ks. Stojałowski wyraził życzenie, aby przynajmniej przez trzy lata zaniechano zmian w statucie.

Nastąpiło sprawozdanie sekretarza Towarzystwa Dra Dulęby o wnioskach przekazanych do załatwienia przez V. Ogólną Radę w Jaśle. Sprawozdanie przyjęto do wiadomości bez dyskusyi. Na tem wyczerpany został porządek dzienny Ogólnej Rady.

Przekazano Zarządowi głównemu następujące jeszcze wnioski:

1.) Delegata M. Jaroszyńskiego: „O. R. poleca Z. g., by wniósł petycyę do Sejmu o podwyższenie „funduszu bezprocentowych pożyczek do takiej wysokości, by udzielanie przez Wydział krajowy pożyczek z tego funduszu innym Towarzystwom nie przynosiło uszczerbku Kółkom".

2.) Delegata Wójcika: „O. R. poleca Z. g., ażeby w roku przyszłym mógł być wygłoszony referat o sadownictwie".

3). Delegata Wyżykowskiego: „Do środków propagandy podniesienia gospodarstw wliczy Zarząd główny urządzanie wycieczek do miejscowości ze szkołami rolniczemi.

4.) Delegata Szafrańskiego: „O. R. poleca Z. gł. ponowną usilną agitacyę nad pozyskaniem członków założycieli".

5.) Delegata Topy: „Z. g. postara się u Rządu o zezwolenie na trafiki w Kółkach bez względu na odległość od istniejących trafik".

6.) Delegata Góralika: „Delegaci O. R. uchwalają prosić Wydział krajowy, aby strażom udzielał subwencyi na zakupno sikawek.

7.) Delegata Wójcika i Ks. Stojałowskiego: „O. R. poleca Z. g. odniesienie się do Wydziału krajowego, aby na Ogólne Rady Towarzystwa delegował przedstawicieli departamentu rolniczego Wydziału krajowego".

8.) Redaktora Stapińskiego: „Ogólna Rada zaleca wydanie i rozpowszechnienie ważniejszych artykułów rolniczych „Przewodnika" w osobnych odbitkach". Prócz tego polecono do zbadania wnioski: I. o tworzenie powiatowych magazynów solnych przez krajowe Biuro solne, 2) o pośrednictwo w zakupnie węgla, 3.) o tworzenie powiatowych i lokalnych spółek handlowych, 4.) o mianowanie delegata na powiat niski, 5.) o odniesienie się do Tow. wzajemnych ubezpieczeń, aby lepiej wynagradzało usługi, wyświadczone przy pożarach przez straże ochotnicze.

O godzinie ½7 wieczorem zamyka p. prezes ostatnie posiedzenie Ogólnej Rady. Składa imieniem Towarzystwa podziękowanie dla miasta Przemyśla, Komitetowi przyjęcia i Towarzystwu „Sokół". Imieniem delegatów p. Wyżykowski objawia wdzięczne podziękowanie dla p. Cieleckiego. P. Jaroszyński zaprasza na przyszłą O. R. do Stanisławowa. Pożegnaniem delegatów przez prezydenta miasta Dr. Dolińskiego zakończyło się zebranie Ogólnej Rady.

W Przemyślu dnia 5. lipca 1904.

Przewodniczący:

Artur Zaremba-Cielecki

Sekretarze:

Maryan Jaroszyński *Jan Nebelski*

SPIS RZECZY.

Str.

Słowo wstępne 3

I. Sprawozdanie z czynności Zarządu głównego.

A. Sprawy ogólne, organizacyjne i osobiste 16

B. Sprawy rolnicze . . . . 18—64

I. Pola doświadczalne 18

II. Próby z nawożeniem łąk i pastwisk 23

III. Pola doświadczalne z nawozami sztucznymi 25

IV. Akcya w celu rozpowszechnienia roślin pastewnych 29

V. Nasiona 36

VI. Nawozy sztuczne 39

VII. Maszyny i narzędzia rolnicze 40

VIII. Sprawa lepszego obchodzenia się z obornikiem 42

IX. Melioracye rolne 44

X. Działalność w sprawach mleczarskich 45

XI. Działalność zapomocą wykładów oraz sprawozdanie z konkursu o nagrody za opracowania z zakresu rolnictwa 49

XII. Sadownictwo 52

XIII. Hodowla kóz 57

XIV. Hodowla drobiu i królików 57

XV. Inne sprawy rolnicze 59

C. Sprawy handlowe . . . . 64—70

I. Lustracye handlowe 04

II. Praktyczne kursa handlowe 68

III. Bezprocentowe pożyczki 70

D. Pośrednictwo w zakupnie opału (drzewa i węgla) 70

E. Ochotnicze straże pożarne 71

F. Działalność oświatowa . . . . 73—81

I. Zasilanie bibliotek Kółek rolniczych 73

II. Pośrednictwo w zakupnie książek 76

III. Wydawnictwa Towarzystwa 77

IV. Przewodnik Kółek rolniczych 78

V. Kalendarz Kółek rolniczych 80

G. Nowo zawiązane „Kółka rolnicze“ 81

H. Akcya Towarzystwa w obec klęski posuchy 88

I. Sprawy taryfowe 101

K. Objaśnienia do zamknięcia rachunków i zamknięcia rachunków 102

L. Preliminarz budżetu na rok 1904, rachunek „Przewodnika“ i lustracyi handlowych . 108

M. Wykaz członków-protektorów, członków-założycieli i członków wspierających Towarzystwa oraz skład Zarządu głównego i wykaz urzędników biura 109

II. Sprawozdanie o organizacyach powiatowych 118

III. Sprawozdanie z działalności „Kółek rolniczych“ 139

I. Statystyka Zarządów Kółek rolniczych 140

II. Statystyczne zestawienie według sprawozdań nadesłanych przez Kółka . . 141

III. Sumaryczne zestawienie ze sprawozdań Kółek rolniczych 174

Protokół z VI. Ogólnej Rady w Jaśle 175